T.C
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE ANNE BABA TUTUMUNUN VE AİLE İŞLEVLERİNİN DUYGUSAL ZEKAYA ETKİSİ

ELİF NUR BATTAL

DOÇ. DR. GAMZE SART
TEZ DANIŞMANI

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI

İSTANBUL-2021

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE ANNE BABA TUTUMUNUN VE AİLE İŞLEVLERİNİN DUYGUSAL ZEKAYA ETKİSİ

ELİF NUR BATTAL

DOÇ. DR. GAMZE SART
TEZ DANIŞMANI

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI

İSTANBUL-2021

4801180086 Öğrenci numaralı Elif Nur Battal tarafından hazırlanan bu çalışma 25/06/2021 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık programında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Jürisi

Doç. Dr. Gamze SART
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Eğitim Fakültesi

Doç. Dr. Kerim Karabacak
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Eğitim Fakültesi

Doç. Dr Asude MALKOÇ
İstanbul Medipol Üniversitesi
Eğitim Fakültesi

ÖNSÖZ

Tez çalışmam boyunca yardımlarını esirgemeyen değerli tez danışmanım Doç. Dr. Gamze SART hocama ve eğitim hayatım boyunca bana her daim destek veren aileme çok teşekkür ederim.

Elif Nur BATTAL

ÖZET

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE ANNE BABA TUTUMUNUN VE AİLE İŞLEVLERİNİN DUYGUSAL ZEKAYA ETKİSİ

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri ile anne baba tutumları ve aile işlevleri arasındaki ilişki incelenmiş ve anne baba tutumları ile aile işlevlerinin üniversite öğrencilerinin duygusal zeka düzeylerini yordama düzeyi analiz edilmiştir. Ayrıca üniversite öğrencilerinin duygusal zeka düzeylerinin, anne baba tutumlarının ve aile işlevsellik düzeylerinin çeşitli demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırmaya İstanbul ilinde bulunan üniversitelerden 505 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma verileri online olarak toplanmış, katılımcılara uygun örnekleme yöntemiyle ulaşılmıştır. Araştırma, ilişkisel tarama modelinde düzenlenmiştir. Katılımcılara BarOn Duygusal Zeka Ölçeği Kısa Form, Anne Baba Tutum Ölçeği, Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ) ve Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır.

Araştırma sonucunda katılımcıların duygusal zeka düzeyleri ile anne babalarının demokratik tutumu arasında pozitif yönlü, anne babalarının otoriter ve koruyucu-istekçi tutumu arasında ise negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Katılımcıların duygusal zeka düzeyleri ile aile işlevleri toplam puan ve aile işlevlerinin tüm alt boyutlarından elde edilen işlevsizlik puanları arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bağımsız değişkenlerin duygusal zekâyı yordamadaki katkılarını belirlemek amacıyla yapılan çoklu regresyon analizi sonucunda ise; anne baba tutumlarından otoriter ve koruyucu-istekçi tutumun, aile işlevlerinden ise problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranışsal kontrol ve genel işlevlerin duygusal zeka üzerinde yordayıcı etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Duygusal zeka, anne baba tutumları, aile işlevleri.

ABSTRACT

THE EFFECTS OF PARENTAL ATTITUDES AND FAMILY FUNCTIONS ON EMOTIONAL INTELLIGENCE OF UNIVERSITY STUDENTS

In this study, the relationship between the emotional intelligence levels of university students and the attitudes of parents and the family functions were investigated an also the effects of parental attitudes and familiy functions on emotional intelligence were analyzed. The participations' emotional intelligence levels were examined according to the demographic variables. The research was carried out with 505 students from universities only in Istanbul. The research was based on the correlational survey model and data collected via internet. In this study Baron Emotional Intelligence Scale – Short Form, Parental Attitude Scale, Familiy Assessment Device and Demographic Information Form were used to collect the data.

According to research findings; there were corelation in a positive way emotional intelligence levels and parents' democratic attitudes, a corelation in a negatif way between emotional intelligence levels and parents' authoritarian and over protective-demanding attitudes. There was a correlation between emotional intelligence levels and family functions in a negative way. And also results show that some of parent attitudes and familiy functions have the effect on emotional intelligence levels of university students. Findings were discussed and suggestions were made in the ligth of related literature.

Keywords: Emotional intelligence, parental attitudes, family functions.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ..... **III**

ÖZET ..... **IV**

ABSTRACT ..... **V**

İÇİNDEKİLER ..... **VI**

TABLOLAR LİSTESİ ..... **VIII**

ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **XI**

BÖLÜM I: GİRİŞ **1**

1.1. Problem Durumu **1**
1.2. Araştırmanın Amacı **4**
1.3. Araştırmanin Önemi **5**
1.4. Sayıltılar **7**
1.5. Sınırlılıklar **7**
1.6. Tanımlar **7**

BÖLÜM II : KAVRAMSAL ÇERÇEVE / ALANYAZIN VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR **9**

2.1. Zeka **9**
2.1.1. Zeka Kavramı **9**
2.2. Duygusal Zeka **10**
2.2.1. Duygu Kavramı **10**
2.2.2. Duygusal Zeka Kavramı **11**
2.2.3. Duygusal Zeka Modelleri **13**
2.2.4. Aile ve Duygusal Zeka Gelişimi **18**
2.3. Anne Baba Tutumları **19**
2.3.1. Anne Baba Tutumlarına Dair Kuramsal Görüşler **20**
2.3.2. Farklı Anne Baba Tutumları **23**
2.4. Aile İşlevleri **26**
2.4.1. Aile Kavrami ve Aile İşlevleri **26**
2.4.2. Aile İşlevleri Modelleri **27**
2.5. İlgili Araştırmalar **33**
2.5.1. Duygusal Zeka İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar **33**
2.5.2. Duygusal Zeka İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar **42**
2.5.3. Anne Baba Tutumları İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar **46**
2.5.4. Anne Baba Tutumları İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar **51**
2.5.5. Anne Baba Tutumları ve Duygusal Zeka İlişkisini İnceleyen Araştırmalar **52**
2.5.6. Aile İşlevleri İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar **56**
2.5.7. Aile İşlevleri İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar **61**
2.5.8. Aile İşlevleri ve Duygusal Zeka İlişkisini İnceleyen Araştırmalar **63**

BÖLÜM III: YÖNTEM..... 66

3.1. Araştırmanın Modeli..... 66
3.2. Evren ve Örneklem / Çalışma Grubu 67
3.3. Veri Toplama Araçları..... 70
3.4. Verilerin Çözümlenmesi..... 73

BÖLÜM IV: BULGULAR 75

4.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular..... 75
4.2. Duygusal Zeka ve Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular..... 79
4.3. Duygusal Zeka ve Aile İşlevleri Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular..... 80
4.4. Anne Baba Tutumunun ve Aile İşlevlerinin Duygusal Zeka Düzeyleri Üzerindeki Etkisine Dair Bulgular 83
4.5. Duygusal Zeka Düzeylerinin Demografik Değişkenlere Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Bulgular 87
4.6. Algılanan Anne Baba Tutumlarının Demografik Değişkenlere Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Bulgular…… 94
4.7. Aile İşlevlerinin Demografik Değişkenlere Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Bulgular..... 98

BÖLÜM V: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER..... 107

5.1. Duygusal Zeka İle Anne Baba Tutumları Arasindaki Ilişkiye Dair Bulguların Yorumları..... 107
5.2. Duygusal Zeka Ile Aile Işlevleri Arasındaki Ilişkiye Dair Bulguların Yorumları..... 110
5.3. Anne Baba Tutumlarinin ve Aile Işlevlerinin Duygusal Zeka Düzeylerini Yordama Durumuna Ilişkin Yorumlar 118
5.4. Duygusal Zekanın Demografik Değişkenlere Göre Farklılaşma Durumuna Ilişkin Yorumlar 121
5.5. Anne Baba Tutumlarının Demografik Değişkenlere Göre Farklılaşma Durumuna Ilişkin Yorumlar 130
5.6. Aile Işlevlerinin Demografik Değişkenlere Göre Farklılaşma Durumuna Ilişkin Yorumlar..... 137
5.7. Sonuç ve Öneriler 143
5.7.1. Sonuçlar..... 143
5.7.2. Öneriler..... 151

KAYNAKLAR 154

EKLER..... 188

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1-1: Araştırmanın Hipotezleri ..……..... 5
Tablo 3-1: Örneklem Büyüklükleri Tablosu…….....68
Tablo 3-2: Anketin Güvenirlik Analizi Sonuçları……..74
Tablo 4-1: Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri…….75
Tablo 4-2: Katılımcıların Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri……....……75
Tablo 4-3: Katılımcıların Aile Tipi Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri…….76
Tablo 4-4: Katılımcıların Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri…….76
Tablo 4-5: Katılımcıların Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri…….76
Tablo 4-6: Katılımcıların Aile Ekonomik Durumu Algılarına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri…….77
Tablo 4-7: Katılımcıların Sınıf Düzeyi Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri……...……..77
Tablo 4-8: Katılımcıların Duygusal Zekâ, Anne Baba Tutumları ve Aile İşlevlerine İlişkin Betimsel İstatistikler……...…….77
Tablo 4-9: Duygusal Zekâ ile Algılanan Anne Baba Tutumları Puanları Arasındaki İlişki……..……..79
Tablo 4-10: Duygusal Zekâ ile Aile İşlevleri Arasındaki İlişki……..…80
Tablo 4-11: Anne Baba Tutumu ve Aile İşlevlerinin Duygusal Zekaya Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları……...…….84
Tablo 4-12: Anne Baba Tutumlarının Duygusal Zekaya Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları……...…….85
Tablo 4-13: Aile İşlevlerinin Duygusal Zekaya Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları…….……86
Tablo 4-14: Cinsiyet Grupları Açısından Mann-Whitney U Sınaması Sonuçları- Duygusal Zeka……...…87
Tablo 4-15: Kardeş Sayısı Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları- Duygusal Zeka……...88

Tablo 4-16: Aile Tipi Açısından Kruskal Wallis Sınaması
Sonuçları- Duygusal Zeka…….....……..89
Tablo 4-17: Anne Eğitim Düzeyi Açısından Kruskal Wallis Sınaması
Sonuçları- Duygusal Zeka……..90
Tablo 4-18: Baba Eğitim Düzeyi Açısından Kruskal Wallis Sınaması
Sonuçları- Duygusal Zeka……..…….91
Tablo 4-19: Sosyoekonomik Durum Açısından Kruskal Wallis Sınaması
Sonuçları- Duygusal Zeka……..….92
Tablo 4-20: Sınıf Düzeyi Açısından Kruskal Wallis Sınaması
Sonuçları- Duygusal Zeka……..…….93
Tablo 4-21: Cinsiyet Grupları Açısından Mann-Whitney U Sınaması
Sonuçları- Anne Baba Tutumları……...…….94
Tablo 4-22: Kardeş Sayısı Açısından Kruskal Wallis Sınaması
Sonuçları- Anne Baba Tutumları……...…….95
Tablo 4-23: Aile Tipi Açısından Kruskal Wallis Sınaması
Sonuçları- Anne Baba Tutumları……..……..95
Tablo 4-24: Anne Eğitim Düzeyi Açısından Kruskal Wallis Sınaması
Sonuçları- Anne Baba Tutumları……..……..96
Tablo 4-25: Baba Eğitim Düzeyi Açısından Kruskal Wallis Sınaması
Sonuçları- Anne Baba Tutumları……...…….96
Tablo 4-26: Sosyoekonomik Durum Açısından Kruskal Wallis Sınaması
Sonuçları- Anne Baba Tutumları……...……..97
Tablo 4-27: Sınıf Düzeyi Açısından Kruskal Wallis Sınaması
Sonuçları- Anne Baba Tutumları……98
Tablo 4-28: Cinsiyet Grupları Açısından Mann-Whitney U Sınaması
Sonuçları- Aile İşlevleri……..……99
Tablo 4-29: Kardeş Sayısı Açısından Kruskal Wallis Sınaması
Sonuçları- Aile İşlevleri……100
Tablo 4-30: Aile Tipi Açısından Kruskal Wallis Sınaması
Sonuçları- Aile İşlevleri……101
Tablo 4-31: Anne Eğitim Düzeyi Açısından Kruskal Wallis Sınaması
Sonuçları- Aile İşlevleri……102
Tablo 4-32: Baba Eğitim Düzeyi Açısından Kruskal Wallis Sınaması
Sonuçları- Aile İşlevleri……..……..103

Tablo 4-33: Sosyoekonomik Durum Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları- Aile İşlevleri……...…….104
Tablo 4-34: Sınıf Düzeyi Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları- Aile İşlevleri……..…..105

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2-1: Mayer ve Salovey Duygusal Zeka Modeli..……..…… 14
Şekil 2-2: Mayer ve Salovey Duygusal Zeka Modeli……..… 14
Şekil 2-3: Goleman Duygusal Zeka Modeli…… 16
Şekil 2-4: Bar-On Duygusal Zeka Modeli……... 18
Şekil 2-5: McMaster Aile İşlevleri Modeli……..... 30
Şekil 3-1: Araştırmanın Modeli…….…… 67
Şekil 3-2: İlişki Analizi İçin Güç Analizi Sonuçları Ekran Çıktısı……..... 69
Şekil 3-3: Grup Farklılığı Analizi İçin Güç Analizi Sonuçları
Ekran Çıktısı…….…… 70

BÖLÜM 1: GİRİŞ

1.1. PROBLEM DURUMU

Duygusal zekâ, bireyin kendisinin ve başkalarının duygularını fark etmesini, anlamasını, gerektiğinde değiştirmesini; kendisiyle ve diğerleriyle baş edebilmesini sağlayan bir beceri olarak tanımlanabilecek bir kavramdır (Baltaş, 2012). Duygusal zekâ bireyin yaşamı boyunca, gerek evlilik gerek iş hayatında, gerekse ideal bir ebeveyn olarak başarıyı yakalamasında; karar verebilme, muhakeme edebilme, motive olarak harekete geçebilme gibi kritik önem arz eden her türlü durumda duyguların akıllıca kullanılması yoluyla bireyin yaşamdaki başarısını ve mutluluğunu belirleyen oldukça önemli bir kavramsal yapıdır (Goleman, 2018).

Bireyin duygusal zekâ potansiyelinde, tüm diğer kişilik özelliklerinin ortaya çıkmasında olduğu gibi hem kalıtsal hem de çevresel faktörlerin etkili olduğu düşünülebilir. Duygusal zekâ gelişimini etkilediği düşünülen çevresel faktörler incelendiğinde en temel belirleyicilerden birinin aile ortamı olduğuna dikkat çekilmektedir (Tuğrul, 1999). Aile yüz yüze etkileşimin en fazla olduğu, insan yaşamındaki en temel gruptur. Bu nedenle ebeveynlerin çocuğa karşı yaklaşımları, çocukların özellikle duygusal zekâ gelişiminde önemli rol oynamaktadır (Dönmezer, 2003).

Bireyin duygusal zekâsı yaşamın ilk yıllarından itibaren aile ilişkileri içerisinde gelişmeye başlamaktadır. Aile içinde duygusal gelişimini sürdüren çocuk, özellikle ebeveynin onun duygularına verdiği dönütler üzerinden duygusal öz farkındalığını geliştirmeye başlar. Ailede uygun koşullar var olduğunda duygusal açıdan sağlıklı bir gelişim söz konusu olacaktır (Baltaş, 2012).

Aile ortamı ve genel iklimini oluşturan temel faktörler arasında ebeveynlerin çeşitli durumlarda çocuklarına karşı yaklaşım tarzlarını ifade eden anne baba tutumları ile ailenin gerek fiziksel gerek psikolojik ihtiyaçları karşılayabilme durumunu gösteren aile işlevleri yer almaktadır.

Aile yerine getirmesi beklenen işlevler bakımından incelendiğinde sağlıklı işlev gösteren bir ailede; problemler ailenin tamamının katılımıyla çözüm odaklı bir şekilde ele alınmakta, aile üyeleri birbirileriyle doğrudan ve açık bir iletişim kurmakta,

aile içinde görevler adil ve açık biçimde dağıtılmakta ve herkes üstlendiği rolü sorumluluk duygusu içerisinde yerine getirmekte, olumlu ya da olumsuz durumlara uygun duygusal tepkiler verilmekte, aile içinde bireyler birbirleriyle orta ve ideal düzeyde ilgilenmekte ve davranışlar belli standartlar dâhilinde fakat gerektiğinde esneyebilecek şekilde kontrol edilmektedir (Bulut, 1990).

Ebeveynlerin çocuklarına karşı yaklaşım ve tutumları çocuğun birçok kişilik özelliğini etkileyebilecek kadar kritiktir. Literatür incelendiğinde rastlanan çeşitli farklı anne baba tutumları altı tanedir, bunlar; baskıcı/otoriter tutum, izin verici/aşırı hoşgörülü tutum, koruyucu/istekçi tutum, tutarsız/dengesiz tutum, ilgisiz/kayıtsız tutum ve demokratik tutumdur (Dönmezer, 2003; Yavuzer, 2011).

Ailede çocuğun günlük olarak deneyimlediği duygusal iklim duygusal gelişiminin ve duygu düzenleme becerisinin tamamı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Sözü edilen bu duygusal iklim evlilik ilişkisi, ebeveyn tutumları gibi ilişkisel özellikler ile aile üyelerinin birbirine karşı ifade ettiği pozitif ve negatif duyguları kapsamaktadır. Ebeveynler duyarlı ve tutarlı bir aile ortamı içinde çocuğunun ihtiyaçlarını karşıladığında, onu kabul ettiğinde ve yanlış davranışlar karşısında tutarlı tavırlar sergilediğinde çocuk, duygusal ihtiyaçlarının karşılanacağından emin olduğu için kendini güvende hisseder (Morris, Silk, Steinberg, Myers ve Robinson, 2007).

Tüm bu bilimsel arka plan göz önüne alındığında bireylerin duygusal zekâ düzeyleri üzerinde etkili olabilecek aile içi değişkenlerin neler olduğu ve bu değişenlerin duygusal zekâ gelişimi ile nasıl bir ilişki içinde bulunduğu bir problem durumu olarak karşımıza çıkmaktadır. Alanyazın incelemesinde yurt içinde duygusal zekânın sıklıkla birlikte çalışıldığı değişkenlerin; mesleki tükenmişlik ve iş doyumu (Öztürk, 2006; Gürbüz ve Yüksel, 2008; Aslan ve Özata, 2008; Önal, 2010; Güllüce ve İşcan, 2010; Sudak ve Zehir, 2013; Büyükbayram ve Gürkan, 2014), liderlik (Yılmaz Kuşaklı ve Bahçeçik, 2012; Geçikli, 2012; Delice ve Günbeyi, 2013; Ertaş ve Kıraç, 2019), iletişim becerileri (Çetinkaya ve Alparslan, 2011; Taşlıyan, Hırlak ve Harbalıoğlu, 2014; Tunçer ve Demiralp, 2016; Büyükbeşe, Direkçi ve Erşahan, 2017, Yetiş ve Servi, 2020), problem çözme ve çatışma yönetimi (Tetik ve Açıkgöz, 2013; Yılmaz Karabulutlu, Yılmaz ve Yurttaş, 2011; Atay, 2002; İşmen, 2001; Yaşlıoğlu, Pekdemir ve Toplu, 2013; Kiye ve Demir, 2018; Aslan, 2019), benlik saygısı, yaşam

doyumu, iyi oluş, psikolojik sağlamlık, stresle başa çıkma (Karademir, Döşyılmaz, Çoban ve Kafkas, 2010; Delikoyun, 2017; Erol, Aygün ve Çay, 2018; Önen, 2012; Hisli, Şahin, Güler ve Basım, 2019; Çankaya ve Çiftçi, 2019; Aslan ve Güzel; 2018; Çimli ve Çelik, 2019; Kırtıl, 2019; Koçak ve İçmenoğlu, 2012; Özdemir ve Dilekmen, 2016; Ardahan, 2012; Bakan ve Güler, 2017; Deniz, Erus ve Büyükcebeci, 2017; Çelik, 2008; Özer ve Deniz, 2014) psikolojik sıkıntılar ve depresyon (Akdeniz, 2014; Arığ, 2019; Özçelik, 2007; Göçet, 2006; Şirin, 2007; Önen, 2012) gibi kavramlar olduğu görülmüştür. Yurt içi alanyazında duygusal zekâ kavramının aile ile ilgili dinamikler kapsamında çalışıldığı bazı araştırmalar da mevcuttur. Bu araştırmaların konuları incelendiğinde anne baba tutumları, bağlanma stilleri, evlilik doyumu, aile ortamı ve aile işlevleri değişkenleri ile çalışılarak gerçekleştirildiği (Odabaşı, 2013; Bozdemir, 2015; Orçun Yücel, 2017; Özdemir ve Dilekmen, 2017; Görünmez, 2006; Hamarata, Deniz, Durmuşoğlu Saltalı, 2009; Üncü, 2007; İşmen, 2004; Özabacı, 2006) görülmekle birlikte, duygusal zekâ kavramını aile potasında ele alan ve kavramı ailenin etkisi bağlamında inceleyen çalışmaların sınırlı sayıda olduğu dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda ilgili değişkenler arasındaki ilişkinin, incelenmeye değer bir araştırma konusu olduğu düşünülmüştür.

Araştırmaya konu olan değişkenler literatür kapsamında incelendiğinde, duygusal zekâ ile anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların, ebeveynlerin demokratik tutumu ile çocuklarının duygusal zekâ seviyeleri arasında aynı yönde, ebeveynlerin otoriter tutumu ile çocukların duygusal zekâ seviyeleri arasında ise ters yönde ilişkiler bulunduğu sonucuna ulaşan araştırmaların mevcut olduğu görülmüştür (Nastas ve Sala, 2012; Uma Devi ve Uma, 2013; Shalini ve Balakrishna Acharya, 2013; Bozdemir, 2015; Özdemir ve Dilekmen, 2017). Literatürde duygusal zekâ ile aile işlevleri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaların ise, ailenin işlevsellik düzeyi ile çocukların duygusal zekâ seviyeleri arasında bir ilişki olduğuna işaret ettiği görülmüştür. (Naghavi ve Redzuan, 2012; Alavi, Mehrinezhad, Amini, Kaur ve Singh, 2017). Mevcut araştırmada da duygusal zeka ile olumlu anne baba tutumları ve yüksek aile işlevleri arasında bir ilişki bulunacağı yönünde bir beklenti söz konusu olmuştur.

Araştırmada bireyin gelişiminde önemli bir çevre faktörü olan ailenin psikososyal faktörlerinin duygusal zekâ gelişimi ile olan ilişkisini incelemek

hedeflenmiştir. Bu doğrultuda anne baba tutumları ve aile işlevlerinin ailede duygusal zekâ gelişimiyle ilişkili olabileceği varsayımından hareketle çalışma planlanmıştır. Yapılan araştırmada yanıtı aranan soru "Anne baba tutumları ve aile işlevlerinin duygusal zeka düzeyleri üzerindeki etkisi nedir?" şeklinde ifade edilebilir.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmanın genel amacı üniversite öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri ile ailesel faktörlerden anne baba tutumları ve aile işlevleri arasındaki ilişkileri incelemek ve anne baba tutumları ile aile işlevlerinin duygusal zeka üzerindeki etkisini tespit etmektir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıda belirtilen alt amaçlar oluşturulmuştur.

1. Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ puanları ile anne baba tutumları arasında bir ilişki var mıdır?
2. Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ puanları ile aile işlevleri arasında bir ilişki var mıdır?
3. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları ve aile işlevsellik düzeylerinin duygusal zeka üzerinde yordayıcı etkisi var mıdır?
4. Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ puanları demografik değişkenlere göre (cinsiyet, kardeş sayıları, aile tipi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, sosyoekonomik durum, sınıf düzeyi) anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
5. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları demografik değişkenlere göre (cinsiyet, kardeş sayıları, aile tipi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, sosyoekonomik durum, sınıf düzeyi) anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
6. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları aile işlevsellik düzeyleri demografik değişkenlere göre (cinsiyet, kardeş sayıları, aile tipi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, sosyoekonomik durum, sınıf düzeyi) göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Araştırmada sınanan hipotezlere Tablo 1-1'de yer verilmiştir.

Tablo 1-1: Araştırmanın Hipotezleri

H	Tür	Hipotezler
H_{01}	**Ana hipotez**	Anne baba tutumları ve duygusal zeka istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır
H_{02}	**Ana hipotez**	Aile işlevleri ve duygusal zeka istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır.
H_{03}	**Ana hipotez**	Anne baba tutumları ve aile işlevleri, duygusal zeka üzerinde yordayıcı etkiye sahiptir.
H_{04}	**Alt hipotez**	Cinsiyet, kardeş sayısı, aile tipi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, algılanan sosyoekonomik düzey, sınıf düzeyi açısından duygusal zeka düzeyleri için istatistiksel anlamlı farklılık vardır.
H_{05}	**Alt hipotez**	Cinsiyet, kardeş sayısı, aile tipi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, algılanan sosyoekonomik düzey, sınıf düzeyi açısından anne baba tutumları için istatistiksel anlamlı farklılık vardır.
H_{06}	**Alt hipotez**	Cinsiyet, kardeş sayısı, aile tipi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, algılanan sosyoekonomik düzey, sınıf düzeyi açısından aile işlevleri için istatistiksel anlamlı farklılık vardır.

Araştırma, çocukluk dönemi boyunca hâkim olan aile psikolojik iklimi ile bu ailede yetişen bireyin duygusal zekâ becerisi arasındaki olası ilişkiyi tespit etmek amacıyla planlanmış ve bu nedenle çalışmanın, aile etkisinin en yoğun olduğu 0-18 yaş aralığının hemen sonraki gelişim dönemindeki bireylerle gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın üniversite öğrencilerinin katılımı ile yürütülmesi uygun bulunmuştur.

1.3 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Duygusal zekâ yeterliliklerinin kişinin yaşamı boyunca pek çok alanda oldukça önemli bir yer tutması ve duygusal zekâ gelişimi sürecinde en önemli faktörlerden birinin aile özellikleri olmasından hareketle, bu çalışmada anne baba tutumları ve aile işlevlerinin duygusal zekâ ile ilişkileri incelenmeye değer görülmüştür. Literatürde genelde ayrı ayrı ele alınmış olan bu değişkenler ile ilgili, aralarında bir ilişki bulunup bulunmadığı, varsa ilişkinin yönü ve boyutunun araştırılması ve duygusal zeka üzerindeki etkilerinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Yurt içi alanyazında duygusal zekâ kavramının aile ile ilgili dinamikler kapsamında çalışıldığı bazı araştırmalar mevcuttur. Bu araştırmaların konuları incelendiğinde anne baba tutumları, bağlanma stilleri, evlilik doyumu, aile ortamı ve

aile işlevleri değişkenleri ile çalışıldığı (Odabaşı, 2013; Bozdemir, 2015; Yücel, 2017; Özdemir ve Dilekmen, 2017; Görünmez, 2006; Hamarata, Deniz, Durmuşoğlu Saltalı, 2009; Üncü, 2007; İşmen, 2004; Özabacı, 2006) görülmekle birlikte, duygusal zekâ kavramını aile potasında ele alan ve kavramı ailenin etkisi bağlamında inceleyen çalışmaların sayıca yetersiz olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu doğrultuda gerçekleştirilen mevcut araştırmanın literatüre bu anlamda katkı sağlayabileceği düşünülmüştür.

Yapılan bu çalışma ile duygusal zeka gelişimi ile ilgili olan ailevi faktörlerin ortaya konulmasınınn ve bu yolla duygusal zeka gelişimini sağlayan dinamiklerin daha net anlaşılmasının sağlanabileceği düşünülmüştür. Ayrıca gerçekleştirilen araştırma vasıtasıyla ebeveynlerin tutum ve davranışları ile ailenin sağlıklı ya da sağlıksız işlev göstermesi durumunun duygusal zeka ile bağlantısının ortaya konulması ve bu sayede anne babalara yönelik olarak yapılabilecek rehberlik hizmetleri ile bireysel ve aile temelli çalışmalara katkı sağlanabileceği düşünülmüştür.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde, duygusal zekanın yaşam doyumu, psikolojik sağlamlık, iyi oluş, benlik saygısı gibi ruh sağlığı bakımından kritik psikolojik faktörlerle ilişkili olduğu (Aydın, 2010; Karademir, Döşyılmaz, Çoban ve Kafkas, 2010; Ardahan, 2012; Koçak ve İçmenoğlu, 2012; Özdemir ve Dilekmen, 2016; Bakan ve Güler, 2017; Erol, Aygün ve Çay, 2018); düşük duygusal zeka düzeylerine depresyon gibi ruhsal rahatsızlıkların sıklıkla eşlik ettiği görülmektedir (Güngör, 2008; Adıyaman, 2010; Arığ, 2019). Duygusal zeka gelişiminin desteklenmesi ve gelişiminin önündeki engellere müdahale edilmesi ise bu süreci etkileyen faktörlerin tespit edilmesine bağlıdır. Bu nedenle araştırma konusunun bireylerin ruhsal sağlığı için yapılacak çalışmalara yön verebileceği düşüncesiyle önem arz ettiği kanısına varılmıştır.

Yurt içi alanyazında konu ile ilgili çalışmaların sınırlılığı dikkat çekmiştir. Aynı zamanda bahsi geçen değişkenlerin bir arada ele alındığı herhangi bir çalışmanın bulunmayışı da araştırmanın önemini ortaya koymaktadır. Konunun erken çocukluk dönemi ve aile ile ilişkilendirilip anne baba tutumları ve aile işlevleri ile araştırılmış olması, duygusal zekâ gelişimi için temelde yapılabilecek müdahaleler, olması gerekenler ve tedbir alınması gereken olumsuzluklar hakkında bilgi sağlayabilecektir.

Çocukluk döneminin bir çok gelişim alanı için önemi dikkate alındığında bu dönemde duygusal zeka gelişimine etkisi olabilecek değişkenlerin, aynı zamanda bu yolla bireyin tüm gelecek yaşantısını ve psikolojik sağlığını etkileyeceği düşünülerek belirtilen aile içi değişkenler ile duygusal zeka ilişkinin araştırma konusu olarak seçilmesi değerli bulunmuştur. Ayrıca araştırmanın alanda çalışan ruh sağlığı personellerine duygusal zeka yeterliliklerinin dinamiklerini anlama, bu duruma ilişkin müdahale teknikleri ve önleyici programlar geliştirme konusunda yararlı olabileceği düşünülmektedir. Yapılan araştırmanın bu konuda gerçekleştirilecek ileriki çalışmalar için fikir sağlayarak alanyazına katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

1.4. SAYILTILAR

1. Araştırmaya katılan öğrencilerin gönüllü olarak katıldığı ve uygulanan envanterleri içtenlikle yanıtladığı varsayılmıştır.
2. Örnekleme dâhil olan bireylerden elde edilen verilerin benzer özellikteki bireylere genellenebileceği varsayılmıştır.

1.5. SINIRLILIKLAR

1. Araştırmada kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır ve veriler internet aracılığıyla toplanmıştır.
2. Araştırma Baron Duygusal Zekâ Ölçeği Kısa Form'un ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.
3. Araştırma Anne Baba Tutum Ölçeği'nin ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.
4. Araştırma Aile Değerlendirme Ölçeği'nin ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.
5. Araştırma İstanbul ili ve üniversite öğrencileri ile sınırlıdır.
6. Araştırmada ulaşılan örneklemde kadın katılımcıların sayısı ile erkek katılımcıların sayısı arasında dikkat çekici bir fark bulunmaktadır.

1.6. TANIMLAR

Duygusal Zeka: Duygusal zekâ, insanların kendilerini anlamaları ve ifade etmeleri, başkalarını anlamaları ve onlarla ilişki kurmaları, gündelik talepler, zorunluluklar ve baskılarla mücadele etmeleri üzerinde belirleyici olan birbirleriyle ilişkili duygusal ve sosyal becerilerin bir dizilimidir (Bar-On, 2010).

Aile: Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik (TDK, Erişim: 15.05.2021)

Aile İşlevleri Modeli: Ailenin görevlerini hangi konularda yerine getirebildiğini veya getiremediğini belirlemek amaçlı oluşturulmuş modeldir (Bulut, 1990).

Anne- Baba Tutumları: Ebeveynlerin çocuklarını yetiştirirken sergiledikleri davranış kalıplarıdır (Kuzgun ve Bacanlı, 2011).

Üniversite Öğrencisi: Yükseköğretim kurumlarında eğitim-öğretimine devam eden bireylerdir.

BÖLÜM II : KAVRAMSAL ÇERÇEVE / ALANYAZIN VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2. 1. ZEKA

2.1.1. Zeka Kavramı

Türk Dil Kurumu (TDK) zekâ kavramını "İnsanın düşünme, akıl yürütme, objektif gerçekleri algılama, yargılama ve sonuç çıkarma yeteneklerinin tamamı" olarak tanımlamaktadır. Zekâ her ne kadar üzerinde çokça çalışılmış bir kavram olsa da herkes tarafından kabul edilen bir kavram olarak tanımlanması oldukça zordur (Konrad ve Hendl, 2003). Dolayısıyla kavramla ilgili birbirinden farklı pek çok tanım mevcuttur. Tarih boyunca günlük dilde sıklıkla kullanılagelen bir kavram olmasına rağmen zekânın ölçülebilir bir özellik olarak ele alınabilmesi adına yapılan yoğun çalışmalar 19. yüzyılın bitimine kadar devam etmiştir. Bu süreçte özellikle Galton ve Binet tarafından yapılan çalışmaların önemi dikkate değerdir (Davis, 2004). Zekâ ile ilgili çalışmalar zeka kavramını 19. yüzyıla kadar daha çok öğrenme ve düşünme ile ilgili olarak ele almış ve zekanın sözel, mantıksal, uzamsal boyutlarını vurgulamıştır (Özdemir Yaylacı, 2006).

Zekânın sıklıkla soyut düşünebilme becerisi olarak tanımlanması ve başarıyı özellikle de akademik başarıyı tahmin edebilirliği üzerinde durulması ile birlikte bu tanımlama biçimi pek çok faktörü dışarıda bırakan bir yaklaşımı göstermektedir (Mayer, Salovey ve Caruso, 2004).

Zekâ kavramının objektif olarak ölçülebilmesi için pek çok çalışmalar yapılmış ve testler geliştirilmişse de bireylerin zekâ puanlarının hayat başarısı ile pek de ilişkili olmadığı görülmüş ve bu durum 20. yüzyıl boyunca bu konuda daha farklı yaklaşımların geliştirilmesini tetiklemiştir. Bu doğrultuda zekânın bilişsel olmayan yanı olarak adlandırılan faktörler daha fazla çalışılır hale gelmiştir (Çakar ve Arbak, 2004).

Zekânın bilişsel olmayan boyutuna özellikle bu boyutun yaşamda başarı ve uyum için önemi açısından dikkat çeken Wechsler ve Thorndike'ın yanı sıra zekânın klasik biçiminde ele alınışının açık bir şekilde dışına çıkan ilk yaklaşım Garder'ın

çoklu zeka kuramı olmuştur (Baltaş, 2012). Mayer, Salovey ve Goleman gibi araştırmacılar duyguların mantık ve karar verme için ne denli önemli olduğunu gösteren çalışmaları vasıtasıyla zekâ kavramına yeni bir bakış açısı kazandırmışlardır (Baltaş, 2012).

Weschler zekâyı "bir insanın amaçlı, rasyonel davranmasını ve çevresiyle etkili bir şekilde başa çıkmasını sağlayan genel becerilerin toplamı" şeklinde tanımlamıştır (akt. Salovey ve Mayer, 1990, s.186).

Zekanın farklı yetenek gruplarını içeren çeşitleri bulunmaktadır. Bilişsel yetilerden ayrıca tanımlanan ilk zeka türü sosyal zekadır. Sosyal zeka Thorndike tarafından, insan ilişki ve etkileşimlerindeki çeşitli süreçlerde kendini gösteren bir yeti olarak tanımlanmıştır. Gardner çoklu zeka kuramında; dilsel zeka, mantıksal-matematiksel zeka, uzamsal zeka, müziksel zeka, kinestetik zeka, kişilerarası zeka, kişisel zeka ve doğacı zeka olarak çeşitli zeka türlerinin varlığını ortaya koymuştur. Mayer ve Salovey ise ilk defa duygusal zeka kavramını, duygusal yeterlilikler kümesi olarak açıklamıştır (Çakar ve Arbak, 2004).

2.2. DUYGUSAL ZEKA

2.2.1. Duygu Kavramı

Türk Dil Kurumu (TDK, Erişim: 30.11.2020) duygu kavramını; "1) Duyularla algılama, his, 2) Belirli nesne, olay veya bireylerin insanın iç dünyasında uyandırdığı izlenim, 3) Önsezi, 4) Nesneleri veya olayları ahlaki ve estetik yönden değerlendirme yeteneği, 5) Kendine özgü bir ruhsal hareket ve hareketlilik" şeklinde tanımlamaktadır. Duygu teriminin Latince karşılığı ise hareket etmek anlamına gelmektedir. Buradan duygunun davranış eğilimi gösterdiği sonucuna varılabilir (Davis, 2004). Söz konusu kavram hakkında pek çok farklı tanımın mevcut olduğu görülmektedir. Mayer ve Salovey'e göre (1989) duygular bilişsel, psikolojik, motivasyonel ve deneyimsel sistemler gibi pek çok psikolojik alt sistemin içinden geçen organize yanıtlardır. Goleman (2018), ise duyguları "harekete geçmemizi sağlayan dürtüler (s.32)" ya da "bir his ve bu hisse özgü belirli düşünceler, psikolojik ve biyolojik haller ve bir dizi hareket eğilimi (s. 373)" olarak tanımlamıştır.

Özdemir Yaylacı (2006, s.39), tarafından yapılan duygu tanımı "psikolojik tepkiler, algılar ve bilinci içeren, psikolojik alt sistemleri kontrol eden içsel olaylar", "bireyin farklı ilişkilerine tepki, yanıt biçimi" şeklindedir.

Duygular yaşamamızda karşılaştığımız şeylerin olumlu ya da olumsuz olduğunu değerlendirebilmemize yani durumlara değer atfedebilmemize olanak tanımaktadır (Davis, 2004). Ayrıca duygusal deneyimlerin en çok kişiler arası ilişkiler aracılığıyla gerçekleştiği bilinmektedir (Konrad ve Hendl, 2003).

2.2.2. Duygusal Zeka Kavramı

En sade haliyle "duyguların akıllıca kullanımı" olarak tanımlanan duygusal zekâ (Çakar ve Arbak, 2004, s.34), kavramı batı geleneğine göre duygu ve zekâ gibi birbirinden uzak iki ayrı kavramı içerdiği için çelişkili gibi görünen bir yapıdır. Bu düşünceye göre duygular zihinsel aktiviteyi olumsuz etkileyen, tamamıyla kontrol edilmesi gereken şeylerdir. Ancak modern teoriler duyguların zihinsel aktiviteyi uyum sağlayıcı şekilde yönlendirdiği kanaatindedir (Mayer ve Salovey, 1990). Duygusal zekâ kavramının ortaya çıkışına kaynaklık eden gelişmelerin 1920'de Thorndike'ın sosyal zekâyı tanımlaması ile başladığı söylenebilir (Bar-On, 2006). Thorndike sosyal zekâyı diğer zekâ türlerinden ayırt ederek ilk kez tanımını yapmıştır. Ona göre sosyal zekâ; bireyin kendisinin ve başkalarının içsel durumlarını, motivasyonlarını, davranışlarını algılaması ve edindiği bu bilgiler doğrultusunda davranmasıdır (Mayer ve Salovey, 1990). Duygusal zekâ kavramı ilk olarak 1990 yılında Mayer ve Salovey tarafından ortaya konulmuştur (Tuğrul, 1999). O yıllarda bu konu ile ilgili neredeyse hiçbir çalışma bulunmamakla birlikte günümüzde pek çok araştırmacının duygusal zekâ kavramı ile ilgilendiği görülmektedir (Goleman, 2018).

Alanyazın incelendiğinde söz konusu kavram ile ilgili çeşitli yaklaşım ve modellerin var olması nedeniyle farklı farklı tanımlamaların olduğu görülmektedir. Mayer ve Salovey (1990) tarafından yapılan tanımlamaya göre duygusal zekâ kendinin ve başkalarının his ve duygularını gözlemleme, bunları ayırt etme ve bunlardan elde edinilen bilgileri düşünce ve davranışlara kılavuz olarak kullanma gibi becerileri içeren sosyal zekânın bir alt kümesidir. Goleman duygusal zekâyı "kendimizin ve başkasının hislerini tanıma, kendimizi motive etme, içimizdeki ve ilişkilerimizdeki duyguları iyi yönetme yetisi" olarak tanımlamıştır (akt. Özdemir Yaylacı, 2006, s.48).

Bar-On (2010) tarafından yapılan tanıma göre duygusal zekâ, insanların kendilerini anlamaları ve ifade etmeleri, başkalarını anlamaları ve onlarla ilişki kurmaları, gündelik talepler, zorunluluklar ve baskılarla mücadele etmeleri üzerinde belirleyici olan birbirleriyle ilişkili duygusal ve sosyal becerilerin bir dizilimidir. Cooper ve Sawaf'ın duygusal zekâ tanımı ise (2003, s. xii) "duyguların gücünü ve hızlı algılayışını, insan enerjisi bilgisi, ilişkileri ve etkisinin bir kaynağı olarak duyumsama, anlama ve etkin biçimde kullanma yeteneği" şeklindedir. Özdemir Yaylacı (2006, s.48) duygusal zekâyı "duygular yoluyla düşüncenin daha akılcı olması " olarak tanımlamıştır. Baltaş ise duygusal zekâyı (2012), "kendimizle ve başkalarıyla başa çıkabilmeyi kolaylaştıran duyguları tanıma, anlama ve etkin biçimde kullanma yeteneği" olarak tanımlamıştır.

Konuyla ilgili kaynaklar ve yapılan çalışmalar incelendiğinde duygusal zekâ kavramının entelektüel zekâdan ayrı olarak insan yaşamındaki yeri ve önemi fark edilmektedir. Duygusal zekâ ile akılcı zihin birbirine tamamen bağımlı olmayan kabiliyetleri yansıtır, kimi zaman duygusal veriler akılcı zihne katkı sağlarken kimi zaman da bu duygusal veriler akılcı zihin tarafından işlenir ya da kabul edilmez. Bir zekâ türü olarak ele alınan duygusal zekâ, IQ ile zıt kavramlar olmamakla birlikte büyük oranda birbirinden bağımsız yetilerdir. İki kavram arasındaki bağ bazı becerilerde kendini göstermektedir ancak bu bağlantı bu iki kavramın birbirine bağımlı olarak görülmesi için çok küçüktür (Goleman, 2018). Duygusal zekâ becerilerinin noksanlığı kimi zaman bireylerin bilişsel potansiyellerini ortaya koymalarına engel olabilir (Goleman, 2012). Duygusal zekâ üzerinde nörolojik temelli araştırmalar, entelektüel becerilerin ana merkezi olan neokorteks ile duygulanım merkezi amigdala arasındaki bağın zarar gördüğü bireylerin hayatlarında ciddi problemlerin ortaya çıktığını göstermektedir. Entelektüel zekâsında herhangi bir problem görülmeyen bu bireylerin farklı seçenekler arasında muhakeme etme ve karar verme yetisinin büyük ölçüde yok olduğu gözlenmiştir. Bu gibi vakalar bireyin yaşamında salt akılcı zekâ haricinde duygularla bağlantısının ve duygusal zekânın önemini gösterir niteliktedir (Goleman, 2018).

2.2.3. Duygusal Zeka Modelleri

Duygusal zekâ modelleri kavramsal yapıyı bir yetenekler grubu olarak gören yetenek modeli ve yeteneğe ek olarak bazı sosyal becerileri, özellikleri ve davranışları işin içine katan karma model olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Çakar ve Arbak, 2004).

2.2.3.1. Yetenek Modeli

Yetenek modeli olarak bilinen duygusal zekâ modeli Mayer ve Salovey tarafından açıklanmıştır. Buna göre duygusal zekâ kendinin ve başkalarının his ve duygularını gözlemleme, bunları ayırt etme ve bunlardan elde edilen bilgileri düşünce ve davranışlara kılavuz olarak kullanma gibi becerileri içeren sosyal zekânın bir alt kümesidir (Mayer ve Salovey, 1990). Mayer ve Salovey'e göre duygusal zekâ, duygusal yeterlilik olarak da adlandırılabilir bir kavramdır ancak zekâ tanımlamasını seçmekle konuyla ilgili literatürle bağlantı kurulması amaçlanmıştır. Literatür incelendiğinde duygusal zekâ kavramının kişisel içsel zekâ ile örtüştüğü görülmektedir (Mayer ve Salovey, 1993). Bu modelde duygusal zekâ kavramı Gardner'ın kişisel zekâlar (kişiler arası zekâ ve kişisel-içsel zekâ) olarak ifade ettiği sosyal zekâ kavramının bir parçası olarak açıklamışlardır. Mayer ve Salovey'e göre duygusal zekâ başkalarını ve kendini değerlendirme yetisinin tamamını içermez, daha çok bireyin kendisinin ve başkalarının duygusal durumlarını farkına varmayı ve bu farkındalığı problem çözerken ve davranışlarını düzenlerken kullanmayı içerir (Mayer ve Salovey, 1990).

Yetenek modeli duygusal zekâ bileşenlerini dört ögede açıklamaktadır: duyguları algılama, duyguları kullanma, duyguları anlama ve duyguları yönetme. Duyguları algılama bileşeni duyguları yüz ifadeleri, vücut duruşu gibi kanallar yoluyla tanıyabilme ve ifade edebilme becerisini içerir. Duyguları kullanma bileşeni duyguların düşünme süreçlerini desteklemesi durumunu ifade eder (Mayer ve diğer., 2004). Bunlar bireyin duygusal becerilerinin planlama, yaratıcı düşünme, dikkat ve motivasyon süreçlerini olumlu yönde etkilemesini şeklinde açıklanmaktadır (Mayer ve Salovey, 1990). Duyguları anlama bileşeni bireyin duyguları analiz edebilme ve bunların olası sonuçlarını kestirebilme yetisini ifade eder (Mayer ve diğer., 2004). Duyguları yönetme becerisi ise kişisel ve kişiler arası gelişim için duyguları ve

duygusal ilişkileri yönetebilme anlamına gelmektedir (Mayer, Salovey, Caruso ve Sitarenios, 2001).

Aşağıda yer alan Şekil 2-1 ve Şekil 2-2'de Mayer Salovey'in Duygusal Zeka Modeli bölümleri sunulmaktadır:

Duygusal Zeka	Belirli hedeflere ulaşmak için duyguları yönetmek
	Duyguları, duygusal dili ve duyguların ilettiği sinyalleri anlamak
	Düşünmeyi kolaylaştırmak için duyguları kullanmak
	Kendinin ve başkalarının duygularını doğru bir şekilde algılamak

Şekil 2-1: Mayer ve Salovey Duygusal Zeka Modeli (Mayer, Salovey ve Caruso, 2008)

Duygusal Zeka	Duyguları algılama ve ifade etme	• Kendi duygularını, düşüncelerini ve fiziksel durumlarını tanıma ve ifade edebilme • Başkalarının duygularını, düşüncelerini ve fiziksel durumlarını tanıma ve ifade etme
	Duyguların düşünme süreçleri içinde kullanılması	• Duyguların üretken bir biçimde, düşünme süreçlerine öncelik tanıması • Duyguların bellek ve muhakeme süreçlerinde yardımcı olması
	Duyguları anlama ve analiz etme	• Eş zamanlı ve karmaşık duyguları tanıma, tanımlayabilme • Duygu değişimlerini anlayabilme
	Duyguları düzenleme	• Duygulara açık olabilme • Duygusal ve entelektüel gelişmeyi sağlayabilecek şekilde, duyguların yansıtıcı bir şekilde izlenebilmesi ve düzenlenebilmesi

Şekil 2-2: Mayer ve Salovey Duygusal Zeka Modeli (Mayer, Salovey ve Caruso, 2000)

Mayer ve Salovey yeteneğe dayalı olmayan faktörlerin önemini doğrulamakla birlikte bunların duygusal zekâdan bağımsız olarak var olduğunu düşünmüşlerdir (Çakar ve Arbak, 2004). Mayer, Salovey ve Caruso diğer duygusal zekâ modellerini, duygusal zekâ kavramına kişisel özellikleri eklemeleri nedeniyle kavramın mantıksız

bir biçimde her şeyi kapsayacak şekilde tanımlanması ve bazı kişilik özellikleri kavramsal modele eklenirken neden diğer bazılarının eklenmediği ile ilgili gerekçe sunmadıkları gibi noktalarda eleştirmiştir (Mayer, Salovey ve Caruso, 2008). Ayrıca dışadönüklük gibi kişilik özelliklerin bireyin sosyal beceri düzeyine göre değişebilecek bir şey olduğunu ancak dışadönük olmanın bir beceriden ziyade kişisel bir tercih olduğunu belirtmişlerdir. Onlara göre bireyin başkalarının nasıl hissettiğini bilmesi ise zihinsel bir beceri gerektirir. Bazı bilgilerin kaynağı genel zekâ olabilir ancak bazıları ise genel zekâ faktöründen bağımsız da olabilir. Duygusal zekâ bir beceri olması nedeniyle muhtemelen genel zekâ ile ilişkili fakat mekanizmaları ve göstergeleri açısından genel zekâdan farklı olabilir (Mayer ve Salovey, 1993).

2.2.3.2. Karma Modeller

Duygusal zekâ kavramına sosyal yeterlilikler, kişisel özellikler ve davranışları dâhil eden modellerdir. Bu yaklaşımın savunucularına göre duygusal zekâ yaşamda başarının önemli bir yordayıcısıdır (Çakar ve Arbak, 2004).

Goleman Modeli

Goleman tarafından ortaya konulan duygusal zekâ modelinin beş ögesi bulunmaktadır; kendi duyguları anlama, başkalarının duygularını anlama/empati, duyguları yönetme, kendini motive etme, ilişkileri yönetebilme (Mayer, Salovey ve Caruso, 2000). Kendi duygularını anlama boyutu kişinin kendi duygularına ulaşabilmesi ve bunları anlayabilmesi anlamına gelir. Empati bireyin kendisini başkalarının yerine koyup onları anlayabilmesidir (Çakar ve Arbak, 2004). Duyguları yönetme becerisi, duyguların kabul edilmesi ve aynı zamanda neden olduğu ani tepkilerin kontrol altına alınmasıdır (Somuncuoğlu, 2005). Kendini motive etme becerisi, bireylerin karşılaştıkları başarısızlık ve olumsuzluklara rağmen hedeflerinden vazgeçmemesidir. İlişkileri yönetebilme becerisi ise bireylerin başkalarının duygularını anlayıp bunları idare edebilmesi ve bu yolla çevresindeki bireylerle problem yaşamadan anlaşabilmesini ifade eder (Çakar ve Arbak, 2004). Goleman'ın duygusal zekâ kuramı oldukça kapsamlıdır. Engellenme toleransı, hazzı erteleme, motivasyon, azim, kararlılık, dürtü kontrolü, duyguları düzenleme, empati, uyum sağlama, umut ve iyimserlik gibi pek çok beceriyi duygusal zeka kapsamında

açıklamaktadır (Pfeiffer, 2001). Goleman duygusal zekânın ev, okul ve iş hayatındaki başarıda oldukça önemli olduğunu iddia etmektedir (Mayer ve diğer., 2000).

Aşağıda yer alan Şekil 2-3'de Goleman'ın Duygusal Zeka Modeli bölümleri sunulmaktadır:

Duygusal Zeka	Kendi duygularını bilme	• Duyguları olduğu gibi tanıma • Duyguları anlık olarak gözlemleyebilme
	Duyguları yönetebilme	• Duygularla başa çıkabilme • Kendini yatıştırabilme • Yoğun anksiyete, karamsarlık ve öfke halinde sakinleşebilme
	Motivasyon	• Duyguları bir hedef doğrultusunda düzenleyebilme • Hazzı erteleyebilme ve dürtülerü kontrol etme • Akış haline geçebilme
	Başkalarının duygularını anlayabilme	• Empatik farkındalık • Diğerlerinin ihtiyaç ve isteklerine uyumlanma
	İlişkileri yönetebilme	• Başkalarının duygularını yönlendirebilme becerisi • Başkalarıyla kolayca etkileşime girebilme

Şekil 2-3: Goleman Duygusal Zeka Modeli (Mayer, Salovey ve Caruso, 2000)

Goleman duygusal zekâ kavramından ayrı olarak bireylerin duygusal zekâ potansiyellerini pratiğe dönüştürebilme derecelerini duygusal yeterlilik olarak tanımlar. Duygusal zekâ bireyin bu alandaki öğrenme potansiyelini yansıtırken duygusal yeterliliği potansiyelini hayata geçirip geçirememesi durumudur. Goleman tarafından tanımlanan bu duygusal yeterlilikler öz bilinç, kendini düzenleme ve motivasyonu içeren kişisel yeterlilikler; empati ve sosyal becerileri içeren sosyal yeterlilikler olarak ikiye ayrılmaktadır (Goleman, 2012).

Bar-On Modeli

Bar-On duygusal zekâ modeli bilişsel yetenekler ile bunlardan bağımsız olan bir takım özellikleri birleştiren bir modeldir. Modelini oluştururken duyguların yaşamda başarıyla ilişkisini ortaya koymayı amaçlayan Bar-On tarafından tanımlanan bilişsel olmayan faktörler, günlük hayatın gerekliliklerini yerine getirebilme noktasında bilişsel zekâdan daha önemli bileşenler olarak açıklanmıştır (Çakar ve Arbak, 2004).

Bar-On tarafından ortaya konulan modele göre duygusal zekâ insanların kendilerini anlamaları ve ifade etmeleri, başkalarını anlamaları ve onlarla ilişki kurmaları, gündelik talepler, zorunluluklar ve baskılarla mücadele etmeleri üzerinde belirleyici olan birbirleriyle ilişkili duygusal ve sosyal becerilerin bir dizilimidir (Bar-On, 2010). Duygusal ve sosyal açıdan zeki olmak anlık durumlarda gerçekçi ve esnek başa çıkma yöntemleri ile kişisel, sosyal ve çevresel değişimi etkili bir şekilde yönetebilme, problem çözebilme ve karar verebilme anlamına gelir. Tüm bunları yapabilmek için bireylerin ihtiyaç duydukları şeyler ise duyguları kendi yararlarına çalışacak şekilde yönetebilme, yeterli düzeyde iyimser, olumlu ve motive olabilmektir (Bar-On, 2006).

Bar-On duygusal zekâ kavramını, kavramın ortaya çıkmasında en temelde etkili olan Thorndike'ın sosyal zekâ tanımlaması, Gardner'ın kişiler arası ve kişisel-içsel zekâ tanımlaması, Saarni'nin duygusal ve sosyal becerileri içeren duygusal yeterlilik tanımlaması üzerinden tartışarak "duygusal-sosyal zekâ" olarak ele almıştır (Bar-On, 2006).

Bar-On ortaya koyduğu modelde duygusal zekâ kavramını kişisel beceriler, kişiler arası beceriler, uyumluluk, stres yönetimi ve genel ruh hali olmak üzere beş ana ögede açıklamıştır. Kişisel beceriler; duygusal öz farkındalık, kararlılık, öz saygı, kendini gerçekleştirme ve bağımsızlık boyutlarıdır. Kişiler arası beceriler; kişiler arası ilişkiler, sosyal sorumluluk ve empatiden oluşmaktadır (Mayer ve diğer., 2000). Uyumluluk; esneklik, problem çözme ve gerçeği değerlendirebilme yetisini içermektedir. Stres yönetimi ögesi stres yönetimi ve dürtü kontrolü gibi bileşenleri içerirken, genel ruh hali ise mutluluk ve optimizm boyutlarından oluşmaktadır (Bar-On, 2010).

Aşağıda yer alan Şekil 2-4'de Bar-On'un Duygusal Zeka Modeli bölümleri sunulmaktadır:

Duygusal Zeka	Kişisel beceriler	• Duygusal öz farkındalık • Öz güven • Öz saygı • Kendini gerçekleştirme • Bağımsızlık
	Kişiler arası beceriler	• Kişiler arası ilişkiler • Sosyal sorumluluk • Empati
	Uyumluluk	• Problem çözme • Gerçekçilik • Esneklik
	Stres Yönetimi	• Stres toleransı • Dürtü kontrolü
	Genel Ruh Hali	• Mutluluk • Optimizm

Şekil 2-4: Bar-On Duygusal Zeka Modeli (Mayer, Salovey ve Caruso, 2000)

2.2.4. Aile ve Duygusal Zekâ Gelişimi

Duygusal zekâ gelişiminde ailevi faktörler oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Duygusal zekâ gelişimi hayatın oldukça erken dönemlerinde başlar. Çocukların duygularıyla ilgili farkındalık ve bilgileri anne ve babalarının onların duygularına verdiği tepkiler üzerinden şekillenmeye başlar. Çocuğun gelecekte nasıl biri olacağı, ailede ebeveynlerin duygusal destekleyiciliği ile çok yakından ilişkilidir. (Baltaş, 2012). Ebeveynler modelleme, rehberlik ya da doğrudan öğretme yoluyla çocukların duygusal gelişimleri sürecinde rol oynamaktadırlar. Çocukların erken duygusal gelişimleri büyüdükleri ortamda ebeveyn-çocuk etkileşimi vasıtasıyla olmaktadır. Bebeklik ve okul öncesi çağlarda çocuk, iletişim kurma, duygularını düzenleme ve ayrımsama, diğerlerinden aldığı duygusal sinyallere tepki verme davranışlarını öğrenir (Stack, Serbin, Enns, Ruttle ve Barrieau, 2010). Duygusal yeterlilik gelişimi bir sosyalizasyon sürecidir. Özellikle bebeğe temel bakım veren kişi yani çoğunlukla anneler bu sosyalizasyon sürecinde oldukça önemli rol oynarlar (Stack ve diğer., 2010). Yaşamın ilk yıllarında bireylerin neokorteks, hipokampüs gibi düşünme ve hafıza süreçlerinde rol alan yapılar henüz gelişimini tamamlamamışken duygusal hafızanın merkezi amigdala neredeyse son hali gibidir. Bu durumun ilk yıllardaki ebeveyn çocuk etkileşiminin neden çok önemli olduğunu açıklar nitelikte bir bilgi olabileceği düşünülmektedir (Goleman, 2018).

Çocukların çeşitli durumlarda verecekleri tepkileri ebeveynlerinin davranışlarını gözlemeyerek öğreniyor olması çocuğun duygusal zekâ gelişimde ebeveynin duygusal zeka gelişimin ne denli önemli olduğunu da ortaya koymaktadır (Goleman, 2018). Morris, Silk, Steinberg ve Robinson (2007) tarafından ortaya konulan modele göre bireylerde duygusal düzenleme becerisinin gelişiminde aile bağlamında üç temel faktör etkili olmaktadır. Bunlardan ilki ebeveyn davranışlarının çocuk tarafından takip edilmesi ve model alınması anlamında gözlemdir. Bir diğeri ebeveynin duygusal koçluğu yani çocuğun çeşitli duyguları deneyimlediği zamanlarda ebeveynin verdiği tepkiler anlamında ebeveynlik pratikleridir. Ebeveynin çocuğun duygularını fark etmesi, bunları yakınlık için bir fırsat olarak kullanması, duygularını adlandırmasına yardım etmesi, duygularını teşvik etmesi ya da kontrol etmesi, duygu düzenleme stratejileri ile ilgili rehberlik etmesi gibi davranışları bu ebeveynlik pratiklerini oluşturmaktadır. Sonuncusu ise bağlanma stilleri, ebeveynlik biçimleri, evlilik ilişkisi ve dışavurumsallık/ifade edicilik gibi çeşitli alt faktörleri içinde barındıran ailenin duygusal iklimidir. Literatür incelendiğinde kuşaklar arası ve boylamsal desende yapılan bazı araştırma sonuçlarının ebeveynlik stillerinin yeterli ya da problemli duygusal gelişim üzerinde etkili olduğunu gösterdiği bildirilmektedir (Stack, Serbin, Enns, Ruttle ve Barrieau, 2010).

Anne ve babanın çocuklarının duygusal zekâ gelişimini olumsuz yönde etkileyen ebeveynlik şekilleri çocuğun duygularını yok saymak, çocuk duygusal bir durum içinde bulunduğunda hiç karışmamak ve tepkilerini hiçbir şekilde yönlendirmemek ve çocuğun duygularına saygısızca bir yaklaşım sergilemek, onu aşağılamaktır. Özellikle cezanın ebeveyn tarafından keyfi ve tutarsız olarak kullanıldığı ailelerde çocuklar kendilerini her an bir tehlike beklentisi içerisinde hissederler. Bu tip kötü muameleler çocuğun hayata duygusal anlamda oldukça olumsuz bir alt yapı ile başlamasına neden olmaktadır (Goleman, 2018).

2.3. ANNE BABA TUTUMLARI

Aile hem gelişimde erken dönem etkilerinden ötürü hem de bireyin dolaysız ilişkilerinin en fazla olduğu bağlam olması nedeniyle çocuk için birincil öneme sahip gruptur (Dönmezer, 2003). Çocuğun çeşitli alanlardaki gelişimi ailenin psikolojik ortamından, anne ve babanın ebeveynliğe dair değer, tutum ve davranışlarından

etkilenmekte ve şekillenmektedir. Ebeveynlerin çocuk yetiştirirken sergilediği tavır ve davranışlar olan anne baba tutumları, Darling ve Steinberg tarafından "çocukların içinde yetiştiği duygusal iklim" olarak tanımlanmıştır (akt. Sümer, Aktürk ve Helvacı, 2010, s.43). Anne baba tutumları, çocukların karakter gelişiminde ve kişiliğinin şekillenmesinde oldukça önemli bir yere sahiptir (Yavuzer, 2011). Çocuk ebeveynin tutumlarını model alır, ebeveyn ile özdeşim kurar ve onu taklit eder. Bu süreçte edindiği yaklaşımlar ve hareket tarzı kişiliğinin parçası haline gelir. Ebeveynin çocuğa doğru ve yanlışı öğretmesi, çeşitli durumlar karşısında takındığı tutumlar sayesinde gerçekleşir (Adam ve diğer., 2009). Anne ve babalar tutum ve davranışlarına yön verirken çocuklarından umdukları davranışların neler olduğunu göz önünde bulundurmalıdırlar (Kulaksızoğlu, 2011).

Çocuk yetiştirme tutumları her toplum, kültür ve ailede farklı farklıdır (Kulaksızoğlu, 2011). Ailelerin çocuk yetiştirirken takınacağı tutumlar çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Bu faktörlerden başlıcaları çocuğun yaşı ve cinsiyeti, ailenin sosyodemografik özellikleri, ebeveynlerin kendi yetiştirilme biçimleri, ebeveynlerin çocuk gelişimine dair bilgi ve farkındalık seviyeleri, ebeveynler arası ilişkiler, çocuğun mizacı ve kültürdür (Dönmezer, 2003; Güler, Ertürk, Özyürek, Tezel Şahin, Kıldan, Cavkaytar, Ünlüer, Aydoğan, Kalkan ve Şen, 2012).

2.3.1. Anne Baba Tutumlarına Dair Kuramsal Görüşler

Psikodinamik Model

Psikodinamik bir bakış açısı ile çalışan sosyalizasyon araştırmacıları, ebeveyn ve çocuk ilişkisindeki bireysel farklılıkların ebeveyn niteliklerindeki farklılıklardan kaynaklandığını düşünmüşlerdir. Bundan ötürü araştırmacılar, anne baba tutumlarını, çocuğun davranışını ve ebeveyn çocuk ilişkisini belirleyen ailenin temel duygusal unsuru olarak görmüşlerdir. Çocuğun libidinal ihtiyaçları ile aile ortamı arasındaki etkileşimin çocuk gelişimindeki bireysel farklılıklar üzerinde belirleyici olduğunu varsaymıştırlar (Darling ve Steinberg, 1993).

Ebeveynlerin çocuklarına karşı takındıkları tavırlarda kendi çocukluklarında maruz kaldıkları tavır ve davranışların rolü vardır. Örneğin çocukluğunda baskılanmış bir ebeveyn kendi çocuğunun özgürlüğüne karşı bilinçdışı bir kıskançlık geliştirerek

kendi çocukluğunda maruz kaldığı davranışların benzerlerini çocuğuna yöneltebilir (Yavuzer, 2011). Ebeveynin çocuğu kabulü ya da reddi psikodinamik yaklaşımlarda önemlidir. Duygusal ihtiyaçları karşılanmamış olan anne ya da baba bu mahrumiyetten ötürü kendi çocuğuna daha farklı davranma eğiliminde olur. Bu, çocuğu aşırı koruma ya da reddetme şeklinde olabilir (Dönmezer, 2003).

Davranışçı Model

Anne baba tutumlarına davranışçı ve sosyal öğrenme perspektifinden yaklaşan araştırmacılar, anne baba tutumlarını ebeveyn davranışlarına göre kategorize etmişler, dikkatlerini tutumlardan ziyade davranışlara odaklamışlardır. Çocukların gelişimsel farklılıklarının maruz kaldıkları öğrenme ortamındaki farklılıklardan kaynaklandığını düşündükleri için ebeveynlik stillerini belirlemede kullanılan ölçütler bu ortamları tanımlayan davranış modellerini saptamak üzere tasarlanmıştır (Darling ve Steinberg, 1993).

Baumrind'in Sınıflaması

Baumrind'e göre ebeveyn tutumları ebeveynlerin çocuklarını kontrol etme ve sosyalleştirme konularındaki davranış biçimleridir. Baumrind tarafından ortaya konulan ebeveyn tutumları normal olarak kabul edilen ebeveyn davranışları üzerinde çalışılarak oluşturulmuştur. Çocuğun kötüye kullanımı ve ihmalinin söz konusu olduğu aileler bu tipolojide yer almazlar. Baumrind'in sınıflandırmasına göre normal ebeveynlik çeşitlerinde ayırt edici unsur kontroldür (Darling, 1999).

Baumrind 1970'lerde anne baba tutumlarını üç kategoride açıklamıştır, bunlar; demokratik, otoriter ve izin verici anne baba tutumlarıdır. Bu üç tutumu kategorize etmek için ise dört boyut ortaya koymuştur, bunlar; kontrol, bakım/destek, açık iletişim ve olgunluk beklentisidir. Kontrol boyutu anne baba tarafından konulan kurallara çocuğun uyma zorunluluğunun derecesi anlamına gelir. Açık iletişim boyutu ebeveynlerin verdikleri kararlarda çocuklarının görüşlerine ne ölçüde değer verdiklerini ifade eder. Bakım ve destek boyutu anne ve babaların çocuklarıyla etkileşimlerindeki sıcaklık ve yakınlığın derecesidir. Olgunluk beklentisi boyutu ise anne babaların çocuklarına çeşitli gelişim alanlarında başarılı olmaları için verdikleri desteğin derecesini ifade eder. Otoriter ebeveynler kontrol ve olgunluk beklentisi

boyutlarında yüksek, açık iletişim ve bakım/destek boyutlarında düşük düzeydedirler. İzin verici ebeveynlerde ise durum otoriter ebeveynlerindekinin tam tersidir. Demokratik ebeveynlerse her boyutta yüksek düzeydedirler (akt. Erdoğan ve Uçukoğlu, 2011).

Demokratik ebeveynler çocuklarının faaliyetlerini rasyonel bir şekilde yönlendirmeye çalışır. Sözel alışveriş teşvik edilir, konulan kuralların mantığı çocukla paylaşılır ve çocuk bunlara uymayı reddettiğinde nedenleri hakkında konuşulur. Çocuğun hem disiplinli hem de özerk yetişmesi önemsenir. Otoriter ebeveynler çocuklarının davranışlarını şekillendirmeye ve kontrol etmeye çalışırlar. İtaati önemsenir. Çocuğun inanç ve davranışları ebeveynlerinki ile çatıştığında cezai ve zorlayıcı önlemlere başvurulur. Otonomi sınırlandırılır, sözel alış veriş teşvik edilmez. İzin verici ebeveynler ise çocuklarının istek ve davranışlarına karşı kabul edici ve olumlu bir yaklaşım sergilerler. Ebeveynin ev içi sorumluluk ve düzen için çocuktan çok az talebi vardır. Ebeveyn çocuğunun taklit edeceği bir model olmaya ya da çocuğa rehberlik edip davranışlarını şekillendirmeye çalışmaz yalnızca çocuğun isteklerinin yerine getirilmesi için bir kaynak rolü üstlenir. Kontrol kullanmaktan kaçınılır ve çocuğun kurallara uyması teşvik edilmez (Baumrind, 1966).

Maccoby ve Martin'in İki Boyutlu Kavramsal Modeli

Maccoby ve Martin tarafından ortaya konulan iki boyutlu modelde anne baba stilleri ebeveynlerin duyarlılık/sorumluluk ve talepkarlık olarak açıklanan iki boyuttaki durumlarına göre tanımlanmıştır. Sorumluluk/duyarlılık boyutu ebeveyn tarafından sağlanan desteği ifade ederken, talepkarlık boyutu ise ebeveynlerin taleplerinin sayıları ve türleri ile ilgilidir. Anne baba stilleri bu iki boyut üzerinden dört kategoride tanımlanmıştır; demokratik, otoriter, hoşgörülü ve ihmalkâr. Demokratik ebeveynler her iki boyutta da yüksek düzeydeyken ihmalkâr ebeveynler her iki boyutta da düşük düzeydedirler. Otoriter ebeveynler talepkarlık boyutunda yüksek, duyarlılık boyutunda düşük düzeydeyken hoşgörülü ebeveynler tam tersi olarak talepkarlık boyutunda düşük, duyarlılık boyutunda yüksek düzeydedirler (Darling ve Steinberg, 1993). Maccoby ve Martin tarafından ortaya konulan anne baba stilleri modelinin Baumrind'in modelinden önemli bir farkı izin verici anne babalık stilinin hoşgörülü ve ihmalkâr olarak ikiye ayrılmış olmasıdır (Erdoğan ve Uçukoğlu, 2011).

Hem talepkâr hem de duyarlı olan demokratik ebeveynler çocuklarının davranışlarını takip eder, davranışlarını düzenledikleri belli standartları çocuklarına açıklarlar. Zorlayıcı ya da kısıtlayıcı değildirler. Disiplin yöntemleri cezalandırıcı değil destekleyicidir. Çocuklarının iş birliğine yatkın, sosyal sorumluluk sahibi, öz güvenli ve öz denetimli olmalarını önemserler. İhmalkâr/reddedici ebeveynler ise ne talepkâr ne de duyarlıdır. Çocuk yetiştirirken herhangi bir yapılandırma yapmazlar, çocuklarını gözlemez ve gözetmezler. Destekleyici değildirler. Bu ebeveynler çocuğu reddetme ya da çocuklarının bakımı için gereken sorumlulukları ihmal etme davranışları sergilerler (Baumrind, 1991). Talepkâr fakat duyarlı olmayan otoriter ebeveynler itaati önemserler. Disiplin yöntemleri cezalandırıcı, sıkı ve zorlayıcıdır. Çocukların kurallara sorgulamaksızın uymaları gerektiği inancında olduklarından ebeveyn çocuk iletişimini fazla önemsemezler. Çocuklarının özerk olmasını istemezler. Duyarlı fakat talepkâr olamayan hoşgörülü ebeveynler disiplin konusunda pasif konumdadırlar. Çocuklarından talepleri azdır, çocuklarına yaklaşımları kabul edici ve pozitiftir. Çocuklarının davranışlarına rehberlik etmez ve kontrol uygulamazlar (Steinberg, 2013).

2.3.2. Farklı Anne Baba Tutumları

Literatür incelendiğinde rastlanan farklı anne baba tutumları altı tanedir, bunlar; baskıcı/otoriter tutum, izin verici/aşırı hoşgörülü tutum, koruyucu/istekçi tutum, tutarsız/dengesiz tutum, ilgisiz/kayıtsız tutum ve demokratik tutumdur (Dönmezer, 2003; Yavuzer, 2011).

Baskıcı/Otoriter Tutum

Otoriter ebeveynlerin çocuklarına karşı denetimleri yüksek olurken duyarlılık düzeyleri düşüktür. Sıkı bir disiplin söz konusudur ve kurallar gerekçeleri ile açıklanmaksızın konur ve hiçbir şekilde ihlal edilmemesi beklenir. Ebeveyn beklentisi yüksektir. Disiplin yöntemi olarak cezaya sıkça başvurulur ve bu cezalar yapılan yanlışa göre genellikle ağırdır (Dönmezer, 2003). Çocuğun hakları oldukça kısıtlanmıştır, kararlar ebeveynler tarafından alınır. Çocuğun anne ve babadan sevgi görmesi için onların kurallarına tamamen uyum sağlaması gerekir yani koşullu sevgi söz konusudur (Güler ve diğer., 2012).

Baskı ve itaatin hâkim olduğu bu tip ailelerde yetişen çocukların duygu ve düşüncelerinin bastırılması onlarda öfke gibi duyguların gelişmesine ve uygun ortam bulduklarında ebeveynlerinden gördükleri davranışları başkalarına yöneltmelerine neden olabilir (Kulaksızoğlu, 2011). Otoriter tutumun hâkim olduğu ailelerde yetişen çocuklarda çekingenlik, aşırı hassaslık, kolayca etkide kalma, isyankârlık ve ya boyun eğicilik, aşağılık duygusu ya da dıştan denetimli olma, değersizlik hissi, içe kapanıklık, korkaklık, bağımlılık, saldırganlık, zayıf sosyal becerilere sahip olma gibi durumların oluşması muhtemeldir (Yavuzer, 2011; Dönmezer, 2003). Ebeveynin yüksek denetimi çocukta yanlış yapma korkusunun yerleşmesine neden olabilir (Yörükoğlu, 2011).

İzin Verici /Aşırı Hoşgörülü Tutum

Bu tutumu benimseyen anne ve babaların çocuklarına karşı duyarlılıkları yüksek fakat denetimleri düşüktür. Çocuğun her davranışı olumlu karşılanır, herhangi bir sınırlama yapılmaz ve yaptırım uygulanmaz. Çocuk topluma uyum sağlayacak şekilde yetiştirilmez, uygun kurallar öğretilmez. Aşırı bir sevgi ve kabul söz konusudur (Dönmezer, 2003). Çocuk ailede doğru ve yanlışı öğrenecek fırsatı bulamaz (Adam ve diğer., 2009).

Ebeveynlerin çocuklarına karşı normal düzeydeki hoşgörüsü kimi sınırlamalar ile birlikte çocuğun istediği şeyi yapmasına izin vermeleridir. Normal ölçüdeki hoşgörü çocukların özgüvenli ve yaratıcı bireyler olarak gelişmesine zemin hazırlarken sınırlamaların çok az ya olduğu ya da hiç olmadığı ortamlarda çocuklar, sosyal uyum becerileri düşük ve bencil bireyler olabilirler (Yavuzer, Köknel, Kulaksızoğlu, Ayhan, Dodurgalı ve Ekşi, 2011). Çocuğun ailede her istediğini elde etmesi doyumsuz bir birey olmasına ve gelecekte de toplumda sahip olmadıkları hakları almaya çalışmasına neden olabilir (Yavuzer, 2011).

Koruyucu/İstekçi Tutum

Bu tutumu sergileyen ebeveynlerde çocuğa karşı aşırı denetim ve özen söz konusudur. Çocuğun ihtiyaçları çoğunlukla ebeveynleri tarafından karşılanır ve çocuk çok fazla korunur. Çocuğa yaşından daha küçükmüşçesine bir muamele söz konusudur. Bu tutumun benimsenmesinde ebeveynin karşılanmamış duygusal ihtiyaçları rol oynuyor olabilir (Dönmezer, 2003). Ebeveyn çocuğun kendi kararlarını

vermesi için ona fırsat tanımaz onu kendisinin bir uzantısı gibi görme eğilimindedir. Çocuğa yeterli düzeyde sorumluluk verilmez, çocuğun özerkliği desteklenmez. Ebeveyn çocuğu için her türlü fedakârlığı yapması gerektiğine inanır (Kulaksızoğlu, 2011).

Bu tip ailelerde yetişen çocuklar bağımlı kişilik geliştirebilir, güvensiz olabilirler. Bu yaklaşım çocuğun özerkliğine ve sosyal gelişimine ket vurabilir (Yavuzer, 2011). Çocuk gereksinimlerinin sürekli başkası tarafından karşılanmasına alışmış olduğu için işlerini tek başına halledemeyen, yalnız başına karar veremeyen, özgüvensiz, sorumluluktan kaçan bir birey haline gelebilir (Güler ve diğer., 2012; Dönmezer, 2003).

Tutarsız/Dengesiz Tutum

Anne ve babanın tutarsız ve dengesiz bir tutum sergilemesi iki şekilde olabilir. Bunlardan biri ebeveynlerin kendi içlerinde tutarsız davranmaları, aynı durumda farklı zamanlarda farklı tepkiler vermelerdir. Diğeri ise anne ve babanın davranışları arasındaki tutarsızlıktır yani annenin sergilediği tutum ile babanın sergilediği tutum farklıdır (Dönmezer, 2003). Tutarsız ebeveynler fazla hoşgörülü davranma ile sert disiplin arasında değişen farklı davranışlara sahiptir. Bu kararsızlık ve istikrarsızlık ebeveynin çocuk üzerindeki etkisini azaltır (Güler ve diğer., 2012). Bu ortamda çocuk kuralları net olarak algılayamaz, nerede ne yapması gerektiği hakkında kafası karışıktır. Yapılan davranışın doğru ya da yanlış olarak değerlendirilmesi davranışın ne olduğundan ziyade ebeveynin o anki durumuna bağlıdır (Yavuzer, 2011).

Bu tip ailelerde yetişen çocuklar nerede ne yapacağını, nasıl davranacağını bilememe, bocalama, istikrarsızlık gibi sorunlar yaşayabilir, değerler sistemi oluşturmakta zorlanabilirler (Dönmezer, 2003).

İlgisiz/Kayıtsız Tutum

Bu tutumu benimseyen anne ve babalar çocuklarına karşı düşük denetim ve kontrol, duyarsızlık, kayıtsızlık gibi davranışlar sergilerler. Ebeveyn sevgi ve şefkat içeren davranışları oldukça azdır (Adam ve diğer., 2009). Anne baba çocuğu işlerini engelleyen bir ayak bağı olarak görür ve çocuğa yeterli zaman ayırmaz, çocuk için

gerekli çabayı harcamazlar (Dönmezer, 2003). Ebeveynin ile çocuk arasında iletişim kopukluğu mevcuttur, anne baba tarafından görmezden gelinme yoluyla çocuğun duygusal açıdan istismar edildiği bir yaklaşım vardır (Yavuzer, 2011).

İlgisiz/kayıtsız aile ortamında yetişen çocuklar ebeveyn rehberliğinden mahrum kalmaktadırlar (Güler ve diğer., 2012). Bu durumda çocuğun destekten yoksunluk hissi, kızgınlık, kırgınlık, düşmanlık gibi duygular hissetmesi muhtemeldir (Yavuzer ve diğer., 2011). Haz odaklılık, dürtüsellik ya da olumsuz anlamda arkadaş etkisine fazla açık olma söz konusu olabilir (Dönmezer, 2003).

Demokratik Tutum

Demokratik tutum ebeveynlerin hem denetim hem de duyarlılık açısından yeterli olduğu tutumdur. Çocuklar uymaları beklenen kuralları ve gerekçelerini bilir. Kurallara uymama gibi davranışlarda ebeveyn yaptırım ve ceza uygulanabilir ancak bu ceza fiziksel ceza değildir. Çok sıkı kısıtlamalar yoktur, esneklik söz konusudur. Çocuğa seçme şansı verilir ve özerkliği desteklenir. Ebeveynin çocuktan beklentileri çocuğun yaşına uygundur. Çocuğa gerekli hakların tanındığı bu aile ortamında çocuğun öz denetimi ve sorumluluk bilinci önemsenir (Dönmezer, 2003). Ebeveyn çocuğuna sevgi ve saygı gösterir. Gösterilen sevgi koşullu veya karşılık beklentili bir sevgi değildir (Güler ve diğer., 2012).

Demokratik tutum sergileyen ebeveynlerin yeterli düzeyde destekleyici ve hoşgörülü olması çocuğun özgüven ve yaratıcılık gelişimine fırsat tanır. Demokratik tutum anne baba tutumları arasında en ideal olanıdır (Yavuzer, 2011). Bu tutumun hâkim olduğu bir ortamda yetişmiş olan çocuğun gelecekte sorumluluk sahibi, girişimci, öz denetimli, vicdanlı, kişisel gelişime ve kendini gerçekleştirmeye gönüllü, olumlu ilişkiler kurmak için gerekli sosyal becerilere sahip olması beklenir (Kulaksızoğlu, 2011; Dönmezer, 2003).

2.4. AİLE İŞLEVLERİ

2.4.1. Aile Kavramı ve Aile İşlevleri

Evrensel bir kavram olarak kabul edilen aile kavramının sosyoloji, psikoloji, biyoloji gibi pek çok disiplin tarafından konu edildiği için farklı açılardan ele alınmış

çeşitli tanımları mevcuttur. Psikolojik açıdan ele alındığında aile "yasal hiçbir zorunluluk hissetmeksizin, aralarında artık hayatta olmayan bireyler olsa dahi, birbirlerine duygusal, zihinsel ve davranışsal olarak bağlanmış grup" şeklinde tanımlanmıştır (akt. Güler ve diğer., 2012, s.17). Türk Dil Kurumu aileyi (TDK, Erişim: 06.10.2019) "1. Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik, 2. Aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümü, 3. Birlikte oturan hısım ve yakınların tümü, 4. Eş, karı, 5. Aynı gaye üzerinde anlaşan ve birlikte çalışan kimselerin bütünü, 6. Temel niteliği bir olan dil, hayvan veya bitki topluluğu, familya" olarak tanımlamaktadır. En genel anlamda aile anne, baba ve en az bir çocuktan oluşan bir birliktir (Hallaç ve Öz, 2014).

Aileler yapı, işlev ve ihtiyaçları bakımından birbirinden farklıdır (Hallaç ve Öz, 2014). Aile işlevleri, aile bireylerinin ailenin ve ayrı olarak her ferdin ihtiyaçlarını karşılamak üzere sürdürdüğü faaliyetlerdir (Hallaç ve Öz, 2014). Aile biriminin geçmişten günümüze yerine getirdiği işlevlere bakıldığında çocuk sahibi olma ve onları koruma, ekonomik ve duygusal destek, eğitim ve öğretim güvenlik ve sosyalleşme gibi süreçlerin ortak olduğu görülmektedir (Hallaç ve Öz, 2014). Murdock'a göre ailenin her toplumda orta olan dört işlevi; cinsel, ekonomik, eğitimsel ve çoğalma işlevleridir (akt. Güler ve diğer., 2012). Parsons'a göre ise ailenin iki ana işlevi çocukların sosyalleşmesinin sağlanması ve yetişkin bireylerin kişilik açısından dengeyi korumasıdır (Güler ve diğer., 2012). Ailenin üyelerine sağladığı olumlu koşullardan bazıları güvenlik ve ait olma duygusu, güvenli ortamda gelişim sergileme, iç ve dış kaynakların kullanımı ve sosyalizasyon sürecidir (Hallaç ve Öz, 2014). Özellikle çocukların gelişimi ve eğitimi söz konusu olduğunda ailenin görevleri onların temel ihtiyaçlarının ve duygusal gereksinimlerinin giderilmesi, korunması, sosyalleştirilmesi ve kültürleme olarak tanımlanabilmektedir (Dönmezer, 2003).

2.4.2. Aile İşlevleri Modelleri

McMaster Aile İşlevleri Modeli

McMaster aile işlevleri modeli aileler ile yapılan klinik araştırmaların bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Bu model aile yapısı, organizasyonu ve etkileşimsel kalıplarını tanımlamak için genel sistemler teori yaklaşımını kullanır (Epstein, Bishop ve Lewin,

1978). McMaster aile işlevleri modeli otuz yıllık bir süre içerisinde geliştirilmiştir. Modelin geliştirilmesinde kavramsallaştırma ve oluşturulan kavramların klinik çalışma ve araştırmalarda test edilmesi yolu izlenmiştir (Miller, Ryan, Keitner, Bishop ve Epstein, 2000). Modele göre ailenin yerine getirmesi beklenen işlevleri problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterebilme ve davranış kontrolüdür (Keitner, Ryan, Fodor, Miller, Epstein ve Bishop, 1990). Ailelerin sağlıklı ila şiddetli patolojik olma durumları arasında nerede bulunduğunu değerlendirmeye yarayan bir modeldir (Epstein ve diğer., 1978).

Sistem teorisi üzerine bina edilen modelin aile sistemi ile ilgili temel varsayımları şu şekildedir (Miller ve diğer., 2000):

1. Ailenin parçaları birbirleriyle ilişkilidir.
2. Ailenin bir parçası geri kalanından ayrı tutularak anlaşılamaz.
3. Ailenin işlevselliği aile parçalarının toplamından fazlasıdır.
4. Aile yapı ve organizasyonu aile üyelerinin davranışları üzerinde belirleyicidir.
5. Ailenin etkileşim kalıpları aile üyelerinin davranışlarını şekillendirir.

Problem Çözme

Ailenin işlevselliğini aksatmaksızın karşılaştığı problemleri çözümleyebilme becerisini ifade eder (Epstein, Baldwin ve Bishop, 1983). Modele göre ailenin problem çözme süreci yedi adımda gerçekleşmektedir. Bunlar sırasıyla; problemin tanımlanması, problemin uygun kaynaklara iletilmesi, problem çözümüne yönelik alternatif eylem planlarının geliştirilmesi, uygun bir eyleme karar verilmesi, eyleme geçme, gerçekleştirilen eylemin sonuçlarını gözlemleme ve eylemin başarısını değerlendirmedir (Epstein ve diğer., 1978).

İletişim

Aile iletişim biçimin etkililiği ifade etmektedir. Etkili iletişim açık ve doğrudan sözel mesajlardan oluşmaktadır (Keitner ve diğer., 1990). İletilen mesajın doğrudan olması kişinin mesajı doğrudan konunun muhatabına yöneltmesi, mesajın açık olması ise söylenmek istenenlerin herhangi bir şekilde maskelenmeden olduğu gibi ifade

edilmesi anlamına gelmektedir. Bu durumda bir iletişimin açık ve doğrudan, açık ve dolaylı, belirsiz ve doğrudan ile belirsiz ve dolaylı olması mümkündür (Epstein ve diğer., 1978).

Roller

Roller, aile üyelerinin araçsal ve duyuşsal gereksinimlerini karşılamak için gerekli olan tekrar eden davranış kalıplarıdır (Keitner ve diğerleri, 1990). Roller ailenin sorumlulukları paylaştırma ve mesuliyet oluşturma biçimidir. Modele göre aile bireylerinin üstlenmesi gereken roller; kaynak sağlama, bakım ve destek, yetişkinlerin cinsel doyumu, yaşam becerilerinin gelişimine hizmet etmesidir (Epstein ve diğer., 1978).

Duygusal Tepki Verebilme

Duygusal tepki verebilme aile üyelerinin çeşitli durumlarda duygusal anlamda uygun tepkiler verebilmesidir. Bu duygusal tepkiler hoşnutluk bildirebileceği gibi aciliyet ve tehlike de bildirebilir (Epstein, Baldwin ve Bishop, 1983).

Gereken İlgiyi Gösterebilme

Gereken ilgiyi gösterebilme aile üyelerinin birbirlerine gösterdikleri özen ve ilginin miktarını ifade eder (Keitner ve diğer., 1990). Modele göre aile üyelerinin birbirlerine duyduğu bağlılık altı farklı şekilde olabilir; bağlılığın olmayışı, duygulardan yoksun bağlılık, narsistik bağlılık, empatik bağlılık, aşırı bağlılık ve sembiyotik bağlılık. Bunlardan en işlevseli empatik bağlılık iken en az işlevsellik bildirenler ise bağlılığın olmayışı ya da sembiyotik bağlılık durumlarıdır (Epstein ve diğer., 1978).

Davranış Kontrolü

Davranış kontrolü ailenin üyelerinin davranışlarını idare etmek üzere benimsediği kuralları ifade eder. Ailenin üyeleri üzerindeki davranış kontrolü fiziki tehlike arz eden durumlarda, üyelerin psikobiyolojik ihtiyaç ve dürtülerinin ifade edilişinde ve aile içinde ve dışında sosyalizasyon süreçleri üzerinde gerçekleşir. Ailenin davranış kontrolü sert ve sıkı, esnek, serbest bırakıcı ve ya kaotik/düzensiz

biçimlerde gerçekleşebilir. Modele göre en etkili davranış kontrolü şekli esnek kontrol iken, en düşük işlevselliği yansıtan biçimi kaotik kontroldür (Epstein ve diğer., 1978).

Aşağıda yer alan Şekil 2-5'te McMaster Aile İşlevleri Modeli sunulmaktadır;

Aile İşlevleri	Boyutlar	Anahtar Kavramlar
	Problem Çözme	Problemi tanımlama Problemin uygun kaynaklara iletilmesi Problem çözümüne yönelik alternatif eylem planlarının geliştirilmesi Uygun bir eyleme karar verilmesi Eyleme geçme Gerçekleştirilen eylemin sonuçlarını gözden geçirme Eylemin başarısını değerlendirme
		Maksimum işlev: Problem çözme adımlarının uygulanması Minimum işlev: Problem çözme sürecinin başlamaması
	İletişim	Açık ve doğrudan Açık ve dolaylı Kapalı ve doğrudan Kapalı ve dolaylı
		Maksimum işlev: Açık ve doğrudan Minimum işlev: Kapalı ve dolaylı
	Roller	Kaynak sağlama Bakım ve destek Yetişkinlerin cinsel doyumu Yaşam becerilerinin gelişimine hizmet etme Sistemin sürdürülmesi ve yönetimi
		Maksimum işlev: Aile içinde görevlerin açık bir biçimde bölüştürülmesi Minimum işlev: Aile içinde görevler ilan edilmemiştir ya da sürdürülebilir bir paylaşım yoktur
	Duygusal Tepki Verebilme	Olumlu duyguların paylaşımı Aciliyet bildiren duygular
		Maksimum işlev: Miktar ve kalite bakımından uygun tepkiler verme Minimum işlev: Uyaranlara verilen tepkilerin az, kalitesiz ya da alakasız olması
	Gereken İlgiyi Gösterme	İlişkisizlik Duygulardan yoksun ilişki Ben merkezli ilişki Empatik ilişki Aşırı ilişki İç içe geçmiş ilişki (simbiyotik)
		Maksimum işlev: Empatik ilişki Minimum işlev: İç içe geçmiş ilişki ve ilişkisizlik

	Davranış Kontrolü	1. Tehlikeli durumlarda, 2. Psikobiyolojik ihtiyaç ve dürtülerin ifade edilmesi ve karşılanmasında, 3. Aile içi ve dışında sosyalleşme süreçlerinde, • Katı davranışsal kontrol • Esnek davranışsal kontrol • Serbest davranışsal kontrol • Kaotik davranışsal kontrol
		Maksimum işlev: Esnek davranışsal kontrol Minimum işlev: Kaotik davranışsal kontrol

Şekil 2-5: McMaster Aile İşlevleri Modeli (Epstein, Bishop ve Levin, 1978)

Beavers'ın Sistem Modeli

Modelin aile yetkinliği ve aile stili olmak üzere iki ana boyutu vardır. Aile yetkinliği ailenin problemli müzakere edebilme ve stresli durumlarla etkili bir şekilde başa çıkabilmesi anlamına gelir. Yetkinlik boyutu en yüksek işlevsellik bildirenden en az işlevsellik bildirene optimal (ideal), yeterli, orta kademe, sınırda ve şiddetli işlevsizlik olarak beş kademede değerlendirilir. Aile stili ise aile etkileşimin kalitesi ile ilgilidir. Aile stili bakımından içe odaklı olan ailelerde bireyler ilişkilerinden elde edecekleri memnuniyetin dış dünyadan ziyade aile içinde gerçekleşeceği beklentisi içindedirler, dışa odaklı ailelerde ise bu durumun tersi yaşanmaktadır. Ailenin daha yetkin hale gelmesi içe odaklı ve dışa odaklı stilleri azaltır, ideal olan denge halidir. Yetkin aileler içe ya da dışa odaklanmak konusunda, aile üyelerinin ihtiyaçlarını karşılayabilmek üzere değişir ve uyum sağlarlar. Modelin iki ana boyutu birleştirilerek üçü nispeten işlevsel kabul edilen ancak kalan altı tanesinin klinik müdahale gerektirdiği düşünülen dokuz ayrı aile grubu tanımlanmıştır (Beavers ve Hampson, 2000).

Optimal/ideal aileler, müzakere edebilme, becerisinin bulunduğu, bireysel seçim ve farklılıklara saygının bulunduğu, sıcaklık yakınlık ve mizahın hâkim olduğu ailelerdir. İçe ve dışa odaklılıkta dengeli haldedirler. Yeterli aileler, görece sıcaklık ve belirgin sınırlara sahip olmakla birlikte farklılıklara saygının gönülsüzce olduğu, müzakerelerin daha sancılı biçimde yaşandığı ve güç mücadelelerinin görülebildiği ailelerdir. Orta kademe aile sınıflamasında üç farklı aile grubu yer alır, bunlar; içe ve dışa odaklılığın birlikte bulunduğu, içe odaklı ve dışa odaklı orta seviye ailelerdir. Bu ailelerde genel olarak görece açık iletişim, kontrol odaklılık, sevginin kontrol etme olarak algılanması, farklı duygu ve düşünceleri bastırma, uzaklaşma, kızgınlık,

anksiyete ve depresyon hâkimdir. Sınırda ve şiddetli işlevsiz aile kategorilerinde de içe odaklı ve dışa odaklı olmak üzere ikişer aile grubu bulunmaktadır. Sınırda aile kategorisinde genel olarak kontrolün kaotik ya da gaddarca elde tutulması arasında dalgalanma, sınırların kimi zaman çok zayıf kimi zaman çok katı olması, uzaklaşma, depresyon ve öfke patlamaları hâkimdir. Şiddetli işlevsiz aile kategorisindeki ailelerde ise zayıf sınırlar, karmaşık iletişim, paylaşılan dikkat odağı eksikliği, basmakalıp aile süreçleri, sinizm, çaresizlik ve farklı fikirlerin inkâr edilmesi yaygın haldedir (Beavers ve Voeller, 1983).

Olson Circumplex Modeli

Circumplex modeli araştırma, teori ve pratik arasında var olan boşluğu kapatmaya yönelik olarak yapılan çalışmalar neticesinde ortaya çıkmıştır. Modelin ana hipotezi dengeli çift ve aile sistemlerinin dengesiz sistemlere kıyasla daha işlevsel olma eğiliminde olduğudur. Model evlilik ve aile sistemlerinde üç temel boyuta odaklanmaktadır, bunlar; bağlılık, adaptasyon ve iletişimdir (Olson, 2000).

Aile bağlılığı, aile üyelerinin arasında var olan duygusal bağları ifade etmektedir. Bağlılığın dört kademesinde aileler; kopuk (çok düşük bağlılık), ayrı (düşük-orta bağlılık), bağlı (orta-yüksek bağlılık) ve iç içe (çok yüksek bağlılık) aileler olarak sınıflandırılmaktadır. Bunlardan ayrı ve bağlı aileler bu boyut açısından işlevsel, kopuk ve iç içe aileler ise işlevsiz ve problemlidir (Olson, Russell ve Sprenkle, 1983). Ayrı ailelerde bazı uzaklıklar mevcut olmakla birlikte bu, kopuk ailelerdeki kadar fazla değildir. Birlikte zaman geçirme, evlilik desteği ve ortak karar alma mevcuttur. Faaliyetler ve ilgi alanları genelde ayrı olsa da bazıları paylaşılmaktadır. Bağlı aile ve çiftlerde ise duygusal yakınlık ve ilişkiye sadakat mevcuttur. Birlikte geçirilen zaman yalnız geçen zamandan daha çok önemsenir, beraberlik vurgusu vardır. Bazı ayrı ilgi ve aktiviteler olmakla birlikte diğerleri ortaktır. Kopuk ailelerde aşırı duygusal ayrılık, aile içi süreçlere çok az katılım, fazlaca kişisel bağımsızlık söz konudur. Aile üyeleri birlikte problem çözme ya da diğerinden destek alma gibi davranışlar sergilemezler. Ayrı zaman, mekân ve ilgi alanları önemsenir. İç içe ailelerde ise aşırı duygusal yakınlık ve bağlılık vardır, bireylerin özel alanları oldukça sınırlıdır. Aile üyeleri enerjilerini çoğunlukla aile içi süreçlere harcarlar (Olson, 2000).

Aile adaptasyonu, bir evlilik ve ya aile sisteminin durumsal ya da gelişimsel stres karşısında güç yapısını, rol ilişkilerini ve ilişki kurallarını değiştirebilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Dört kademesi mevcuttur, bunlar; sıkı aile (çok düşük adaptasyon), yapılandırılmış aile (düşük-orta adaptasyon), esnek aile (orta- yüksek adaptasyon) ve kaotik aile (çok yüksek adaptasyon) şeklindedir. Yapılandırılmış ve esnek aileler bu boyut açısından işlevsel kabul edilirken, sıkı ve kaotik aileler işlevsiz ve problemli olarak görülür (Olson ve diğerleri, 1983). Yapılandırılmış ailelerde bir dereceye kadar demokratik bir liderlik ve kimi zaman aile içi müzakereler söz konusudur. Bazı paylaşılan roller ile birlikte roller stabildir, aile içi kurallarda bazen değişimler olabilir. Esnek ailelerde ise eşitlikçi bir liderlik ve demokratik bir karar verme yaklaşımı vardır. Aile içi müzakereler açık bir şikelide gerçekleştirilir ve çocukların da katılımı görülür. Roller paylaşılır ve gerektiğinde değişim yapılır. Kurallar değiştirilebilirdir. Katı ailelerde bireylerin mesuliyeti ve kontrol fazladır. Aile içi müzakereler nadirdir ve kararlar lider tarafından alınır. Roller sıkı bir şekilde tanımlanmıştır, kurallar değiştirilmez. Kaotik ailelerde ise düzensiz ve ya sınırlı bir liderlik vardır. Kararlar üzerinde iyice düşünülmeden, dürtüsel bir şekilde alınır. Roller belirsizdir ve kişiden kişiye geçer (Olson, 2000).

Modelin üçüncü boyutu olan aile iletişimi kolaylaştırıcı boyut olarak kabul edilir, çift ve ailelerin diğer iki boyuttaki esnekliği için kritiktir. Empati, yansıtıcı dinleme, destekleyici yorumlar gibi olumlu iletişim becerileri çiftlerin ve ailelerin uyum ve bağımlılık ile ilgili olarak değişen ihtiyaç ve tercihlerini birbirleriyle paylaşmalarını sağlar. Olumsuz iletişim becerileri ise duygu paylaşımını en azan indirgediği için bu boyutlardaki esnekliği azaltıcı niteliktedir (Olson ve diğer., 1983).

2.5. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.5.1. Duygusal Zekâ ile ilgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Duygusal zeka düzeylerinin ve belirsizliğe tahammülsüzlüğün bireylerin stresle başa çıkma tarzlarına olan etkisini inceleyen bir araştırma İstanbul ilinde devlet üniversitelerinde ve özel üniversitelerde öğrenimine devam eden 349 öğrencininn katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada duygusal zeka ile stresle etkili başa çıkma tarzı ve sosyal destek arama arasında pozitif yönlü anlamlı; duygusal zeka ile duygu odaklı/etkisiz başa çıkma tarzı arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiye ulaşılmıştır.

Duygusal zeka ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında negatif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Aynı zamanda bireylerin duygusal zeka düzeylerinin problem odaklı başa çıkma becerilerinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmüştür (Coşkun, 2019).

Duygusal zeka ile iletişim becerileri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya İstanbul'da lojistik sektöründen 505 büro çalışanı katılmıştır. Araştırma sonucunda duygusal zekanın; ruh halinin düzenlenmesi, duyguların kullanılması, duyguların değerlendirilmesi alt boyutları ile iletişim becerisinin; temel beceriler ve kendini ifade etme, iletişime özen gösterme, iletişim kurmaya istekli olma, etkin dinleme sözel olmayan iletişim, iletişim ilkelerine uyma alt boyutlarının tamamı arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca genel duygusal zeka puanı ile genel iletişim becerisi arasında da pozitif yönlü anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Duygusal zeka alt boyutlarının genel iletişim becerisi düzeylerini düşük oranda fakat anlamlı biçimde yordadığı görülmüştür (Gül ve Güney, 2019).

Turhan ve Çetinsöz (2019), tarafından gerçekleştirilen çalışmada, duygusal zeka ve motivasyon arasındaki ilişkinin analiz edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya Mersin Üniversitesi'nde turizm bölümü okuyan ve minimum bir yıl çalışma tecrübesine sahip olan toplam 203 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda duygusal zekanın tüm alt boyutlarının (kendi duygularını değerlendirme, başkalarının duygularını değerlendirme, duyguların kullanılması, duyguların düzenlenmesi) hem içsel, hem dışsal, hem de genel motivasyon düzeyleri ile pozitif yönlü anlamlı ilişili olduğu bulgularına varılmıştır. Aynı zamanda katılımcıların duygusal zeka düzeylerinin içsel, dışsal ve genel motivasyon düzeyleri üzerinde pozitif yönde anlamlı bir yordayıcı olduğu; en yüksek oranda içsel motivasyonu açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Demirel, Turan ve Akıncı (2020), tarafından yapılan bir çalışmada duygusal zekanın kültürel zeka üzerine etkisi incelenmiştir. Araştırmaya Türk Dünyası Ülkeleri'nden (Azerbeycan, Kırgızistan, Kazakistan, Türkmensitan, Özbekistan, Doğu Türkistan) Kastamonu Üniversitesi'ne öğrenim amaçlı gelen öğrencilerin katılımı uygun bulunmuş ve toplamda 264 üniversite öğrencisi ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışmada kültürel zeka, farklı kültürlerden gelen insanları anlayabilme ve bu insanlarla ilişkilerini yönetebilme becerisi olarak tanımlanmış; farkındalık, davranışsal

ve bilişsel olmak üzere üç boyutta incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda kültürel zekanın üç boyutunun da duygusal zeka ile pozitif yönlü anlamlı ilişkili olduğunu ve duygusal zekanın kültürel zekayı pozitif yönde yordadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Bireylerin tüketim tercihlerinde referans gruplarından etkilenme biçimlerinin duygusal zeka becerilerinden etkilenme düzeyini incelemeyi amaçlayan bir çalışma, Türkiye genelinden on sekiz yaş ve üzeri toplam 353 kişinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada referans gruplarından bilgilendirici yönüyle etkilenme, bireylerin tüketim esnasında bazı grupları mantıklı kararlar verebilmek adına bilgi kaynağı olarak kullanması anlamıyla kullanılırken, referans gruplarınan normatif yönüyle etkilenme ise bireylerin tüketim davranışlarında bazı gruplara uyum sağlama eğilimini ifade etmektedir. Çalışma sonucunda duygusal zekanın referans gruplarından bilgilendirici yönüyle etkilenme üzerinde pozitif yönde yordayıcı etkisi olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak duygusal zekanın duygusal gruplarından normatif etkilenme üzerinde anlamlı bir yordayıcı etkisi olmadığı görülmüştür (Kavak ve Dinçer, 2020).

Öğretmenlerin duygusal zeka düzeylerinin, akademik iyimserlik ve psikolojik dayanıklılık üzerine etkisini inceleyen bir çalışma Pakiş ve Deniz tarafından gerçekleştirilmiştir (2020). Araştırmaya Hakkari ilinde devlet okullarında görev yapan farklı branşlardan toplam 709 öğretmen katılmıştır. Çalışmayakatılan öğretmenlerin yaşları 21 ila 50 arasında değişmektedir. Araştırmada akademik iyimserlik kavramı, öğretmenlerin öğrenme ve öğretme faaliyetlerine dair olumlu alguya sahip olmaları olarak açıklanmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin duygusal zeka düzeylerinin akademik iyimserlik düzeylerini negatif yönde yordadığı, psikolojik dayanıklılık düzeylerini ise pozitif yönde yordadığı bulgularına ulaşılmıştır.

Problemli internet kullanımının duygusal zeka ve yaşam doyumları açısından incelendiği bir araştırmada, devlet okullarında okuyan 14 ila 18 yaşları arasında 294 lise öğrencisi ile çalışılmıştır. öğrencilerin problemli internet kullanım düzeyleri ile duygusal zekanın tüm alt bileşenleri arasında (kişisel beceriler, kişiler arası beceriler, uyumluluk, stres yönetimi, genel ruh hali) ve yaşam doyumu değişkeni arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Yapılan çoklu doğrusal regresyon analizinde ise duygusal zeka ve yaşam doyumu değişkenlerinin problemli internet kullanımını negatif yönde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır (Altıntaş, 2020).

Duygusal zekanın kariyer uyumu ve kariyer iyimserliği üzerine etkisini inceleyen bir araştırmada, İstanbul Üniversitesi-Cerahpaşa'da öğrenim gören 578 öğrenci ile çalışılmış ve bireylerin kariyer uyumu düzeyleri, duygusal zekanın kişisel beceriler, kişiler arası beceriler, uyumluluk ve genel ruh hali alt boyutlarıyla pozitif yönlü anlamlı; bireylerin kariyer iyimserliği düzeyleri ise duygusal zekanın tüm alt boyutlarıyla (kişisel beceriler, kişiler arası beceriler, uyumluluk, stresle başa çıkma ve genel ruh hali alt boyutları) pozitif yönlü anlamlı ilişkide olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca çalışmada kişisel beceriler, kişilerarası beceriler, stresle başa çıkma, genel ruh durumu boyutlarının kariyer uyumluluğunun; kişisel beceriler, kişilerarası beceriler, genel ruh durumu boyutlarının kariyer iyimserliğinin anlamlı yordayıcıları olduğu sonucu ortaya çıkmıştır (Kaya ve Sart, 2020).

İstanbul ilinde vakıf ve devlet üniversitelerinin okul öncesi öğretmenliği programlarında lisans düzeyinde öğrenim gören 261 öğrenci ile gerçekleştirilen çalışmada; okul öncesi öğretmeni adaylarının biliş ötesi farkındalık ve duygusal zeka seviyeleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda duygusal zekanın genel ve tüm alt boyut puanları (iyi oluş, öz kontrol, duygusallık, sosyallik) ile biliş ötesi farkındalık ortalama puanları ve tüm alt boyutları (açıklayıcı bilgi, prosedürel bilgi, durumsal bilgi, planlama, izleme, değerlendirme, hata ayıklama, bilgi yönetme) arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. (Balaban Dağal, Hamamcı ve Yayla, 2020).

Okul öncesi dönemdeki çocuğu bulunan ebeveynlerin duygusal zeka düzeyleri ile çocuklarının duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya, Bursa ilinde okul öncesi kuruma devam eden 90 çocuk ve anne babası olmak üzere toplam 270 kişi katılmıştır. Araştırma sonucunda hem annelerin hem de babaların duygusal zeka düzeyleri ile çocukların duygusal zeka düzeyleri arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Hem annelerin hem de babaların duygusal zeka puanlarının kendi eğitim seviyelerine ve çalışma durumlarına göre farklılaşmadığı görülmüştür. Annelerin, babaların ve çocukların duygusal zeka puanlarının ailenin sosyoekonomik durumunu göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca hem annelerin hem de babaların eğitim düzeylerine göre çocukların duygusal zeka düzeylerinin anlamlı ölçüde farklılaşmadığı görülmüştür (Canbay, 2020).

Kişiler arası ilişkilerde duygusal zekanın önemini inceleyen bir çalışma 215 pilotun katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda hem duygusal zeka düzeylerinin hem de kişiler arası ilişkiler değişkenine ait puanların medeni durum ve yaş açısından anlamlı ölçüde farklılık göstermediği görülmüştür. Kişiler arası ilişkiler değişkenine ait puanların cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği ancak duygusal zeka değişkeninin duygusal farkındalık, kendi duygularını yönetme ve öz motivasyon bileşenleri bakımından erkekler lehine anlamlı bir farklılaşma olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Duygusal zeka puanlarının pilotların eğitim seviyesine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür. Kişiler arası ilişkiler değişkeninin tüm alt boyutlarına ait puanların ise (onay bağımlılık, empati, duygu farkındalığı, başkalarına güven) eğitim seviyesine göre farklılaştığı, lisans mezunu olan pilotlar bu boyutlar bakımından daha yüksek sonuçlar elde ettiği tespit edilmiştir. Kişiler arası ilişkiler değişkeninin onay bağımlılığı ve kendi duygularını yönetme alt ölçekleri ile duygusal zekanın tüm alt ölçekleri (duygusal farkındalık, kendi duygularını yönetme, diğerlerinin duygularını yönetme, öz motivasyon, empati) arasında negatif yönlü, başkalarına güven ve duygu farkındalığı alt ölçekleri ile duygusal zekanın tüm alt ölçekleri arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu görülmüştür (Safarli, 2020).

Duygusal zeka ve stres algısı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya, Fırat Üniversitesi'nde öğrenim gören 138 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda duygusal zeka puanlarının yaşa, cinsiyete, akademik puan ortalamalarına, sınıf düzeyine ve gelir düzeylerine göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı görülmüştür. Duygusal zeka genel puanı, iyimserlik ve duyguların kullanımı alt ölçek puanları ile algılanan stres puanları arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Ancak, duygusal zeka değişkeninin duyguların değerlendirilmesi alt ölçeği ile algılanan stres puanları arasında negatif yönlü anlamlı ilişki saptanmıştır. Aynı zamanda duyguların değerlendirilmesi boyutunun algılanan stres üzerinde yordayıcı etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir (Alphan, 2020).

Uysal ve Mammadov (2020), tarafından yapılan bir çalışmada, duygusal zeka ile duygusal emek arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma Karadeniz Bölgesi'nden 395 restoran çalışanı ile gerçeklerştirilmiştir. Araştırmada duygusal emek kavramı çalışan bireylerin müşteriye verilen hizmet ve ve çalışma esnasında hissedilen memnuniyet durumu olarak açıklanmıştır. Çalışmada sonucunda duygusal zekanın

tüm alt boyutları ile (kendi duygularını değerlendirme, başkalarının duygularını değerlendirme, duyguların kullanılması, duyguların değerlendirilmesi) duygusal emek arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir.

Ermanonuk (2020), tarafından gerçekleştirilen çalışmada, üniversite öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri ile sosyal girişimcilik düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma, Bursa Teknik Üniversitesi ve Bursa Uludağ Üniversitesi'nden 320 katılımcı üniversite öğrencisinin katılımı ile yürütülmüştür. Duygusal zekanın tüm alt boyutları (iyi oluş, öz kontrol, duygusallık, sosyallik) ile toplam puanı ve sosyal girişkenlik becerisinin tüm alt boyutları (empati, toplumsal ahlaki yükümlülük, sosyal girişimcilik öz yeterlik algısı, algılanan sosyal destek) ile toplam puanı arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Araştırmaya katılan bireylerin empati ve sosyal girişimcilik düzeylerinin yüksek, duygusal zeka düzeylerinin ise orta-yüksek seviyede olduğu görülmüştür. Katılımcıların duygusal zeka düzeylerinin yaşa ve cinsiyete göre farklılaşmadığı, ancak kadınların empati düzeylerinin erkelere göre anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Duygusal zeka, depresyon ve aleksitimi arasındaki ilişkileri inceleyen bir çalışma, Ankara'da bir danışmanlık merkezine başvuran 59 kadın katılımcı ile yürütülmüştür. Katılımcıların duygusal zeka düzeyleri ile depreyon düzeyleri ve aleksitimi düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Ayrıca evli katılımcıların duygusal zekanın öz kontrol boyutundan bekarlara göre anlamlı ölçüde daha yüksek, çocuk sahibi olanların ise çocuk sahibi olmayanlara göre duygusal zekanın öz kontrol boyutunda anlamlı ölçüde daha yüksek, sosyallik boyutunda ise anlamlı ölçüde daha düşük puanlara sahip olduğu görülmüştür. Psikiyatrik tanı almış ve ilaç kullanan kadınların duygusal zeka ve duygusal zekanın öz kontrol alt boyutundan anlamlı ölçüde daha düşük puanlar elde ettiği ve psikiyatrik tanısı olanların duygusal zekanın iyi oluş alt boyutundan diğerlerine göre anlamlı ölçüde daha düşük paunlar elde ettiği sonuçlarına ulaşılmıştır (Özkaya, 2020).

Duygusal zeka, benlik saygısı ve mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkilerin incelendiği bir çalışmada, İstanbul ilinden bulunan üniversitelerden yirmi farklı bölümde öğrenimine devam eden 536 öğrencinin katılımı ile yürütülmüştür. duygusal zeka ile benlik saygısı arasında pozitif, duygusal zeka ile mükemmeliyetçilik arasında

ise negatif yönlü anlamlı ilişikiler bulunmuştur. Katılımcıların duygusal zeka düzeylerinin ve benlik saygısı düzeylerinin kardeş sayısı, doğum sırası, cinsiyet, sınıf düzeyi ve yaş değişkenlerine göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların mükemmeliyetçilik düzeyleri ise cinsiyet, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, doğum sırası değişkenlerine göre farklılaşmazken, yaş değişkenine göre farklılaştığı; 18 ila 19 yaşındaki bireylerin mükemmeliyetçilik düzeylerinin 20 ila 21 yaşındakilere kıyasla anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu görülmüştür (Gerçek, 2020).

Ergenlerde duygusal zeka ile siber mağduriyet ve siber zorbalıkla başa çıkma arasındaki ilişkilerin incelendiği bir çalışma, Muş ilindeki liselerde öğrenim gören dokuz, on ve on birinci sınıftan 348 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda, duygusal zeka ile siber mağduriyet arasında anlamlı bir ilişiki bulunamazken, duygusal zeka ile siber zorbalıkla başa çıkma değişkeninin sosyal destek arama hariç tüm alt boyutları arasında (yardım arama, mücadele etme, çevrimiçi güvenlik) pozitif yönlü anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Ergenlerin duygusal zeka düzeyleri ve siber mağduriyet ölçeğinden elde ettiği puanların cinsiyetlerine göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı görülmüştür. Ele alınan üç değişkenin de yaşa göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı, ergenlerin siber zorbalıkla başa çıkma ölçeğinden elde ettikleri puanların, sosyal destek arama, mücadele etme ve çevirimiçi güvenlik alt boyutları açısından kızlar lehinde anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Eliçora, 2020).

Duygusal zeka ile iş stresi arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmaya Türkiye'nin farklı şehirlerinden 192 banka çalışanı katılmıştır. Araştırma sonucunda; duygusal zeka ve iş stresinin cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim düzeyi ve iş hayatında geçirilen süre değişkenlerine göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı görülmüştür. Aynı zamanda duygusal zeka ile iş stresi arasında negatif yönlü anlamlı ilişkilerin varlığı tespit edilmiştir (Tezgöçen, 2020).

Duygusal zeka ile öz duyarlılık arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmaya, bir devlet üniversitesine devam eden 581 hemşirelik öğrencisi katılmıştır. Hem duygusal zeka hem de öz duyarlılık düzeylerinin yaşa, akademik başarı durumuna, sınıf düzeyine, yaşanan bölgenin şehir, köy ya da kasaba olması durumuna, yurtta ya da aile yanında kalma durumuna, anne ve baba eğitim düzeyine göre anlamlı ölçüde

farklılaşmadığı görülmüştür. Duygusal zeka ve öz duyarlılık düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılaşma gösterdiği, her iki değişken için de kadınların erkeklere göre anlamlı ölçüde daha yüksek puanlar elde ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda öğrencilerin duygusal zeka düzeyleri ile öz duyarlılık genel puanları ve tüm alt boyut puanları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkinin varlığı tespit edilmiştir (Gümüştekin, 2020).

Evlilik uyumu, evlilik doyumu, duygusal zeka ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmaya İstanbul, İzmir ve Isparta illerinden 337 kişi katılmıştır. Araştırma sonucunda evlilik uyumu ile uyumluluk, sorumluluk, duygusal dengelilik, hayal gücü-zeka kişilik özellikleri ve duygusal zeka arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki saptanmıştır. Evlilik uyumu ile kişilik özelliklerinden dışadönüklük arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Evlilik doyumu ile duygusal dengelilik, hayal gücü-zeka kişilik özellikleri ve duygusal zeka arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Evlilik doyumu ile dışadönüklük, uyumluluk ve sorumluluk kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Erdal, 2020).

Duygusal zeka, kişilik tipleri ve stres yönetimi arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırmaya, mühendislik sektöründe çalışan 112 kişi katılmıştır. Araştırma sonucunda duygusal zekaları yüksek olarak tespit edilen bireylerin stres yönetiminde diğerlerine nazaran anlamlı ölçüde daha başarılı oldukları görülmüştür. A tipi kişiliğe sahip bireylerin stres yönetiminde anlamlı ölçüde daha başarılı oldukları ve iş yerinde karşılaştıkları stresten daha az etkilendikleri sonucuna ulaşılmıştır. B tipi kişiliğe sahip olan bireylerin ise stres yönetiminde diğerlerine nazaran başarısız oldukları bulgusuna ulaşılmıştır (Kızılkaya, 2020).

Bireylerin duygusal zeka düzeylerinin demografik değişkenlere göre farklılaşma durumunun analiz edilmesi amacıyla gerçekleştirilen bir çalışmaya, İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde çalışan 102 yönetici katılmıştır. Araştırma sonucunda duygusal zekanın duygusal değerlendirme, duygusal yönetim, duyguların pozitif kullanımı alt boyutları için cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farklılaşma olmadığı ancak duygusal zeka genel puanları ve empatik duyarlılık alt boyut puanları bakımından kadınlar lehine anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Duygusal zeka puanları medeni duruma ve statüye göre farklılık göstermemiştir. Kurumda çalışma

süresi bakımından yalnızca duygusal değerlendirme alt boyutu için anlamlı bir farklılaşma olduğu ve bu farklılaşmanın bir ila dört yıl arası deneyime sahip olanlar lehine olduğu görülmüştür. Eğitim durumu bakımından ise yalnızca empatik duyarlılık alt boyutu için anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür. Lise mezunu yöneticilerin empatik duyarlılık alt ölçeği puanları ön lisans, lisans ve lisans üstü mezunlarına göre anlamlı ölçüde daha düşük tespit edilmiştir (Zorlu, 2020).

Karayaman (2021), tarafından okul müdürleri ile gerçekleştirilen çalışmada, duygusal zeka (kendi duygularının farkında olma, başkalarının duygularının farkında olma, duyguların kullanımı, duyguların düzenlenmesi) ile iş yeri mutluluğu (iş şevki, işi özümseme, işe adanma, iş tatmini) arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma, İstanbul ilinde devlet okullarında ve özel okullarda görev yapan 404 okul yöneticisinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda yalnızca duygusal zekanın duygusal farkındalık alt boyutu ile iş yeri mutluluğunun iş tatmini alt boyutu arasında ilişki bulunamazken, iki kavramın diğer tüm alt boyutları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

İyibaş ve Akın (2021), tarafından gerçekleştirilen ve duygusal zeka ile akademik başarı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmada Karaman ilinde, Fen Lisesi, Anadolu Lisesi ve Meslek Lisesi'nde öğrenim gören 563 öğrencileri ile çalışılmıştır. Öğrenciler 9,10 ve 11. sınıflardan seçilmiş ve bir önceki yıla ait başarı puanları dikkate alınmıştır. Öğrencilerin akademik puan ortalamaları ile hem duygusal zeka toplam puanları hem de duygusal zeka ölçeğinin alt boyutlarından (kişisel farkındalık, kişilerarası ilişkiler, çevreye uyum, stres yönetimi, genel ruh hali) elde ettikleri puanlar arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Çalışmada aynı zamanda kız öğrencilerin duygusal zeka seviyelerinin erkek öğrencilere göre, fen lisesinde okuyan öğrencilerin anadolu lisesinde okuyanlara göre, anadolu lisesinde okyanları ise meslek lisesinde okuyanlara göre anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin duygusal zeka düzeylerinin sınıf seviyelerine göre farklılaşmadığı görülmüştür.

Üniversite öğrencilerinde psikolojik sağlamlığın duygusal zeka ve kişiler arası duygu düzenleme becerisi açısından incelendiği bir araştırma, İstanbulilinde özel bir üniversitede öğrenimine devam eden 324 üniversite öğrencisinin katılımı ile

gerçekleştirilmiştir. Yaşları 18 ila 28 arasında değişen katılımcıların yaş ortalaması 21,15 olarak bulunmuştur. Araştırma sonucunda duygusal zeka ile psikolojik sağlamlık arasında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişki saptanmıştır. Duygusal zeka ile kişiler arası duygu düzenlemenin sakinleştirme alt boyutunun psikolojik sağlamlığın yordayıcısı olduğu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda katılımcıların duygusa zeka düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı görülmüştür (Yüksel, Saruhan ve Keçeci, 2021).

Duygusal zeka, mutluluk korkusu ve mizah tarzları arasındaki yordayıcı ilişkiyi inceleyen bir çalışmada yaşları 14 ila 18 aralığında değişen, İstanbul ilinde lise öğrenimine devam eden 226 lise öğrencisi ile çalışılmıştır. Araştırma verileri yapısal eşitlik modeli kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada katılımcı, saldırgan, kendini yıkıcı ve kendini geliştirici mizah tarzları ele alınmıştır. Çalışma sonucunda ergenlerin duygusal zeka seviyeleri ile mizah tarzları arasında pozitif yönlü anlamlı doğrusal ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca ergenlerin duygusal zeka seviyeleri ile mutluluk korkusu düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı doğrusal ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Baş, Baş, Kalafat ve Dilmaç, 2021).

Cinel ve Oğan (2021), tarafından yapılan bir çalışmada duygusal zeka ile iş hayatındaki yetişkin bireylerin kariyer uyum yetenekleri arasında ilişkiler incelenmiştir. Araştırmaya Artvin ilinin üç ilçesinde Orman İşletme Müdürlüğü'ne bağlı olarak görev yapan seksen kişi katılmıştır. Çalışmada kariyer uyum yeteneği; kaygı, kontrol, merak ve güven boyutları ile ele alınırken duygusal zeka; kendi duygularını değerlendirme, başkalarının duygularını değerlendirme, duyguları kullanma ve duyguları düzenleme boyutları ile ele alnımıştır. Araştırma sonucunda duygusal zeka ile kariyer uyum yeteneğinin tüm alt boyutları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Yapılan regresyon analizinde çalışanların duygusal zeka becerilerinin kariyer uyumları üzerinde yordayıcı etkiye sahip olduğu ortaya konulmuştur. Aynı zamanda katılımcıların duygusal zeka düzeylerinin cinsiyetlerine ve yaş gruplarına göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

2.5.2. Duygusal Zekâ ile ilgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Ergenlerde duygusal zeka ve algılanan mutluluk düzeyi arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışma, İspanya'da ikinci kademe eğitim kurumlarında okuyan 12 ila

17 yaşları arasında 646 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda ergenlerin duygularını anlama ve düzenleme kapasiteleri ile mutluluk düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki saptanmıştır (Guerra-Bustamante, Leon-del-Barco, Yuste-Tosina, Lopez-Ramos ve Mendo-Lazaro, 2019).

Girişimci kariyer hedefleri, duygusal zekâ ve girişimcilik öz-yeterlik yapıları arasındaki ilişkilerin incelendiği amacıyla bir araştırma, üniversite öğrencilerinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Yapısal eşitlik modelinin kullanıldığı araştırmaya, işletme bölümünde okuyan 218 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda duygusal zekâ düzeyi ve girişimcilik öz-yeterliği ile girişimci kariyer hedefleri arasında pozitif yönlü anlamlı ilişiklerin var olduğu görülmüştür. Aynı zamanda girişimcilik öz-yeterliliği ile girişimci kariyer hedefleri arasında da pozitif yönlü anlamlı korelasyon tespit edilmiştir (McLaughlin, 2019).

Duygusal zekâ ve stresle başa çıkma becerileri arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırmada beden ve spor eğitimi programlarında okuyan öğrenciler ile çalışılmıştır. Araştırmaya toplamda 123 öğrenci katılmıştır. Çalışma sonucunda katılımcıların stresle baş etme becerileri ile duygusal zekâ düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca duygusal zekâ düzeylerinin ve stresle başa çıkma becerilerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Dördüncü sınıf öğrencilerinin stresle başa çıkma stratejilerinden sosyal destek, duygusal boşalma ve kaçınma stratejilerini daha sık kullandıkları görülmüştür (Malinauskas, Saulius ve Kaufmanas, 2019).

Üniversite öğrencilerinde duygusal zeka, grup bağlılığı ve öz yeterlilik arasındaki ilişkileri inceleyen ve yarı deneysel desenle yürütülen bir çalışmaya, 35 takım ile 146 kişi katılmıştır. Araştırma sonucunda ekip üyelerinin duygusal zeka düzeyleri ile ekibe bağlılıkları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunurken, grup bağlılığı ve duygusal zeka arasındaki ilişkiye bireylerin öz yeterlilik algısının aracılık ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bulguları, ekip üyeleri daha fazla duygusal zeka gösterdiklerinde ekip uyumunun en yüksek olduğunu göstermiştir. Öz yeterlik düzeylerinin ekip uyumu üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Duygusal zeka ve takım uyumu arasındaki ilişkide yüksek öz-yeterlik önemli bir aracı olarak bulunmuştur. Yüksek duygusal zeka, öz-yeterliliğin gelişimini teşvik ederek

ekip uyumunun artmasına neden olduğu ve artan takım uyumunun, daha iyi takım performansı ve katılımı ile sonuçlandığı görülmüştür (Black, Kim, Rhee, Wang ve Sakchutchawan, 2019).

Duygusal zekânın erken ve sonraki kariyer aşamalarında kariyer başarısındaki rolünü araştırmayı hedefleyen bir araştırmada yetişkin bireyler ile çalışılmıştır. Araştırmaya 271 üniversite mezunu birey katılmıştır. Araştırma bulguları, duygusal zekânın iş memnuniyeti üzerinde önemli bir yordayıcı olduğunu göstermiştir. Ayrıca duygusal zekanın hem aylık kazanç hem de iş doyumu ile pozitif yönde anlamlı korelasyon gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır (Urguijo, Extremera ve Azanza, 2019).

Ortaokul öğretmenlerinin sınıf yönetim becerileri ile duygusal zekaları arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma Portekiz'de 559 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin duygularıyla baş etme beceri düzeyleri ile sınıfta kararlı disiplin sergileme davranışları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki tespit edilmiştir (Valente, Monteiro ve Lourenço, 2019).

Duygusal zeka ve duygu düzenleme becerisi arasındaki lilşkiyi inceleyen bir çalışmada, yarı deneysel desen kullanılmıştır. Bu doğrultuda katılımcılardan duygusal uyarılmayı tetiklemelerini ve sonra gevşemelerini isteyerek birtakım görevler verilmiştir. Duygusal tepkilerin ve duygu düzenlemenin göstergesi fizyolojik ölçümler yapılmış; kan basıncı, nabız sayısı gibi değerlere bakılmıştır. Çalışmada, daha yüksek duygusal zeka düzeyine sahip olan bireylerin duygu düzenleme becerilerinin daha iyi olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Zysberg ve Raz, 2019).

Duygusal zeka ve girişimcilik performansı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmada, duygusal zekanın kişiler arası beceriler alt boyutu ile girişimcilik performansı arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunduğu ve bu bıyutun girişimcilik performansı üzerinde doğrudan etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca duygusal zekanın hem kişisel beceriler hem de kişiler arası beceriler boyutlarının firma performansı üzerinde dolaylı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir (Ingram, Peake, Stewart ve Watson, 2019).

İtalya'da işçilerle gerçekleştirilen, duygusal zeka, kişilik özellikleri, şefkat ve öz şefkat arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada duygusal zeka; iyi oluş, öz

kontrol, duygusallık, sosyallik alt boyutları ile ölçülmüştür. Kişilik özellikleri ise beş faktörlü kişilik özellikleridir; uyumluluk, sorumluluk, açıklık ,dışa dönüklük, duygusal denge. Araştırma sonuçları duygusal zekanın tüm alt boyutları ve kişilik özellikleri arasından yalnızca sorumluluk ve öz kontrol arasında anlamlı bir ilişki bulunamadığı, diğer tüm boyutların pozitif yönlü anlamlı ilişkililer bulunduğunu göstermiştir. Ayrıca duygusal zeka ile şefkat ve öz şefkat arasında da pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Di Fabio ve Saklofske, 2020).

Aidiyet duygusunun psikolojik iyi oluş üzerindeki etkisinde duygusal zekanın aracı rolünü araştıran bir araştırmada üniversite öğrencileriyle çalışılmıştır. Araştırmaya lisans düzeyinde öğrenim gören 2094 öğrenci katılmıştır. Duygusal zeka ile aidiyet duygusu arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki saptanırken, yüksek duygusal zekaya sahip olan öğrencilerin daha düşük ruh sağlığı problem düzeyine sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Moeller, Seehuus ve Peisch, 2020).

Darmayanti ve Salim (2020), tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada ergenlerde duygusal zeka ve kariyer karar verme öz-yeterlik arasındaki ilişkiler değerlendirmiş ve bu tür ilişkilerin proaktif kişilik tarafından yönetilip yönetilmediği araştırılmıştır. Çalışma, Endonezya'da lise öğrencilerinin katılımıyla yürütülmüştür. Araştırmaya toplamda 840 kişi katılmıştır. Araştırma sonucunda kariyer karar verme öz yeterliği ile duygusal zekâ arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Ayrıca, proaktif kişilik özelliğinin duygusal zeka ve kariyer karar verme öz yeterliliği arasındaki ilişkiye aracılık ettiği görülmüştür.

Duygusal zeka ile akademik performans arasındaki ilişkiye dair gerçekleştirilen bir metaanaliz çalışmasında zeka ve kişisel özellikler kontrol altına alınarak yapılan incelemeler doğrultusunda duygusal zekanın akademik başarı için bir yordayıcı olduğu ve akademik başarı üzerinde duygusal zekanın, zeka ve sorumluluktan sonra üçüncü en önemli belirleyici olduğu görülmüştür (MacCann, Jiang, Brown, Double, Bucich, Minbashian, 2020).

Kişiler arası ilişiler ile duygusal zeka arasındaki ilişkiyi araştıran boylamsal bir çalışmada üniversitede birinci sınıfta veri toplanan öğrenciler on beş yıl sonra tekrar ikinci bir ölçüme tabi tutulmuşlardır. Araştırmaya toplamda 314 yetişkin katılmıştır. Araştırma sonuçları bireylerin hem birinci, hem de ikinci ölçümdeki duygusal zeka

puanlarının ilişikisel dıyumun anlamlı yordayıcıları olduğunu; bireylerin duygusal zeka puanlarının ölçümler arasında yüksek tutarlılığa sahip olduğunu ortaya çıkarmıştır (Parker, Summerfeldt, Walmsley, O'Byrne, Dave ve Crane, 2020).

Garaigordobil ve Onederra (2021), tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, duygusal zeka bireylerin zorbalık yapma ve zorbalığa maruz kalma davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya yaşları 12 ila 16 arasında değişen toplamda 248 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda; hem yüksek düzeyde zorbalığa maruz kalanların hem de zorbalık yapanların duygusal zeka puanlarının diğerlerinden anlamlı olarak daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda yüksek düzeyde zorbalığa maruz kalanların düşük duygusallık, düşük benlik saygısı, düşük hayal kırıklığı toleransı, düşük etkililik ve az aktivite gösterdiği; zorbalık yapanların ise düşük düzeyde duygusal zeka, düşük etkinlik, düşük aktivite, düşük sorumluluk ve düşük tolerans gösterdiği görülmüştür.

Çocuklukta duygusal istismarın ergenlerin öznel iyi oluş düzeyleri üzerindeki etkisinde duygusal zekanın aracı rolünü inceleyen bir çalışma, Çin'de sekiz ve dokuzuncu sınıfa devam eden 1710 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin geçmişte yaşadığı duygusal istismarın ergenlikteki iyi oluşları açısından önemli bir risk faktörü olduğu ve bu ilişkide duygusal zekanın kısmi bir aracı etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Kwan ve Kwok, 2021).

2.5.3. Anne Baba Tutumları ile ilgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları ve var olan anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmaya, 2016-17 yılında Ankara ilinde lise öğrenimine devam eden 310 öğrenci, anne ve babaları olmak üzere toplamda 930 kişi katılmıştır. Araştırma sonucunda; hem anne hem de baba için, var olan davranışsal denetim puanları ile algılanan arasında negatif yönlü anlamlı ilişki saptanmıştır. Anne için, var olan psikolojik kontrol puanları ile algılanan arasında negatif yönlü anlamlı ilişki saptanmışken babalar açısından pozitif yönlü anlamlı ilişki saptanmıştır. Hem baba hem de anne için, var olan özerlik desteği ile algılanan arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır. Hem anne hem de baba için var olan duyarlılık puanları ile algılanan arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Hem annelerin hem de babaların, hem eğitim düzeyine hemde çalışma durumlarına göre algılanan ebeveynlik tutumları

açısından anlamlı farklılaşma tespit edilmemiştir. Anne baba tutumları ile öğrencilerin not ortalamaları arasındaki ilişki incelendiğinde, yalnızca anneden algılanan duyarlılık düzeyi ile not ortalamaları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki tespit edilmiş, diğer tutumlar için anlamlı ilişki bulunamamışır (Gülkaya, 2018).

Okul öncesi dönem çocuklarının ayrılık kaygısı düzeyleri, annelerinin ebeveynlik tutumları ve annelerinin kaygı düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelendiği bir araştırma, anaokuluna devameden 303 çocuk, anneleri ve öğretmenlerinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada çocukların ayrılık kaygısı düzeyleri ile annelerininm otoriter, izin verici ve koruyucu tutumları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Annelerin durumluk kaygı düzeyleri ile sergiledikleri demokratik tutum arasında negatif; otoriter tutum arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler ve annelerin sürekli kaygı düzeyleri ile sergiledikleri otoriter ve izin verici tutumları arasında yine pozitif yönlü anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Ayrıca annelerin kaygı düzeyleri ile eğitim seviyeleri arasında negatif yönlü korelasyon olduğu, annelerin ebveynlik tutumlarının sahip oldukları çocuk sayısına göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Nazlıoğlu, 2019).

Ortaokul öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları ile kariyer gelişimleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmada, kariyer gelişimini gösteren unsurlar; planlama, benlik kavramı, bilgi, ilgiler, denetim odağı, merak/araştırma, anahtar figürler, zaman perspektifi olarak ele alınmıştır. Çalışma, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden iki şehirden 370 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçları; ebeveynlerin psikolojik özerkliği destekleme düzeyleri ile benlik kavramı, bilgi, ilgiler, merak/araştırma, anahtar figürler, zaman perspektifi arasında pozitif yönlü anlamlı; ebeveynlerin denetleme düzeyi ile bilgi, merak, ilgi ve planlama boyutları arasında negatif yönlü anlamlı; ebeveynlerin kabul/ilgi düzeyleri ile bilgi, merak, ilgi, zaman perspektifi ve planlama boyutları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir (Kutlu ve Apaydın, 2019).

Ergenlik dönemindeki öğrencilerde anne baba tutumları, bağlanma stilleri ve madde bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırmaya, Diyarbakır ilinde dört farklı liseden 201 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda; madde kullanan öğrencilerin babalarından algıladıkları kabul-ilgi düzeylerinin ve annelerinden

algıladıkları sıkı denetim-kontrol düzeylerinin anlamlı ölçüde diğerlerinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Madde kullanmayan öğrencilerin ise, annelerinden algıladıkları kabul-ilgi düzeylerinin ve babalarından algıladıkları sıkı denetim kontrol düzeylerinin anlamlı ölçüde diğerlerinden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Madde kullanan öğrencilerin anne baba tutumları ile bağlanma stilleri arasında hiçbir boyutta anlamlı ilişki tespit edilememiştir. Madde kullanmayan öğrencilerin ise anne kabul ilgi düzeyleri ile saplantılı bağlanma puanları arasında negatif, anne sıkı denetim düzeyleri ile hem kayıtsız hem saplantılı bağlanma puanları arasında pozitif, baba kabul ilgi düzeyleri ile korkulu bağlanma puanları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkilerin var olduğu görülmüştür (Oğuz, 2019).

Lise öğrencilerinin yaşam doyumları ve yılmazlık düzeylerinin anne baba tutumları açısından incelenmesinin amaçlandığı bir çalışma, İstanbul ve Kocaeli'de farklı liselerden 679 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada demokratik ebeveyn tutumu, yaşam doyumu ve yılmazlık düzeyi ile pozitif; otoriter ebeveyn tutumu, yaşam doyumu ve yılmazlık ile negatif; koruyucu ebeveyn tutumu ise yalnızca yaşam doyumu ile negatif anlamlı ilişkili olarak bulunmuştur. Öğrencilerin yaşam dıyumu ve yılmazlık düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca anne baba tutumları ile yaşam doyumunun yılmazlığı anlamlı biçimde yordadığı bulgusuna ulaşılmıştır (Çiftçi Arıdağ ve Ünsal Seydooğulları, 2019).

Okul öncesi dönem yaş aralığında (48 ila 72 aylık) çocuğa sahip olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları ile çocuklarının duygu yönetme becerileri arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışma 136 çocuk ve bu çocukların anneleri ile yürütülmüştür. Çalışma sonucunda annelerin demokratik çocuk yetiştirme tutumları ile çocukların duygu yönetme becerileri arasında pozitif yönlü anlamlı korelasyon bulunurken; annelerin otoriter ve aşırı hoşgörülü tutumları ile çocuklarının duygu yönetme becerileri arasında anlamlı ilişkiye rastlanmamıştır. Çocukların duyguları yönetme becerilerinin annelerin eğitim düzeylerine göre farklılaştığı, annesi üniversite mezunu olan çocukların diğerlerine göre anlamlı ölçüde daha yüksek duyguları yönetme becerisine sahip olduğu bulunmuştur. Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarının eğitim durumlarına göre de farklılaştığı; üniversite mezunu annelerin diğerlerine göre anlamlı ölçüde daha düşük otoriter vee aşırı hoşgörülü tutuma sahip olduğu, daha yüksek

demokratik tutuma sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca çalışan annelerin demokratik tutum puanlarının, çalışmayan annelere göre anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Cantekin ve Gültekin Akduman, 2020).

Yıldızbaş ve Şahin Sak (2020), gerçekleştirilen çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının saldırganlık düzeyleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişiki incelenmiştir. Çalışmaya 506 ebeveyn ile aynı sayıda çocuk katılmıştır. Çalışmada ele alınan ebeveyn tutumları; demokratik, otoriter, izin verici ve aşırı koruyucu ebeveyn tutumları iken ele alınan saldırganlık boyutları; başkasına yönelik fiziksal saldırganlık, başkasına yönelik ilişkisel saldırganlık, kendine yönelil saldırganlık ve nesneye yönelik saldırganlıktır. Çalışma sonucunda saldırganlığın tüm alt boyutları ile demokratik anne baba tutumu arasında negatif, otoriter ve izin verici anne baba tutumları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Aşırı koruyucu anne baba tutumu ile saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı ilişikiye rastlanmamıştır. Ebeveynlerin sergiledikleri demokratik tutumun eğitim düzeylerine göre anlamlı ölçüde farklılaştığı, eğitim düzeyinin artması ile demokratik tutumun yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca kadınların erkeklere göre anlamlı ölçüde daha yüksek koruyucu tutum sergiledikleri, ebeveynlerin sergiledikleri çocuk yetiştirme tutumlarının yaşlarına göre anlamlı ölçüde değişmediği, boşanmış olan ebeveynlerin evli olanlara göre anlamlı ölçüde daha yüksek otoriter tutum sergilediği görülmüştür.

Anne baba tutumları ile akademik başarıya dair bilişsel çarpıtmalar arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmada, anadolu ve meslek liselerinde okuyan yaşları 15 ila 19 arasında değişen 220 öğrenci ile çalışılmıştır. Anne baba tutumları; kabul/ilgi, denetleme ve psikolojik özerklik boyutları kapsamında ele alınmıştır. Çalışma sonucunda ebeveynlerin psikolojik özerklik sağlama düzeyleri ile öğrencilerin akademik başarıya dair bilişsel çarpıtalamaları arasında negatif yönlü anlamlı ilişki bulunurken, psikolojik özerklik puanlarının bilişsel çarpıtmaları anlamlı biçimde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca kız öğrencilerin anne ve babalrından daha yüksek denetleme hissettikleri, Anadolu lisesinde okuyanların meslek lisesinde okuyanlara göre psikolojik özerklik boyutundan aldıkları puanların anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Kaya, 2020).

İlkokul öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları ile sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmaya, Konya ilinde bulunan iki ilkokuldan 9 ila 11 yaşları arasında 427 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda hem anneden hem de babadan algılanan otoriter tutum ile soyal kaygı arasında anlamlı ilişki bulunmuş ancak anneden ve babadan algılanan demokratik tutum ile çocukların sosyal kaygı düzeyleri arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Erkeklerin hem annelerinden hem de babalarından kızlara göre anlamlı ölçüde daha yüksek otoriter tutum algıldığı görülmüştür. Sosyal kaygı düzeylerine göre ise kızların puanları anlamlı ölçüde daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca arkadaşlık kurmakta zorluk yaşadığını bildiren öğrencilerin annelerini daha otoriter, babalarını ise daha demokratik algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır (Teke, Yılmaz ve Sürücü, 2020).

Kapudere (2020), tarafından yapılan bir çalışmada, üniversite öğrencilerinde problemli internet kullanımı ile algılanan anne baba tutumları ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmiştir. Çalışma, Gaziantep ilinde bir üniversitede okuyan 419 üniversite öğrencisinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Problemli internet kullanımı değişkeninin internetin olumsuz sonuçları ve sosyal fayda/rahatlık boyutları ile demokratik anne baba tutumu arasında negatif; problemli internet kullanımı değişkenin alt boyutları ve aşırı internet kullanımı ile otoriter ve koruyucu-istekçi anne baba tutumları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Demokratik tutum ile kişisel özelliklerden dışadönüklük, öz disiplin, uyumluluk, deneyime açıklık arasında pozitif ve duygusal dengesizlik arasında negatif; otoriter tutum ile dışadönüklük, öz disiplin ve uyumluluk arasında negatif ve duygusal dengesizlik arasında pozitif; koruyu-istekçi tutum ile uyumluluk arasında negatif ve duygusal dengesizlik arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Erkeklerin problemli internet kullanımı, algılanan otoriter tutum, algılanan koruyucu-istekçi tutum değişkenleri bakımından; kızların ise algılanan demokratik tutum ve uyumluluk kişilik özelliği bakımından anlamlı ölçüde daha yüksek puanlara sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca ebeveyn tutumlarından otoriter ve koruyucu-istekçi tutumun problemli internet kullanımını anlamlı ölçüde yordadığı, demokratik tutumun ise problemli internet kullanımı üzerinde yordayıcı etkisi bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ebeveyn tutumları ile yakın ilişki yaşantıları arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırma İstanbul'da bir vakıf üniversitesinin eğitim fakültesinde öğrenimine devam

eden 272 öğretmen adayı ile yürütülmüştür. Yakın ilişiki yaşantıları değişkeninin boyutları kaygı ve kaçınma iken ebeveyn tutumları anne ve baba için ayrı değerlendirilmek üzere; aşırı koruyuculuk, reddedicilik ve duygusal sıcaklıktır. Çalışma sonucunda bireylerin hem annelerinin hem de babalarının reddedici tutumu ile yakın ilişkilerinde yaşadıkları kaygı düzeyleri arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Ayrıca anneden algılanan reddedici tutum ile babadan algılanan reddedici tutum arasında yüksek düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Parlak ve Şahin Sarkın, 2021).

2.5.4. Anne Baba Tutumları ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Ergenlerde içselleştirme problemleri ve anne baba tutumları arasındaki ilişkiler inceleyen bir metaanaliz çalışmasında, ebeveynlerin sıcaklığı, davranışsal kontrol, özerklik sağlanması gibi tutumların içselleştirme problemleri ile negatif yönlü anlamlı ilişki gösterdiği; ebeveynlerin sert kontrolünün anksiyete, depsresyon ve intihar düşünceleri gibi içselleştirme problemleri ile pozitif yönlü anlamlı ilişki gösrediği sonucuna ulaşılmıştır (Gorostiaga, Aliri, Balluerka ve Lameirinhas, 2019).

Ebeveyn tutumları ile çocukların alkol kullanımları arasındaki ilişkiye dair yürütülen bir metaanaliz çalışmasında, algılanan kısıtlayıcı ebeveynlik ile çocukların alkol kullanım sıklığı arasında negatif yönlü anlamlı ilişki bulunurken ebeveyn tutumları ile çocukların alkole başlama yaşı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ayrıca anne babalar tarafından bildirilen ebeveyn tutumları ile çocuklar tarafından algılanan ebeveyn tutumları arasında pozitif yönlü anlamlı fakat zayıf bir ilşki bulunmuştur (Tael-Öeren, Naughton ve Sutton, 2019).

Ergenlerin anne baba tutumları ile siber zorbalıkta bulunma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada; otoriter anne baba tutumu ile kız ergenlerin siber zorbalık düzeyleri arasında ve hoşgörülü anne baba tutumu ile erkek ergenlerin siber zorbalık düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler saptanöıştır (Moreno Ruiz, Martinez- Ferrer ve Garcia Bacete, 2019).

Çocuk ve ergenlerde anne baba tutumları ve saldırganlık arasındaki ilişkiyi inceleyen bir metaanaliz çalışmasında, demokratik anne baba tutumunun çocukların olumlu davranışlarıyla; otoriter ve izin verici anne baba tutumlarının çocuğun olumsuz

davranışları ve saldırgamlık düzeyleri ile pozitif yönlü anlamlı koralsyona sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Masud, Ahmad, Cho ve Fakhr, 2019).

Gralewski ve Jankowska (2020), tarafından yapılan bir çalışmada, lise öğrencilerinin anne baba tutumları ile yaratıcılık becerileri ve yaratıcılık öz inançları (yaratacılık konusundaki öz yeterlik inancı, yaratıcı kişisel kimlik) arasındaki ilişkiler incelenmiş; ebeveynlerin kabul ve özerkil sağlam düzeyleri ile yaratıcı öz yeterlik inancı ve yaratıcı kişisel kimlik hissi arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Ancak öğrencilerin yaratıcılık becerileri ile anne baba tutumları arasında anlamlı ilişkiye rastlanmamıştır.

Anne baba tutumları, ahlaki kimlik ve prososyal davranış arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada ergen bireyler ile çalışılmıştır. Araştırma sonuçları; izin verici anne baba tutumu ile ahlaki kimlik ve prosoyal davranış arasında negatif, demokratik anne baba tutumu ile ahlaki kimlik ve prososyal davranış arasında pozitif, annenin otoriter tutumu ile prosoyal davranış arasında negatif, babanın otoriter tutumu ile ahlaki kimlik arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür (Fatıma, Dawood ve Munir, 2020).

Ebeveynin çocuğuyla etkileşiminde sergilediği tutumlar, ailenin duygusal ve psikolojik iklimini oluşturan en önemli etmenler arasında yer almaktadır. Anne ve babaların çocuklarıyla olumlu iletişim kurmaları ve olumlu disiplin yöntemleri kullanmalarının, duygusal zekâ gelişimini etkileyen kritik bir ailesel faktör olduğu düşünülebilir. Dolayısıyla mevcut araştırma, ebeveynlerin çocuklarına karşı benimsediği tutumların niteliğinin, çocukların duygusal zekâ gelişimiyle ilişkili olacağı varsayımından hareketle planlanmıştır.

2.5.5. Anne Baba Tutumları ve Duygusal Zeka İlişkisini İnceleyen Araştırmalar

Erdoğdu (2008), tarafından yapılan bir çalışmada üniversite öğrencilerinde duygusal zekâ düzeyi ile bazı demografik özellikler arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma Diyarbakır'da bir devlet üniversitesinde farklı fakültelerde okuyan 532 üniversite öğrencisinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada duygusal zeka; kendi duygularını anlama, diğerlerinin duygularını anlama ve duygularını yönetebilme

ile genel duygusal zeka puanı bakımından ele alınmıştır. Çalışmada dışadönük bireylerin içedönük olanlar göre ve kızların erkeklere göre, anne babası demokratik ebeveyn tutumuna sahip olanların diğerlerine göre genel duygusal zekâ düzeylerinin anlamlı biçimde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşıldığı görülmüştür. Kendi duygularını anlama alt boyutu bakımından cinsiyetler arasında anlamlı bir farkılılaşma görülememiştir. Kendi duygularını anlama ve duyguları yönetme alt boyutları ile anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Kendi duygularını anlama alt boyutu bakımından içe dönük olma ve dışa dönük olma arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Manzeske ve Stright (2009), tarafından yapılan bir çalışmada üniversite öğrencilerinin annelerinden algıladıkları ebeveyn tutumları ile duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Algılanan ebeveynlik stilleri yakınlık/sıcaklık, davranışsal kontrol ve psikolojik kontrol boyutları kapsamında ele alınmıştır. Çalışmada yüksek düzeyde algılanan davranışsal ve psikolojik kontrolün düşük düzeyde duygu düzenleme becerisi ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşıldığı görülmüştür.

Ebeveyn tutumları, duygu tanıma, duygu düzenleme ile depresyon, obsesif kompulsif bozukluk ve sosyal kaygı arasındaki ilişlerin incelendiği bir başka araştırmada üniversite öğrencileri ile çalışılmıştır. Çalışmada ele alınan ebeveynlik stillerinin boyutları duygusal sıcaklık, reddedicilik ve aşırı korumadır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında ölçülen iki temel duygu düzenleme becerisinden (bilişsel yeniden değerlendirme ve bastırma) bilişsel yeniden değerlendirmeyi yüksek düzeyde kullananların anne ve babadan algıladıklarını bildirdikleri duygusal sıcaklığın daha yüksek olduğu görülmüştür. Babadan düşük duygusal sıcaklık algılayanların ve anneden yüksek düzeyde aşırı koruma ve ret algılayanların depresyon puanları daha yüksek bulunmuştur. Anneden düşük düzeyde duygusal sıcaklık ve yüksek düzeyde ret algılayanların ve aynı zamanda babadan aşırı koruma algılayanların sosyal anksiyete düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Anneden aşırı koruma ve babadan yüksek düzeyde ret algılayanların ise obsesif kompulsif bozukluk düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (Türklüer, 2011).

Asghari ve Besharat (2011), tarafından yapılan bir çalışmada üniversite öğrencilerinde algılanan ebeveyn tutumları ve duygusal zekâ arasındaki ilişki incelenmiştir. Ebeveynlik tutumları anne ve baba için ayrı ayrı olarak ilgi, otonomi desteği ve sıcaklık boyutlarında ele alınmıştır. Ele alınan boyutların hepsi duygusal zekâ ile pozitif yönlü ilişkili bulunmuş ve algılanan sıcaklık ile algılanan otonomi desteğinin duygusal zekâyı tüm boyutlarıyla yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Nastas ve Sala (2012), tarafından ergenler ve ebeveynleri ile çalışılarak gerçekleştirilen bir çalışmada ele alınan ebeveyn tutumları demokratik, otoriter, izin verici, ihmalkâr ve dikdatörik tutumlar olmuştur. Çalışmada duygusal zekâ ile otoriter ve diktatörce ebeveyn tutumu arasında negatif yönde anlamlı, izin verici ve demokratik tutumlar ile duygusal zekâ arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur.

Uma Devi ve Uma (2013), tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada ise ebeveynler ve ergen çocukları ile çalışılmış, çalışmaya 15 ila 17 yaşlarında ergen çocuğu bulunan ve her ebeveynlik tarzından eşit sayıda olmak üzere toplamda 120 anne baba katılmıştır. Çalışma sonucunda, ebeveynleri demokratik tutuma sahip ergenlerin ebeveynleri otoriter ve izin verici tutuma sahip olanlara göre duygusal zekâ düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Ergenlerde duygusal zekâ ile ebeveynlik stilleri arasındaki ilişkide içsel konuşmaların aracı rolünün araştırıldığı bir çalışmada duygusal zekânın tüm boyutları algılanan demokratik tutumla ilişki bulunmuştur. Ayrıca babadan algılanan izin verici tutum ile duygusal farkındalık ve duyguların olumlu kullanımı arasında ve anneden algılanan izin verici tutumla başkalarının duygularını yönetme ve düzenleme becerisi arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Chong ve Chan, 2015).

Kılıç, Çalık Var ve Kumandas (2015), tarafından yapılan bir çalışmada genç yetişkinlerin duyguları yönetme becerileri üzerinde anne babalarının ebeveyn tutumlarının (demokratik, otoriter, koruyucu/talepkâr) yordayıcı etkisi incelenmiştir. Çalışmaya Ankara ilinden yaşları 20 ila 36 arasında değişen 170 kişi katılmıştır. Çalışıma sonucunda anne baba tutumlarının duyguları yönetme becerisi üzerinde anlamlı yordayıcı etkisi olduğu, demokratik ve otoriter tutumun duyguları yönetme becerisi üzerine pozitif, aşırı koruyucu tutumun ise negatif yönde anlamlı etkisi olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Bozdemir (2015), tarafından üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen bir çalışmada anne baba tutumları, duygusal zekâ, çocukluk çağı örselenme yaşantıları ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışmaya Mersin Üniversitesi'nin farklı fakültelerinden 935 kişi katılmıştır. Araştırmanın sonuçları incelendiğinde demokratik ebeveyn tutumu ile duygusal zekâ arasında pozitif yönde anlamlı, otoriter ve koruyucu-istekçi anne baba tutumu ile duygusal zekâ arasında ise negatif yönde anlamlı ilişki bulunduğu görülmüştür. Duygusal zekanın anne baba tutumlarından demokratik ve koruyucu-istekçi tutum tarafından anlamlı biçimde yordandığı; kızların duygusal zeka düzeylerinin erkeklere göre anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Bozdemir, 2015).

Kotaman (2016), tarafından anaokulu öğretmenlerinde duygusal zekâ ile geçmişte maruz kaldıkları ebeveynlik stilleri arasındaki ilişkinin araştırıldığı bir çalışmada duygusal zekâ; kendi duygularını anlama, başkalarının duygularını anlama ve duyguları düzenleme becerileri kapsamında ve ebeveynlik stilleri ise otoriter, demokratik, hoşgörülü, ihmalkâr tutumlar olarak ele alınmıştır. Çalışmanın sonuçları ihmalkâr ebeveyn tutumuna maruz kalmış katılımcıların duygusal zekânın tüm boyutlarından en düşük puanları elde ettiği ve bu açıdan otoriter tutuma maruz kalanlarınsa ikinci sıradaki dezavantajlı grup olduğunu göstermektedir. Ayrıca baskın olarak demokratik ebeveyn tutumu ile büyümüş bireylerin kendi duygularını anlama becerisinde, baskın olarak hoşgörülü ebeveyn tutumu ile büyümüş bireylerin ise duygularını düzenleme becerisinde daha yüksek puanlar elde ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Argyrıou, Bakoyannıs ve Tantaros (2016), tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada ergenlerin duygusal zekâ düzeyleri ile anne babalarının ebeveyn tutumları (otoriter, demokratik, izin verici) arasındaki ilişki incelenmiş, ergenlerin duygusal zekâ düzeyleri ile algıladıkları otoriter tutum arasında negatif yönde anlamlı, algıladıkları demokratik tutum arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Çalışmada duygusal zekâ ile izin verici ebeveyn tutumu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Orçun Yücel (2018), tarafından, İstanbul ilinde özel bir okula devam eden 10 ila 15 yaşları arasında 233 ergen öğrenci ile yürütülen bir çalışmada, algılanan anne

baba tutumları (demokratik, otoriter, koruyucu/istekçi) ile duygusal zekânın ilişkisinde benlik saygısının aracı rolünün incelenmiştir. Çalışma sonucunda duygusal zekânın ebeveynlerin demokratik tutumu ile olumlu yönde anlamlı, otoriter tutumu ile ise olumsuz yönde anlamlı ilişkide olduğu bulunmuştur. Ayrıca anne baba tutumlarının duygusal zekanın alt boyutları üzerinde yordayıcı etkisi olduğu; genel ruh hali, kişilerarası ilişkiler, kişisel farkındalık, stres yönetimi ile şartlara ve çevreye uyum boyutlarının demokratik anne baba tutumu pozitif yönde yordandığı, kişisel farkındalık boyutunun otoriter anne baba tutumu tarafından negatif yönde yordandığı, stres yönetimi alt boyutunun koruyucu-istekçi anne baba tutumu tarafından negatif yönde yordandığı görülmüştür.

Ergenlik dönemindeki öğrencilerde anne baba tutumlarının duygusal zeka ve karar verme stilleri üzerindeki etkisinin incelendiği bir çalışmaya İstanbul ilinde devlet okullarında lise öğrenimine devam eden 396 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin duygusal zeka düzeyleri ile demokratik anne baba tutumu arasında pozitif, otoriter ve koruyucu-istekçi anne baba tutumu arasında negatif yönlü anlamlı ilişki saptanmıştır. Duygusal zeka puanlarının cinsiyetler arasında anlamlı ölçüde farklılaşma göstermediği görülmüştür. Karar verme stillerinden dikkatli karar verme ile anne baba tutumları arasında anlamlı ilişkiye rastlanmamıştır. Karar vermede öz saygı ile demokratik anne baba tutumu arasında pozitif, otoriter ve koruyucu-istekçi tutumlar arasında negatif yönlü anlamlı ilişki saptanmıştır. Hem kaçıngan hem erteleyici hemde panik karar verme stilleri ile demokratik anne baba tutumu arasında negatif, otoriter ve koruyucu-istekçi tutumlar arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Demokratik anne baba tutumunun karar verme stillerini anlamlı ölçüde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır (Köse, 2020).

2.5.6. Aile İşlevleri ile ilgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Alt sosyoekonomik düzeydeki kadınların evlilik doyumları ile aile işlevleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada, Ankara ilinde bir vakıftan sosyoekonomik destek alan 25 ila 45 yaşları arasındaki araştırmaya katılmaya gönüllü olan 84 evli kadınla çalışılmıştır. Kadınların en sağlıksız olarak algıladıkları aile işlevinin gereken ilgiyi gösterme, en sğlıklı olarak algıladıkları aile işlevinin ise problem çözme işlevi olduğu görülmüştür. Sağlıksız aile işlevleri ve evlilik doyumu arasında negatif yönlü

anlamlı ilişki saptanmıştır. Evlilikten memnun olan ve olmayan kadınlar ile evliliği bitirme düşüncesi olan ve olmayan kadınların birbirinden problem çözme, iletişim ve roller aile işlev boyutları açısından anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmüştür (Mussatayeva, 2018).

Yiğit ve Parlar (2018), tarafından bireylerin problem çözme yeterlilikleri ile aile işlev düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleme amacıyla yapılan bir araştırma, İstanbul ilinde üç ilçede sivil toplum kuruluşlarında çalışan 18 ila 25 yaşları arasındaki bireyler ile yürütülmüştür. Katılımcıların aile işlevlerinin her boyutundan aldıkları puanlar ile problem çözme becerileri (problem çözme güveni, yaklaşma kaçınma tutumu, kişisel kontrolü sürdürme yeteneği) arasında yüksek düzeyde anlamlı pozitif yönlü ilişkiler saptanmıştır. Aynı zamanda katılımcıların yaşlarının artması ile aile işlevlerine dair algılarının daha sağlıklı olduğu, kişisel kontrolü sürdürme yeteneği bakımından kendilerini daha olumlu değerlendirdikleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

Güzel ve Arkar (2018), tarafından çocuklar ve anne babaları ile yapılan bir çalışmada, içe ve dışa yönelim sorunları, yetiştirme tutumları ve aile işlevleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma bir kliniğe başvurmuş 157 çocuk ve bu çocukların ebeveynleri ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda; içe yönelim sorunları ile aile işlevlerinden problem çözme, iletişim ve genel fonksiyonlara dair işlevsizlik puanları arasında pozitif yönlü, içe yönelim sorunları ile aile işlevlerinden davranış kontrolü boyutuna dair işlevsizlik puanı arasında negatif yönlü, dışa yönelim sorunları ile roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme ve ve davranış kontrolü boyutlarına dair işlevsizlik puanları arasında pozitif yönlü, aşırı koruyucu anne baba tutumu ile iletişim, roller, duygusal tepki verebilme boyutlarındaki işlevsizlik boyutları arasında negatif yönlü, demokratik anne baba tutumu ile aile işlevlerinin tüm boyutlarından alınan işlevsizlik puanları arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Aile işlevleri, anne psikopatolojisi ve ergenlerin intihar niyet ve davranışları arasındaki ilişikiyi inceleyen bir çalışma, daha önceden intihar girişiminde bulunmuş 31 ergen bireyin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Ergenlerin intihar niyeti ölçeğinden elde ettikleri puanlar ile aile işlevlerinden iletişim, roller ve duygusal tepki verebilme boyutlarından aldıkları işlevsizlik puanları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler

tespit edilmiştir. Annelerinde psikopatoloji bulunan ergenlerin intihar niyeti ölçeği puanlarının diğerlerine göre anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır ancak annenin psikopatolojik durumu ile ergenlerin intihar davranışları arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır (Dinç, Şahin, Bilgili, Çöp, Göker, Hekim, Kurt, Mısırlıoğlu ve Üneri, 2018).

Paçacıoğlu (2018), tarafından yapılan, ailenin işlevsellik düzeyinin ve bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının kuşaklara göre incelendiği bir araştırmada, bebek patlaması kuşağı (1946-64), X kuşağı (1965-80) ve Y kuşağından (1981-1996) evli bireylerle çalışılmıştır. Araştırmaya Ankara ilinden 18 ila 69 yaşları arasındaki 600 evli birey katılmıştır. İletişim işlevi bakımından bebek patlaması kuşağının, roller işlevi bakımından Y kuşağının anlamlı ölçüde daha düşük puanlara sahip olduğu; Y kuşağının problem çözme, gereken ilgiyi gösterme, duygusal tepki verebilme, davranışsal kontrol ve genel işlevler bakımından anlamlı ölçüde daha yüksek işlev düzeylerine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ile aile işlevleri arasındaki ilişki incelendiğinde, hem erkekler hem de kadınlarda eşitlikçi toplumsal cinsiyet algılarının artmasıyla aile işlevlerinin sağlıklılaştığı görülmüştür. Aynı zamanda üç kuşakta da eğitim seviyesi yükseldikçe, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumun arttığı bulgusuna ulaşılmıştır.

İlkokul dördüncü sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilen bir çalışmada, öğrencilerin aile işlevlerine ilişikin algıları ve not ortalamaları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmaya İstanbul ilinde devlet okullarında öğrenimine devam eden 319 dördüncü sınıf öğrencisi katılmıştır. Çalışma sonucunda öğrencilerin iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, genel işlevler boyutlarından elde ettikleri puanların not ortalamalarına göre anlamlı ölçüde farklılaştığı, 70 ve altı ortalamaya sahip olanların 80 ve üstü ortalamaya sahip olanlara göre bu boyutlar bakımından aile işlevlerini anlamlı ölçüde daha sağlıksız algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. İletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü, genel işlevler puanları ile not ortalamaları arasında anlamlı ilişki saptanmıştır. Öğrencilerin aile işlevlerinden elde ettikleri puanların gereken ilgiyi gösterme işlevi hariç, cinsiyet değişkenine göre anlamlı ölçüde farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Gereken ilgiyi gösterme

boyutu bakımından erkek öğrencilerin değerlendirmelerinin daha sağlıksız olduğu görülmüştür (Demir, 2018).

Erken ergenlik dönemindeki bireylerde akran zorbalığı, aile işlevleri ve çocuk davranışları arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmaya 2016-2017 yılında Niğde ilinden 320 ortaokul öğrencisi katılmıştır. Zorbalığa maruz kalma ve zorbalık gösterme davranışlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşma durumu incelendiğinde, zorbalığa maruz kalmanın cinsiyete göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı ancak zorbalık göstermeninin anlamlı ölçüde erkeklerde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Zorbalık yapma ve zorbalığa maruz kalmanın sosyoekonomik düzeye göre farklılaşmadığı görülmüştür. Sosyal içe dönüklük ile iletişim, roller ve duygusal tepki verebilme arasında; somatik yakınmalar ile roller arasında; anksiyete/depresyon ile iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler arasında; suça yönelim davranışları ile roller, duygusal tepki verebilme ve davranış kontrolü arasında; saldırgan davranışlar ile iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü arasında; düşünce sorunları ile roller, duygusal tepki verebilme ve davranış kontrolü arasında; dikkat sorunları ile iletişim, roller ve davranış kontrolü arasında; sosyal sorunlar ile iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü arasında anlamlı ilişkilerin varlığı tespit edilmiştir (Bozan, 2018).

Ergenlerde sosyal medya bağımlılığı, oyun bağımlılığı ve aile işlevleri arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışma, İstanbul ilinde dört liseden 762 öğrencinin katılımı ile yürütülmüştür. Oyun bağımlılığı ve sosyal medya bağımlılığı ile aile işlevlerinin tüm boyutlarından alınan işlevsizlik puanı arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunduğu; aynı zamanda bu iki değişkenin aile işlevlerinin tüm alt boyutlarının anlamlı birer yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ergenlerin sosyal medya bağımlılığı ve oyun bağımlılığı arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Aile işlevlerinin okul türüne göre farklılaşma durumuna ilişkin yapılan analizlerde teknik lisede okuyan öğrencilerin diğerlerine göre aile işlevlerini anlamlı ölçüde daha sağlıksız algıladığı; cinsiyet değişkeni açısından ise erkeklerin davranış kontrolü ve iletişim işlevlerini kızlara göre daha sağlıksız değerlendirdikleri görülmüştür. araştırma sonucunda erkeklerin oyun, kızların ise sosyalmedya

bağımlılık düzeylerinin anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Yayman, 2019).

Ergenlik dönemindeki bireylerde yeme tutumları ve aile işlevleri arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırma, 2017-2018 yılında Giresun ilinde lise öğrenimine devam eden 385 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda Fen lisesine devameden öğrencilerin aile işlevleri genel puanı bakımından Anadolu lisesi ve Meslek lisesine devam eden öğrencilere kıyasla anlamlı ölçüde daha sağlıklı değerlendirmelerinin olduğu görülmüştür. Ergenlerinin aile işlevlerine dair algılarının yeme tutumlarını pozitif yönde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak düzenli beslendiğini bildiren öğrenciler ile düzensiz beslendiğini bildiren öğrenciler arasında aile işlevleri bakımından bir farklılaşma bulunamamıştır. Ayrıca öğrencilerin aile işlevlerinin ve yeme tutumlarının algıladıkları anne baba tutumuna göre de anlamlı ölçüde farklılaşma göstermediği görülmüştür. Öğrencilerin aile işlevlerine dair algılarının ve yeme tutumlarının bulundukları sınıf düzeyine göre ve cinsiyetlerine göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Günaydın, 2019).

Evden kaçan ergenlerin aile işlev düzeylerinin incelendiği nedensel karşılaştırma yöntemi kullanılan bir araştırma, Şanlıurfa ilinde evden kaçmış 12 ila 18 yaşları arasındaki 43 ergen ve ebeveynleri ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda bu ebeveynlerin aile işlevlerinin tüm boyutlarını sağlıksız olarak değerlendirdikleri, en sağlıksız olarak değerlendirdikleri işlevin ise gereken ilgiyi gösterme olduğu görülmüştür. Ayrıca eşlerini kaybetmiş ebeveynlerin diğerlerine göre aile işlevlerinden davranışsal kontrol boyutu açısından sağlıksız durumda oldukları tespit edilmiştir. Katlımcıların aile işlevleri alt boyutlarından elde ettikleri puanların çocuk sayısı, sosyoekonomik seviye, cinsiyet, yaş,eğitim seviyesi, aile tipi, birlikte yaşanan kişiler değişkenleri bakımından anlamlı ölçüde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Dinçer Set ve Özbesler, 2020).

Hemodiyaliz hastalrının aile işlevselliklerini araştıran bir çalışma, 144 katılımcı ile yürütülmüştür. Araştırma sonucunda kadınların iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü, genel işlevler ve aile işlevleri genel puanı bakımından erkeklere göre anlamlı ölçüde daha sağlıksız değerlendirmelerinin olduğu görülmüştür. Okuma yazma bilmeyen ve ilkokul mezunu olanların ve aylık geliri

asgari ücret ya da daha altında olanların tüm aile işlevleri ve aile işlevleri genel puanı bakımından daha sağlıksız değerlendirmeleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Evli olanların, çocuğu olanların ve geleceğe ilişkin değerlendirmeleri pozitif olanların diğerlerine nazaran tüm aile işlevleri ve aile işlevleri genel puanı bakımından daha sağlıklı değerlendirmeleri olduğu görülmüştür. Çalışan katılımcıların çalışmayanlara göre roller işlevi haricinde tüm aile işlevleri ve aile işlevleri genel puanı bakımından daha sağlıklı değerlendirmeleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Gürbüz, 2020).

2.5.7. Aile İşlevleri ile ilgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Depresyon ve aile işlevlerinin ilişkisinin araştırıldığı bir çalışmada ise çalışmaya katılan ergenler ve anneleri iki yıl içinde üç kez ölçüme tabi tutulmuştur. Çalışmada aynı zamanda duygusal deneyimleri tanımlayabilme yeteneğinin depresyon düzeyi ve aile işlevleri değişkenleri ile ilişkisi de değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçları katılımcıların genel aile işlevsellik puanları ile duygusal deneyimleri tanımlayabilme yeteneği anlamına gelen duygusal berraklık (emotional clarity) beceri puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin varlığını ortaya koymuştur (Freed, Rubenstein, Daryanani, Olino ve Alloy, 2016).

Keleda, Hasking ve Melvin (2016), tarafından gerçekleştirilen çalışmada yaşları 12 ila 18 arasında değişen bir grup ergen ile çalışılmış, ergenlikte intihar kastı olmayan kendine zarar verme davranışlarıyla aile işlevleri (işlevsizlik puanı) arasındaki pozitif yönlü ilişkiye duygu düzenleme stratejilerinin (kendini suçlama ve plana yeniden odaklanma) aracılık ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Duygu düzenleme stratejilerinden yüksek düzeyde "kendini suçlama" ile düşük düzeyde "plana yeniden odaklanma" kendine zarar verme davranışları ile ilişkili bulunmuştur.

Beslenme ve yeme bozukluğu olan ve olmayan bireylerin aile işlev düzeyleri açısından karşılaştırıldığı bir çalışmada davranışsal kontrol ve genel işlevsellik düzeyleri bakımından sağlıklı grubun anoreksiya nevroza hastası olanlardan, anokreksiya nervoza hastası olanların ise bulimiya nervoza hastası olanlardan anlamlı ölçüde daha yüksek puanlara sahip olduğu; iletişim işlevi boyutu bakımından yeme bozukluğu yaşayan grupların tümünün sağlıklı gruba göre daha düşük puanlar elde ettiği, duygusal tepki verebilme işlevi açısından ise sağlıklı grubun anoreksiya nervoza hastası olanlardan anlamlı ölçüde daha yüksek puanlar elde ettiği görülmüştür

(Zolfaghari, Seyedzadeh Dalooyi, Farrokhi, Mostafapour, Alishahi ve Mafi Asl, 2018).

Mazzone ve Camodeca (2019), tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada erken ergenlik dönemindeki bireylerde zorbalık davranışı ve ahlaki çözülme ile aile işlevleri arasındaki ilişkileri incelenmiştir. Çalışmaya 53 erkek 49 kız toplam 102 ergen birey katılmıştır. Araştırma sonucunda aile işlevsellik düzeyinin zorbalık ve ahlaki çözülme ile negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca aile işlevsellik düzeyleri ile zorbalığa karşı durma, yardımseverlik ve vicdanlılık arasında ise pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Aile işlevleri ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide duygusal zekanın aracı rolünü araştıran bir çalışma, 204 yetişkin bireyin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda duygusal zeka düzeyleri ile sağlıksız aile işlevlerinden kopukluk, kaotik yapı, katılık arasında negatif; sağlıklı aile işlevlerinden bağlılık ve esneklik arasında ise pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Araştırma bulguları, hem yaşam doyumunun hem de duygusal zekanın uyum, esneklik, iletişim ve aile memnuniyeti ile olumlu ve anlamlı bir şekilde ilişkili olduğunu göstermiştir. Yaşam doyumu; iç içe geçmiş, bağlantısız ve kaotik aile ortamı ile negatif yönde anlamlı ilişkili bulunmuştur. Aynı zamanda duygusal zeka kısmen aile işleyişinin altı boyutu ile (uyum, esneklik, iletişim, aile tatmini, kopukluk ve kaos) yaşam doyumu arasındaki ilişkiye aracılık etmiştir (Szczesniak ve Tulecka, 2020).

Çin'de Covid 19 pandemisi sürecinde lise öğrencilerinde aile işlevleri, ruh sağlığı ve yalnızlık arasındaki inceleyen bir çalışmaya, 5783 meslek ortaöğretim okullarında okuyan öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda ailenin işlevsizlik düzeyi ile öğrencilerin yalnızlık düzeyleri ve ruh sağlığı sorunları arasında pozitif yönlü; umut düzeyleri arasında ise negatif yönlü anlamlı ilişkilere rastlanmıştır. Aile işlevsellik düzeyi ile ruh sağlığı arasındaki ilişkiye yalnızlığın aracılık ettiği sonucuna ulaşılmıştır (Pan, Yang, Han ve Qi, 2021).

Aile işlevleri, bir ailenin varlığını sağlıklı bir biçimde sürdürebilmek için duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılayabilme durumu olarak açıklanabilir (Bulut, 1990). Bu bağlamda aile işlevleri, çocuğun duygusal gelişimini etkilediği bilinen ailenin psikolojik iklimi arasında yer almaktadır. Dolayısıyla mevcut araştırma, ailenin

sağlıklı işlev gösterip göstermeme durumu ile bu ailede yetişen çocukların duygusal zekâları arasında ilişki olacağı varsayımından hareketle dizayn edilmiştir.

2.5.8. Aile İşlevleri ve Duygusal Zeka İlişkisini İnceleyen Araştırmalar

Literatür incelendiğinde aile işlevleri ile duygusal zeka düzeylerini doğrudan birlikte ele alan araştırmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, duygusal zeka kavramı ile ortaklıklar taşıyan empati, duygu düzenleme becerileri, aleksitimi ve duygusal zekanın birlikte incelendiği çalışmalar bulunmaktadır.

İşmen (2004), tarafından yapılan bir çalışmada, ebeveynlerin duygusal zekâ düzeyleri ile aile işlevleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya İstanbul ilinde iki ilkokulda öğrenim gören çocuğu bulunan, 274 ebeveyn katılmıştır. Araştırmaya katılan ebeveynlerin yaş ortalaması 37.4 olarak bulunmuştur. Araştırma sonucunda duygusal zekânın genel puanı, kendi duygularını anlama, başkalarının duygularını anlama ve duyguların manipülasyonu alt ölçekleri ile aile işlevlerinden yalnızca duygusal tepki verebilme alt ölçeği arasında anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Ebeveynlerin duygusal zekâ düzeylerinin yaşa, cinsiyete ve çocuk sayısına göre farklılaşmadığı; roller, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü işlevlerinden elde edilen puanlar ile aile işlevleri genel puanlarının eğitim düzeylerine göre farkılaştığı, ilköğretim mezunu anne babaların bu boyutlarda daha sağlıksız işlev düzeyleri bildirdikleri görülmüştür.

Üniversite öğrencilerinin aile işlevleri ile ilgili algılarının incelendiği bir çalışmaya Anadolu Üniversitesi'nden yaşları 17 ila 30 arasında değişen 1745 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre aile işlevlerini daha olumlu değerlendirdikleri görülmüştür. Düşük aile işlevi bildiren öğrencilerin karşı cinsle ilişkiler, cinsellik, eğitim ve ekonomik konular gibi alanlarda daha fazla sorun yaşadığı ve problemle karşılaştıklarında daha fazla işlevsel olmayan baş etme davranışları sergiledikleri, sorunlarını kimseyle paylaşmama eğiliminde oldukları gibi sonuçlara ulaşılmıştır (Türküm, Kızıltaş, Bıyık ve Yemenici, 2005).

Yüksel (2009), tarafından yapılan bir çalışmada, ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin empatik beceri düzeyleri ile benlik kavramları ve aile işlevleri arasındaki incelemiştir. Araştırmaya Bursa ilinde ilkokula devam eden 208 öğrenci

katılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin empatik becerileri ile aile işlevlerinden yalnızca problem çözme bileşeni hariç, gereken ilgiyi gösterme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonlar boyutları arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Kız öğrencilerin empati düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek ve aile işlevlerine dair algılarının erkeklere göredaha sağlıklı olduğu görülmüştür. Aynı zamanda empati düzeyleri ve benlik kavramları arasında da pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Naghavi (2012), tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada erken ergenlik dönemindeki bireylerin ailelerinin işlevsellik düzeyleri ve aleksitimi arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmaya İran'dan yaşları 12 ila 15 arasında değişen 234 öğrenci katılmıştır. Duyguları tanımada güçlük, duyguları tanımlamada güçlük ve dışsal yönelimli düşünme şeklinde üç temel boyut dâhilinde ele alınan aleksitimi ile aile işlevleri arasında bir ilişkinin var olduğu bulunmuştur. Sonuçlar incelendiğinde aleksitiminin üç alt boyutunun da ailede işlev bozukluğuna dair genel puan ile pozitif yönlü fakat anlamlı ilişki olduğu, aile işlevleri ve aleksitiminin duygusal zeka düzeylerini yordadığı görülmüştür.

Duygusal zekâ ile aile işlevleri arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada pek çok farklı ülkeden (Malezya, İran, Çin, Sudan, Somali, Fas, İngiltere, Almanya, Hollanda) 16-24 yaşları arasından toplamda 547 birey ile çalışılmıştır. Çalışmada aile işlevleri aile uyumluluğu ve aile bağlılığı olarak iki boyutlu bir yapı şeklinde ele alınmıştır. Araştırmanın sonuçları her millet için ayrı ayrı incelenmiş, aile işlevlerinin boyutları ile duygusal zeka arasında tüm milletler için anlamlı ilişkilerin bulunduğu saptanmıştır (Alavi, Mehrinezhad, Amini, Kaur ve Singh, 2017).

Okul öncesi çocuklarının duygu düzenleme becerileri, bağlanma stilleri ve aile işlevleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada çocuk psikoloji kliniğine başvuran ve kliniğe başvurmayan çocuklar ve ebeveynleri ile çalışılmıştır. Kliniğe başvuran çocukların bağlanma güvenliği puanları ile aile işlevlerinin tüm boyutlarından (problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, genel fonksiyonlar) alınan işlevsizlik puanları arasında negatif yönlü; kliniğe başvurmayan çocukların bağlanma güvenliği puanları ile problem çözme boyutu hariç aile işlevlerinin tüm boyutlarından alınan işlevsizlik puanları ile negatif yönlü ilişkiler

bulunmuştur. Ayrıca dayanıksızlık/olumsuzluk ve duygu düzenleme olmak üzere iki boyutlu duygu düzenleme becerileri ile aile işlevleri arasındaki ilişki incelendiğinde; kliniğe başvuran çocukların dayanıksızlık/olumsuzluk puanları ile aile işlevlerinden problem çözme boyutu hariç diğer tüm boyutlardan aldıkları işlevsizlik puanları ile pozitif yönlü, kliniğe başvurmayan çocukların dayanıksızlık/olumsuzluk puanları ile aile işlevlerinden problem çözme boyutu hariç diğer tüm boyutlardan aldıkları işlevsizlik puanları ile pozitif yönlü; kliniğe başvuran çocukların duygu düzenleme boyutundan aldıkları puan ile problem çözme boyutu hariç aile işlevlerinin tüm boyutlarından alınan işlevsizlik puanları ile negatif yönlü; kliniğe başvurmayan çocukların duygu düzenleme boyutundan aldıkları puan ile aile işlevlerinin tüm boyutlarından aldıkları işlevsizlik puanları ile negatif yönlü anlamlı ilişkiler saptanmıştır (Can Öztürk, 2018).

BÖLÜM III: YÖNTEM

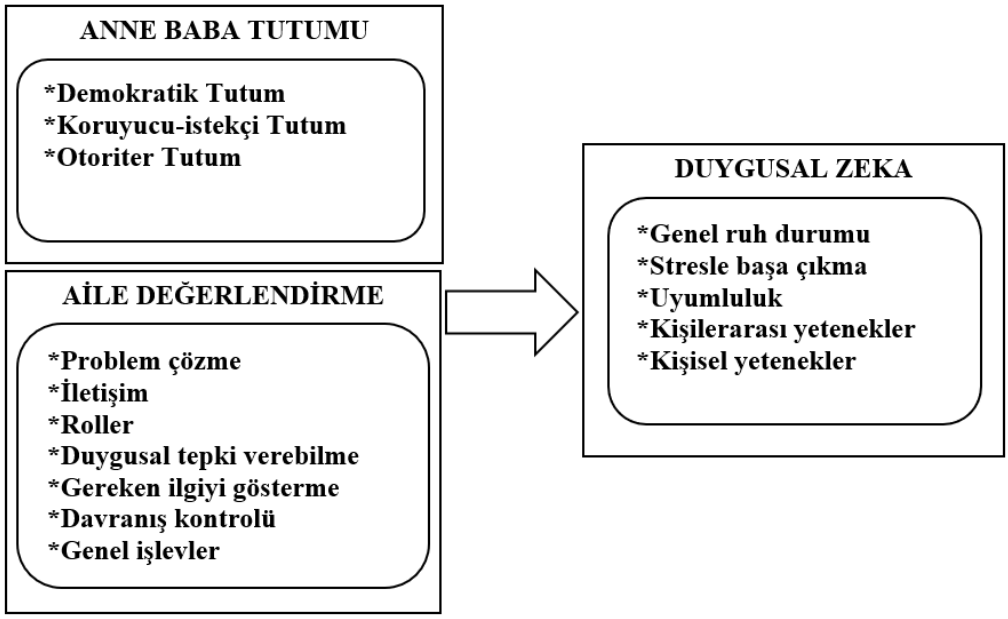
Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeli ve yöntemi, araştırma evreni ve örneklem seçimi, veri toplama araçları ile yapılan istatistiksel analizler hakkında bilgi verilecektir.

3.1.ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırma deneysel olmayan nicel tarama yöntemidir. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama deseni ile hazırlanmıştır. Tarama deseni, bir evren içerisinde seçilen bir örneklem üzerinde yapılan çalışmalar ile evren genelindeki eğilim, tutum ve görüşlerin nicel olarak betimlenebilmesini sağlar. Tarama deseni, bir grubun belirli bir konu ya da sorun hakkındaki görüşlerinin bir dizi soru aracılığıyla belirlenmesidir. Seçilen grup içindeki bireylerden grubun mevcut durumunu belirlemeyi, görüş, inanç ve tutumları hakkında bilgi elde etmeyi sağlar. İlişkisel tarama deseni ise iki ya da daha fazla değişken arasında eş zamanlı değişimin var olup olmadığını, var olduğu durumlarda bu değişimin yönünü ve miktarını ortaya koymayı hedefleyen bir araştırma desenidir (Karasar, 2018). Örnekleme metodu olarak seçkili örnekleme yöntemlerinden basit tesadüfi (rastlantısal) örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmanın ana hipotezi, anne baba tutumları ve aile işlevlerinin duygusal zeka ile istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu yönündedir. Alt hipotez olarak; cinsiyet, kardeş sayısı, aile tipi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, algılanan sosyoekonomik düzey, sınıf düzeyi açısından duygusal zeka, anne baba tutumları ve aile işlevleri alt boyutları için istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma olup olmadığı sınanmıştır.

Araştırmanın modeli Şekil 3-1'de verilmiştir.

Şekil 3-1: Araştırmanın Modeli

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM/ÇALIŞMA GRUBU

Çalışmanın evrenini İstanbul'da eğitim veren vakıf ve devlet üniversitelerinde önlisans, lisans ve lisansüstü eğitim alan öğrenciler oluşturmaktadır. Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) bilgi sistemi istatistiklerine göre, 2019-2020 yılı örgün öğretimde kayıtlı öğrenci sayısı 385.982 kişidir. Bu evren içinden, 18 yaş ve üstü, çalışmaya gönüllü katılan öğrenciler çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Pandemi koşulları nedeniyle ölçekler katılımcılara, internet ortamında link üzerinden ulaştırılmıştır. Veri toplama çalışması [05.05.2020-15-08.2020] tarihleri arasında uygulanmıştır. Anketlerde soruların çoğunluğunu boş bırakanlar örneklem dışı kalmış, örneklemi oluşturan toplam 505 öğrenci ile analizler gerçekleştirilmiştir. Çalışma, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa, Marmara Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Biruni Üniversitesi, Üsküdar Üniversitesi, Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi, Medipol Üniversitesi, Demiroğlu Bilim Üniversitesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi ve Fenerbahçe Üniversitesi öğrencilerinden tesadüfen seçilen ve çalışmaya katılmaya gönüllü olan öğrencilerle gerçekleştirilmiştir.

Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004), tarafından geliştirilen tabloda 0.05 örnekleme hatası için (p=0.50 ve q=0.50 için) 384 kişi olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada, 505 öğrenci ile analizler gerçekleştirilmiştir.

Tablo 3-1: Örneklem Büyüklükleri Tablosu (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004, s.50)

Anakütle büyüklüğü	± 0.03 örnekleme hatası (d)			**±0.05 örnekleme hatası (d)**			±0.10 örnekleme hatası (d)		
	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7	**p=0.5 q=0.5**	**p=0.8 q= 0.2**	**p=0.3 q=0.7**	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7
100	92	87	90	**80**	**71**	**77**	49	38	45
500	341	289	321	**217**	**165**	**196**	81	55	70
750	441	358	409	**254**	**185**	**226**	85	57	73
1000	516	406	473	**278**	**198**	**244**	88	58	75
2500	748	537	660	**333**	**224**	**286**	93	60	78
5000	880	601	760	**357**	**234**	**303**	94	61	79
10000	964	639	823	**370**	**240**	**313**	95	61	80
25000	1023	665	865	**378**	**244**	**319**	96	61	80
50000	1045	674	881	**381**	**245**	**321**	96	61	81
100000	1056	678	888	**383**	**245**	**322**	96	61	81
1000000	1066	682	896	**384**	**246**	**323**	96	61	81
100 milyon	1067	683	896	**384**	**245**	**323**	96	61	81

Geliştirilen bu tablo hedef kitledeki birey sayısı biliniyorsa;

$n= N\ t^2pq\ /\ d^2\ (N-1) + t^2pq$

formüllünden araştırmacılara kolaylık olması açısından hesaplanmıştır. Formüllerde;

N : Hedef kitledeki birey sayısı

n : Örnekleme alınacak birey sayısı

p : İncelenen olayın görülüş sıklığı (gerçekleşme olasılığı)

q : İncelenen olayın görülmeyiş sıklığı (gerçekleşmeme olasılığı)

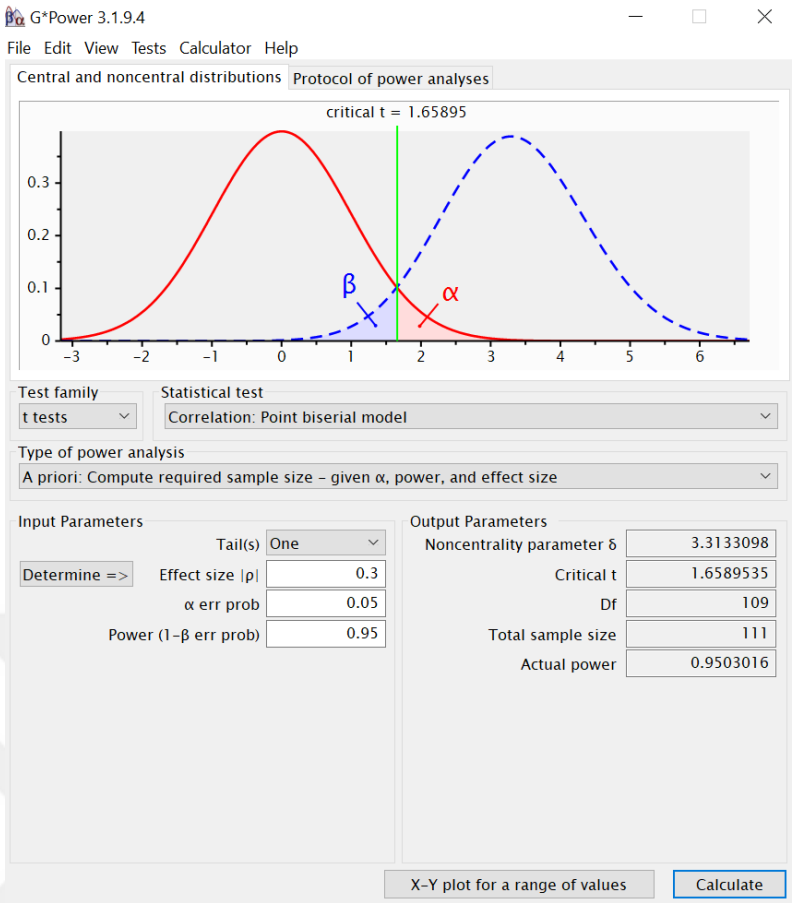
t : Belirli bir anlamlılık düzeyinde, t tablosuna göre bulunan teorik değer (0.05 için 1.96)

d : Olayın görülüş sıklığına göre kabul edilen örnekleme hatasıdır ve literatürde 0.05 alınır.

3.2.1. Örnekleme Yönelik Güç Analizi (Power Analysis)

Ölçekler aracılığıyla veri toplanan araştırmalarda yeni yaklaşımlarda, "uygulanacak analiz için en az kaç örneklem gereklidir?" sorusuna cevap için Güç Analizi (Power Analysis) yapılmasını önermektedir. Bu çalışmada, grup farklılığı analizleri ve ilişki analizleri yapılacağı için güç analizi bu analizlere yönelik uygulanmıştır. Ölçeğe katılan çalışanlar sayısının, sağlam (robust) sonuçlar üretebilme yeteneğinin varlığı için *Güç Analizi G*POWER 3.1 sürümü* ile gerçekleştirilmiştir. İstatistik anlamlılık α=0.05 alınmıştır.

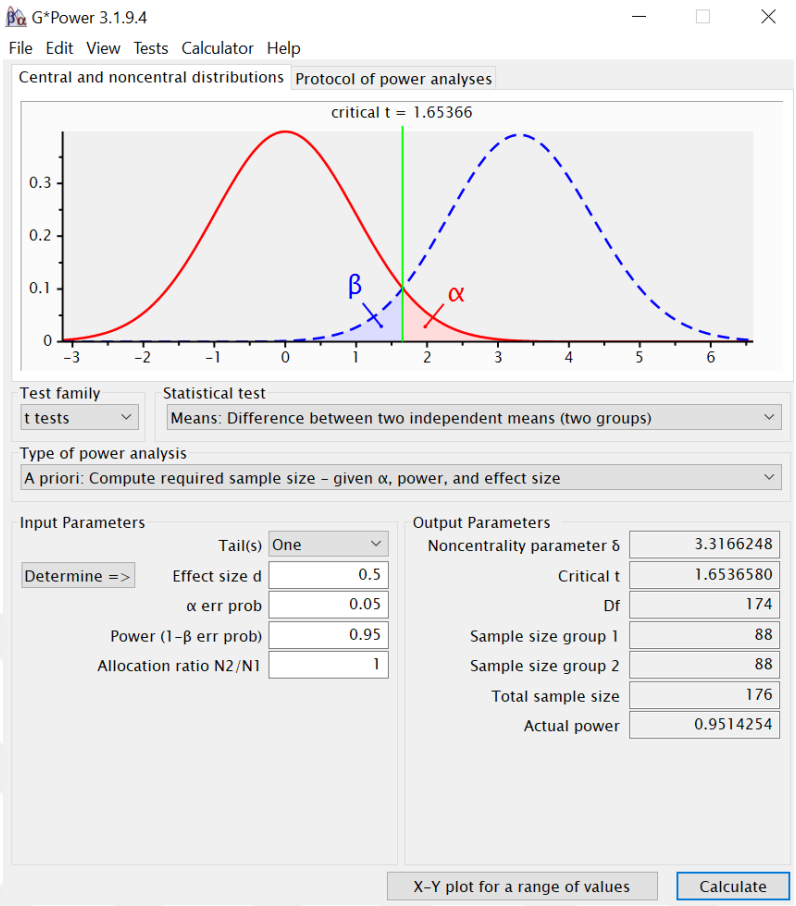
Şekil 3-2'de İlişki Analizi İçin Güç Analizi sonuçları verilmiştir.

Şekil 3-2: İlişki Analizi İçin Güç Analizi Sonuçları Ekran Çıktısı

Güç analizi sonucunda en az 115 örneklem ile çalışılması durumunda çalışmanın geçerliliği belirlenmiştir. Bu çalışmada 505 örneklem kullanılmış, yapılacak ilişki analizlerinin güvenilir olacağı ortaya konulmuştur.

Şekil 3-3'de Grup Farklılığı Analizi İçin Güç Analizi sonuçları verilmiştir.

Şekil 3-3: Grup Farklılığı Analizi İçin Güç Analizi Sonuçları Ekran Çıktısı

Güç analizi sonucunda grup farklılığı analizlerinde en az 102 örneklem ile çalışılması durumunda çalışmanın geçerliliği belirlenmiştir. Bu çalışmada 505 örneklem kullanılmış, grup farklılığı için yapılacak analizlerin güvenilir olacağı ortaya konulmuştur.

3.3.VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırma verileri Baron Duygusal Zeka Ölçeği Kısa Form, Anne Baba Tutum Ölçeği ve Aile Değerlendirme Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada katılımcıların demografik bilgilerine ilişkin bilgi almak amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulan bilgi formu kullanılmıştır. Bu formda cinsiyet,

kardeş sayısı, aile tipi(çekirdek, geniş, parçalanmış aile), anne ve baba eğitim durumu, algılanan sosyoekonomik düzey, sınıf düzeyi gibi demografik sorular yer almaktadır.

3.3.2. Baron Duygusal Zekâ Ölçeği Kısa Form

Baron Duygusal Zekâ Ölçeği Kısa Form, Baron Duygusal Zekâ Ölçeği üzerinde yapılan bir çalışma ile Acar (2001) tarafından hazırlanmıştır. Yapılan uyarlama çalışmada hiçbir boyutta yer almayan maddeler çıkarılırken, muğlak ifadeler düzenlenmiştir. Hazırlanan ölçek toplamda 88 maddeden oluşmaktadır ve beşli likert tipindedir. Ölçeğin son maddesi ölçeğe verilen yanıtların samimi olup olmadığını ölçmeyi amaçlayan bir maddedir. Ölçekteki maddelerin yanıtları 1-"Tamamen katılıyorum", 2- "Katılıyorum", 3- "Kararsızım", 4- "Katılmıyorum" ve 5-"Kesinlikle katılmıyorum" şeklinde derecelendirilmiştir.

Ölçeğin beş temel ve bu temel boyutların altında toplam 15 boyutu bulunmaktadır. Ölçeğin ana boyutları; kişisel yetenekler, kişiler arası yetenekler, uyumluluk, stresle başa çıkma ve genel ruh halidir. Kişisel yetenekler ana boyutunun alt boyutları; duygusal benlik bilinci, kendine güven/kararlılık, kendine saygı, kendini gerçekleme ve bağımsızlıktır. Kişiler arası yetenekler ana boyutunun alt boyutları; empati, kişiler arası ilişkiler ve sosyal sorumluluktur. Uyumluluk ana boyutunun alt boyutları; problem çözme, gerçekçilik ve esneklik boyutlarıdır. Stresle başa çıkma ana boyutunun alt boyutları; stres yönetimi ve dürtü kontrolüdür. Genel ruh durumu ana boyutunun alt boyutları ise mutluluk ve iyimserliktir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alpha Coefficiency analizi ile test değerlendirilmiştir. Buna göre ölçek genelinin güvenirlik katsayısı .92,12 olurken; kişisel yetenekler boyutunun .83,73, kişiler arası yetenekler boyutunun .77,87, uyumluluk boyutunun .65,42, stresle başa çıkma boyutunun .73,14, genel ruh durumu boyutunun .75,06 olarak hesaplandığı görülmüştür (Acar, 2001).

3.3.3. Anne Baba Tutum Ölçeği

Anne Baba Tutum Ölçeği Kuzgun ve Eldeklioğlu tarafından 1999 yılında geliştirilmiş, 40 maddeden oluşan ve beşli likert tipinde bir ölçektir. Ölçekteki maddelerin yanıtları 1- "Hiç uygun değil", 2- "Pek uygun değil", 3- "Biraz uygun", 4- "Uygun" ve 5- "Çok uygun" şeklinde derecelendirilmiştir (Kuzgun ve Bacanlı, 2011).

Ölçeğin boyutları; demokratik, koruyucu/istekçi ve otoriter ebeveyn tutumudur. Her bir boyut için ayrı puan elde edilir ve bu puan, ilgili boyutun maddelerinden alınan puanların aritmetik ortalamalarının hesaplanması yoluyla bulunur. Buradan elde edilen puanların yorumu ise şöyledir; 1-1.80 arası çok düşük, 1.81- 2.60 arası düşük, 2.61 -3.40 arası orta; 3.41-4.20 arası yüksek ve 4.21-5.00 arası ise çok yüksek şeklindedir (Zincirli, 2014).

Ölçeğin demokratik tutum alt boyutu için iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alpha) .89 ve kararlılık katsayısı (test- tekrar test) .92; koruyucu/istekçi tutum alt boyutu için iç tutarlılık katsayısı .82 ve kararlılık katsayısı .75 ; otoriter tutum alt boyutu için iç tutarlılık katsayısı .78 ve kararlılık katsayısı .79'dur (Kuzgun ve Bacanlı, 2011).

3.3.4. Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ)

Aile Değerlendirme Ölçeği ailenin işlevlerini yerine getirip getiremediği hakkında değerlendirme yapmak ve problemli alanları ortaya çıkarmak amacıyla ABD'de Brown Üniversitesi ve Butler Hastanesi tarafından Aile Araştırma Programı kapsamında 1968 yılında McMaster Aile İşlevleri Modeli'nin klinik olarak aileler üzerinde uygulanması ile geliştirilmiştir. Türkçe'ye uyarlaması ise Bulut tarafından 1985 yılında yapılmıştır.

Ölçek otuz beşi sağlıksız, yirmi beşi sağlıklı etkileşimi saptayan toplamda altmış maddeden oluşmaktadır. Yedi alt ölçeği bulunmaktadır, bunlar; problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ile toplam puan gibi işlev gören genel fonksiyonlar alt ölçeğidir. Ölçeğin güvenirlik çalışmasında test tekrar test uygulamasından elde edilen katsayılar .66 ila .76 arasında değişmektedir. Geçerlilik çalışmasından elde edilen korelasyon katsayısı da .66 olarak bulunmuştur.

Aile Değerlendirme Ölçeği dörtlü likert tipinde bir ölçektir. Ölçekteki maddelerin yanıtları 1- "Aynen katılıyorum", 2- "Büyük ölçüde katılıyorum", 3- "Biraz katılıyorum" ve 4- "Hiç katılmıyorum" şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçek, on iki yaşından büyük tüm aile üyelerine uygulanabilir. Her alt ölçekten elde edilen puanların ortalamaları bir ila dört arasında değişmekte, puanlar dörde yaklaştıkça ilgili

boyut için sağlıksızlık artmaktadır. Yani herhangi bir boyuttan alınan puan attıkça o boyutla ilgili işlevsizlik düzeyi de artmaktadır. İşlevlerin sağlıklı ya da sağlıksız olarak nitelenmesinde ilgili alt ölçekten alınan puanın ikiyi geçip geçmemesi kriter kabul edilmektedir (Bulut, 1990).

3.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Araştırma kesitsel tipte bir araştırmadır. Anket aracılığıyla elde edilen veriler bilgisayar ortamında, IBM SPSS Statistics 25.0 sürümü kullanılarak analizler gerçekleştirilmiştir. Çalışmada anlamlılık düzeyi $\alpha = 0.05$ olarak alınmıştır. İlk olarak, kişisel bilgi formundaki demografik ve genel bilgiler soruları için daha sonra, uygulanan ölçeklerden elde edilen verilere yönelik olarak sıklık (frekans) ve yüzde dağılım bilgileri verilmiştir. Hipotezlerin test edilmesi ve bunun için hangi testin uygun olduğunun belirlenmesi için verilerin dağılımının normal olup olmadığı sınanmıştır. SPSS programı içinde yer alan Kolmogorov-Simirnov ve Shapiro-Wilk normal dağılım testi yapılmıştır. Bu testler sonucunda, ölçeklerden elde edilen maddelerin oluşturduğu boyutlar normal dağılımlı olmadığı için ($p<0.05$), analizlerde normal dağılım gerektirmeyen non-parametrik yöntemler kullanılmıştır. Grup farklılığı analizlerinde, iki grup için t testi yerine non-parametrik karşılığı olan ve 2'li grup için uygunluk gösteren Mann-Whitney-U testi kullanılmıştır. İkiden fazla grup için Kruskal-Wallis testi uygulanmıştır. Anlamlı farklılıkların kaynağının belirlenmesinde ortalama sıra (mean rank) değerlerine bakılmıştır. İlişkilerin belirlenmesi için normal dağılım sağlanmadığı için Pearson ilişki analizi yerine Kendall's tau-b ilişki analizi kullanılmıştır. Ayrıca, ilişkilerin belirlenmesi amaçlı regresyon modeli analiz edilmiştir. Regresyon modelinde en küçük kareler varsayımlarının sağlanması için Newey-West algoritması altında çözümler gerçekleştirilmiştir.

3.4.1. Anketin Güvenilirlik Analizi

Anketin güvenilirlik sınaması için kullanılan testler; "Cronbach Alpha (CA), İkiye Bölme (split), Paralel ve Mutlak Kesin Paralel (strict)" şeklindedir. Kullanılan tüm kriterlerden bulunan sonuç %70'i geçtiğinde iç tutarlık ve güvenirlik sağlanmış olur. Tablo 3-3'de görüleceği gibi 4 kriter sonuçlarında %70 değeri geçilmiş,

güvenilirlik sağlanmıştır. Böylece analiz çıktılarının da güvenilir olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3-2: Anketin Güvenilirlik Analizleri Sonuçları

Kriterler	Anketin Güvenirlilik Sonuçları
Cronbach_Alpha	0.892
Split	0.891-0.893
Paralel	0.892
Strict	0.892

BÖLÜM IV: BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde, araştırma hipotezlerini sınamak amaçlı uygulanan analiz sonuçlarına yer verilmiştir. İlk aşamada, 505 kişi olan örneklem için sosyo-demografik tanımlayıcı bilgilerin yüzde dağılım bilgileri, uygulanan üç ölçeğe yönelik cevapların betimsel istatistik bilgileri sunulmuştur. Ardından hipotezlerin test edilmesi amaçlı ilişki analizlerine, regresyon analizine ve grup farklılığı analizlerine yer verilmiştir.

4.1. KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Örneklem grubunu oluşturan katılımcıların Kişisel Bilgi Formu'nda yer alan çeşitli değişkenlere ilişkin demografik bilgileri sunulmuştur.

Tablo 4-1: Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Cinsiyet	***f***	***%***
Kadın	413	81,8
Erkek	92	18,2
Toplam	505	100,0

Tablo 4-1'de görüldüğü üzere katılımcıların %81.8'i kadın, %18.2'si ise erkektir.

Tablo 4-2: Katılımcıların Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Kardeş Sayısı	***f***	***%***
Tek çocuk	28	5,5
İki kardeş	175	34,7
Üç kardeş	158	31,3
Dört ve üzeri kardeş	144	28,5
Toplam	505	100,0

Tablo 4-2'de görüldüğü gibi katılımcıların %5.5'i tek çocukken, %34.7'si iki kardeş, %31.3'ü üç kardeş ve %28.5'i ise dört ya da daha fazla kardeşe sahiptir.

Tablo 4-3: Katılımcıların Aile Tipi Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Aile Tipi	***f***	***%***
Çekirdek aile	404	80,0
Geniş aile	77	15,2
Parçalanmış aile	24	4,8
Toplam	505	100,0

Tablo 4-3'te görüldüğü üzere katılımcıların %80'i çekirdek, %15.2'si geniş ve 4.8'i parçalanmış aileye sahiptir.

Tablo 4-4: Katılımcıların Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Anne Eğitim Düzeyi	***f***	***%***
İlkokul veya ortaokul	346	68,5
Lise	106	21,0
Üniversite veya üzeri	53	10,5
Toplam	505	100,0

Tablo 4-4'te görüldüğü gibi katılımcıların %68.5'inin annesi ilkokul veya ortaokul mezunu, %21'inin annesi lise mezunu ve %10.5'inin annesi ise üniversite veya üzeri bir kurumdan mezundur.

Tablo 4-5: Katılımcıların Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Baba Eğitim Düzeyi	***f***	***%***
İlkokul veya ortaokul	261	51,7
Lise	148	29,3
Üniversite veya üzeri	96	19,0
Toplam	505	100,0

Tablo 4-5'te görüldüğü gibi katılımcıların %51.7'sinin babası ilkokul veya ortaokul mezunu, %29.3'ünün babası lise mezunu ve %19'unun babası ise üniversite veya üzeri bir kurumdan mezundur.

Tablo 4-6: Katılımcıların Aile Ekonomik Durumu Algılarına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Aile Ekonomik Durumuna İlişkin Algı	*f*	*%*
Düşük	49	9,7
Orta	430	85,1
Yüksek	26	5,1
Toplam	505	100,0

Tablo 4-6'da görüldüğü gibi katılımcıların %9.7'sinin ailelerinin ekonomik durumuna ilişkin algısı düşük, %85.1'inin orta ve %5.1'inin ise yüksektir.

Tablo 4-7: Katılımcıların Sınıf Düzeyi Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Sınıf Düzeyi	*f*	*%*
1. sınıf	90	17,8
2. sınıf	135	26,7
3. sınıf	107	21,2
4. sınıf	167	33,1
Lisansüstü	6	1,2
Toplam	505	100,0

Tablo 4-7'de görüldüğü gibi katılımcıların sınıf düzeyi dağılımı; %17,8'i 1. sınıf, %26,7'si 2. sınıf, 21,2'si 3. Sınıf, %33,1'i 4. sınıf ve %1,2'si ise lisansüstü sınıf düzeyinde biçimindedir.

Tablo 4-8: Katılımcıların Duygusal Zekâ, Anne Baba Tutumları ve Aile İşlevlerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Boyutlar	Minimum	Maksimum	Ort	Ss.	Medyan	Çarpıklık	Basıklık
Genel Ruh Durumu	1,50	5,00	3,85	0,65	3,92	-0,65	0,35
Stresle Başa Çıkma	1,46	4,85	3,14	0,62	3,15	-0,13	-0,01
Uyumluluk	2,33	4,73	3,45	0,42	3,47	-0,06	-0,05
Kişiler Arası Beceriler	1,83	5,00	4,21	0,44	4,28	-0,98	1,86
Kişisel Beceriler	2,03	4,93	3,75	0,53	3,76	-0,50	0,30
Duygusal Zeka Genel Puan	2,22	4,69	3,72	0,42	3,74	-0,40	0,23
Demokratik Tutum	1,00	5,00	3,78	0,89	3,93	-0,69	-0,06
Koruyucu-İstekçi Tutum	1,00	4,80	2,38	0,77	2,27	0,54	-0,23
Otoriter Tutum	1,00	5,00	2,20	0,85	2,00	0,76	0,03
Problem Çözme	1,00	4,00	2,05	0,70	2,00	0,46	-0,37

İletişim	1,00	4,00	2,03	0,68	1,89	0,57	-0,36
Roller	1,00	3,64	2,04	0,53	2,00	0,28	-0,36
Duygusal Tepki Verebilme	1,00	4,00	2,13	0,82	2,00	0,49	-0,60
Gereken İlgiyi Gösterme	1,29	3,86	2,14	0,48	2,00	0,83	0,67
Davranış Kontrolü	1,00	3,67	1,97	0,50	2,00	0,45	-0,04
Genel İşlevler	1,00	4,00	1,91	0,69	1,83	0,66	-0,17
Aile İşlevleri Genel Puan	1,12	3,80	2,02	0,53	1,98	0,54	-0,12

Tablo 4-8'de görüldüğü gibi katılımcıların duygusal zekâ alt boyutlarından genel ruh durumu alt boyutu puanlarının ortalaması 3.85±0.65'tir. Stresle başa çıkma alt boyutu puanlarının ortalaması 3.14±0.62'dir. Uyumluluk alt boyutu puanlarının ortalaması 3.45±0.42'dir. Kişiler arası beceriler alt boyutu puanlarının ortalaması 4.21±0.44'tür. Kişisel beceriler alt boyutu puanlarının ortalaması 3.75±0.53'tür. Duygusal zeka genel boyutu puanlarının ortalaması 3.72±0.42'dir.

Anne baba tutumları alt boyutlarından demokratik tutum alt boyutu puanlarının ortalaması 3.78±0.89'dur. Koruyucu-İstekçi tutum alt boyutu puanlarının ortalaması 2.38±0.77'dir. Otoriter tutum alt boyutu puanlarının ortalaması 2.20±0.85'tir.

Aile işlevleri alt boyutlarından problem çözme alt boyutu puanlarının ortalaması 2.05±0.70'dir. İletişim alt boyutu puanlarının ortalaması 2.03±0.68'dir. Roller alt boyutu puanlarının ortalaması 2.04±0.53'tür. Duygusal tepki verebilme alt boyutu puanlarının ortalaması 2.13±0.82'dir. Gereken ilgiyi gösterme alt boyutu puanlarının ortalaması 2.14±0.48'dir. Davranış kontrolü alt boyutu puanlarının ortalaması 1.97±0.50'dir. Genel işlevler alt boyutu puanlarının ortalaması 1.91±0.69'dur. Aile işlevleri genel boyutu puanlarının ortalaması 2.02±0.53'tür. Aile Değerlendirme Ölçeği için işlevlerin sağlıklı ya da sağlıksız olarak nitelenmesinde ilgili alt ölçekten alınan puanın ikiyi geçip geçmemesi kriter kabul edilmektedir (Bulut, 1990). Buna göre araştırmanın örneklemini oluşturan grubun aile işlevleri bakımından sağlılıklık ile sağlılıksızlık arasında olduğu görülmektedir.

4.2. DUYGUSAL ZEKÂ İLE ANNE BABA TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİYE DAİR BULGULAR

Bu bölümde katılımcıların duygusal zekâ puanları ile algıladıkları demokratik, koruyucu/istekçi ve otoriter anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi incelemek için korelasyon analizi bulguları verilmiştir. İlgili analize dair bulgular Tablo 4-9'da gösterilmiştir.

Tablo 4-9: Duygusal Zekâ ile Algılanan Anne Baba Tutumları Puanları Arasındaki İlişki

		Genel Ruh Durumu Alt Boyutu	Stresle Başa Çıkma Alt Boyutu	Uyumluluk Alt Boyutu	Kişiler Arası Beceriler Alt Boyutu	Kişisel Beceriler Alt Boyutu	Duygusal Zeka Genel Boyutu
Demokratik Tutum Alt Boyutu	**r**	0.287*	0.153*	0.179*	0.222*	0.269*	0.289*
	p	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
Koruyucu-İstekçi Tutum Alt Boyutu	**r**	-0.189*	-0.180*	-0.119*	-0.116*	-0.166*	-0.198*
	p	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
Otoriter Tutum Alt Boyutu	**r**	-0.279*	-0.190*	-0.130*	-0.186*	-0.237*	-0.269*
	p	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000

*0.05 için anlamlı ilişki

Analiz sonuçlarına göre; demokratik tutum alt boyutu ile genel ruh durumu alt boyutu arasında %28.7 oranında (r=0.287, p=0.000), stresle başa çıkma alt boyutu ile arasında %15.3 oranında (r=0.153, p=0.000), uyumluluk alt boyutu ile arasında %17.9 oranında (r=0.179, p=0.000), kişiler arası beceriler alt boyutu ile arasında %22.2 oranında (r=0.222, p=0.000), kişisel beceriler alt boyutu ile arasında %26.9 oranında (r=0.269, p=0.000) ve duygusal zeka genel boyutu ile arasında %28.9 oranında (r=0.289, p=0.000) pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Koruyucu-istekçi tutum alt boyutu ile genel ruh durumu alt boyutu arasında %18.9 oranında (r=-0.189, p=0.000), stresle başa çıkma alt boyutu arasında %18 oranında (r=-0.180, p=0.000), uyumluluk alt boyutu ile arasında %11.9 oranında (r=-0.119, p=0.000), kişiler arası beceriler alt boyutu ile arasında %11.6 oranında (r=-

0.116, p=0.000), kişisel beceriler alt boyutu ile arasında %16.6 oranında (r=-0.166, p=0.000) ve duygusal zeka genel boyutu ile arasında %19.8 oranında (r=-0.198, p=0.000) negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Otoriter tutum alt boyutu ile genel ruh durumu alt boyutu arasında %27.9 oranında (r=-0.279, p=0.000), stresle başa çıkma alt boyutu arasında %19 oranında (r=-0.190, p=0.000), uyumluluk alt boyutu ile arasında %13 oranında (r=-0.130, p=0.000), kişiler arası beceriler alt boyutu ile arasında %18.6 oranında (r=-0.186, p=0.000), kişisel beceriler alt boyutu ile arasında %23.7 oranında (r=-0.237, p=0.000) ve duygusal zeka genel boyutu ile arasında %26.9 oranında (r=-0.269, p=0.000) negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Böylece ana hipotezler H_{01} sağlanmıştır.

4.3. DUYGUSAL ZEKÂ İLE AİLE İŞLEVLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİYE DAİR BULGULAR

Bu bölümde katılımcıların duygusal zekâ puanları ile aile işlevleri arasındaki ilişkiyi incelemek için hesaplanan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi bulguları verilmiştir. İlgili analize dair bulgular Tablo 4-10'da gösterilmiştir.

Tablo 4-10: Duygusal Zekâ ile Aile İşlevleri Arasındaki İlişki

		Genel Ruh Durumu Alt Boyutu	Stresle Başa Çıkma Alt Boyutu	Uyumluluk Alt Boyutu	Kişiler Arası Beceriler Alt Boyutu	Kişisel Beceriler Alt Boyutu	Duygusal Zeka Genel Boyutu
Problem Çözme Alt Boyutu	**r**	-0,267*	-0,140*	-0,163*	-0,148*	-0,238*	-0,245*
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
İletişim Alt Boyutu	**r**	-0,263*	-0,135*	-0,181*	-0,189*	-0,258*	-0,265*
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Roller Alt Boyutu	**r**	-0,312*	-0,200*	-0,197*	-0,201*	-0,306*	-0,318*
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000

Duygusal Tepki Verebilme Alt Boyutu	**r**	-0,294*	-0,134*	-0,150*	-0,205*	-0,282*	-0,281*
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Gereken İlgiyi Gösterme Alt Boyutu	**r**	-0,239*	-0,189*	-0,088*	-0,112*	-0,190*	-0,212*
	p	0,000	0,000	0,005	0,000	0,000	0,000
Davranış Kontrolü Alt Boyutu	**r**	-0,296*	-0,220*	-0,201*	-0,200*	-0,310*	-0,324*
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Genel İşlevler Alt Boyutu	**r**	-0,333*	-0,196*	-0,170*	-0,209*	-0,300*	-0,316*
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Aile İşlevleri Genel Boyutu	**r**	-0,342*	-0,203*	-0,190*	-0,217*	-0,319*	-0,335*
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000

*0.05 için anlamlı ilişki

Analiz sonuçlarına göre problem çözme alt boyutu ile genel ruh durumu alt boyutu arasında %26.7 oranında (r=-0.267, p=0.000), stresle başa çıkma alt boyutu arasında %14 oranında (r=-0.140, p=0.000), uyumluluk alt boyutu ile arasında %16.3 oranında (r=-0.163, p=0.000), kişiler arası beceriler alt boyutu ile arasında %14.8 oranında (r=-0.148, p=0.000), kişisel beceriler alt boyutu ile arasında %23.8 oranında (r=-0.238, p=0.000) ve duygusal zeka genel boyutu ile arasında %24.5 oranında (r=-0.245, p=0.000) negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

İletişim alt boyutu ile genel ruh durumu alt boyutu arasında %26.3 oranında (r=-0.263, p=0.000), stresle başa çıkma alt boyutu arasında %13.5 oranında (r=-0.135, p=0.000), uyumluluk alt boyutu ile arasında %18.1 oranında (r=-0.181, p=0.000), kişiler arası beceriler alt boyutu ile arasında %18.9 oranında (r=-0.189, p=0.000), kişisel beceriler alt boyutu ile arasında %25.8 oranında (r=-0.258, p=0.000) ve duygusal zeka genel boyutu ile arasında %26.5 oranında (r=-0.265, p=0.000) negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Roller alt boyutu ile genel ruh durumu alt boyutu arasında %31.2 oranında (r=-0.312, p=0.000), stresle başa çıkma alt boyutu arasında %20 oranında (r=-0.200, p=0.000), uyumluluk alt boyutu ile arasında %19.7 oranında (r=-0.197, p=0.000), kişiler arası beceriler alt boyutu ile arasında %20.1 oranında (r=-0.201, p=0.000), kişisel beceriler alt boyutu ile arasında %30.6 oranında (r=-0.306, p=0.000) ve

duygusal zeka genel boyutu ile arasında %31.8 oranında (r=-0.318, p=0.000) negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Duygusal tepki verebilme alt boyutu ile genel ruh durumu alt boyutu arasında %29.4 oranında (r=-0.294, p=0.000), stresle başa çıkma alt boyutu arasında %13.4 oranında (r=-0.134, p=0.000), uyumluluk alt boyutu ile arasında %15 oranında (r=-0.150, p=0.000), kişiler arası beceriler alt boyutu ile arasında %20.5 oranında (r=-0.205, p=0.000), kişisel beceriler alt boyutu ile arasında %28.2 oranında (r=-0.282, p=0.000) ve duygusal zeka genel boyutu ile arasında %28.1 oranında (r=-0.281, p=0.000) negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Gereken ilgiyi gösterme alt boyutu ile genel ruh durumu alt boyutu arasında %23.9 oranında (r=-0.239, p=0.000), stresle başa çıkma alt boyutu arasında %18.9 oranında (r=-0.189, p=0.000), uyumluluk alt boyutu ile arasında %8.8 oranında (r=-0.088, p=0.005), kişiler arası beceriler alt boyutu ile arasında %11.2 oranında (r=-0.112, p=0.000), kişisel beceriler alt boyutu ile arasında %19 oranında (r=-0.190, p=0.000) ve duygusal zeka genel boyutu ile arasında %21.2 oranında (r=-0.212, p=0.000) negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Davranış kontrolü alt boyutu ile genel ruh durumu alt boyutu arasında %29.6 oranında (r=-0.296, p=0.000), stresle başa çıkma alt boyutu arasında %22 oranında (r=-0.220, p=0.000), uyumluluk alt boyutu ile arasında %20.1 oranında (r=-0.201, p=0.000), kişiler arası beceriler alt boyutu ile arasında %20 oranında (r=-0.200, p=0.000), kişisel beceriler alt boyutu ile arasında %31 oranında (r=-0.310, p=0.000) ve duygusal zeka genel boyutu ile arasında %32.4 oranında (r=-0.324, p=0.000) negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Genel işlevler alt boyutu ile genel ruh durumu alt boyutu arasında %33.3 oranında (r=-0.333, p=0.000), stresle başa çıkma alt boyutu arasında %19.6 oranında (r=-0.196, p=0.000), uyumluluk alt boyutu ile arasında %17 oranında (r=-0.170, p=0.000), kişiler arası beceriler alt boyutu ile arasında %20.9 oranında (r=-0.209, p=0.000), kişisel beceriler alt boyutu ile arasında %30 oranında (r=-0.300, p=0.000) ve duygusal zeka genel boyutu ile arasında %31.6 oranında (r=-0.316, p=0.000) negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Aile işlevleri genel boyutu ile genel ruh durumu alt boyutu arasında %34.2 oranında (r=-0.342, p=0.000), stresle başa çıkma alt boyutu arasında %20.3 oranında (r=-0.203, p=0.000), uyumluluk alt boyutu ile arasında %19 oranında (r=-0.190, p=0.000), kişiler arası beceriler alt boyutu ile arasında %21.7 oranında (r=-0.217, p=0.000), kişisel beceriler alt boyutu ile arasında %31.9 oranında (r=-0.319, p=0.000) ve duygusal zeka genel boyutu ile arasında %33.5 oranında (r=-0.335, p=0.000) negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Böylece ana hipotez H_{02} sağlanmıştır.

4.4. ANNE BABA TUTUMUNUN VE AİLE İŞLEVLERİNİN DUYGUSAL ZEKA DÜZEYLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİNE DAİR BULGULAR

Çalışmada anne baba tutumunun (bağımsız değişken) ve aile aile işlevlerinin (bağımsız değişken) duygusal zeka boyutuna (bağımlı değişken) etkisinin belirlenmesi amaçlı, regresyon analizi uygulanmıştır. Ayrıca, aile işlevlerinin alt boyutları olan; problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler ile anne baba tutumu alt boyutları olan; demokratik, koruyucu/istekçi ve otoriter ebeveyn tutumunun duygusal zeka üzerindeki ilişkisi tahmin edilecektir. Regresyon tahmin katsayılarının yorumlanabilir özellikte olması için t testi H_1, F testi H_1 ve R^2 belirginlik katsayısı değerinin yüksek olması yanı sıra; hata payı normal dağılımlı olmalı, otokorelasyon bulunmamalı, heteroskedasite olmamalı gibi varsayımların da sağlanması gerekmektedir. Ancak bu koşullar altında katsayılar güvenilir ve yorumlanabilir özellikte olacaktır.

Tablo 4-11: Anne Baba Tutumu ve Aile İşlevlerinin Duygusal Zekaya Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız değişkenler	Standartlaştırılmamış		Standartlaştırılmış katsayı	t istatistiği	p
	β	Std. Hata	β		
Sabit	2.022	.087		23.211	.000*
Anne Baba Tutumu	-.090	.015	-.187	-5.983	.000*
Aile İşlevleri	-.139	.013	-.366	-10.698	.000*
R^2 = 0.457 F_{hesap} =25.33 $F_{anlamlılık}$ =0.000, Harvey test (p) = 0.121, LM test (p)= 0.134 Jarque-Bera (p)=0.248					

Bağımlı Değişken: Duygusal Zeka, *0.05 için anlamlı değişken

Tablo 4-11'deki regresyon denkleminde anne baba tutumu ve aile işlevleri, duygusal zeka üzerinde negatif yönlü (azaltıcı) anlamlı ilişkili çıkmıştır ($p<0.05$). Anne baba tutumu ve aile işlevleri duygusal zeka üzerinde R^2 =%45.7 açıklama gücüne sahiptir. Anne baba tutumu algısı 1 br. arttığında duygusal zeka 0.187 br. azalış gösterecektir. Aile işlevleri algısı 1 br. arttığında duygusal zeka 0.366 br. azalış gösterecektir. Aile işlevleri (genel boyut) duygusal zeka üzerinde anne baba tutumuna göre daha etkili (azaltıcı yönde) çıkmıştır.

Modelin varsayımları sınamaları için ilk olarak normallik varsayımı Jarque-Bera testi ile sınanmıştır ve $p>0.05$ olduğundan normal dağılımı belirten H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Otokorelasyon sınaması için LM testi uygulanmıştır ve $p>0.05$ olduğundan otokorelasyon bulunmadığını belirten H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Heteroskedasite probleminin sınanmasında Harvey testi uygulanmıştır ve $p>0.05$ olduğundan homoskedasiteyi belirten H_0 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 4-12: Anne Baba Tutumlarının Duygusal Zekaya Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız değişkenler	Standartlaştırılmamış		Standartlaştırılmış katsayı	t istatistiği	p
	β	Std. Hata	β		
Sabit	3.415	.177		19.243	.000*
Demokratik Tutum	-.056	.047	-.048	-1.190	.234
Koruyucu-İstekçi Tutum	-.078	.008	-.233	-9.480	.000*
Otoriter Tutum	-.080	.010	-.196	-7.624	.000*
R^2 = 0.538, F_{hesap} =34.26 $F_{anlamlılık}$ =0.000, Harvey test (p) = 0.128, LM test (p)= 0.140, Jarque-Bera (p)=0.253					

Bağımlı Değişken: Duygusal Zeka , *0.05 için anlamlı değişken

Tablo 4-12'deki regresyon denkleminde, demokratik tutum alt boyutu hariç olmak üzere (p>0.05), koruyucu-istekçi tutum ve otoriter tutum alt boyutları duygusal zeka üzerinde anlamlı ilişkili çıkmıştır (p<0.05). Demokratik tutum, koruyucu-istekçi tutum ve otoriter tutum alt boyutları duygusal zekayı R^2 =%53.8 açıklama gücüne sahiptir. Koruyucu-istekçi tutum 1 br. arttığında duygusal zeka 0.233 br. azalış gösterecektir. Otoriter tutum 1 br. arttığında duygusal zeka 0.196 br. azalış gösterecektir. Koruyucu-istekçi tutum duygusal zeka üzerinde otoriter tutuma göre daha etkili durumdadır.

Bu tahmin sonuçları için hata paylarının normal dağılımlı olduğu (Jarque-Bera (p)=0.253), otokorelasyon bulunmadığı (LM test (p)= 0.140, homoskedasitenin sağlandığı (Harvey test (p) = 0.128) belirlenmiştir.

Tablo 4-13: Aile İşlevlerinin Duygusal Zekaya Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız değişkenler	Standartlaştırılmamış		Standartlaştırılmış katsayı	t istatistiği	p
	β	Std. Hata	β		
Sabit	3.401	.114		29.711	.000*
Problem Çözme	-.105	.042	-.177	-2.522	.012*
İletişim	-.088	.020	-.236	-4.464	.000*
Roller	-.182	.050	-.233	-3.646	.000*
Duygusal Tepki Verebilme	-.038	.018	-.095	-2.078	.038*
Gereken İlgiyi Gösterme	-.074	.018	-.183	-4.108	.000*
Davranış Kontrolü	-.220	.047	-.262	-4.628	.000*
Genel İşlevler	-.075	.022	-.166	-3.486	.001*
R^2 = 0.557, F_{hesap} =38.97 $F_{anlamlılık}$ =0.000, Harvey test (p) = 0.142, LM test (p)= 0.156, Jarque-Bera (p)=0.259					

Bağımlı Değişken: Duygusal Zeka, *0.05 için anlamlı değişken

Tablo 4-13'deki regresyon denkleminde, problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler alt boyutları duygusal zeka üzerinde negatif yönlü anlamlı ilişkili çıkmıştır ($p<0.05$). Tüm alt boyutlar duygusal zekayı R^2 =%55.7 açıklama gücüne sahiptir. Problem çözme 1 br. arttığında duygusal zeka 0.177 br. azalış gösterecektir. İletişim 1 br. arttığında duygusal zeka 0.236 br. azalış gösterecektir. Roller 1 br. arttığında duygusal zeka 0.233 br. azalış gösterecektir. Duygusal tepki verebilme 1 br. arttığında duygusal zeka 0.095 br. azalış gösterecektir. Gereken ilgiyi gösterme 1 br. arttığında duygusal zeka 0.183 br. azalış gösterecektir. Davranış kontrolü 1 br. arttığında duygusal zeka 0.262 br. azalış gösterecektir. Genel işlevler 1 br. arttığında duygusal zeka 0.166 br. azalış gösterecektir. Duygusal zeka üzerinde en yüksek etki davranış kontrolü, iletişim ve roller olarak belirlenmiştir.

Bu tahmin sonuçları için hata paylarının normal dağılımlı olduğu (Jarque-Bera (p)=0.259), otokorelasyon bulunmadığı (LM test (p)= 0.156, homoskedasitenin sağlandığı (Harvey test (p) = 0.142) belirlenmiştir.

Böylece ana hipotez H_{03} kısmen, demokratik tutum hariç sağlanmıştır.

4.5. DUYGUSAL ZEKA DÜZEYLERİNİN DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE FARKLILAŞMA DURUMUNA İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölüme katılımcıların duygusal zekâ ana boyut ve alt boyutlarının demografik ve genel bilgiler açısından anlamlı farklı olup olmadığı analiz edilmiştir. Veriler normal dağılımlı olmadığı için, grup farklılığı analizlerinde non-parametrik yöntemler kullanılmıştır. Grup farklılıklarının analizinde iki grup için Mann-Whitney-U testi ile üç ve üzeri grup için Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Farkın kaynağı için ortalama sıra (mean rank) değerlerine bakılmıştır.

Tablo 4-14: Cinsiyet Grupları Açısından Mann-Whitney U Sınaması Sonuçları - Duygusal Zeka

	Cinsiyet	N	Ortalama Sıra	Ort.	Ss.	Mann-Whitney U	P
Genel Ruh Durumu Alt Boyutu	Kadın	413	260,30	3,88	0,64	15985,000	0,017*
	Erkek	92	220,25	3,70	0,71		
Stresle Başa Çıkma Alt Boyutu	Kadın	413	246,85	3,11	0,61	16459,500	0,045*
	Erkek	92	280,59	3,26	0,62		
Uyumluluk Alt Boyutu	Kadın	413	251,91	3,45	0,42	18547,500	0,722
	Erkek	92	257,90	3,46	0,43		
Kişiler Arası Beceriler Alt Boyutu	Kadın	413	262,72	4,24	0,41	14985,000	0,002*
	Erkek	92	209,38	4,05	0,53		
Kişisel Beceriler Alt Boyutu	Kadın	413	257,95	3,77	0,52	16954,500	0,106
	Erkek	92	230,79	3,66	0,58		
Duygusal Zeka Genel Boyut	Kadın	413	257,82	3,73	0,40	17005,500	0,115
	Erkek	92	231,34	3,65	0,47		

*0.05 için anlamlı farklılık

Tablo 4-14'te görüldüğü gibi duygusal zeka genel boyutu cinsiyet grupları arasında anlamlı fark göstermezken ($p>0.05$), genel ruh durumu, stresle başa çıkma ve kişiler arası beceriler boyutları cinsiyet grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Farkın kaynağı için ortalama değerlerine bakıldığında genel ruh durumu ($\bar{x}=3,88$), kişiler arası beceriler ($\bar{x}=4,24$) alt boyutlarında farkın ortalama

değeri en yüksek olan kadın grubundan, stresle başa çıkma boyutunda ($\bar{x}$=3,26) ise farkın erkek grubundan kaynaklandığı görülmektedir. Kadınlar genel ruh durumu ve kişiler arası beceriler boyutları, erkekler ise stresle başa çıkma boyutu bakımından anlamlı ölçüde daha yüksek puanlar elde etmiştir.

Tablo 4-15: Kardeş Sayısı Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları-Duygusal Zeka

	Kardeş Sayısı	N	Ortalama Sıra	Ort.	Ss.	Ki-Kare Değeri	P
Genel Ruh Durumu Alt Boyutu	Tek çocuk	28	263,59	3,94	0,62	0,741	0,863
	2 kardeş	175	258,63	3,87	0,65		
	3 kardeş	158	246,54	3,81	0,67		
	4 veya üzeri kardeş	144	251,19	3,85	0,64		
Stresle Başa Çıkma Alt Boyutu	Tek çocuk	28	215,98	2,99	0,62	3,899	0,273
	2 kardeş	175	244,97	3,11	0,62		
	3 kardeş	158	254,70	3,14	0,57		
	4 veya üzeri kardeş	144	268,09	3,20	0,66		
Uyumluluk Alt Boyutu	Tek çocuk	28	238,86	3,42	0,50	1,666	0,644
	2 kardeş	175	244,29	3,43	0,40		
	3 kardeş	158	255,75	3,45	0,43		
	4 veya üzeri kardeş	144	263,32	3,48	0,41		
Kişiler Arası Beceriler Alt Boyutu	Tek çocuk	28	230,68	4,06	0,67	0,944	0,815
	2 kardeş	175	254,95	4,21	0,45		
	3 kardeş	158	257,89	4,24	0,39		
	4 veya üzeri kardeş	144	249,60	4,20	0,42		
Kişisel Beceriler Alt Boyutu	Tek çocuk	28	272,57	3,85	0,52	1,437	0,697
	2 kardeş	175	259,87	3,78	0,50		
	3 kardeş	158	245,12	3,72	0,56		
	4 veya üzeri kardeş	144	249,49	3,74	0,54		
Duygusal Zeka Genel Boyut	Tek çocuk	28	237,02	3,70	0,46	0,444	0,931
	2 kardeş	175	254,01	3,72	0,40		
	3 kardeş	158	251,52	3,71	0,42		
	4 veya üzeri kardeş	144	256,51	3,73	0,43		

*0.05 için anlamlı farklılık

Tablo 4-15'te görüldüğü gibi duygusal zeka genel boyutu ve alt boyutları açısından kardeş sayısı grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Tablo 4-16: Aile Tipi Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları- Duygusal Zeka

	Aile Tipi	N	Ortalama Sıra	Ort.	Ss.	Ki-Kare Değeri	P
Genel Ruh Durumu Alt Boyutu	Çekirdek aile	404	258,98	3,88	0,64	7,087	0,029*
	Geniş aile	77	244,61	3,81	0,66		
	Parçalanmış aile	24	179,19	3,55	0,74		
Stresle Başa Çıkma Alt Boyutu	Çekirdek aile	404	252,85	3,14	0,62	0,899	0,638
	Geniş aile	77	261,27	3,16	0,59		
	Parçalanmış aile	24	229,00	3,07	0,72		
Uyumluluk Alt Boyutu	Çekirdek aile	404	256,96	3,46	0,43	2,384	0,304
	Geniş aile	77	244,81	3,43	0,36		
	Parçalanmış aile	24	212,63	3,37	0,48		
Kişiler Arası Beceriler Alt Boyutu	Çekirdek aile	404	258,93	4,23	0,43	3,475	0,176
	Geniş aile	77	226,32	4,13	0,46		
	Parçalanmış aile	24	238,81	4,17	0,50		
Kişisel Beceriler Alt Boyutu	Çekirdek aile	404	257,79	3,77	0,52	3,221	0,200
	Geniş aile	77	242,11	3,71	0,53		
	Parçalanmış aile	24	207,29	3,58	0,63		
Duygusal Zeka Genel Boyut	Çekirdek aile	404	258,41	3,73	0,41	4,567	0,102
	Geniş aile	77	242,21	3,68	0,43		
	Parçalanmış aile	24	196,56	3,59	0,50		

*0.05 için anlamlı farklılık

Tablo 4-16'da görüldüğü gibi duygusal zeka genel boyutu ve alt boyutları açısından yalnızca genel ruh durumu alt boyutu aile tipi grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Farkın kaynağı için ortalama farkın ortalama değeri en yüksek olan çekirdek aile grubundan ($\bar{x}=3,88$) kaynaklandığı görülmektedir. Çekirdek aileye sahip olan katılımcıların diğerlerine göre genel ruh durumu boyutu puanlarının anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4-17: Anne Eğitim Düzeyi Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları-Duygusal Zeka

	Eğitim Düzeyi	N	Ortalama Sıra	Ort.	Ss.	Ki-Kare Değeri	P
Genel Ruh Durumu Alt Boyutu	İlkokul veya Ortaokul	346	249,39	3,84	0,63	0,702	0,704
	Lise	106	262,25	3,87	0,73		
	Üniversite veya üzeri	53	258,04	3,88	0,66		
Stresle Başa Çıkma Alt Boyutu	İlkokul/Ortaokul	346	255,21	3,14	0,60	0,256	0,880
	Lise	106	247,74	3,14	0,66		
	Üniversite veya üzeri	53	249,08	3,12	0,63		
Uyumluluk Alt Boyutu	İlkokul/Ortaokul	346	254,67	3,45	0,42	0,181	0,914
	Lise	106	250,93	3,46	0,45		
	Üniversite veya üzeri	53	246,24	3,43	0,38		
Kişiler Arası Beceriler Alt Boyutu	İlkokul/Ortaokul	346	249,66	4,20	0,43	0,696	0,706
	Lise	106	257,41	4,23	0,41		
	Üniversite veya üzeri	53	265,95	4,21	0,55		
Kişisel Beceriler Alt Boyutu	İlkokul/Ortaokul	346	250,56	3,74	0,51	1,249	0,536
	Lise	106	266,25	3,81	0,54		
	Üniversite veya üzeri	53	242,42	3,72	0,61		
Duygusal Zeka Genel Boyut	İlkokul/Ortaokul	346	251,42	3,71	0,41	0,224	0,894
	Lise	106	258,96	3,74	0,44		
	Üniversite veya üzeri	53	251,37	3,70	0,44		

*0.05 için anlamlı farklılık

Tablo 4-17'de görüldüğü gibi duygusal zeka genel boyutu ve alt boyutları anne eğitim düzeyi açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir (p>0.05).

Tablo 4-18: Baba Eğitim Düzeyi Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları-Duygusal Zeka

	Eğitim Düzeyi	N	Ortalama Sıra	Ort.	Ss.	Ki-Kare Değeri	P
Genel Ruh Durumu Alt Boyutu	İlkokul veya Ortaokul	261	245,72	3,82	0,65	1,598	0,450
	Lise	148	264,56	3,90	0,66		
	Üniversite veya üzeri	96	254,96	3,85	0,67		
Stresle Başa Çıkma Alt Boyutu	İlkokul/Ortaokul	261	254,75	3,15	0,61	0,663	0,718
	Lise	148	256,88	3,17	0,64		
	Üniversite veya üzeri	96	242,27	3,08	0,60		
Uyumluluk Alt Boyutu	İlkokul/Ortaokul	261	255,76	3,46	0,42	2,438	0,296
	Lise	148	261,30	3,47	0,44		
	Üniversite veya üzeri	96	232,69	3,39	0,39		
Kişiler Arası Beceriler Alt Boyutu	İlkokul/Ortaokul	261	251,65	4,21	0,42	0,096	0,953
	Lise	148	256,12	4,22	0,42		
	Üniversite veya üzeri	96	251,86	4,18	0,52		
Kişisel Beceriler Alt Boyutu	İlkokul/Ortaokul	261	251,32	3,74	0,53	3,148	0,207
	Lise	148	267,99	3,81	0,52		
	Üniversite veya üzeri	96	234,45	3,69	0,53		
Duygusal Zeka Genel Boyut	İlkokul/Ortaokul	261	251,67	3,71	0,41	1,591	0,451
	Lise	148	263,78	3,75	0,44		
	Üniversite veya üzeri	96	240,01	3,67	0,41		

*0.05 için anlamlı farklılık

Tablo 4-18'de görüldüğü gibi duygusal zeka genel boyutu ve alt boyutları baba eğitim düzeyi açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir (p>0.05).

Tablo 4-19: Sosyoekonomik Durum Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları- Duygusal Zeka

	Sosyoekonomik Durum	N	Ortalama Sıra	Ort.	Ss.	Ki-Kare Değeri	P
Genel Ruh Durumu Alt Boyutu	Düşük	49	194,71	3,56	0,78	14,064	0,001*
	Orta	430	255,37	3,86	0,63		
	Yüksek	26	323,73	4,16	0,56		
Stresle Başa Çıkma Alt Boyutu	Düşük	49	211,72	2,97	0,65	6,102	0,047*
	Orta	430	255,21	3,15	0,61		
	Yüksek	26	294,19	3,36	0,57		
Uyumluluk Alt Boyutu	Düşük	49	219,12	3,35	0,53	4,572	0,102
	Orta	430	254,49	3,45	0,40		
	Yüksek	26	292,17	3,57	0,43		
Kişiler Arası Beceriler Alt Boyutu	Düşük	49	234,40	4,14	0,49	5,465	0,065
	Orta	430	251,41	4,21	0,43		
	Yüksek	26	314,42	4,31	0,57		
Kişisel Beceriler Alt Boyutu	Düşük	49	218,36	3,61	0,58	5,001	0,082
	Orta	430	254,38	3,76	0,52		
	Yüksek	26	295,42	3,94	0,58		
Duygusal Zeka Genel Boyut	Düşük	49	206,44	3,57	0,50	10,193	0,006*
	Orta	430	254,37	3,72	0,40		
	Yüksek	26	318,04	3,90	0,41		

*0.05 için anlamlı farklılık

Tablo 4-19'da görüldüğü gibi duygusal zeka genel boyutu ve genel ruh durumu ile stresle başa çıkma alt boyutları sosyoekonomik durum grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Farkın kaynağı için ortalama değerlerine bakıldığında farkın ortalama değeri en yüksek olan yüksek ekonomik durum grubundan kaynaklandığı görülmektedir. Sosyoekonomik durumunu yüksek olarak değerlendiren katılımcıların diğerlerine göre genel ruh durumu ($\bar{x}$=4,16), stresle başa çıkma ($\bar{x}$=3,36) ve duygusal zeka genel boyutu puanlarının ($\bar{x}$=3,90) anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4-20: Sınıf Düzeyi Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları- Duygusal Zeka

	Sınıf Düzeyi	N	Ortalama Sıra	Ort.	Ss.	Ki-Kare Değeri	P
Genel Ruh Durumu Alt Boyutu	1. sınıf	90	238,92	3,79	0,69	1,607	0,807
	2. sınıf	135	253,28	3,84	0,68		
	3. sınıf	107	254,87	3,86	0,64		
	4. sınıf	167	257,52	3,88	0,62		
	Lisansüstü	6	298,67	4,03	0,76		
Stresle Başa Çıkma Alt Boyutu	1. sınıf	90	228,49	3,08	0,67	7,348	0,119
	2. sınıf	135	245,31	3,09	0,64		
	3. sınıf	107	263,28	3,17	0,62		
	4. sınıf	167	261,97	3,18	0,56		
	Lisansüstü	6	360,58	3,53	0,40		
Uyumluluk Alt Boyutu	1. sınıf	90	268,74	3,48	0,41	4,532	0,339
	2. sınıf	135	234,91	3,38	0,42		
	3. sınıf	107	255,52	3,46	0,42		
	4. sınıf	167	255,06	3,47	0,42		
	Lisansüstü	6	321,75	3,64	0,61		
Kişiler Arası Alt Boyutu	1. sınıf	90	270,49	4,27	0,40	4,304	0,366
	2. sınıf	135	253,09	4,19	0,52		
	3. sınıf	107	263,98	4,23	0,44		
	4. sınıf	167	238,24	4,18	0,39		
	Lisansüstü	6	203,58	4,09	0,43		
Kişisel Beceriler Alt Boyutu	1. sınıf	90	257,3	3,79	0,55	0,563	0,967
	2. sınıf	135	249,42	3,74	0,47		
	3. sınıf	107	249,43	3,74	0,55		
	4. sınıf	167	256,87	3,77	0,54		
	Lisansüstü	6	224,92	3,61	0,86		
Duygusal Zeka Genel Boyut	1. sınıf	90	250,27	3,73	0,43	0,857	0,931
	2. sınıf	135	245,51	3,69	0,40		
	3. sınıf	107	255,09	3,72	0,43		
	4. sınıf	167	258,13	3,73	0,41		
	Lisansüstü	6	282,33	3,76	0,58		

*0.05 için anlamlı farklılık

Tablo 4-20'de görüldüğü gibi duygusal zeka genel boyutu ve alt boyutları sınıf düzeyi açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir (p>0.05).

Böylece alt hipotez H_{04} kısmen sağlanmıştır. Bazı gruplar için anlamlı farklılık elde edilememiştir.

4.6. ALGILANAN ANNE BABA TUTUMLARININ DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE FARKLILAŞMA DURUMUNA İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde katılımcıların algıladıkları anne baba tutumlarının demografik ve genel bilgiler açısından anlamlı farklı olup olmadığı analiz edilmiştir. Veriler normal dağılımlı olmadığı için, grup farklılığı analizlerinde non-parametrik yöntemler kullanılmıştır. Grup farklılıklarının analizinde iki grup için Mann-Whitney-U testi ile üç ve üzeri grup için Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Farkın kaynağı için ortalama sıra (mean rank) değerlerine bakılmıştır.

Tablo 4-21: Cinsiyet Grupları Açısından Mann-Whitney U Sınaması Sonuçları - Anne Baba Tutumları

	Cinsiyet	N	Ortalama Sıra	Ort.	Ss.	Mann-Whitney U	P
Demokratik Tutum Alt Boyutu	Kadın	413	260,02	3,82	0,91	16100,000	0,022*
	Erkek	92	221,50	3,62	0,82		
Koruyucu-İstekçi Tutum Alt Boyutu	Kadın	413	243,73	2,33	0,76	15168,500	0,002*
	Erkek	92	294,63	2,60	0,77		
Otoriter Tutum Alt Boyutu	Kadın	413	242,20	2,14	0,86	14539,500	0,000*
	Erkek	92	301,46	2,43	0,77		

*0.05 için anlamlı farklılık

Tablo 4-21'de görüldüğü gibi demokratik tutum, koruyucu-istekçi tutum, otoriter tutum cinsiyet grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Farkın kaynağı için ortalama değerlerine bakıldığında demokratik tutum için farkın ortalama değeri en yüksek olan kadın grubundan ($\bar{x}=3,82$), koruyucu-istekçi tutum ($\bar{x}=2,60$), otoriter tutum ($\bar{x}=2,43$) için ise farkın erkek grubundan kaynaklandığı görülmektedir. Kadın katılımcıların anne babalarını anlamlı ölçüde daha demokratik, erkek katılımcıların ise anne babalarını anlamlı ölçüde daha otoriter ve daha koruyucu-istekçi algıladıkları tespit edilmiştir.

Tablo 4-22: Kardeş Sayısı Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları-Anne Baba Tutumları

	Kardeş Sayısı	N	Ortalama Sıra	Ort.	Ss.	Ki-Kare Değeri	P
Demokratik Tutum Alt Boyutu	Tek çocuk	28	278,09	3,89	1,01	7,768	0,051
	2 kardeş	175	273,56	3,92	0,83		
	3 kardeş	158	244,87	3,73	0,91		
	4 veya üzeri kardeş	144	232,05	3,67	0,90		
Koruyucu-İstekçi Tutum Alt Boyutu	Tek çocuk	28	282,00	2,54	0,82	3,822	0,281
	2 kardeş	175	255,60	2,38	0,72		
	3 kardeş	158	261,24	2,43	0,78		
	4 veya üzeri kardeş	144	235,16	2,30	0,80		
Otoriter Tutum Alt Boyutu	Tek çocuk	28	255,61	2,19	0,78	3,357	0,340
	2 kardeş	175	237,11	2,10	0,79		
	3 kardeş	158	259,12	2,25	0,92		
	4 veya üzeri kardeş	144	265,09	2,25	0,85		

*0.05 için anlamlı farklılık

Tablo 4-22'de görüldüğü gibi anne baba tutumları kardeş sayısı grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermemektedir (p>0.05).

Tablo 4-23: Aile Tipi Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları-Anne Baba Tutumları

	Aile Tipi	N	Ortalama Sıra	Ort.	Ss.	Ki-Kare Değeri	P
Demokratik Tutum Alt Boyutu	Çekirdek aile	404	263,93	3,85	0,87	16,533	0,000*
	Geniş aile	77	227,77	3,64	0,90		
	Parçalanmış aile	24	150,02	3,09	0,98		
Koruyucu-İstekçi Tutum Alt Boyutu	Çekirdek aile	404	246,65	2,35	0,76	3,903	0,142
	Geniş aile	77	276,17	2,51	0,80		
	Parçalanmış aile	24	285,54	2,53	0,76		
Otoriter Tutum Alt Boyutu	Çekirdek aile	404	245,70	2,15	0,82	7,315	0,026*
	Geniş aile	77	270,05	2,31	0,90		
	Parçalanmış aile	24	321,19	2,63	0,98		

*0.05 için anlamlı farklılık

Tablo 4-23'de görüldüğü gibi demokratik tutum ve otoriter tutum aile tipi grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir (p<0.05). Farkın kaynağı için

ortalama değerlerine bakıldığında demokratik tutum için farkın ortalama değeri en yüksek olan çekirdek aile grubundan ($\bar{x}$=3,85), otoriter tutum için ise farkın parçalanmış aile grubundan ($\bar{x}$=2,63) kaynaklandığı görülmektedir. Çekirdek aileye sahip olan katılımcıların anne babalarını anlamlı ölçüde daha demokratik, parçalanmış aileye sahip olan katılımcıların ise anne babalarını anlamlı ölçüde daha otoriter algıldıkları tespit edilmiştir.

Tablo 4-24: Anne Eğitim Düzeyi Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları-Anne Baba Tutumları

	Eğitim Düzeyi	N	Ortalama Sıra	Ort.	Ss.	Ki-Kare Değeri	P
Demokratik Tutum Alt Boyutu	İlkokul/Ortaokul	346	242,89	3,73	0,90	5,331	0,070
	Lise	106	276,82	3,92	0,87		
	Üniversite veya üzeri	53	271,39	3,89	0,89		
Koruyucu-İstekçi Tutum Alt Boyutu	İlkokul/Ortaokul	346	249,50	2,36	0,74	1,411	0,494
	Lise	106	267,83	2,47	0,84		
	Üniversite veya üzeri	53	246,20	2,36	0,75		
Otoriter Tutum Alt Boyutu	İlkokul/Ortaokul	346	256,00	2,21	0,86	0,532	0,766
	Lise	106	244,35	2,16	0,87		
	Üniversite veya üzeri	53	250,75	2,14	0,74		

*0.05 için anlamlı farklılık

Tablo 4-24'de görüldüğü gibi anne baba tutumları, anne eğitim düzeyi açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir (p>0.05).

Tablo 4-25: Baba Eğitim Düzeyi Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları-Anne Baba Tutumları

	Eğitim Düzeyi	N	Ortalama Sıra	Ort.	Ss.	Ki-Kare Değeri	P
Demokratik Tutum Alt Boyutu	İlkokul/Ortaokul	261	238,21	3,69	0,93	7,535	0,023*
	Lise	148	279,40	3,95	0,82		
	Üniversite veya üzeri	96	252,52	3,79	0,87		
Koruyucu-İstekçi Tutum Alt Boyutu	İlkokul/Ortaokul	261	260,04	2,41	0,74	1,389	0,499
	Lise	148	242,74	2,32	0,75		
	Üniversite veya üzeri	96	249,68	2,40	0,85		
Otoriter Tutum Alt Boyutu	İlkokul/Ortaokul	261	265,66	2,27	0,87	5,481	0,065
	Lise	148	230,54	2,07	0,82		
	Üniversite veya üzeri	96	253,21	2,18	0,80		

*0.05 için anlamlı farklılık

Tablo 4-25'de görüldüğü gibi demokratik tutum baba eğitim düzeyi grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Farkın kaynağı için ortalama değerlerine bakıldığında farkın lise eğitim düzeyi grubundan ($\bar{x}=3,95$) kaynaklandığı görülmektedir. Babası lise mezunu olan katılımcıların anne babalarını diğerlerine göre anlamlı ölçüde daha demokratik buldukları tespit edilmiştir.

Tablo 4-26: Sosyoekonomik Durum Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları-Anne Baba Tutumları

	Sosyoekonomik Durum	N	Ortalama Sıra	Ort.	Ss.	Ki-Kare Değeri	P
Demokratik Tutum Alt Boyutu	Düşük	49	175,43	3,25	1,03	18,680	0,000*
	Orta	430	258,27	3,83	0,85		
	Yüksek	26	312,04	4,07	0,97		
Koruyucu-İstekçi Tutum Alt Boyutu	Düşük	49	300,52	2,63	0,85	6,317	0,042*
	Orta	430	249,15	2,36	0,76		
	Yüksek	26	227,15	2,24	0,66		
Otoriter Tutum Alt Boyutu	Düşük	49	328,71	2,70	0,99	16,474	0,000*
	Orta	430	247,14	2,15	0,82		
	Yüksek	26	207,21	1,93	0,71		

*0.05 için anlamlı farklılık

Tablo 4-26'da görüldüğü gibi demokratik tutum, koruyucu-istekçi tutum ve otoriter tutum sosyoekonomik durum grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Farkın kaynağı için ortalama değerlerine bakıldığında demokratik tutum için farkın ortalama değeri en yüksek olan yüksek ekonomik düzey grubundan ($\bar{x}=4,07$), koruyucu-istekçi tutum ($\bar{x}=2,63$) ve otoriter tutum ($\bar{x}=2,70$) için ise farkın düşük ekonomik durum grubundan kaynaklandığı görülmektedir. Sosyoekonomik düzeyini yüksek olarak değerlendiren katılımcıların anne babalarını anlamlı ölçüde daha demokratik, sosyoekonomik düzeyini düşük olarak değerlendiren katılımcıların ise anne babalarını anlamlı ölçüde daha otoriter ve daha koruyucu-istekçi algıldıkları tespit edilmiştir.

Tablo 4-27: Sınıf Düzeyi Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları-Anne Baba Tutumları

	Sınıf Düzeyi	N	Ortalama Sıra	Ort.	Ss.	Ki-Kare Değeri	P
Demokratik Tutum Alt Boyutu	1. sınıf	90	280,29	3,88	1,03	7,044	0,134
	2. sınıf	135	259,37	3,82	0,89		
	3. sınıf	107	243,5	3,76	0,82		
	4. sınıf	167	242,49	3,74	0,85		
	Lisansüstü	6	162,42	3,19	1,00		
Koruyucu-İstekçi Tutum Alt Boyutu	1. sınıf	90	254,24	2,39	0,78	1,515	0,824
	2. sınıf	135	258,77	2,41	0,79		
	3. sınıf	107	251,28	2,37	0,74		
	4. sınıf	167	246,67	2,34	0,76		
	Lisansüstü	6	311,58	2,74	0,89		
Otoriter Tutum Alt Boyutu	1. sınıf	90	235,47	2,16	1,00	6,312	0,177
	2. sınıf	135	250,27	2,17	0,82		
	3. sınıf	107	269,53	2,27	0,83		
	4. sınıf	167	250,04	2,16	0,80		
	Lisansüstü	6	364,67	2,70	0,55		

*0.05 için anlamlı farklılık

Tablo 4-27'de görüldüğü gibi anne baba tutumları, sınıf düzeyi açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Böylece alt hipotez H_{05} kısmen sağlanmıştır. Bazı gruplar için anlamlı farklılık elde edilememiştir.

4.7. AİLE İŞLEVLERİNİN DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE FARKLILAŞMA DURUMUNA İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde aile işlevleri genel boyut ve alt boyutlarının demografik ve genel bilgiler açısından anlamlı farklı olup olmadığı analiz edilmiştir. Veriler normal dağılımlı olmadığı için, grup farklılığı analizlerinde non-parametrik yöntemler kullanılmıştır. Grup farklılıklarının analizinde iki grup için Mann-Whitney-U testi ile üç ve üzeri grup için Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Farkın kaynağı için ortalama sıra (mean rank) değerlerine bakılmıştır.

Tablo 4-28: Cinsiyet Grupları Açısından Mann-Whitney U Sınaması Sonuçları - Aile İşlevleri

	Cinsiyet	N	Ortalama Sıra	Ort.	Ss.	Mann-Whitney U	P
Problem Çözme Alt Boyutu	Kadın	413	246,47	2,02	0,71	16300,000	0,033*
	Erkek	92	282,33	2,17	0,66		
İletişim Alt Boyutu	Kadın	413	247,02	2,01	0,69	16529,000	0,051
	Erkek	92	279,84	2,13	0,61		
Roller Alt Boyutu	Kadın	413	245,75	2,01	0,54	16004,500	0,018*
	Erkek	92	285,54	2,15	0,49		
Duygusal Tepki Verebilme Alt Boyutu	Kadın	413	242,24	2,07	0,83	14553,500	0,000*
	Erkek	92	301,31	2,36	0,73		
Gereken İlgiyi Gösterme Alt Boyutu	Kadın	413	251,83	2,14	0,49	18513,000	0,700
	Erkek	92	258,27	2,14	0,44		
Davranış Kontrolü Alt Boyutu	Kadın	413	249,13	1,95	0,49	17400,500	0,206
	Erkek	92	270,36	2,04	0,53		
Genel İşlevler Alt Boyutu	Kadın	413	244,75	1,88	0,70	15592,000	0,007*
	Erkek	92	290,02	2,05	0,63		
Aile İşlevleri Genel Boyut	Kadın	413	244,95	2,00	0,54	15674,500	0,009*
	Erkek	92	289,13	2,13	0,47		

*0.05 için anlamlı farklılık

Tablo 4-28'de görüldüğü gibi problem çözme, roller, duygusal tepki verebilme, genel işlevler alt boyutları ile aile değerlendirme genel boyutu cinsiyet grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Farkın kaynağı için ortalama değerlerine bakıldığında problem çözme ($\bar{x}=2,17$), roller ($\bar{x}=2,15$), duygusal tepki verebilme ($\bar{x}=2,36$), genel işlevler ($\bar{x}=2,05$) alt boyutları ile aile değerlendirme genel boyutu ($\bar{x}=2,13$) açısından farkın erkek grubundan kaynaklandığı görülmektedir. Erkek katılımcıların kadınlara göre belirtilen işlevler bakımından ailelerini anlamlı ölçüde daha sağlıksız algıladıkları tespit edilmiştir.

Tablo 4-29: Kardeş Sayısı Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları- Aile İşlevleri

	Kardeş Sayısı	N	Ortalama Sıra	Ort.	Ss.	Ki-Kare Değeri	P
Problem Çözme Alt Boyutu	Tek çocuk	28	249,39	2,06	0,80	0,522	0,914
	2 kardeş	175	258,90	2,06	0,64		
	3 kardeş	158	247,64	2,03	0,75		
	4 veya üzeri kardeş	144	252,41	2,05	0,72		
İletişim Alt Boyutu	Tek çocuk	28	274,93	2,18	0,82	2,066	0,559
	2 kardeş	175	242,14	1,98	0,65		
	3 kardeş	158	253,67	2,03	0,68		
	4 veya üzeri kardeş	144	261,20	2,06	0,67		
Roller Alt Boyutu	Tek çocuk	28	252,43	2,06	0,59	2,115	0,549
	2 kardeş	175	240,48	1,99	0,50		
	3 kardeş	158	258,29	2,06	0,55		
	4 veya üzeri kardeş	144	262,52	2,07	0,54		
Duygusal Tepki Verebilme Alt Boyutu	Tek çocuk	28	197,73	1,83	0,80	6,129	0,106
	2 kardeş	175	245,23	2,07	0,76		
	3 kardeş	158	258,42	2,17	0,85		
	4 veya üzeri kardeş	144	267,24	2,21	0,84		
Gereken İlgiyi Gösterme Alt Boyutu	Tek çocuk	28	241,20	2,13	0,54	2,187	0,535
	2 kardeş	175	241,47	2,09	0,43		
	3 kardeş	158	262,22	2,16	0,49		
	4 veya üzeri kardeş	144	259,19	2,17	0,51		
Davranış Kontrolü Alt Boyutu	Tek çocuk	28	252,93	1,98	0,61	3,090	0,378
	2 kardeş	175	239,22	1,92	0,48		
	3 kardeş	158	254,74	1,97	0,52		
	4 veya üzeri kardeş	144	267,85	2,02	0,48		
Genel İşlevler Alt Boyutu	Tek çocuk	28	232,00	1,85	0,78	0,929	0,819
	2 kardeş	175	249,79	1,88	0,64		
	3 kardeş	158	254,91	1,94	0,74		
	4 veya üzeri kardeş	144	258,90	1,93	0,67		
Aile İşlevleri Genel Boyut	Tek çocuk	28	243,29	2,01	0,60	1,253	0,740
	2 kardeş	175	245,38	1,98	0,48		
	3 kardeş	158	254,30	2,04	0,57		
	4 veya üzeri kardeş	144	262,72	2,06	0,53		

*0.05 için anlamlı farklılık

Tablo 4-29'da görüldüğü gibi aile işlevleri genel boyutu ve alt boyutları kardeş sayısı grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermemektedir (p>0.05).

Tablo 4-30: Aile Tipi Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları- Aile İşlevleri

	Aile Tipi	N	Ortalama Sıra	Ort.	Ss.	Ki-Kare Değeri	P
Problem Çözme Alt Boyutu	Çekirdek aile	404	249,78	2,03	0,71	10,032	0,007*
	Geniş aile	77	241,56	1,99	0,70		
	Parçalanmış aile	24	343,88	2,41	0,42		
İletişim Alt Boyutu	Çekirdek aile	404	248,33	2,01	0,68	4,656	0,097
	Geniş aile	77	258,66	2,05	0,67		
	Parçalanmış aile	24	313,42	2,26	0,57		
Roller Alt Boyutu	Çekirdek aile	404	248,59	2,02	0,53	3,182	0,204
	Geniş aile	77	261,29	2,07	0,51		
	Parçalanmış aile	24	300,63	2,21	0,55		
Duygusal Tepki Verebilme Alt Boyutu	Çekirdek aile	404	242,89	2,07	0,82	10,120	0,006*
	Geniş aile	77	288,40	2,31	0,76		
	Parçalanmış aile	24	309,56	2,42	0,75		
Gereken İlgiyi Gösterme Alt Boyutu	Çekirdek aile	404	247,36	2,12	0,47	6,994	0,030*
	Geniş aile	77	259,53	2,17	0,53		
	Parçalanmış aile	24	326,96	2,35	0,43		
Davranış Kontrolü Alt Boyutu	Çekirdek aile	404	248,49	1,96	0,50	7,279	0,026*
	Geniş aile	77	252,33	1,96	0,50		
	Parçalanmış aile	24	331,00	2,21	0,44		
Genel İşlevler Alt Boyutu	Çekirdek aile	404	245,61	1,88	0,69	9,606	0,008*
	Geniş aile	77	265,52	1,96	0,67		
	Parçalanmış aile	24	337,17	2,27	0,61		
Aile İşlevleri Genel Boyut	Çekirdek aile	404	246,45	2,00	0,53	8,446	0,015*
	Geniş aile	77	262,27	2,06	0,53		
	Parçalanmış aile	24	333,58	2,29	0,43		

*0.05 için anlamlı farklılık

Tablo 4-30'da görüldüğü gibi problem çözme, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler alt boyutları ile aile işlevleri genel boyutu aile tipi grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Farkın kaynağı için ortalama değerlerine bakıldığında problem çözme ($\bar{x}$=2,41) , duygusal tepki verebilme ($\bar{x}$=2,42), gereken ilgiyi gösterme ($\bar{x}$=2,35), davranış kontrolü ($\bar{x}$=2,21) ve genel işlevler ($\bar{x}$=2,27) alt boyutları ile aile işlevleri genel boyutu ($\bar{x}$=2,29) işlevleri açısından farkın parçalanmış aile grubundan kaynaklandığı görülmektedir. Parçalanmış aileye sahip olan katılımcıların geniş aile

ve çekirdek aileye sahip olanlara göre belirtilen işlevler bakımından ailelerini daha sağlıksız algıladıkları tespit edilmiştir.

Tablo 4-31: Anne Eğitim Düzeyi Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları-Aile İşlevleri

	Eğitim Düzeyi	N	Ortalama Sıra	Ort.	Ss.	Ki-Kare Değeri	P
Problem Çözme Alt Boyutu	İlkokul/Ortaokul	346	254,64	2,05	0,70	0,247	0,884
	Lise	106	246,76	2,03	0,75		
	Üniversite veya üzeri	53	254,75	2,03	0,61		
İletişim Alt Boyutu	İlkokul/Ortaokul	346	259,45	2,05	0,66	2,207	0,332
	Lise	106	240,94	1,99	0,71		
	Üniversite veya üzeri	53	235,05	1,96	0,69		
Roller Alt Boyutu	İlkokul/Ortaokul	346	256,15	2,05	0,54	0,953	0,621
	Lise	106	251,56	2,03	0,55		
	Üniversite veya üzeri	53	235,31	1,97	0,48		
Duygusal Tepki Verebilme Alt Boyutu	İlkokul/Ortaokul	346	259,71	2,16	0,82	3,602	0,165
	Lise	106	247,58	2,10	0,83		
	Üniversite veya üzeri	53	220,02	1,94	0,77		
Gereken İlgiyi Gösterme Alt Boyutu	İlkokul/Ortaokul	346	261,74	2,17	0,49	4,798	0,091
	Lise	106	241,30	2,10	0,46		
	Üniversite veya üzeri	53	219,31	2,03	0,43		
Davranış Kontrolü Alt Boyutu	İlkokul/Ortaokul	346	259,65	1,99	0,50	3,054	0,217
	Lise	106	245,67	1,94	0,50		
	Üniversite veya üzeri	53	224,27	1,88	0,50		
Genel İşlevler Alt Boyutu	İlkokul/Ortaokul	346	258,30	1,93	0,69	1,609	0,447
	Lise	106	244,70	1,88	0,71		
	Üniversite veya üzeri	53	235,00	1,82	0,65		
Aile İşlevleri Genel Boyut	İlkokul/Ortaokul	346	259,07	2,04	0,53	2,229	0,328
	Lise	106	244,50	2,00	0,55		
	Üniversite veya üzeri	53	230,40	1,93	0,47		

*0.05 için anlamlı farklılık

Tablo 4-31'de görüldüğü gibi aile işlevleri genel boyutu ve alt boyutları anne eğitim düzeyi açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Tablo 4-32: Baba Eğitim Düzeyi Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları-Aile İşlevleri

	Eğitim Düzeyi	N	Ortalama Sıra	Ort.	Ss.	Ki-Kare Değeri	P
Problem Çözme Alt Boyutu	İlkokul/Ortaokul	261	264,36	2,10	0,71	4,050	0,132
	Lise	148	234,31	1,97	0,72		
	Üniversite veya üzeri	96	250,93	2,03	0,65		
İletişim Alt Boyutu	İlkokul/Ortaokul	261	265,26	2,08	0,67	5,031	0,081
	Lise	148	231,63	1,94	0,68		
	Üniversite veya üzeri	96	252,62	2,02	0,67		
Roller Alt Boyutu	İlkokul/Ortaokul	261	280,43	2,13	0,54	21,443	0,000*
	Lise	148	212,26	1,90	0,49		
	Üniversite veya üzeri	96	241,22	1,99	0,52		
Duygusal Tepki Verebilme Alt Boyutu	İlkokul/Ortaokul	261	270,91	2,23	0,82	9,961	0,007*
	Lise	148	223,80	1,97	0,79		
	Üniversite veya üzeri	96	249,34	2,10	0,80		
Gereken İlgiyi Gösterme Alt Boyutu	İlkokul/Ortaokul	261	279,79	2,22	0,50	25,091	0,000*
	Lise	148	204,97	1,98	0,37		
	Üniversite veya üzeri	96	254,21	2,15	0,51		
Davranış Kontrolü Alt Boyutu	İlkokul/Ortaokul	261	268,30	2,02	0,53	6,464	0,039*
	Lise	148	231,34	1,89	0,44		
	Üniversite veya üzeri	96	244,79	1,94	0,48		
Genel İşlevler Alt Boyutu	İlkokul/Ortaokul	261	271,41	2,00	0,70	10,159	0,006*
	Lise	148	223,97	1,78	0,65		
	Üniversite veya üzeri	96	247,70	1,89	0,69		
Aile İşlevleri Genel Boyut	İlkokul/Ortaokul	261	274,17	2,10	0,53	13,558	0,001*
	Lise	148	219,24	1,90	0,51		
	Üniversite veya üzeri	96	247,48	2,00	0,53		

*0.05 için anlamlı farklılık

Tablo 4-32'de görüldüğü gibi roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler alt boyutları ile aile işlevleri genel boyutu baba eğitim düzeyi grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Farkın kaynağı için ortalama değerlerine bakıldığında roller ($\bar{x}$=2,13), duygusal tepki verebilme ($\bar{x}$=2,23), gereken ilgiyi gösterme ($\bar{x}$=2,22), davranış kontrolü ($\bar{x}$=2,02) ve genel işlevler ($\bar{x}$=2,00) alt boyutları ile aile işlevleri genel boyutu ($\bar{x}$=2,10) açısından farkın ortalama değeri en yüksek olan ilkokul/ortaokul eğitim düzeyi grubundan kaynaklandığı görülmektedir. Babası ilkokul ve ortaokul mezunu olan katılımcıların

diğerlerine göre belirtilen işlevler bakımından ailelerini daha sağlıksız algıladıkları tespit edilmiştir.

Tablo 4-33: Sosyoekonomik Durum Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları- Aile İşlevleri

	Sosyoekonomik Durum	N	Ortalama Sıra	Ort.	Ss.	Ki-Kare Değeri	P
Problem Çözme Alt Boyutu	Düşük	49	316,28	2,40	0,86	14,962	0,001*
	Orta	430	249,83	2,03	0,68		
	Yüksek	26	186,10	1,71	0,43		
İletişim Alt Boyutu	Düşük	49	299,54	2,27	0,76	12,775	0,002*
	Orta	430	252,51	2,03	0,67		
	Yüksek	26	173,33	1,66	0,50		
Roller Alt Boyutu	Düşük	49	324,50	2,33	0,59	21,667	0,000*
	Orta	430	250,24	2,02	0,51		
	Yüksek	26	163,90	1,71	0,50		
Duygusal Tepki Verebilme Alt Boyutu	Düşük	49	317,91	2,53	0,92	12,148	0,002*
	Orta	430	247,98	2,09	0,80		
	Yüksek	26	213,63	1,90	0,70		
Gereken İlgiyi Gösterme Alt Boyutu	Düşük	49	290,27	2,30	0,59	3,811	0,149
	Orta	430	249,81	2,12	0,46		
	Yüksek	26	235,60	2,06	0,39		
Davranış Kontrolü Alt Boyutu	Düşük	49	306,20	2,19	0,58	9,340	0,009*
	Orta	430	249,71	1,95	0,49		
	Yüksek	26	207,19	1,80	0,45		
Genel İşlevler Alt Boyutu	Düşük	49	317,53	2,27	0,81	12,726	0,002*
	Orta	430	248,49	1,89	0,67		
	Yüksek	26	205,92	1,68	0,53		
Aile İşlevleri Genel Boyut	Düşük	49	319,95	2,31	0,64	16,680	0,000*
	Orta	430	249,66	2,00	0,51		
	Yüksek	26	182,10	1,77	0,40		

*0.05 için anlamlı farklılık

Tablo 4-33'de görüldüğü gibi problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler alt boyutları ile aile işlevleri genel boyutu sosyoekonomik durum grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Farkın kaynağı için ortalama değerlerine bakıldığında problem çözme ($\bar{x}$=2,40), iletişim ($\bar{x}$=2,27), roller ($\bar{x}$=2,33), duygusal tepki verebilme ($\bar{x}$=2,53), davranış kontrolü ($\bar{x}$=2,19) ve genel işlevler ($\bar{x}$=2,27) alt boyutları ile aile işlevleri

genel boyutu ($\bar{x}$=2,31) açısından farkın düşük ekonomik düzey grubundan kaynaklandığı görülmektedir. Sosyoekonomik düzeylerini düşük olarak değerlendiren katılımcıların orta ve yüksek olarak değerlendirenlere göre ailelerini belirtilen işlevler bakımından daha sağlıksız algıladıkları tespit edilmiştir.

Tablo 4-34: Sınıf Düzeyi Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları- Aile İşlevleri

	Sınıf Düzeyi	N	Ortalama Sıra	Ort.	Ss.	Ki-Kare Değeri	P
Problem Çözme Alt Boyutu	1. sınıf	90	257,34	2,10	0,78	0,736	0,947
	2. sınıf	135	246,16	2,01	0,70		
	3. sınıf	107	260,86	2,09	0,69		
	4. sınıf	167	251,52	2,03	0,69		
	Lisansüstü	6	242,92	1,95	0,31		
İletişim Alt Boyutu	1. sınıf	90	251,07	2,06	0,75	2,146	0,709
	2. sınıf	135	242,69	1,97	0,63		
	3. sınıf	107	260,49	2,06	0,65		
	4. sınıf	167	255,3	2,03	0,69		
	Lisansüstü	6	316,25	2,39	0,85		
Roller Alt Boyutu	1. sınıf	90	240,5	2,00	0,64	2,003	0,735
	2. sınıf	135	259,78	2,07	0,57		
	3. sınıf	107	252,88	2,02	0,43		
	4. sınıf	167	252,15	2,03	0,50		
	Lisansüstü	6	313,75	2,26	0,51		
Duygusal Tepki Verebilme Alt Boyutu	1. sınıf	90	241,21	2,10	0,90	1,690	0,793
	2. sınıf	135	250,88	2,11	0,82		
	3. sınıf	107	262,64	2,16	0,77		
	4. sınıf	167	253,24	2,12	0,81		
	Lisansüstü	6	299,08	2,31	0,53		
Gereken İlgiyi Gösterme Alt Boyutu	1. sınıf	90	244,21	2,14	0,55	3,548	0,471
	2. sınıf	135	256,59	2,14	0,45		
	3. sınıf	107	250,78	2,13	0,47		
	4. sınıf	167	252,51	2,13	0,47		
	Lisansüstü	6	357,5	2,36	0,18		
Davranış Kontrolü Alt Boyutu	1. sınıf	90	255,41	1,98	0,55	0,445	0,979
	2. sınıf	135	246,83	1,95	0,53		
	3. sınıf	107	254,31	1,97	0,48		
	4. sınıf	167	255,07	1,97	0,46		
	Lisansüstü	6	274,83	2,02	0,43		

Genel İşlevler Alt Boyutu	1. sınıf	90	244,93	1,93	0,83	2,675	0,614
	2. sınıf	135	245,53	1,87	0,68		
	3. sınıf	107	270,13	1,97	0,63		
	4. sınıf	167	250,86	1,89	0,66		
	Lisansüstü	6	296,33	2,01	0,44		
Aile Değerlendirme Genel Boyut	1. sınıf	90	245,03	2,03	0,62	1,953	0,744
	2. sınıf	135	247,98	2,00	0,53		
	3. sınıf	107	263,36	2,04	0,46		
	4. sınıf	167	252,59	2,01	0,52		
	Lisansüstü	6	312,08	2,18	0,38		

*0.05 için anlamlı farklılık

Tablo 4-34'de görüldüğü gibi aile işlevleri genel boyutu ve alt boyutları sınıf düzeyi açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Böylece alt hipotez H_{06} kısmen sağlanmıştır. Bazı gruplar için anlamlı farklılık elde edilememiştir.

BÖLÜM V: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, üniversite öğrencilerinde duygusal zeka, anne baba tutumları ve aile işlevleri arasındaki ilişkilere ve anne baba tutumları ile aile işlevlerinin duygusal zeka düzeyleri üzerindeki yordayıcı etkisine dair elde edilen sonuçlar vee duygusal zeka puanlarının, aile işlevlerinin ve anne baba tutumlarının ele alınan demografik değişkenler açısından anlamlı bir fark gösterip göstermediğine ilişkin sonuçlar ilgili literatür ışığında yorumlanarak değerlendirilmiştir.

5.1. DUYGUSAL ZEKÂ İLE ANNE BABA TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİYE DAİR BULGULARIN YORUMLARI

Araştırma sonuçları üniversite öğrencilerinde duygusal zekâ ile anne baba tutumları arasında anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir. Üniversite öğrencilerinde duygusal zekâ genel puanı ile demokratik, otoriter ve koruyucu-istekçi anne baba tutumları düşük düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Ayrıca duygusal zekanın kişisel beceriler, kişiler arası beceriler, uyumluluk, stresle başa çıkma ve genel ruh durumu alt boyutlarının tamamı ile demokratik tutum arasında pozitif; koruyucu-istekçi tutum ve otoriter tutum arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada duygusal zekâ puanlarının, demokratik ebeveyn tutumuyla pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca duygusal zeka değişkeninin tüm alt boyutları ile de (kişisel beceriler, kişiler arası beceriler, uyumluluk, stresle başa çıkma ve genel ruh durumu) demokratik tutum arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. İlgili literatürün araştırma sonucu ile tutarlı olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre ebeveyn tutumu demokratikleştikçe çocukların duygusal zekâ seviyesi artmaktadır. Bozdemir (2015), tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada duygusal zekâ ile demokratik anne baba tutumu arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Özdemir ve Dilekmen (2017), tarafından yapılan çalışmada annelerinin tutumunu yüksek düzeyde demokratik olarak bildiren üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ puanlarının, anneleri tarafından aşırı koruyucu ve otoriter bir tutuma maruz kalanlara göre anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Keleşoğlu (2008), tarafından üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmada, algılanan demokratik tutum ile duygusal zeka seviyeleri arasında pozitif yönlü anlamlı

ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kılıç, Çalık Var ve Kumandas (2015), tarafından yapılan bir başka çalışmada ise genç yetişkinlerin duygu düzenleme becerisi ile ebeveynlerinin demokratik tutumu arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Mevcut araştırma aracılığıyla ulaşılan bulgular ve ilgili literatür, ebeveynlerin demokratik tutumlarının çocuklarının duygusal zeka gelişimlerini desteklediğini gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

Duygusal zekâ ile demokratik tutum arasındaki ilişkiyi inceleyen, ergen gruplarıyla gerçekleştirilmiş çeşitli çalışmalarda da değişkenler arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Mathibe, 2015; Akbayrak Alan, 2019; Shalini ve Balakrishna Acharya, 2013; Nastas ve Sala, 2012; Argyriou, Bakoyannis ve Tantaros, 2016). Uma Devi ve Uma (2013), tarafından yapılan çalışmada demokratik ebeveyne sahip olan ergen çocukların duygusal zekâ puanlarının otoriter ve izin verici ebeveyne sahip olan çocuklara göre anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu görülmektedir. Abdollahi, Abu Talib ve Motalebi (2013), tarafından yapılan bir başka çalışmada ise erkek lise öğrencileri ile çalışılmış, duygusal zeka ile optimal ebeveynlik stili arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunduğu görülmüştür. Okul öncesi öğretmenlerinin duygusal zekâ düzeyleri ile ebeveynlerinin anne baba tutumları arasındaki ilişki incelendiğinde; demokratik ve hoşgörülü ebeveyne sahip olan öğretmenlerin, ihmalkâr ve otoriter ebeveyne sahip olan öğretmenlere göre duygusal zekâ düzeylerinin anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu görülmüştür (Kotaman, 2016). Duygusal zekâ ile demokratik tutum arasındaki ilişkiyi inceleyen okul öncesi öğrencileriyle gerçekleştirilmiş bir araştırmada ise, öğrencilerin duygusal zekâ düzeyleri ile anne babalarının demokratik ebeveyn tutumu arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur (Al-Elaimat, Adheisat ve Alomyan, 2020).

Araştırmada duygusal zekâ puanlarının, otoriter ebeveyn tutumu ile negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca duygusal zeka değişkeninin tüm alt boyutları ile de (kişisel beceriler, kişiler arası beceriler, uyumluluk, stresle başa çıkma ve genel ruh durumu) otoriter tutum arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu sonuca göre ebeveyn tutumu otoriterleştikçe çocukların duygusal zekâ seviyesi azalmaktadır. İlgili literatürün araştırma sonucu ile genel anlamda tutarlı olduğu görülmektedir. Bozdemir (2015), tarafından üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilen bir çalışmada duygusal zekâ ile otoriter ebeveyn tutumu

arasında negatif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Keleşoğlu (2008), tarafından üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmada ise, algılanan otoriter tutum ile duygusal zeka seviyeleri arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Duygusal zekâ ile otoriter tutum arasındaki ilişkiyi inceleyen, ergen gruplarıyla gerçekleştirilmiş çeşitli çalışmalarda da değişkenler arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Mathibe, 2015; Akbayrak Alan, 2019; Shalini ve Balakrishna Acharya, 2013; Nastas ve Sala, 2012; Argyriou, Bakoyannis ve Tantaros, 2016). Abdolahi, Abu Talib ve Motalebi (2013), tarafından yapılan bir çalışmada erkek lise öğrencileri ile çalışılmış ve duygusal zeka ile şefkatsiz kontrolcü ebeveynlik stili arasında negatif yönlü anlamlı ilişki bulunduğu görülmüştür. Sayın (2010), tarafından yapılan bir çalışmada ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin empatik beceri düzeylerinin, anne babalarının otoriterlik düzeyleri ile negatif yönlü anlamlı ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Duygusal zekâ ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen okul öncesi öğrencileriyle gerçekleştirilmiş bir araştırmada ise öğrencilerin duygusal zekâ düzeyleri ile anne babalarının otoriter ebeveyn tutumu arasında negatif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur (Al-Elaimat, Adheisat ve Alomyan, 2020).

Literatürde gerçekleştirilen araştırma bulgusunu destekleyen çalışmaların yanı sıra farklı sonuçlara ulaşılmış bazı araştırmalar da bulunmaktadır. Ergenlerin duygusal zekâ düzeyleri ve anne baba tutumlarını inceleyen bir çalışmada, anneden algılanan otoriter tutum ile duygusal zekâ arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunurken babaların ebeveyn tutumları ile ergenlerin duygusal zekâ düzeyleri arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır (Nguyen, Tran, Tran, Nguyen ve Fisher, 2020). Benzer şekilde Özdemir ve Dilekmen (2017), tarafından yapılan araştırmada üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ düzeylerinin anne ebeveyn tutumları ile arasında anlamlı ilişkiler bulunurken, baba ebeveyn tutumları ile arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Araştırmada duygusal zekâ puanlarının, koruyucu-istekçi tutumla negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca duygusal zeka değişkeninin tüm alt boyutları ile de (kişisel beceriler, kişiler arası beceriler, uyumluluk, stresle başa çıkma ve genel ruh durumu) koruyucu-istekçi tutum arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu sonuca göre anne babaların koruyucu-

istekçi tutumunun yükselmesi ile çocuğun duygusal zekâ seviyesi azalmaktadır. İlgili literatürün araştırma sonucu ile tutarlı olduğu görülmektedir. Bozdemir (2015), tarafından yapılan bir çalışmada üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyleri ile anne babalarının koruyucu-istekçi tutumları arasında negatif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Akbayrak Alan (2019), tarafından lise öğrencileriyle yapılan çalışmada öğrencilerin duygusal zekâ puanları ile anne babalarının koruyucu-istekçi ebeveyn tutumu arasında negatif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Kılıç, Çalık Var ve Kumandas (2015), tarafından yapılan bir çalışmada genç yetişkinlerin duygu düzenleme becerisi ile ebeveynlerinin koruyucu-istekçi tutumları arasında negatif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Ergenlerin duygusal zekâ düzeyleri ve anne baba tutumlarını inceleyen bir başka çalışmada ise anneden algılanan aşırı koruyucu tutum ile duygusal zekâ arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Nguyen, Tran, Tran, Nguyen ve Fisher, 2020).

Mevcut araştırma bulguları ve literatürde duygusal zekâ ve anne baba tutumları ile çalışılarak gerçekleştirilen diğer araştırmalar, anne baba tutumları ile çocukların duygusal zekâ gelişimi arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır. Anne ve babaların çocuklarına karşı duyarlı ve sorumlu olmaları, denetleyici olmadan takip etme ve çocuklarının özerkliklerini zedelemeden koruma gibi olumlu davranışlar sergilemelerinin çocukların duygusal zeka gelişimleri için pozitif faktörler olduğu görülmektedir. Tüm araştırma sonuçları dahilinde, ebeveynlerin demokratik tutumunun çocukta duygusal zeka gelişimini destekleyen, ebeveynin otoriter ve koruyucu-istekçi tutumunun ise duygusal zeka gelişimi olumsuz yönde etkileyen unsurlar olduğu söylenebilir.

5.2. DUYGUSAL ZEKÂ İLE AİLE İŞLEVLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİYE DAİR BULGULARIN YORUMLARI

Araştırma sonuçları üniversite öğrencilerinde duygusal zekâ ile aile işlevleri arasında anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir. Üniversite öğrencilerinde duygusal zekâ genel puanı ile problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler, aile işlevleri genel puanı arasında düşük düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Ancak literatür incelendiğinde iki değişken arasındaki ilişkiyi inceleyen az sayıda çalışmanın var olduğu görülmektedir.

Araştırma bulguları yorumlanırken çalışmada kullanılan Aile Değerlendirme Ölçeği'nin ailede işlevsizliği puanladığı, ölçekten alınan yüksek puanların ilgili boyut için sağlıksızlığı ifade ettiği göz önünde bulundurulmalıdır.

Ailede problem çözme işlevi ailenin maddi ve manevi problemleri çözebilme yetisi olarak tanımlanabilir (Bulut, 1990). Araştırmada duygusal zekâ puanlarının problem çözme boyutu işlevsizlik puanları ile düşük düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişkide olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca duygusal zeka değişkeninin tüm alt boyutları ile de (kişisel beceriler, kişiler arası beceriler, uyumluluk, stresle başa çıkma ve genel ruh durumu) problem çözme işlevi arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu sonuca göre ailenin problem çözme becerisi arttıkça çocuğun duygusal zekâ seviyesi artmaktadır. İlgili literatür incelendiğinde araştırma bulgusunu destekleyen çalışmalara rastlanmıştır. Naghavi ve Redzuan tarafından yapılan çalışmaya göre (2012), erken ergenlik dönemindeki bireylerde duygusal zekânın tüm alt boyutları (duygusal kavrama ve değerlendirme, duygusal düzenleme, duygulardan yararlanma) ile ailede problem çözme işlevi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Koca (2016), tarafından evli bireylerle yapılan çalışmada evlilikte sorun çözme becerisi ile duygusal zekâ puanları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Stolarski, Postek ve Smieja tarafından yapılan çalışmada (2011), çiftlerin duygusal zekâ düzeyleri ile romantik ilişkide çatışma çözme stratejileri arasındaki ilişki araştırılmış ve kadınların romantik ilişkide çatışma çözme stratejileri ile duygusal zekâ düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Buna göre kadınların duygusal zekâ düzeyleri arttıkça ilişkide çatışmaları sakince konuşarak çözmeye çalışma eğilimlerinin arttığı, duygusal zekâ düzeyleri azaldıkça ise çatışmadan kaçma ve çatışmayı görmezden gelme eğilimlerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Dwyer tarafından yapılan çalışmada (2005), evliliğinin birinci yılındaki çiftlerde duygusal zekânın evlilikte pozitif problem çözme pozitif yordayıcısı, negatif problem çözme yaklaşımlarının ise duygusal zekânın negatif yordayıcısı olduğu görülmüştür. Can Öztürk (2018), tarafından yapılan çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının çocuk psikiyatri kliniğine başvurup başvurmama durumuna göre duygu düzenleme becerileri ve aile işlevleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma sonucunda kliniğe başvurmuş grupta duygu düzenleme becerisi ile problem çözme aile işlevi arasında anlamlı ilişki bulunamazken, kliniğe başvurmayan grupta anlamlı ilişkinin varlığı tespit edilmiştir.

Elde edilen bu bulgular, aile içinde problemlerin sağlıklı bir şekilde ele alınıp çözümlenebiliyor olmasının aile üyelerinin duygusal zeka yeterlilikleri ile ilişkili olduğu ve bu ailelerde yetiştirilen çocukların duygusal zeka gelişimi açısından diğerlerine göre daha avantajlı olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Ailede iletişim işlevi aile bireyleri arasındaki bilgi transferinin net ve doğrudan olmasını ifade eder (Bulut, 1990). Araştırmada duygusal zekâ puanlarının iletişim boyutu işlevsizlik puanları ile düşük düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca duygusal zeka değişkeninin tüm alt boyutları ile de (kişisel beceriler, kişiler arası beceriler, uyumluluk, stresle başa çıkma ve genel ruh durumu) iletişim işlevi arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu sonuca göre ailede açık ve doğrudan iletişim arttıkça çocukların duygusal zeka seviyesi artmaktadır. İlgili literatür incelendiğinde araştırma bulgusunu genel anlamda destekleyebilecek çalışmaların olduğu görülmüştür. Naghavi ve Redzuan tarafından yapılan çalışmaya göre (2012), erken ergenlik dönemindeki bireylerde duygusal zekânın tüm alt boyutları (duygusal kavrama ve değerlendirme, duygusal düzenleme, duygulardan yararlanma) ile ailede iletişim işlevi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Platsidou ve Tsirogiannidou (2016), tarafından ebeveynlerle yapılan bir çalışmada katılımcıların duygusal zeka düzeyleri ile aile içi iletişimde rahat ve memnun olma düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Ghanbari-Panah, Shariff ve Koochak-Entezar (2011), tarafından yapılan bir çalışmada evli çiftlerin duygusal zekâları ile evlilikteki iletişimden tatmin düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Szczesniak ve Tulecka (2020), tarafından yetişkinlerle yapılan bir çalışmaya göre katılımcıların duygusal zekaları ile aile iletişim işlevsellikleri arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki saptanmıştır. Kaur ve Jaswal (2005), tarafından yapılan çalışmada ergenlerin duygusal zekâ düzeyleri ile bir aile iklimi bileşeni olarak ailedeki iletişim tarzları arasındaki ilişki incelenmiş ve duygusal zekâ ile ailede açık iletişim arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki saptanmıştır. Lee, Park ve Lim tarafından yapılan çalışmada (2012), ilköğretim öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyleri ile ebeveyn-çocuk iletişim şekli arasındaki ilişki araştırılmış ve duygusal zekâ ile aileyle açık iletişim arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Can Öztürk (2018), tarafından yapılan çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının çocuk psikiyatri kliniğine başvurup başvurmama durumuna göre duygu düzenleme becerileri ve aile

işlevleri arasındaki ilişki incelenmiş ve hem psikiyatri kliniğine başvurmuş hem de başvurmamış çocukların duygu düzenleme becerileri ile aile iletişim işlev düzeyleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Yüksel (2009), tarafından yapılan çalışmada ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin empati becerileriyle ailelerinin iletişim işlevi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Duygusal zeka kavramı incelendiğinde, bireyin kendisinin ve başkalarının duygularını net bir şekilde anlama ve bunları ifade edebilme becerisinin önemli bir yeterlilik olduğu görülmektedir. Dolayısıyla aile içinde bireylerin kendilerini net ve açık bir şekilde ifade etmesinin, çocuklarının duygusal zeka gelişimini destekleyeceği öngörülebilir. Elde edilen bulgular, bu öngörüleri destekler niteliktedir.

Ailede roller işlevi; aile üyelerinin, ailedeki bireylerin ve aile bütünlüğünün sağlıklı devamlılığını sağlamak üzere yerine getirilmesi gereken sorumlulukları adil ve net olarak paylaşarak yerine getirip getirmemelerini ifade eder (Bulut, 1990). Araştırmada duygusal zekâ puanlarının roller boyutu işlevsizlik puanları ile düşük düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca duygusal zeka değişkeninin tüm alt boyutları ile de (kişisel beceriler, kişiler arası beceriler, uyumluluk, stresle başa çıkma ve genel ruh durumu) roller işlevi arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu sonuca göre ailede rol dağılımı daha sağlıklı oldukça çocukların duygusal zekâ seviyesi artmaktadır. İlgili literatür incelendiğinde araştırma bulgusunu destekleyebilecek çalışmaların var olduğu görülmüştür. Naghavi ve Redzuan tarafından yapılan çalışmaya göre (2012), erken ergenlik dönemindeki bireylerde duygusal zekânın tüm alt boyutları (duygusal kavrama ve değerlendirme, duygusal düzenleme, duygulardan yararlanma) ile ailede roller işlevi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Can Öztürk (2018), tarafından yapılan çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının çocuk psikiyatri kliniğine başvurup başvurmama durumuna göre duygu düzenleme becerileri ve aile işlevleri arasındaki ilişki incelenmiş ve hem psikiyatri kliniğine başvurmuş hem de başvurmamış çocukların duygu düzenleme becerileri ile ailede roller işlev düzeyleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Yüksel (2009), tarafından yapılan çalışmada ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin empati becerileriyle ailelerinin roller işlevi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Mallinckrodt, King ve Coble (1998), tarafından yapılan çalışmada duygusal küntlük ya da duygusal zekâdaki aşırı yetersizlik olarak tanımlanabilen aleksitimi ile ailede işlevsizlik

arasındaki ilişki araştırılmıştır. Çalışmada ailede rol zıtlığı/karmaşasının aleksitiminin alt boyutlarından duygularını tanıma yetersizliği ile anlamlı ilişkili olduğu görülmüştür. Ailede roller işlevinin sağlıklı olması, ailenin yerine getirmesi beklenen görevleri olması gerektiği gibi yerine getirmesi ve dolayısıyla aile içinde kaotik olmaktan uzak, düzenli bir işleyişin var olması şeklinde düşünülebilir. Elde edilen sonuçlar ve ilgili literatür, ailede roller kapsamında sağlıklı bir işleyişin duygusal zeka gelişimi için destekleyici bir koşul olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Duygusal tepki verebilme aile işlevi, aile bireylerinin çeşitli durumlarda en yerinde tepkiyi verebilmesi, her türlü duygunun aile içinde uygun şekilde ifade edilebilmesi anlamına gelir (Bulut, 1990). Araştırmada duygusal zekâ puanlarının ailede duygusal tepki verebilme boyutu işlevsizlik puanları ile düşük düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca duygusal zeka değişkeninin tüm alt boyutları ile de (kişisel beceriler, kişiler arası beceriler, uyumluluk, stresle başa çıkma ve genel ruh durumu) duygusal tepki verebilme işlevi arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu sonuca göre ailenin duygusal tepki verebilme becerisi arttıkça çocukların duygusal zekâ seviyesi artmaktadır. İlgili literatür incelendiğinde yapılmış olan çalışmaların araştırma bulgusunu desteklediği görülmüştür. Naghavi ve Redzuan tarafından yapılan çalışmaya göre (2012), erken ergenlik dönemindeki bireylerde duygusal zekânın tüm alt boyutları (duygusal kavrama ve değerlendirme, duygusal düzenleme, duygulardan yararlanma) ile ailede duygusal tepki verebilme işlevi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Yüksel (2009), tarafından yapılan çalışmada ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin empati becerileriyle ailelerinin duygusal tepki verebilme işlevi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Can Öztürk (2018), tarafından yapılan çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının çocuk psikiyatri kliniğine başvurup başvurmama durumuna göre duygu düzenleme becerileri ve aile işlevleri arasındaki ilişki incelenmiş ve hem psikiyatri kliniğine başvurmuş hem de başvurmamış çocukların duygu düzenleme becerileri ile ailede duygusal tepki verebilme işlev düzeyleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Duygusal tepki verebilme işlevi aile içinde duyguların uygun şekilde ifade edilebilmesini ifade etmektedir. Duyguları algılayabilme, anlayabilme, uygun şekilde ifade edebilme gibi yeterlilikler aynı zamanda duygusal zekanın temel unsurlarındandır. Dolayısıyla aile içinde bireylerin sağlıklı bir şekilde duygusal tepki

verebilme işlevini yerine getiriyor olmasının, duygusal zeka gelişimini destekleyecek bir unsur olabileceği öngörülebilir. Mevcut araştırma sonuçları ve ilgili literatürün bu öngörüyü destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Gereken ilgiyi gösterme aile işlevi, aile bireylerinin birbirlerine karşı ideal olarak orta düzeyde ilgi ve yakınlık göstermesini ifade eder (Bulut, 1990). Araştırmada duygusal zekâ puanlarının ailede gereken ilgiyi gösterme boyutu işlevsizlik puanları ile düşük düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca duygusal zeka değişkeninin tüm alt boyutları ile de (kişisel beceriler, kişiler arası beceriler, uyumluluk, stresle başa çıkma ve genel ruh durumu) gereken ilgiyi gösterme işlevi arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu sonuca göre aile üyelerinin birbirine gereken ilgiyi gösterebilme becerisi arttıkça çocukların duygusal zeka seviyesi artmaktadır. İlgili literatür incelendiğinde yapılmış olan çalışmaların araştırma bulgusunu desteklediği görülmüştür. Naghavi ve Redzuan tarafından yapılan çalışmaya göre (2012), erken ergenlik dönemindeki bireylerde duygusal zekânın duygusal kavrama ve değerlendirme, duygulardan yararlanma alt boyutları ile ailede gereken ilgiyi gösterme işlevi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Yalnızca Yıldırım ve Cenkseven Önder (2018), tarafından yapılan çalışmada lise öğrencilerinin ebeveynlerinden algıladıkları kabul-ilgi düzeyleri ile duygusal zekâ puanları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki görülmüştür. Kaur ve Jaswal (2005), tarafından yapılan çalışmada ergenlerin bulundukları ailenin iklimi ile duygusal zekâ puanları arasındaki ilişki araştırılmış, ailede kabul ve sıcaklık/yakınlık düzeyi ile ergenlerin duygusal zekâ düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Lekaviciene ve Antiniene (2016), tarafından yapılan çalışmada lise ve üniversite öğrencileri ile çalışılmış, ailede sıcak ilişkiler ile duygusal zekânın tüm alt bileşenleri (kendi duygularını anlama, kendi duygularını kontrol etme, başkalarının duygularını kontrol etme) arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Alavi ve arkadaşları tarafından yapılan araştırmada, çeşitli ülkelerden 16 ila 24 yaşları arasındaki gençlerle çalışılmış, ayrı ayrı yapılan analizlerde her milletin katılımcıları için aile bağlılığı ve duygusal zeka arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Alavi, Mehrinezhad, Amini, Kaur, ve Singh, 2017). Szczesniak ve Tulecka tarafından yetişkinlerle yapılan çalışmada (2020), ailede kopukluk ile duygusal zeka arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Yüksel (2009), tarafından yapılan

çalışmada ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin empati becerileriyle ailelerinin gereken ilgiyi gösterme işlevi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Can Öztürk (2018), tarafından yapılan çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının çocuk psikiyatri kliniğine başvurup başvurmama durumuna göre duygu düzenleme becerileri ve aile işlevleri arasındaki ilişki incelenmiş ve hem psikiyatri kliniğine başvurmuş hem de başvurmamış çocukların duygu düzenleme becerileri ile ailede gereken ilgiyi gösterme işlev düzeyleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Gereken ilgiyi gösterme işlevi aile üyelerinin birbirlerinin bireysel sınırlarını ihlal etmeden, birbirlerinin psikolojik dünyalarına karşı duyarlı ve ilgili olması şeklinde düşünülebilir. İhtiyaçlarının ve duygularının fark edildiği ve anlaşıldığını hisseden çocukların, gelecek yaşamlarında başkalarının duygu ve ihtiyaçlarına duyarlı olması beklenebilecek bir durumdur. Dolayısıyla ailede gereken ilgiyi gösterme işlevinin sağlıklı bir şekilde yerine getirilmesinin duygusal zeka gelişimi açısından avantajlı bir durum olduğu öngörülebilir. Mevcut araştırma sonuçları ve ilgili literatürün bu öngörüyü desteklediği görülmektedir.

Davranış kontrolü aile işlevi, aile bireylerinin birbirlerinin davranışlarını belirlenmiş kurallar çerçevesinde belli bir düzeyde kontrol etmesini ve bu sayede gereken disiplinin sağlanmasını ifade eder (Bulut, 1990). Ancak literatür incelemesinde konuyla ilgili yapılan çalışmaların çoğunda davranışsal kontrolün çoğunlukla aşırı ve sıkı disiplin olarak, olumsuz anlamda kullanıldığı görülmüştür. Dolayısıyla bu durum araştırma sonucunun literatürle tutarlı olup olmadığı yorumunu yapmayı güçleştirmektedir.

Araştırmada duygusal zekâ puanlarının davranış kontrolü boyutu işlevsizlik puanları ile düşük düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca duygusal zeka değişkeninin tüm alt boyutları ile de (kişisel beceriler, kişiler arası beceriler, uyumluluk, stresle başa çıkma ve genel ruh durumu) davranış kontrolü işlevi arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu sonuca göre ailede sağlıklı davranış kontrolü düzeyi arttıkça çocukların duygusal zekâ seviyesi artmaktadır. İlgili literatür incelendiğinde yapılmış olan birkaç çalışmanın var olduğu ve bu çalışmaların araştırma bulgusunu desteklediği görülmüştür. Naghavi ve Redzuan tarafından yapılan çalışmaya göre (2012), erken ergenlik dönemindeki bireylerde duygusal zekânın duygusal kavrama ve değerlendirme, duygulardan yararlanma alt

boyutları ile ailede davranış kontrolü işlevi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Can Öztürk (2018), tarafından yapılan çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının çocuk psikiyatri kliniğine başvurup başvurmama durumuna göre duygu düzenleme becerileri ve aile işlevleri arasındaki ilişki incelenmiş ve hem psikiyatri kliniğine başvurmuş hem de başvurmamış çocukların duygu düzenleme becerileri ile ailede davranış kontrolü işlev düzeyleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Yüksel (2009), tarafından yapılan çalışmada ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin empati becerileriyle ailelerinde davranışsal kontrol işlevi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Elde edilen bu bulgular, aile içinde davranışsal kontrolün sağlıklı bir şekilde yerine getiriliyor olmasının aile üyelerinin duygusal zeka yeterlilikleri ile ilişkili olduğu ve bu ailelerde yetiştirilen çocukların duygusal zeka gelişimi açısından diğerlerine göre daha avantajlı olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Ailede genel işlevler boyutu diğer aile işlevlerinin hepsini genel anlamda kapsayan bir boyuttur (Bulut, 1990). Dolayısıyla aile işlevleri ölçeğinin toplam puanı ile birlikte yorumlanabilir. Araştırmada duygusal zekâ puanlarının genel işlevler boyutu işlevsizlik puanları ve aile işlevsizliği toplam puanı ile düşük düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca duygusal zeka değişkeninin tüm alt boyutları ile de (kişisel beceriler, kişiler arası beceriler, uyumluluk, stresle başa çıkma ve genel ruh durumu) genel işlevler boyutu ve aile işlevsizliği toplam puanı arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu sonuca göre ailede işlevsellik düzeyi arttıkça çocukların duygusal zekâ seviyesi artmaktadır. Naghavi ve Redzuan tarafından yapılan çalışmaya göre (2012), erken ergenlik dönemindeki bireylerde duygusal zekânın tüm alt boyutları (duygusal kavrama ve değerlendirme, duygusal düzenleme, duygulardan yararlanma) ile ailede roller işlevi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Can Öztürk (2018), tarafından yapılan çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının çocuk psikiyatri kliniğine başvurup başvurmama durumuna göre duygu düzenleme becerileri ve aile işlevleri arasındaki ilişki incelenmiş ve hem psikiyatri kliniğine başvurmuş hem de başvurmamış çocukların duygu düzenleme becerileri ile genel işlevler boyutu puanları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Yüksel (2009), tarafından yapılan çalışmada ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin empati becerileriyle ailede genel işlevler ve aile işlevleri toplam puan arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Ergen ve anneleriyle yapılan bir çalışmada duygusal deneyimleri

tanımlayabilme yeteneği ile genel aile işlevsellik düzeyi arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur (Freed, Rubenstein, Daryanani, Olino ve Alloy, 2016). Alavi ve arkadaşları tarafından yapılan araştırmada ise çeşitli ülkelerden 16 ila 24 yaşları arasındaki gençlerle aile işlevleri ve duygusal zekâ arasındaki ilişki araştırılmıştır. Çalışmada aile işlevleri aile uyumluluğu ve aile bağlılığı olmak üzere iki boyutlu bir yapı olarak ele alınmıştır. Ayrı ayrı yapılan analizlerde her milletin katılımcıları için aile işlevleri ve duygusal zeka arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Alavi, Mehrinezhad, Amini, Kaur, ve Singh, 2017).

Araştırmada aile işlevleri ile bu ailelerde büyüyen çocukların duygusal zekâ düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler olduğu ortaya çıkmıştır. Literatür incelendiğinde benzer sonuçlara ulaşan bazı araştırmaların var olduğu görülmekle birlikte duygusal zekâ ve aile işlevleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların oldukça az olduğu görülmüştür. Dolayısıyla değişkenler arasındaki ilişkiye dair daha kesin değerlendirmelerin yapılabilmesi adına bu konuda yapılan çalışmaların artırılması, farklı örneklem gruplarında ilişkinin incelenmesi gerektiği düşünülmüştür. Ancak mevcut durum üzerinden değerlendirme yapıldığında sağlıklı bir işleyişin bulunduğu, sağlıklı işlev gösteren aile ortamının, bu ortamda yetişen çocukların duygusal zeka gelişimini desteklediği yorumunun yapılabileceği düşünülmektedir.

5.3. ANNE BABA TUTUMLARININ VE AİLE İŞLEVLERİNİN DUYGUSAL ZEKÂ DÜZEYLERİNİ YORDAMA DURUMUNA İLİŞKİN YORUMLAR

Araştırmada bağımsız değişkenlerin bir arada duygusal zekâyı yordama düzeyleri incelendiğinde; anne baba tutumu genel boyutu ve aile işlevleri genel boyutunun, duygusal zekâ üzerinde negatif yönlü anlamlı ilişkili olduğu yani, azaltıcı etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Anne baba tutumu genel boyutu ile aile işlevleri genel boyutu duygusal zekayı %45.7 açıklamaktadır. Aile işlevleri genel boyutunun duygusal zekâ üzerinde anne baba tutumu genel boyutuna göre daha etkili olduğu (azaltıcı yönde) görülmüştür.

Anne baba tutumlarının duygusal zekâ puanlarını yordamadaki katkılarının incelendiği regresyon analizi sonuçlarına göre; demokratik tutum, koruyucu-istekçi tutum ve otoriter tutumun bir arada duygusal zekayı %53.8 açıkladığı görülmüştür.

Tutumlar ayrı ayrı ele alındığında ise; duygusal zekâ üzerinde en etkili olan tutumun azaltıcı yönde etkileyen koruyucu-istekçi tutum olduğu, bunu yine azaltıcı yönde etkileyen otoriter tutumun takip ettiği, demokratik tutumun ise tek başına duygusal zekâ üzerinde yordayıcı etkiye sahip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ulaşılan sonuçlara bakıldığında, aile içinde olumsuz faktör olarak kabul edilebilecek nitelikteki ebeveyn tutumlarının duygusal zekâ üzerinde bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Bu sonuçla ilgili olarak, olumlu bir faktör olarak görülen demokratik anne baba tutumunun aile içinde duygusal zekâ gelişimi için gerekli olan ideal koşulların oluşumuna yalnızca bir zemin oluşturduğu ancak tek başına yeterli olmadığı; olumsuz faktörler olarak görülen otoriter ve koruyucu-istekçi ebeveyn tutumlarının ise aile içinde duygusal zekâ gelişimini sağlayacak temel koşulların dahi oluşumunu sekteye uğratarak, negatif bir etki bıraktığı düşünülebilir. Koruyucu-istekçi tutumun duygusal zekâ üzerinde en olumsuz etkiye sahip anne baba tutumu olarak saptanması, bireylerin duygusal zekâ gelişiminin her zaman kontrol altında hissetme, sürekli olarak daha yüksek ve ellerinden gelenin ötesinde beklentilerle karşılaşma, birey olmalarına fırsat verilmeyecek şekilde kısıtlanma gibi durumlardan önemli ölçüde olumsuz yönde etkilendiğini göstermektedir.

Literatürde anne baba tutumlarının duygusal zekâ üzerindeki yordayıcı etkisini inceleyen diğer çalışmalar incelendiğinde; Bozdemir (2015), ile Kilic, Calik Var ve Kumandas (2014), tarafından gerçekleştirilen iki ayrı çalışmada koruyucu-istekçi tutumun duygusal zeka üzerinde azaltıcı, demokratik tutumun ise artırıcı yönde etkisi olduğu bulunmuştur. Orçun Yücel (2017), tarafından gerçekleştirilen çalışmada demokratik tutumun duygusal zekânın genel ruh hali, kişilerarası ilişkiler, kişisel farkındalık, stres yönetimi, şartlara ve çevreye uyum alt boyutlarını pozitif yönde; otoriter tutumun duygusal zekânın kişisel farkındalık boyutunu ve koruyucu-istekçi tutumun duygusal zekânın stres yönetimi boyutunu negatif yönde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Asghari ve Besharat (2011), tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise erkeklerin duygusal zekâ düzeylerinin annelerinden algıladıkları sıcaklık ve özerklik desteği, kızların duygusal zekâ düzeylerinin annelerinden algıladıkları sıcaklık ve babalarından algıladıkları özerklik desteği tarafından yordandığı görülmüştür. Dolayısıyla anne ve babaların; sıcaklık düzeyleri, kabul edici davranışları, evlatlarının birey oluşlarını, özerkliklerini desteklemeleri gibi tutum ve davranışlarının, bireylerin

duygusal zekâ gelişimini olumlu yönde etkileme eğiliminde olduğu yorumu yapılabilir.

Aile işlevlerinin duygusal zekâ puanlarını yordamadaki katkılarının incelendiği regresyon analizi sonuçlarına göre; tüm aile işlevleri alt boyutlarının bir arada duygusal zekayı %55.7 açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır. İşlevler ayrı ayrı ele alındığında, elde edilen puanlar belirtilen işlev bakımından sağlıksızlığı ifade ettiği için hepsi azaltıcı yönde olmak üzere, duygusal zekâ üzerinde davranış kontrolü, iletişim, roller, gereken ilgiyi gösterme, problem çözme, genel işlevler ve duygusal tepki verebilme boyutlarının yordayıcı etkiye sahip olduğu bulunmuştur. İşlevler arasında en çok etkili olanların ise sırayla davranış kontrolü, iletişim ve roller olduğu görülmüştür. Dolayısıyla sağlıklı bir şekilde işlev gösteren, esnek fakat aşırı serbest olmayan davranış kontrolünün bulunduğu, iletişimin açık ve doğrudan sağlandığı, görevlerin aile üyeleri arasında net bir şekilde bölüştürüldüğü, kopuk ya da bağımlı olmadan empatik ilişkilerin var olduğu, maddi ve manevi problemlerin sağlıklı bir şekilde çözülebildiği, duygusal tepkilerin uygun biçimde ifade edildiği, üyelerin psikolojik ihtiyaçlarının yeterince karşılandığı aile ortamının, bu ailelerde yetişen çocukların duygusal zekâ gelişimi destekleyen önemli bir faktör olduğu yorumu yapılabilir.

Duygusal zekâ üzerinde davranış kontrolü boyutunun en etkili boyut olarak saptanmış olmasının, mevcut araştırmada duygusal zekâ üzerinde en etkili ebeveyn tutumunun koruyucu-istekçi tutum olarak bulunmuş olmasıyla tutarlı bir bulgu olduğu düşünülebilir. Araştırma sonuçlarına göre ebeveynlerini aşırı kısıtlayıcı olarak değerlendiren bireylerin, duygusal zekâ düzeyleri olumsuz yönde etkilenmekte olduğu gibi, ebeveynlerinden sağlıksız bir davranış kontrolünü algılayan bireylerin de duygusal zeka düzeyleri olumsuz yönde etkilenmektedir. Dolayısıyla bireylerin duygusal zeka düzeylerinin aile içinde kendilerine karşı sergilenen denetleme davranışlarının onların birey oluşlarına zarar vermeden, esnek fakat kurallı bir biçimde sergilenmesi ilişkili olduğu görülmektedir. İlgili literatür incelendiğinde Naghavi ve Redzuan (2012), tarafından gerçekleştirilen çalışmada da mevcut araştırmadakine benzer şekilde, aile işlevlerinin duygusal zekayı yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak değişkenler arasındaki ilişki ve etkileşimi inceleyen çalışmaların oldukça az sayıda olması yorum yapmayı güçleştiren bir durum olmakta, daha kesin

değerlendirmeler yapabilmek adına değişkenleri birlikte ele alan çalışmaların artırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

5.4. DUYGUSAL ZEKÂNIN DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE FARKLILAŞMA DURUMUNA İLİŞKİN YORUMLAR

Araştırmada üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ toplam puanlarının; cinsiyet, kardeş sayısı, aile tipi, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve algılanan sosyoekonomik düzey, sınıf düzeyi değişkenlerine göre farklılaşma durumu incelenmiş ve duygusal zekâ toplam puanlarının yalnızca algılanan sosyoekonomik düzeye göre anlamlı ölçüde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılardan sosyoekonomik düzeyini yüksek olarak değerlendirenlerin anlamlı ölçüde daha yüksek duygusal zekâ puanlarına sahip olduğu görülmüştür.

Çalışmada araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ düzeylerinin cinsiyet değişkeni açısından anlamlı ölçüde farklılaşmadığı görülmüştür. Duygusal zeka alt boyutları incelendiğinde ise genel ruh durumu ve kişiler arası beceriler boyutları bakmından kızların, stresle başa çıkma boyutu bakımından erkeklerin anlamlı ölçüde daha yüksek puanlar elde ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Bireylerin davranışlarını toplumdaki algılar ve değer yargıları etkilemektedir ve toplumsal cinsiyetler rollerine ilişkin algılar açısından kadınların erkeklere göre daha duygusal, şefkatli ve empatik davranmaları ve erkeklerin ise daha katı ve sert olmaları beklenen bir durumdur. Duygusal zeka düzeyleri bakımından cinsiyetler arasında anlamlı bir farka rastlanmamış olması, toplumsal cinsiyet rollerine dair algıların günümüzde tamamen değişmemiş olmakla birlikte eskisine nazaran esnekleşmiş olması ilgili olabilir. İlgili alanyazın incelendiğinde katılımcıların duygusal zekâ düzeyleri bakımından kadınlar lehine fark bulan çok sayıda araştırmanın yanı sıra cinsiyetler arası herhangi bir fark tespit etmeyen araştırmaların da fazla olduğu görülmüştür. Üniversite öğrencilerinde duygusal zekâ düzeyinin cinsiyet değişkenine göre farklılaştığı ve bu farklılaşmanın kadınlar lehinde olduğu bulgusuna ulaşan pek çok araştırma bulunmaktadır (Aşan ve Özyer, 2003; Eranıl ve Özcan, 2019; Kızıl, 2012; Sevindik, Uncu ve Güneş Dağ, 2012; Bracket, Mayer ve Warner, 2004; Bozdemir, 2015). Joshi ve Dutta (2014), tarafından yapılan çalışmada 14 ila 16 yaşları arasındaki ergen grubu ile çalışılmış ve duygusal zekâ düzeyleri bakımından kız

ergenler daha avantajlı bulunmuştur. Benzer şekilde Odabaşı (2013), tarafından yapılan bir çalışmada ilköğretim ikinci kademe öğrencileri ile çalışılmış kız öğrencilerin duygusal zeka düzeyinin anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Köksal ve İşmen Gazioğlu (2007), tarafından yapılan bir çalışmada ise ergen kızların duygusal zeka düzeyi, erkeklerinkine oranla anlamlı ölçüde daha yüksek çıkmıştır.

Araştırma sonucuyla farklı bulgulara ulaşmış çalışmaların yanı sıra, benzer sonuçlara ulaşan çalışmalar da bulunmaktadır. Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyleri ile çalışan bazı araştırmalarda duygusal zekâ düzeyleri bakımından cinsiyetler arası herhangi bir fark bulunmamıştır (Rauf, Tarmidi, Omar, Yaaziz ve Zubir, 2003; Gür, Öztürk Altınayak ve Ejder Apay, 2019; Delikoyun, 2017; Namdar, Sahebihagh, Ebrahimi ve Rahmani, 2008; Özdemir ve Dilekmen, 2017). Cingisiz ve Murat (2010), tarafından yapılan bir araştırmada evlenmek için birbirini tercih eden çiftlerle çalışılmış ve duygusal zekâ düzeyleri bakımından anlamlı bir farka ulaşılamamıştır. İşmen (2004), tarafından ebeveynlerle çalışılarak gerçekleştirilen bir başka çalışmada ebeveynlerin duygusal zekâ düzeyleri cinsiyetlerine göre farklılaşmamıştır. Lise öğrencileriyle gerçekleştirilen bir çalışmada ise duygusal zekâ düzeyleri bakımından kız ergenlerle erkek ergenler arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (George, Shanbag, George, Shaju, Johnson, Mathew, Golapalli ve Goud, 2017). Uyaroğlu (2011), tarafından yapılan çalışmada üstün yetenekli ve normal gelişim gösteren öğrencilerin duygusal zekâ düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Karayılmaz (2008), tarafından anasınıfı öğrencileri ile çalışılarak gerçekleştirilen başka bir araştırmada ise öğrencilerin duygusal zekâ düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı farklılaşma göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde cinsiyet ile duygusal zekâ değişkenleri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalarda çoğunlukla kadınların duygusal zekâ düzeylerinin daha yüksek olarak ölçüldüğü ve genel kanının bu yönde olduğu görülmekle birlikte, herhangi bir farka rastlanamayan önemli sayıda araştırma bulunmaktadır. Dolayısıyla araştırma bulgusunun literatürle bu anlamda uyumlu olduğu söylenebilir. Ancak mevcut araştırmada çalışılan grubun kadın-erkek sayısı bakımından dengeli olmaması da göz önünde bulundurulmalıdır. Dolayısıyla araştırmada elde edilen bulgu, bu sınırlılık doğrultusunda değerlendirilmelidir.

Katılımcıların kişilerarası beceriler alt boyutundan elde ettikleri puanların cinsiyetlerine göre anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmektedir. Kız öğrenciler kişiler arası beceriler alt boyutundan, erkek öğrencilere göre anlamlı ölçüde daha yüksek puanlar elde etmiştir. İlgili literatür incelendiğinde araştırma bulgularıyla tutarlı sonuçlara ulaşan araştırmalara rastlanmıştır. Kaya (2020), tarafından üniversite öğrencileriyle çalışılarak gerçekleştirilen bir çalışmada mevcut araştırmada olduğu gibi, kız öğrencilerin Bar-On Duygusal Zeka Ölçeği kişiler arası beceriler boyutundan elde ettiği puanların erkeklere göre anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu görülmüştür. Alper (2020), tarafından ortaokul öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmada ve Tuna (2010) tarafından ilkokul öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmada yine mevcut araştırmadaki ile aynı ölçek kullanılmış, kız öğrencilerin kişiler arası beceriler boyutundan elde ettikleri puanların erkeklere göre anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Dolayısıyla kızların duygusal zeka yeterliliklerinden kişiler arası ilişkiler konusundaki becerilerinin erkeklere göre daha iyi olduğu düşünülebilir.

Katılımcıların genel ruh durumu alt boyutundan elde ettikleri puanların cinsiyetlerine göre anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmektedir. Kız öğrenciler genel ruh durumu alt boyutundan, erkek öğrencilere göre anlamlı ölçüde daha yüksek puanlar elde etmiştir. İlgili literatür incelendiğinde araştırma bulgularıyla tutarlı sonuçlara ulaşan araştırmalara rastlanmıştır. Savaş (2019), tarafından gerçekleştirilen çalışmada üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeyleri incelenmiş ve kız öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeyleri erkek öğrencilere göre anlamlı ölçüde daha yüksek bulunmuştur. Benzer şekilde Topuz (2013), tarafından üniversite öğrencileri ile çalışılarak yürütülen araştırmada da aynı sonuca ulaşılmıştır. Kuran (2020), tarafından yetişkin bireylerle gerçekleştirilen çalışmada, kadınların psikolojik iyi oluş düzeyleri erkeklere göre anlamlı ölçüde daha yüksek bulunmuştur. Özdemir (2021), tarafından okul öncesi dönem öğrencileri ile gerçekleştirilen çalışmada ise kız öğrencilerin iyi oluş düzeyleri erkek öğrencilere göre anlamlı ölçüde daha yüksek bulunmştur. Alanyazında konuyla ilgili çalışmalar, mevcut araştırma bulgusunu destekler niteliktedir. Dolayısıyla kadınların duygusal zeka yeterliliklerinden genel ruh durumu açısından erkelere göre daha iyi durumda olduğu düşünülebilir.

Katılımcıların stresle başa çıkma alt boyutundan elde ettikleri puanların cinsiyetlerine göre anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmektedir. Erkek öğrenciler stresle

başa çıkma alt boyutundan, kız öğrencilere göre anlamlı ölçüde daha yüksek puanlar elde etmiştir. Mevcut araştırmadakine benzer şekilde üniversite öğrencileri örnekleminde, duygusal zeka yeterliliklerinden stresle başa çıkma alt boyutu bakımından erkek öğrencilerin anlamlı ölçüde daha yüksek puanlar elde ettiği araştırmalar bulunmaktadır. Günaydın (2018), Kaya (2020) ve Kaynak (2013), üniversite öğrencileri ile gerçekleştirdikleri çalışmalarda, Bar-On duygusal zeka ölçeğinin stresle başa çıkma boyutunda erkekler lehine sonuçlara ulaşmışlardır. Bununla birlikte stresle başa çıkma düzeyininin cinsiyetler arasında önemli ölçüde farklılaşmadığını bildiren çalışmalar da mevcuttur. Yıldırım ve Ekinci (2005), tarafından üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilen çalışmada stresle başa çıkma düzeyleri bakımından kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır. Demirtaş (2007), tarafından yürütülen çalışmada ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin stresle başa çıkma düzeylerinde cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılaşma saptanmamıştır. Balcı Süslü (2016), tarafından hemşireler ile gerçekleştirilen çalışmada erkek hemşirelerin stresle başa çıkma düzeyleri ile kadın hemşirelerin stresle başa çıkma düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmüştür. Ancak aynı zamanda kadın ve erkekleri stres düzeyleri bakımından kıyaslayan çalışmalarda, kadınların erkeklere göre anlamlı ölçüde daha yüksek stres seviyelerine sahip olduğunu bildiren çalışmalar mevcuttur. 2019 yılında hemşirelik öğrencileri ile yürütülen çalışmada kız öğrencilerin stres düzeyleri erkek öğrencilere göre anlamlı ölçüde daha yüksek bulunmuştur (Turan, Durgun, Kaya, Ertaş ve Kuvan, 2019). Şahin (2018), Savcı ve Aysan (2014), Akbağ, Sayıner ve Sözen (2005) tarafından gerçekleştirien çalışmalarda üniversite öğrencilerinde kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre anlamlı ölçüde daha yüksek stres düzeylerine sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır Dolayısıyla mevcut araştırma ve benzer araştırmalarda erkek öğrencilerin stresle başa çıkma düzeylerinin kız öğrencilere göre anlamlı ölçüde daha yüksek olmasının, kız öğrencilerin belirgin biçimde daha yüksek stres düzeylerine sahip olması ile ilişkili olabileceği düşünülebilir.

Araştırmada katılımcıların duygusal zekâ toplam puanlarının ve alt ölçeklerden elde ettikleri puanların kardeş sayılarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Aynı ilişkiyi analiz eden diğer çalışmalarda da benzer sonuçlara

ulaşıldığı görülmüştür (Kavcar, 2011; Afzal ve Afzal, 2016). Karayılmaz (2008), tarafından anasınıfına devam eden çocuklarla gerçekleştirilen bir araştırmada, çocukların duygusal zekâ düzeylerinin sahip oldukları kardeş sayısına göre farklılaşmadığı görülmüştür. Aşan ve Özyer tarafından yapılan çalışmada (2003), yalnızca hiç kardeşi olmayan üniversite öğrencilerinin kardeşi olan üniversite öğrencilerine göre anlamlı ölçüde daha düşük duygusal zekâ puanlarına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yılmaz ve Özkan (2011), tarafından yapılan çalışmada ise üniversite öğrencilerinde genel duygusal zekâ puanı kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşmazken, duygusal zekânın alt boyutları olan uyumluluk ve kişiler arası beceriler puanları dört ve daha fazla kardeşi olan katılımcılarda anlamlı ölçüde daha yüksek bulunmuştur. Mencik (2017), tarafından lise öğrencileriyle gerçekleştirilen çaılşmada duygusal zeka düzeylerinin kardeş sayısı ve kardeş sırası değişkenlerine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Duygusal zekâ düzeyinin kardeş sayısına göre farklılaşacağına yönelik beklenti, kardeşler arası duygusal paylaşımların ve sosyalleşme süreçlerinin duygusal zekâ gelişimi üzerinde olumlu yönde etkili olacağı düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Ancak aynı zamanda kardeş sayısının fazla olması, ebeveynin ilgisi ve ailenin duygusal kaynaklarının kardeşler arasında paylaşılmak zorunda olmasına neden olmaktadır. Bu durum, duygusal zekâ gelişimi üzerinde beklenilenin aksi yönde gerçekleşen bir başka etki mekanizması olarak düşünülebilir. Dolayısıyla araştırmalar sonucunda ulaşılan bulguların, tüm bu faktörler göz önünde bulundurularak değerlendirilebileceği düşünülmüştür.

Araştırmada katılımcıların duygusal zekâ puanlarının aile tipi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Duygusal zeka alt boyutları incelendiğinde ise çekirdek aileye sahip olanların genel ruh durumu açısından anlamlı ölçüde daha yüksek puanlar elde ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Diğer alt boyutlar için aile tipine göre anlamlı bir farklılaşma saptanmamıştır. Ulaşılan bulguya benzer şekilde Akbayrak Alan (2019), tarafından yapılan çalışmada lise öğrencilerinin duygusal zekâ düzeylerinin mevcut araştırmada olduğu gibi çekirdek, geniş ve parçalanmış aile tiplerine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Yılmaz ve Özkan (2011), tarafından yapılan çalışmada da üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ düzeylerinin sahip oldukları çekirdek ve geniş aile tipine göre farklılaşmadığı bulgusuna varılmıştır. Karademir, Döşyılmaz, Çoban ve Kafkas (2010), tarafından yapılan çalışmada, beden

eğitimi ve spor bölümü özel yetenek sınavına katılan öğrencilerin duygusal zekâ düzeylerinin sahip oldukları çekirdek, geniş ve parçalanmış aile tipine göre farklılaşma durumları incelenmiş ve yalnızca parçalanmış aileye sahip olana katılımcıların duygusal zekâ puanlarının diğerlerine göre anlamlı ölçüde daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bozdemir (2015), tarafından üniversite öğrencilerinin katılımıyla gerçekleştirilen bir araştırmada ise çekirdek aile tipine sahip olan öğrencilerin geniş aile tipine sahip olanlara göre daha yüksek duygusal zekâ puanlarına sahip olduğu görülmüştür. Duygusal zekâ düzeyinin aile tipi değişkenine göre farklılaşacağına yönelik beklenti, kardeş sayısı değişkenindeki duruma benzer şekilde, aile içi duygusal paylaşımların ve sosyalleşme süreçlerinin duygusal zekâ gelişimi üzerinde olumlu yönde etkili olacağı düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Ancak ailede fazla üye bulunması her zaman daha yoğun ve kaliteli paylaşımı sağlamamakla birlikte, ebeveynlerin ilgi ve dikkatinin dağılması da aile içindeki duygusal atmosferi etkileyebilecek bir durum olarak değerlendirilebilir. Literatürde ilgili değişkenler arasındaki ilişkiyi inceleyen farklı çalışmalara ait sonuçların bazı farklılıklar gösterdiği görülmüştür. Bu durumun ise araştırmalara katılan örneklem gruplarının farklı yaş grubu ve sosyokültürel ortam içinde yer almalarından kaynaklanmış olabileceği düşünülmüştür.

Katılımcıların genel ruh durumu alt boyutundan elde ettikleri puanların aile tipi değişkenine göre anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu görülmektedir. Çekirdek aileye sahip olan katılımcılar genel ruh durumu alt boyutunda geniş ve parçalanmış aileye sahip olanlara göre anlamlı ölçüde daha yüksek puanlar elde etmiştir. Araştırma bulgusuna benzer şekilde hamile kadınlar ile gerçekleştirilen bir çalışmada, çekirdek aileye sahip olanlara göre geniş aileye sahip olan kadınların kaygı düzeylerinin anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu görülmüştür (Akbaş, Vırıt, Kalenderoğlu, Savaş ve Sertbaş, 2008). Karaırmak (2006), psikolojik sağlamlık için sıcak aile bağlarının koruyucu bir faktör olduğunu bildirmiştir. Mevcut araştırmada çekirdek aileye sahip olanların anne babalarının diğerlerine göre daha demokratik oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla araştırmada çekirdek aileye sahip olan katılımcıların daha yüksek genel ruh durumu düzeylerine sahip olmasının, anne babalarının daha demokratik, kabul edici ve sıcak davranışlarıyla ilişkili olabileceği düşünülmüştür.

Araştırmada katılımcıların duygusal zekâ toplam puanlarının ve tüm alt ölçeklerden elde ettikleri puanların hem annelerinin hem de babalarının eğitim düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatür incelendiğinde araştırma bulgusuyla benzer sonuçlara ulaşan çalışmalara rastlanmıştır. Üniversite öğrencilerinde duygusal zekâ düzeylerinin ebeveynlerin eğitim durumuna göre farklılaşma durumunu inceleyen bazı araştırmalarda hem anne hem de baba eğitim düzeyi için anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir (Rauf, Tarmidi, Omar, Yaaziz ve Zubir, 2003; Aşan ve Özyer, 2003; Kırtıl, 2009; Kavcar, 2011; Yılmaz ve Özkan, 2011). Bunların yanı sıra literatürde araştırma bulgusunu desteklemeyen bazı çalışmalara da ulaşılmıştır. Eranıl ve Özcan (2019), tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin annelerinin eğitim düzeyi üniversite veya üzeri olanların duygusal zekâ puanlarının, annelerinin eğitim düzeyi ilkokul, ortaokul ve lise olanlara göre anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu görülmüştür. Gürdere (2015), tarafından yapılan çalışmada ise üniversite öğrencilerinin annelerinin eğitim düzeyi lise, babalarının eğitim düzeyi ise üniversite olanların diğerlerine nazaran duygusal zekâ puanlarının anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu sonucunu ulaşılmıştır. Literatürde karşılaşılan bu farklılıkların araştırmalarını örneklem gruplarının sosyokültürel bakımdan farklı olması ile ilişkili olabileceği düşünülmüştür. Katılımcıların duygusal zekâ puanlarının ebeveynlerinin eğitim durumuna göre değişeceğine yönelik beklenti; eğitim hayatının bireylerin daha olumlu ebeveyn pratiklerine sahip olmalarını sağlayacağı düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Ancak alınan akademik eğitimin bireyleri her anlamda daha donanımlı hale getireceğine ilişkin düşüncenin geçerli olmayabileceği; alınan eğitimin beklenilen yönde etkili olması için eğitim içeriklerinin bu yönde zenginleştirilmiş olmasının gerektiği, ancak mevcut eğitim içeriklerinin duygusal zeka yeterliliklerini desteklemesi bakımından görece yetersiz olduğu şeklinde bir değerlendirmenin yapılabileceği düşünülmüştür.

Araştırmada katılımcıların duygusal zekâ toplam puanlarının ve genel ruh durumu ile stresle başa çıkma alt boyutlarından aldıkları puanların, algılanan ekonomik düzeye göre anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmüştür. Katılımcılardan sosyoekonomik düzeyini yüksek olarak değerlendirenlerin anlamlı ölçüde daha yüksek duygusal zekâ puanlarına sahip olduğu ve genel ruh durumu ile stresle başa çıkma alt boyutlarından anlamlı ölçüde daha yüksek puanlar elde ettiği bulunmuştur.

Literatür incelendiğinde duygusal zekâ puanlarının sosyoekonomik düzeye göre farklılaştığını bildiren birçok araştırmanın var olduğu görülmüştür. Üniversite öğrencilerinin katılımı ile gerçekleştirilen bazı araştırmalarda duygusal zekâ düzeylerinin sosyoekonomik düzey arttıkça yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır (Rauf, Tarmidi, Omar, Yaaziz ve Zubir, 2003; Kavcar, 2011). Namdar, Sahebihagh, Ebrahimi ve Rahman (2008), tarafından üniversite öğrencileriyle çalışılarak gerçekleştirilen bir çalışmada öğrencilerin duygusal zekâ puanları ile sosyoekonomik düzeylerinden memnun olma durumları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Lekaviciene ve Antiniene (2016), tarafından lise ve üniversite öğrencileriyle çalışılarak gerçekleştirilen bir araştırmada ise sosyoekonomik düzeylerini diğerlerinden daha yüksek olarak bildiren öğrencilerin duygusal zekâ düzeyleri de anlamlı ölçüde diğerlerinden daha yüksek olarak bulunmuştur. Koçak ve İçmenoğlu (2012), tarafından üstün yetenekli öğrencilerle çalışılarak gerçekleştirilen araştırmada duygusal zekâ; iyimserlik, duygulardan faydalanma ve duyguların ifadesi boyutları kapsamında ele alınmış ve duygusal zekânın iyimserlik boyutunda üst ve orta sosyoekonomik düzey bildiren öğrencilerin, duyguların ifadesi boyutunda ise üst sosyoekonomik düzey bildiren öğrencilerin anlamlı ölçüde daha yüksek puanlar elde ettiği görülmüştür. Karayılmaz (2008), tarafından anasınıfına devam eden çocuklarla gerçekleştirilen bir araştırmada ise üst sosyoekonomik düzeydeki çocukların anlamlı ölçüde daha yüksek duygusal zekâ puanlarına sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Çeşitli araştırmaların bulguları bireylerin duygusal zekâ yeterlilikleri ile sosyoekonomik düzeyin ilişkili olduğunu göstermektedir. Sosyoekonomik düzeyin yüksekliği, aile içinde temel ihtiyaçların rahatlıkla karşılanmasını, yoğun ekonomik stresin yaşanmamasını ve gelişim üzerinde oldukça önemli bir kriter olan uyaran zenginliği sağlamanın daha elverişli olmasını sağlamaktadır. Tüm bunların çocukların duygusal zekâ gelişimi için daha uygun bir aile ortamı oluşturulmasına zemin hazırladığı düşünülebilir.

Katılımcıların genel ruh durumu alt boyutundan elde ettikleri puanların algıladıkları sosyoekonomik düzey değişkenine göre anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmektedir. Sosyoekonomik düzeylerini yüksek olarak değerlendirenler, genel ruh durumu alt boyutundan anlamlı ölçüde daha yüksek puanlar elde etmiştir. İlgili literatür incelendiğinde araştırma bulgusunun literatür ile tutarlı olduğu görülmüştür.

Savaş (2019), tarafından yürütülen çalışmada üniversite öğrencilerinde gelir düzeyini orta olarak değerlendirenlerin düşük olarak değerlendirenlere göre anlamlı ölçüde daha yüksek psikolojik iyi oluş düzeyine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aksel (2018), tarafından gerçekleştirilen çalışmada 0 ila 6 yaşları arasında çocuğu bulunan annelerden veri toplanmış, gelirini 2001 lira ve üzeri olarak bildirenlerin 2000 ve altı olarak bildirenlere göre anlamlı ölçüde daha yüksek psikolojik iyi oluş düzeylerine sahip oldukları görülmüştür. Kuran (2020), tarafından yetişkinlerle gerçeklerştirilen çalışmada psikolojik iyi oluş düzeyleri orta ve yüksek gelirli bireyler arasında kıyaslanmış ve yüksek gelirli bireylerin anlamlı ölçüde daha yüksek psikolojik iyi oluş düzeylerine sahip olduğu görülmüştür. Bektaş (2018), tarafından evli bireyler ile gerçekleştirilen çalışmada gelir düzeyini tatmin edici bulanların anlamlı ölçüde daha yüksek psikolojik sağlamlık düzeylerine sahip olduğu bulunmuştur. Baba (2010), tarafından evli bireyler ile gerçekleştirilen çalışmada bireylerin genel ruh durumu düzeylerinin gelir düzeylerine paralel olarak artış gösterdiği görülmüştür. Dolayısıyla bireylerin gelir düzeylerinin duygusal zeka yeterliliklerinden genel ruh durumu ile ilişkili olduğu, ekonomik anlamda avantajlı koşulların bireylerin ruh halini destekleyen bir durum olduğu yorumu yapılabilir.

Katılımcıların stresle başa çıkma alt boyutundan elde ettikleri puanların algıladıkları sosyoekonomik düzey değişkenine göre anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmektedir. Sosyoekonomik düzeylerini yüksek olarak değerlendirenler, stresle başa çıkma alt boyutu bakımından anlamlı ölçüde daha yüksek puanlar elde etmiştir. İlgili literatür incelendiğinde araştırma bulgusunun literatür ile tutarlı olduğu görülmüştür. Demirtaş (2007), tarafından sekizinci sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilen çalışmada ekonomik düzeyini yüksek olarak bildiren öğrencilerin, düşük ve orta olarak bildiren öğrencilere göre stresle başa çıkma düzeylerinin anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu görülmüştür. Sakarya (2013), tarafından lise öğrencileri ile gerçekleştirilen çalışmada sosyoekonomik düzeylerini düşük olarak değerlendiren öğrencilerin anlamlı ölçüde daha yüksek olumsuz ruhsal belirtiler yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Baba (2010), tarafından evli bireyler ile gerçekleştirilen çalışmada, bireylerin gelir seviyeleri arttıkça stresle başa çıkma düzeylerinin anlamlı ölçüde artış gösterdiği görülmüştür. Dolayısıyla bireylerin gelir düzeylerinin duygusal zeka yeterliliklerinden stresle başa çıkma ile ilişkili olduğu, ekonomik kaynakların yeterli olmasının

bireylerin yaşamlarında karşılaştıkları stresörlere karşı daha iyi mücadele edebilme becerisini desteklediği düşünülebilir.

Araştırmada katılımcıların duygusal zekâ toplam puanlarının ve tüm alt ölçeklerden elde ettikleri puanların sınıf düzeyi değişkeni açısından anlamlı ölçüde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatür incelendiğinde üniversite öğrencilerinde duygusal zekâ puanlarının sınıf düzeyine göre farklılaşma durumunu inceleyen diğer araştırmaların da benzer sonuçlara ulaştığı görülmüştür (Aşan ve Özyer, 2003; Yılmaz ve Özkan, 2011; Kızıl, 2012; Delikoyun, 2017). Bu durum bireylerin çoğunlukla dört yıl süren üniversite eğitimi sürecinde duygusal deneyim ve olgunlaşma bakımından ciddi değişimler yaşamadıklarını düşündürebilecek bir sonuç olarak değerlendirilmiştir.

5.5. ANNE BABA TUTUMLARININ DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE FARKLILAŞMA DURUMUNA İLİŞKİN YORUMLAR

Araştırmada üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumlarının; cinsiyet, kardeş sayısı, aile tipi, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve algılanan sosyoekonomik düzey, sınıf düzeyi değişkenlerine göre farklılaşma durumu incelenmiş ve algılanan anne baba tutumlarının kardeş sayısı ve anne eğitim düzeyi hariç diğer değişkenlere göre farklılaştığı görülmüştür.

Algılanan anne baba tutumlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşma durumu incelendiğinde; demokratik tutum, koruyucu-istekçi tutum ve otoriter tutumun katılımcıların cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği; kızların anne babalarını erkeklere göre daha demokratik, erkeklerin ise daha otoriter ve daha koruyucu-istekçi olarak algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. İlgili alanyazın incelendiğinde mevcut araştırma sonuçlarıyla benzer bulgulara ulaşan çalışmalara rastlanmıştır. Kapudere (2020) ve Çobanoğlu (2020), tarafından üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilen iki farklı çalışmada, kızların anne babalarını erkeklere göre daha demokratik, erkeklerin ise daha otoriter ve daha koruyucu-istekçi olarak algıladıkları görülmüştür. Koç (2019), tarafından lise öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmada da bu iki çalışma ile aynı sonuçlara ulaşılmıştır. Subaşı ve Öğretir Özçelik tarafından (2019), lise öğrencileri ile gerçekleştirilen çalışmada, kızların anneleri tarafından algıladıkları kabul/ilgi düzeyleri erkelere göre anlamlı ölçüde daha yüksek bulunmuştur. Balota

(2020), tarafından ergenler ile gerçekleştirilen çalışmada erkeklerin anne ve babalarını kızlara göre daha otoriter algıladıkları ancak demokratik ve aşırı koruyucu anne baba tutumlarında cinsiyetler arası anlamlı bir farklılığın bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Karlı (2019), tarafından lise öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmada erkeklerin kızlara göre anne babalarını daha otoriter, kızların erkeklere göre anne babalarını daha demokratik algıladıkları; koruyucu-istekçi tutum bakımından cinsiyetler arası anlamlı bir farklılaşmanın bulunmadığı görülmüştür. Erşahin (2019), tarafından beş ila yedi yaş çocukları ve anne babaları ile çalışılarak gerçekleştirilen bir çalışmada anne babaların kız çocukların karşı daha fazla demokratik, erkek çocuklarına karşı daha fazla otoriter tutum sergiledikleri bulunmuştur. Alabay (2017), tarafından okul öncesi dönem çocukları ve anne babaları ile gerçekleştirilen çalışmada ebeveynlerin erkek çocuklarına daha fazla otoriter tutum sergiledikleri görülmüştür. Çınar (2016), tarafından ilkokul üç ve dördüncü sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmada, anneden algılanan ebeveynlik tutumlarının cinsiyetlere göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı ancak erkek çocukların babalarını kız çocuklarına göre daha otoriter değerlendirdikleri görülmüştür. Mevcut araştırma sonuçları ile incelenen literatür dikkate alındığında, anne babaların erkek çocuklarına daha baskıcı, otoriter ve koruyucu, kız çocuklarına ise daha ılımlı ve demokratik davranma eğiliminde olduğu yorumu yapılabilir. Bu durumun, toplumda kız ve erkelere atfedilen özelliklerle ilişkili olabileceği (kızların daha hassas, erkelerin daha dayanıklı olarak düşünülmesi gibi), dolayısıyla ulaşılan bu farklılaşmanın toplumsal cinsiyet kalıplarıyla açıklanabileceği düşünülebilir.

Anne baba tutumlarının kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşma durumu incelendiğinde; demokratik, otoriter ve koruyucu-istekçi anne baba tutumlarının kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İlgili alanyazın incelendiğinde, mevcut araştırma bulgularına yakın sonuçların elde edildiği çalışmalara rastlanmıştır. Tezel Şahin ve Özyürek (2008), tarafından yapılan araştırmada beş ila altı yaşlarında çocuğu bulunan anne babalar ile çalışılmış ve sergiledikleri tutumların hem sahip oldukları çocuk sayısı hem de çocukların doğum sırası bakımından farklılaşmadığı görülmüştür. İnci ve Deniz (2015), tarafından anaokulu ve ilkokul birinci sınıfta okuyan çocuğu bulunan babalar ile gerçekleştirilen çalışmada, babaların ebeveynlik tutumlarının çocukların kardeş sayısına göre

farklılaşmadığı bulunmuştur. Benzer şekilde Aydoğdu ve Dilekmen (2016), iki ila altı yaşları arasında çocuğu bulunan anne ve babalarla, Alabay (2017), tarafından okul öncesi kuruma devam eden çocuğu bulunan ebeveynlerle, Yılmaz (2020), tarafından beş ila altı yaşlarında çocuğu bulunan anne babalarla çalışmış ve ebeveynlik tutumlarının sahip olunan çocuk sayısına göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çınar (2016), tarafından ilköğretim üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileriyle, Büyük (2016), tarafından lise öğrencileri ile, Şentürk (2019), tarafından on ila on iki yaş grubu çocuklar ile gerçekleştirilen çalışmalarda da algılanan anne baba tutumlarının kardeş sayısına göre farklılaşmadığı görülmüştür. Karlı (2019), tarafından lise öğrencileriyle çalışılarak gerçekleştirilen çalışmada algılanan koruyucu-istekçi tutumun iki kardeş olanlara nazaran tek çocuklarda anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu ancak demokratik ve otoriter tutumlarda kardeş sayısına göre herhangi bir farklılaşma bulunmadığı görülmüştür. Pala Özçelik (2020), tarafından altı ila on yaşlarındaki çocuklar ve anne babalarıyla gerçekleştirilen çalışmada anne tutumlarının kardeş sayısına göre farklılaşmadığı, babaların ise yalnızca otoriter tutumlarının sahip oldukları çocuk sayısının artması ile azalma eğiliminde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mevcut araştırma sonuçları ile incelenen literatür dikkate alındığında ebeveynlerin çocuklarına karşı davranış ve tutumlarının, ailedeki çocuk sayısına göre önemli ölçüde değişmediği yorumunun yapılabileceği düşünülmüştür.

Anne baba tutumlarının aile tipi değişkenine göre farklılaşma durumu incelendiğinde; çekirdek aileye sahip olan katılımcıların anne ve babalarını daha demokratik algıladıkları, parçalanmış aileye sahip olanların anne ve babalarını daha otoriter algıladıkları, koruyucu-istekçi tutum puanlarının ise aile tipi değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İlgili literatür incelendiğinde çeşitli çalışmaların birbirinden farklı sonuçlara ulaştığı gözlenmiştir. Aydoğdu ve Dilekmen (2016), tarafından iki ila altı yaşları arasında çocuğu bulunan anne ve babalar ile gerçekleştirilen çalışmada, aile tipleri çekirdek ve geniş aile olarak incelenmiş, demokratik, otoriter, koruyucu ve izin verici ebeveyn tutumlarından elde edilen puanların, çekirdek ya da geniş aileye sahip olma değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Başer (2020), tarafından anksiyete bozukluğu yaşayan ergenler ile gerçekleştirilen bir çalışmada; çekirdek aileye sahip olanların anne babalarını daha demokratik, geniş aileye sahip olanların anne babalarını daha otoriter algıladıkları ve

parçalanmış aileye sahip olanların algıladıkları anne baba tutumlarında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür. Akbayrak Alan (2019), tarafından lise öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmada; demokratik, otoriter ve koruyucu-istekçi anne baba tutumlarının, çekirdek, geniş ve parçalanmış aile tiplerine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Kuru (2018), tarafından on ila on dört yaş çocukları ile gerçekleştirilen çalışmada anne ve babası boşanmış olanların anne ve babası birlikte olanlara göre demokratik tutum puanları anlamlı ölçüde daha düşük iken, otoriter ve koruyucu-istekçi tutum puanları anlamlı ölçüde daha yüksek bulunmuştur. Delioğlu (2019), tarafından erkek mahkûmlarla gerçekleştirilen çalışmada çekirdek ve geniş aileye sahip olanların, aile bütünlüğü bulunmayanlara göre demokratik tutum puanlarının anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sayın (2010), tarafından ilköğretim birinci kademe öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmada; anne ve babası birlikte olanların, anne ve babası birlikte olmayanlara göre ebeveynlerinden algıladıkları kabul/ilgi, psikolojik özerklik ve kontrol/denetleme düzeylerinin anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Mevcut araştırmada ve incelenen diğer araştırmaların genelinde koruyucu-istekçi tutumun aile tipi değişkenine farklılaşmadığı görülmüştür. Demokratik ve otoriter tutumun ise aile tiplerine bazı çalışmalarda farklılaşmazken; bazı çalışmalarda çalışmalar arasında tutarlılık oluşmayacak şekilde, çeşitli yönlerde farklılaştığı görülmüştür. Literatüde karşılaşılan bu farklılıkların araştırmaların örneklemlerinin sosyokültürel bakımdan farklı olması ile ilişkili olabileceği düşünülmüştür. İncelenen çalışmaların genelinde aile tipi değişkeni bakımından yalnızca çekirdek ve geniş aileler ile değerlendirilme yapılmış olması ebeveyn tutumlarının parçalanmış ailelerdeki durumu hakkında yorum yapmayı güçleştirmektedir. Dolayısıyla anne baba tutumlarının aile tipi değişkenine göre farklılaşma durumu hakkında yorum yapabilmek için, bu değişkenler arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların farklı örneklem gruplarında çeşitlendirilmesinin faydalı olacağı düşünülebilir.

Anne baba tutumlarının, ebeveynlerin eğitim düzeyi değişkenlerine göre farklılaşma durumu incelendiğinde; anne baba tutumlarının anne eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı, yalnızca demokratik tutumun baba eğitim düzeyine göre farklılaştığı görülmüştür. Bu farklılaşma, babası lise mezunu olanların anne babalarının,

diğerlerine göre anlamlı ölçüde daha demokratik tutuma sahip oldukları yönündedir. Dolayısıyla mevcut araştırmada, anne baba tutumlarının ebeveynlerin eğitim düzeylerine göre önemli ölçüde farklılaşmadığı söylenebilir. Bu durumun, eğitim düzeylerinin artmasıyla anne baba tutumlarının sağlıklılaşması yönündeki beklentiyle zıt olacak şekilde, bireylerin okul hayatı boyunca karşılaştıkları eğitimsel içeriklerin olumlu ebeveynlik pratiklerini edinmelerine yönelik olmaması ile ilişkili olabileceği düşünülmüştür. İlgili alanyazın incelendiğinde mevcut araştırma sonuçlarıyla tutarlı olan ve olmayan çeşitli çalışmalara rastlanmıştır. Şentürk (2019), tarafında on ila on iki yaş çocukları ve anne babaları ile gerçekleştirilen çalışmada ebeveyn tutumlarının anne ve baba eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Kapudere (2020), tarafından üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmada hem anne hem baba eğitim düzeyine göre anne baba tutumlarının farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Annelerin eğitim düzeyleri arttıkça demokratik puanları yükselirken, otoriter ve koruyucu-istekçi tutum puanları azalmıştır. Babaların ise eğitim düzeyi arttıkça demokratik tutum puanlarının arttığı görülmüştür. Alabay (2017), tarafından okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynler ile gerçekleştirilen çalışmada demokratik ve izin verici tutumların ebeveynlerin eğitim durumuna göre farklılaşmadığı, aşırı koruyucu tutumun ise ilkokul ve ön lisans mezunlarına nazaran lisansüstü eğitim mezunlarında anlamlı ölçüde daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çetinkaya (2019), tarafından lise öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmada ebeveyn tutumların anne ve baba eğitim düzeylerine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yılmaz (2020), tarafından beş ila altı yaş çocukları aile anne babalarıyla gerçekleştirilen çalışmada, ebeveyn tutumlarının anne eğitim düzeylerine göre farklılaşmadığı; izin verici tutumun babanın ortaöğretim mezunu olduğu ailelere nazaran yükseköğretim mezunu olduğu ailelerde anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu görülmüştür. Pala Özçelik (2020), tarafından ilkokul öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmada ebeveyn tutumlarının anne ve baba eğitim düzeylerine göre farklılaşmadığı görülmüştür ve aynı sonuçlar Yenigün (2020) ve Gölçek (2020), tarafından lise öğrencileriyle gerçekleştirilen iki ayrı çalışmada da gözlenmiştir. Yılmaz (2020), tarafından lise öğrencileriyle gerçekleştirilen bir başka çalışmada ise, ebeveyn tutumlarının anne eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı; yalnızca demokratik tutumun baba eğitim düzeyi yükseldikçe anlamlı ölçüde daha yüksek gözlendiği görülmüştür. Çobanoğlu (2020), tarafından üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmada ebeveyn tutumlarının baba eğitim düzeyine

göre farklılaşmadığı; algılanan koruyucu-istekçi tutumun annesi lise mezunu olan grupta anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Karlı (2019), tarafından lise öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmada, hem annesi hem de babası lise ve üzeri eğitim grubunda olanların algıladıkları demokratik ebeveyn tutumunun diğerlerine göre anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İncelenen araştırmaların genelinde eğitim düzeyi bakımından saptanan farklılaşmaların, eğitim düzeyinin artması ile demokratik tutumun artması ve otoriter ve koruyucu-istekçi tutumun azalması yönünde olduğu görülmüştür. Bazı çalışmalarda ise mevcut araştırmada olduğu gibi, anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır. İlişkiyi inceleyen çalışmaların sonuçlarındaki farklılıklar nedeniyle daha kesin değerlendirmeler yapılabilmesi için araştırmanın farklı gruplarda tekrarlanmasının faydalı olacağı düşünülebilir. Aynı zamanda birbirleriyle tutarlı görünmeyen bu bulguların; eğitim düzeylerinin anne ve baba için ayrı ayrı ele alınırken, anne ve baba tutumlarına dair sonuçların, her iki ebeveyn için ortak değerlendirmelerden elde edilmiş olmasıyla ilişkili olabileceği de düşünülebilir.

Anne baba tutumlarının, algılanan sosyoekonomik düzey değişkenlerine göre farklılaşma durumu incelendiğinde; otoriter, demokratik ve koruyucu-istekçi tutumlar olmak üzere araştırmada ele alınan üç ebeveynlik tutumunun da sosyoekonomik düzey bakımından farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Algılanan demokratik anne baba tutum puanlarının sosyoekonomik düzeylerini yüksek olarak değerlendirenlerde, algılanan otoriter ve koruyucu-istekçi anne baba tutum puanlarının ise sosyoekonomik düzeylerini düşük olarak değerlendirenlerde anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu görülmüştür. İlgili alanyazın incelendiğinde, mevcut araştırma bulgularına benzer sonuçların elde edildiği çalışmalara rastlanmıştır. Subaşı ve Öğretir Özçelik (2019), tarafından lise öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmada, ekonomik imkânlarını yeterli olarak algılayan öğrencilerin anne ve babalarının kabul/ilgi düzeylerine dair puanları, ekonomik imkânlarını yetersiz olarak değerlendirenlerin ise anne ve babalarının denetleme/kontrol düzeylerine dair puanları diğerlerine göre anlamlı ölçüde daha yüksek bulunmuştur. Aynı sonuçlara, anne baba tutumlarının aylık gelir miktarlarına göre farklılaşma durumunun incelendiği analizlerde de ulaşılmıştır. Erşahin (2019), tarafından beş ila yedi yaş çocukları ve anne babaları ile gerçekleştirilen çalışmada, ekonomik durum yükseldikçe annelerin aşırı koruyuculuk ile baskı/disiplin

tutumlarında azalma olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde Demiriz ve Öğretir (2007), tarafından dördüncü sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmada, yalnızca anne tutumları incelenmiş, alt sosyoekonomik düzeyde yer alan anneler için koruyuculuk ve sıkı disiplin boyutlarından elde edilen puanların anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Akbay Postoğlu (2020), tarafından okul öncesi çocukları ve anne babaları ile gerçekleştirilen çalışmada, yüksek gelire sahip ailelerde demokratik tutumun, düşük gelire sahip ailelerde otoriter tutumun anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kashahu, Dibra, Osmanaga ve Bushati (2014), tarafından beş ve altıncı sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmada, düşük sosyoekonomik düzeydeki ailelerde otoriter anne baba tutumunun anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Şıvkın (2019), tarafından okul öncesi kuruma devam eden çocuklar ve anneleri ile gerçekleştirilen çalışmada ise, ekonomik durumunu düşük ve orta olarak değerlendiren öğrencilerin ebeveynlerinin, diğerlerine göre anlamlı ölçüde daha yüksek otoriter tutum sergiledikleri görülmüştür. İncelenen araştırmaların genelinde sosyoekonomik düzey bakımından saptanan farklılaşmaların, sosyoekonomik düzeyin artması ile demokratik anne baba tutum puanlarının artması, otoriter ve koruyucu anne baba tutumu puanlarının ise azalması yönünde olduğu görülmüştür. Dolayısıyla ebeveyn tutumlarının sosyoekonomik düzeye göre bahsi geçen şekilde farklılaşma eğiliminde olduğu yorumu yapılabilir. Bu durumun, ekonomik koşulların iyileşmesinin aile içinde ekonomik koşullardan kaynaklanan sıkıntıları azalmasını sağlaması ve daha olumlu bir aile ortamı oluşmasına zemin hazırlamasıyla açıklanabileceği düşünülebilir.

Araştırma sonucunda anne baba tutumlarının öğrencilerin sınıf düzeylerine göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı görülmüştür. İlgili literatür incelendiğinde araştırma bulgularıyla benzer sonuçlar elde eden çalışmalara ulaşılmıştır. Kapudere (2020), tarafından gerçekleştirilen çalışmada üniversite öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre anne babalarının demokratik, otoriter ve koruyucu-istekçi tutumlarının anlamlı ölçüde farklılaşma göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Balota (2020), tarafından gerçekleştirilen çalışmada lise öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre demokratik, otoriter, koruyucu-istekçi anne baba tutumu puanlarının anlamlı ölçüde değişmediği bulunmuştur. Çınar (2016), tarafından gerçekleştirilen çalışmada hem anne hem de babadan algılanan otoriter ve demokratik tutumun, öğrencilein sınıf

düzeylerine göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı bulunmuştur. Gölçek (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmada anne babaların yalnızca otoriter tutumları incelenmiş, ebeveylerin otoriter tutumlarının öğrencilerin sınıf düzeylerine göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı görülmüştür. Satılmış (2010), tarafından lise öğrencileri ile gerçekleştirilen çalışmada öğrencilein sınıf düzeylerine göre anne babalarının demokratik, otoriter, koruyucu-istekçi tutumlarının anlamlı ölçüde farklılaşmadığı görülmüştür. Ulaşılan bu sonuçlar öğrencilerin sınıf düzeylerine göre, yıldan yıla anne baba tutumlarının ya da anne baba tutumlarına ilişkin algılarının önemli ölçüde bir değişiklik göstermediğini ortaya koymaktadır.

5.6. AİLE İŞLEVLERİNİN DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE FARKLILAŞMA DURUMUNA İLİŞKİN YORUMLAR

Araştırmada üniversite öğrencilerinin algıladıkları aile işlevlerinin; cinsiyet, kardeş sayısı, aile tipi, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, algılanan sosyoekonomik düzey ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre farklılaşma durumu incelenmiş ve aile işlevleri genel puanları ile alt boyutlarının kardeş sayısı ve anne eğitim düzeyi hariç diğer değişkenlere göre farklılaştığı görülmüştür.

Aile işlevlerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşma durumu incelendiğinde; problem çözme, roller, duygusal tepki verebilme, genel işlevler alt boyutları ile aile değerlendirme genel boyutunun cinsiyet grupları arasında anlamlı bir farklılık gösterdiği ve bu farkın erkekler lehine olduğu görülmüştür. Başka bir deyişle, erkekler bu boyutlarda kadınlara göre ailelerini daha sağlıksız algılamaktadır. İlgili alanyazın incelendiğinde mevcut araştırma sonucu ile benzer şekilde, aile işlevlerini erkeklerin kadınlara göre daha sağlıksız algıladığını gösteren çalışmalara rastlanmıştır. Karakoyun (2011), tarafından sekizinci sınıf öğrencileriyle çalışılarak gerçekleştirilen bir çalışmada erkek öğrencilerin roller, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü aile işlevlerini kızlara göre daha sağlıksız değerlendirdikleri bulunmuştur. İkiz ve Yörük (2013), tarafından üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilen bir çalışmada iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü, genel işlevler boyutları ile aile işlevleri toplam puanı bakımından erkeklerin kadınlara göre daha sağlıksız değerlendirmeleri olduğu görülmüştür. Anne ve babalar ile çalışılarak gerçekleştirilen bir başka çalışmada ise problem çözme, iletişim ve genel işlevler boyutlarında

kadınların ailelerini daha sağlıklı algıladıkları görülmüştür (Demircioğlu, Tezel Şahin ve Günindi, 2011). Yayman tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada (2019), erkek ergenlerin kızlara göre ailelerini iletişim ve davranış kontrolü boyutlarında daha sağlıksız algıladıkları görülmektedir. Doğan ve Ceyhan (2008), tarafından lise öğrencileriyle gerçekleştirilen bir çalışmada ise erkelerin roller boyutunda, kızların ise davranış kontrolü boyutunda ailelerini daha sağlıksız değerlendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. İşmen (2004), tarafından anne ve babalar ile çalışılarak gerçekleştirilen çalışmada erkeklerin davranış kontrolü boyutunda kadınlara göre daha sağlıksız puanlar elde ettiği, diğer boyutlar açısından herhangi bir fark bulunmadığı görülmüştür. Erkeklerin aile işlevlerini daha sağlıksız olarak bildirmiş olmalarının yine mevcut çalışmada erkek katılımcıların anne baba tutumlarını daha olumsuz değerlendirmiş olmaları ile tutarlı bir sonuç olduğu görülmektedir. Dolayısıyla mevcut çalışma sonuçları, ilgili literatür ile birlikte değerlendirildiğinde genel anlamda erkeklerin aile içi süreçleri kadınlara göre daha olumsuz algılama eğiliminde oldukları ya da bazı nedenlerden ötürü aile içi süreçlerden kadınlara göre daha az doyum elde ediyor olabilecekleri yorumunun yapılabileceği düşünülmektedir.

Aile işlevlerinin kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşma durumu incelendiğinde; aile işlevleri genel boyutu ve alt boyutlarının kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İlgili alanyazın incelendiğinde, mevcut araştırma bulgularına yakın sonuçların elde edildiği görülmüştür. Zengin (2013), tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada ergenlik dönemindeki bireylerin kardeş sayılarının yalnızca davranış kontrolü boyutuna göre farklılaştığı görülmektedir. Aynı zamanda bireylerin doğum sıraları bakımından da aile işlevlerine dair algılarında herhangi bir farklılaşma bulunamamıştır. Anne babalarla gerçekleştirilen çalışmalarda, sahip oldukları çocuk sayıları açısından aile işlevlerine ait algılarında herhangi bir farklılık olmadığı görülmüştür (Akgül Gök, 2013; Güneş, 2017). İşmen (2004), tarafından anne babalar ile çalışılarak gerçekleştirilen bir başka araştırmada ise ebeveynlerin sahip oldukları çocuk sayısı bakımından duygusal tepki verebilme işlevi hariç, diğer işlevlerde herhangi bir farklılaşma tespit edilmemiştir. Karakoyun (2011), tarafından sekizinci sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilen bir çalışmada kardeş sayısı ile problem çözme, roller, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü işlevlerinde herhangi bir farklılaşma bulunamazken; iletişim, duygusal tepki verebilme, genel

işlevler boyutları bakımından iki kardeş olanların diğerlerine göre daha yüksek sağlıklılık gösteren sonuçlara sahip olduğu görülmüştür. Bayramlar, Kumbas, Çam ve Keskin (2009), tarafından lise öğrencilerinin katılımıyla gerçekleştirilen bir çalışmada ise, roller işlevi hariç aile işlevleri bireylerin kardeş sayılarına göre anlamlı farklılık göstermemiştir. Mevcut çalışma sonuçları, ilgili literatür ile birlikte değerlendirildiğinde kardeş sayısı değişkeni ile ailenin işlevsellik düzeyi arasında önemli bir ilişkiselliğin bulunmadığı yorumu yapılabilir.

Aile işlevlerinin aile tipi değişkenine göre farklılaşma durumu incelendiğinde problem çözme, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler alt boyutları ile aile işlevleri genel boyutu aile tipi grupları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve bu farklılıkların parçalanmış aile tipi lehine olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle, parçalanmış aileye sahip olanlar bu boyutlar bakımından ailelerini, geniş ve çekirdek aileye sahip olanlara göre daha sağlıksız değerlendirmektedir. Ancak aile işlevlerinin hiçbir alt boyutunun çekirdek aile ve geniş aile tipine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Mevcut araştırma sonucu, parçalanmış aileye sahip olanların aile işlevselliklerinin daha sağlıksız olabileceğine dair beklentiyle uyuşmakla birlikte alanyazında birbirinden farklı sonuçlara ulaşmış çalışmalar bulunmaktadır. Ailelerinde talasemi hastası bulunan yetişkin kadınlarla gerçekleştirilen bir çalışmada, aile tipleri geniş ve çekirdek aile olarak ele alınmış, katılımcıların aile değerlendirme ölçeğinin alt boyutlarından elde ettikleri puanların, çekirdek ve geniş aile tipine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Çamur Duyan, Çelenk ve Duyan, 2014). Bayramlar, Kumbas, Çam ve Keskin (2009), tarafından lise öğrencileri ile gerçekleştirilen bir çalışmada, roller işlevi hariç aile işlevleri puanlarının, çekirdek, geniş ve parçalanmış aile tipine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Güneş ve Demircioğlu (2018), tarafından 0-6 yaş döneminde çocuğa sahip olan anneler ile gerçekleştirilen çalışmada, aile işlevleri toplam puanı üzerinden yapılan değerlendirmede, çekirdek, geniş ve boşanmış ailelerin aile işlevleri genel puanlarında anlamlı bir farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde aile işlevlerinin ebeveynlerin medeni durumlarına göre farklılaşmasına yönelik yapılan analizlerde ise, parçalanmış ailelerde aile işlevlerinin anlamlı ölçüde daha sağlıksız algılandığına yönelik bulgulara ulaşılmıştır. Zengin (2013), tarafından evden kaçma davranışı sergileyen ergenlerle gerçekleştirilen çalışmada, genel işlevler boyutu

bakımından bekâr anneye sahip olanların, resmi nikâhla evli olanlara göre anlamlı ölçüde daha sağlıksız puanlar elde ettikleri görülmüştür. Mete (2005), tarafından lise son sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmada, anne babası ayrı yaşayanların, anne babası birlikte yaşayanlara göre aile işlevlerinden davranış kontrolü boyutunu anlamlı ölçüde daha sağlıksız algıladıkları görülmüştür. Hatun (2012), tarafından ilköğretim ikinci kademe öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmada, anne babası boşanmış olanların ailelerini iletişim ve duygusal tepki verebilme boyutları bakımından sağlıksız olarak değerlendirdikleri; iletişim, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme ve genel işlevler boyutlarını anne babası evli olanların, boşanmış olanlara göre anlamlı ölçüde daha sağlıklı algıladıkları görülmüştür. Ökte (2001), tarafından lise bir, iki ve üçüncü sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmada, anne babası evli olanların, anne babası evli ama ayrı yaşayan ve anne babası boşanmış olanlara göre ailelerini problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, genel işlevler boyutlarında anlamlı ölçüde daha sağlıklı değerlendirdikleri görülmüştür. Mevcut araştırma bulguları ve incelenen diğer araştırmalar birlikte değerlendirildiğinde, çekirdek ve geniş aileler arasında aile işlevlerin yerine getirilebilmesi bakımından önemli farklar bulunmadığı ancak parçalanmış ailelerin bu bakımından diğer aile tiplerine göre daha dezavantajlı olma eğiliminde olduğu yorumu yapılabilir. Bu sonuç; tüm aile üyelerinin bir arada bulunmamasının, ailenin ihtiyaçlarının sağlıklı şekilde karşılanmasını engelleyen bir durum olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmada katılımcıların aile işlevlerinden elde ettikleri puanların anne eğitim düzeylerine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Baba eğitim düzeylerine göre ise roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranışsal kontrol, genel işlevler ile aile işlevleri genel puanlarının farklılaştığı ve bu farklılaşmanın ilkokul ve ortaokul mezunu grup lehine olduğu görülmüştür. Yani babaları ilkokul ve ortaokul mezunu olan katılımcıların bu boyutlar bakımından ailelerini daha sağlıksız algıladıkları sonucuna varılmıştır. İlgili alanyazın incelendiğinde mevcut araştırma sonuçlarıyla tutarlı olan ve olmayan çeşitli çalışmalara rastlanmıştır. Zengin (2013), tarafından ergenlerle çalışılarak gerçekleştirilen çalışmada yalnızca problem çözme işlevinin anne eğitim düzeyine göre farklılaştığı görülmüştür. Baba eğitim düzeyleri ise hiçbir boyutta anlamlı ölçüde farklılaşmamıştır. Karakoyun (2013), tarafından sekizinci sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmada iletişim ve genel işlevler

boyutlarında baba eğitim düzeyi bakımından anlamlı farklılaşma görülürken, anne eğitim düzeyine göre hiçbir boyutta anlamlı bir farklılaşma olmamıştır. Evli ve çocuklu kadınlar ile gerçekleştirilen bir çalışmada kadınların iletişim, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme boyutlarından aldıkları puanların kendi eğitim düzeylerine göre anlamlı ölçüde farklılaştığı; iletişim, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, genel işlevler boyutlarından aldıkları puanların ise eşlerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmüştür (Türkleş, Yılmaz, Özcan, Öncü ve Karataş, 2013). Doğan ve Ceyhan (2008), tarafından lise öğrencileriyle çalışılarak gerçekleştirilen çalışmada öğrencilerin aile değerlendirme ölçeğinden elde ettiği puanların anne eğitim düzeylerine göre farklılaşmadığı; roller ve duygusal tepki verebilme alt ölçeklerinden elde ettikleri puanların ise baba eğitim düzeylerine göre farklılaştığı görülmüştür. Lise öğrencileri ile çalışılarak gerçekleştirilen bir çalışmada aile işlevlerinden yalnızca gereken ilgiyi gösterme boyutu anne eğitim düzeyine göre farklılaşırken; yalnızca davranışsal kontrol boyutu baba eğitim düzeyine göre farklılaşmıştır (Bayramlar, Kumbas, Çam ve Keskin, 2009). 16 ila 20 yaş aralığında bulunan ergenlik dönemindeki bireylerle gerçekleştirilen bir çalışmada roller ve iletişim alt boyutlarının anne eğitim düzeyine göre farklılaştığı ve yalnızca roller alt boyutundan elde edilen puanların baba eğitim düzeylerine göre farklılaştığı görülmüştür (Karaca, Barlas, Onan ve Öz, 2013). Akgül Gök tarafından (2013), gerçekleştirilen çalışmada evli bireylerin gereken ilgiyi gösterme, davranışsal kontrol ve genel işlevler boyutlarından elde ettikleri puanların kendi eğitim seviyelerine göre farklılaştığı görülmüştür. İşmen (2004), tarafından anne babalar ile gerçekleştirilen çalışmada, bireylerin roller, gereken ilgiyi gösterme, davranışsal kontrol ve aile işlevleri genel puanlarının kendi eğitim seviyelerine farklılaştığı görülmüştür. İncelenen tüm bu araştırmalarda eğitim düzeyi bakımından saptanan farklılaşmaların, eğitim düzeyinin artması ile işlevlerde sağlıklılaşma yönünde olduğu görülmüştür. Sözü edilen bulgulardan hareketle aile işlevlerinin anne babaların eğitim düzeylerine göre anlamlı ölçüde değişmeme ya da eğitim düzeylerinin artması ile sağlıklı yönde değişme eğiliminde olduğu söylenebilir. Ancak ilişkiyi inceleyen çalışmaların sonuçlarındaki farklılıklar nedeniyle daha kesin değerlendirmeler yapılabilmesi için araştırmanın farklı gruplarda tekrarlanmasının faydalı olacağı düşünülebilir. Aynı zamanda birbirleriyle tutarlı görünmeyen bu sonuçların; eğitim düzeylerinin anne ve baba özelinde ele alınırken, aile işlevlerine dair

değerlendirmelerin ailenin geneli dikkate alınarak çalışılmasıyla ilişkili olabileceği de düşünülebilir.

Araştırmada aile işlevlerinin sosyoekonomik düzeye göre farklılaşma durumu ile ilgili yapılan analizlerde problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler alt boyutları ile aile işlevleri genel puanlarının algılanan sosyoekonomik durum grupları arasında anlamlı bir farklılık gösterdiği ve bu farklılığın sosyoekonomik düzeylerini düşük algılayanlar lehine olduğu görülmüştür. Başka bir deyişle, sosyoekonomik düzeylerini düşük olarak değerlendirenlerin ailelerini bu boyutlar bakımından, sosyoekonomik düzeylerini yüksek ve orta olarak değerlendirenlere göre daha sağlıksız algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. İlgili alanyazın incelendiğinde mevcut araştırma bulgusuyla benzer sonuçlara ulaşan çalışmaların var olduğu görülmüştür. Karakoyun (2011), tarafından sekizinci sınıf öğrencileriyle çalışılarak gerçekleştirilen bir çalışmada; problem çözme, iletişim, duygusal tepki verebilme ve genel işlevler boyutlarından elde edilen puanların ekonomik düzeye göre farklılaştığı görülmüştür. Karataş (2020), tarafından madde kullanım bozukluğu bulunan yetişkin bireylerle gerçekleştirilen bir çalışmada, genel aile işlevlerinin aylık gelire göre farklılaştığı bulunmuştur. İkiz ve Yörük (2013), tarafından eğitim fakültesinde okuyan üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilen bir çalışmada, problem çözme ve duygusal tepki verebilme boyutlarından elde edilen puanların sosyoekonomik düzeye göre farklılaştığı bulunmuştur. Çimen (2014), tarafından öğretmenler ile gerçekleştirilen bir çalışmada ise duygusal tepki verebilme ve gereken ilgiyi gösterme düzeylerinin sosyoekonomik düzeye göre anlamlı ölçüde farklılaştığı bulunmuştur. Akgül ve Gök (2013), tarafından evli bireyler ile gerçekleştirilen bir çalışmada iletişim, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler boyutlarından elde edilen puanların sosyoekonomik düzeylerine göre farklılaştığı görülmüştür. Yiğit (2019), tarafından yetişkin bireylerle gerçekleştirilen çalışmada da, ailenin gelir düzeyi arttıkça aile işlevlerinin sağlılıklaştığı sonucuna ulaşılmıştır. İncelenen tüm bu araştırmalarda sosyoekonomik düzey bakımından saptanan farklılaşmaların, sosyoekonomik düzeyin artması ile işlevlerde sağlıklılaşma yönünde olduğu görülmüştür. Sözü edilen bulgulardan hareketle sosyoekonomik düzeydeki yükselme ile aile işlevlerinde sağlıklılaşma yönünde bir eğilim olduğu düşünülebilir. Bu durum; maddi ve zaruri

ihtiyaçlarını rahatlıkla karşılayan ailelerin, aile içinde ekonomik stres yaşamamalarının ve temel ihtiyaçların da ötesinde aile bireylerinin duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamalarına olanak tanıyan çeşitli imkanlara sahip olmalarının, aile işlevlerinin yerine getirilmesi açısından önemli faktörler olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmada aile işlevleri genel puanı ve alt boyutlarının sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı görülmüştür. İlgili literatür incelendiğinde araştırma bulgusunu destekleyen çalışmalara ulaşılmıştır. Doğan (2006), tarafından gerçekleştirilen çalışmada lise öğrencilerinin bulundukları sınıf düzeylerine göre aile işlevlerine dair algılarında anlamlı bir değişme olmadığı görülmüştür. Benzer şekilde Günaydın (2019), tarafından gerçekleştirilen çalışmada lise öğrencilerinin sınıf düzeylerine genel aile işlevleri algılarında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar öğrencilerin sınıf düzeylerine göre, yıldan yıla ailelerinin işlevsellik düzeylerinde ya da öğrencilerin ailelerinin işlevsellik düzeylerine dair algılarında önemli ölçüde bir değişim yaşamadıklarını göstermektedir.

5.7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma sonuçlarına ve ulaşılan sonuçlardan hareketle önerilere yer verilmiştir.

5.7.1. Sonuçlar

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyleri ile anne baba tutumları ve aile işlevleri arasındaki incelenmiştir. Anne baba tutumları ve aile işlevlerinin duygusal zeka üzerindeki yordayıcı etkisi analiz edilmiştir. Aynı zamanda katılımcıların duygusal zekâ düzeylerinin, anne baba tutumlarının ve aile işlevlerinin cinsiyet, kardeş sayısı, aile tipi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, algılanan sosyoekonomik düzey ve sınıf düzeyi değişkenleri açısından farklılaşma durumu incelenmiştir.

Araştırma sonucunda, duygusal zekâ ile anne baba tutumları arasında düşük düzeyli anlamlı ilişkiler olduğu sonucuna ulaşılmıştır;

1. Demokratik anne baba tutumu ile duygusal zekânın; genel ruh durumu, stresle başa çıkma, uyumluluk, kişiler arası beceriler ve kişisel beceriler alt boyutları ile duygusal zeka genel puanı arasında pozitif yönde düşük düzeyli anlamlı ilişki bulunmuştur.
2. Otoriter anne baba tutumu ile duygusal zekânın; genel ruh durumu, stresle başa çıkma, uyumluluk, kişiler arası beceriler ve kişisel beceriler alt boyutları ile duygusal zeka genel puanı arasında negatif yönde düşük düzeyli anlamlı ilişki bulunmuştur.
3. Koruyucu-istekçi anne baba tutumu ile duygusal zekânın; genel ruh durumu, stresle başa çıkma, uyumluluk, kişiler arası beceriler ve kişisel beceriler alt boyutları ile duygusal zeka genel puanı arasında negatif yönde düşük düzeyli anlamlı ilişki bulunmuştur.
4. Anne baba tutumları, duygusal zeka genel puanları ile en yüksek ilişkiye sahip olandan en aza; demokratik tutum, otoriter tutum ve koruyucu-istekçi tutum şeklindedir.

Bu sonuçlara göre ebeveynlerin demokratik bir tutum benimsemesinin çocuklarının duygusal zekâ gelişimi için olumlu, otoriter ya da koruyucu-istekçi bir tutum benimsemesinin ise çocuklarının duygusal zekâ gelişimi için olumsuz bir yaklaşım olduğu ortaya çıkmaktadır.

Araştırmada duygusal zekâ ile aile işlevleri arasında düşük düzeyde anlamlı ilişkiler bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır;

1. Problem çözme aile işlevi puanları ile duygusal zekânın genel ruh durumu, stresle başa çıkma, uyumluluk, kişiler arası beceriler ve kişisel beceriler alt boyutları ile duygusal zeka genel puanı arasında negatif yönde düşük düzeyli anlamlı ilişki bulunmuştur.
2. İletişim aile işlevi puanları ile duygusal zekânın genel ruh durumu, stresle başa çıkma, uyumluluk, kişiler arası beceriler ve kişisel beceriler alt boyutları ile duygusal zeka genel puanı arasında negatif yönde düşük düzeyli anlamlı ilişki bulunmuştur.
3. Roller aile işlevi puanları ile duygusal zekânın genel ruh durumu, stresle başa çıkma, uyumluluk, kişiler arası beceriler ve kişisel beceriler alt boyutları ile

duygusal zeka genel puanı arasında negatif yönde düşük düzeyli anlamlı ilişki bulunmuştur.

4. Duygusal tepki verebilme aile işlevi puanları ile duygusal zekânın genel ruh durumu, stresle başa çıkma, uyumluluk, kişiler arası beceriler ve kişisel beceriler alt boyutları ile duygusal zeka genel puanı arasında negatif yönde düşük düzeyli anlamlı ilişki bulunmuştur.
5. Gereken ilgiyi gösterme aile işlevi puanları ile duygusal zekânın genel ruh durumu, stresle başa çıkma, uyumluluk, kişiler arası beceriler ve kişisel beceriler alt boyutları ile duygusal zeka genel puanı arasında negatif yönde düşük düzeyli anlamlı ilişki bulunmuştur.
6. Davranış kontrolü aile işlevi puanları ile duygusal zekânın genel ruh durumu, stresle başa çıkma, uyumluluk, kişiler arası beceriler ve kişisel beceriler alt boyutları ile duygusal zeka genel puanı arasında negatif yönde düşük düzeyli anlamlı ilişki bulunmuştur.
7. Genel işlevler boyutu puanları ile duygusal zekânın genel ruh durumu, stresle başa çıkma, uyumluluk, kişiler arası beceriler ve kişisel beceriler alt boyutları ile duygusal zeka genel puanı arasında negatif yönde düşük düzeyli anlamlı ilişki bulunmuştur.
8. Aile işlevleri genel puanları ile duygusal zekânın genel ruh durumu, stresle başa çıkma, uyumluluk, kişiler arası beceriler ve kişisel beceriler alt boyutları ile duygusal zeka genel puanı arasında negatif yönde düşük düzeyli anlamlı ilişki bulunmuştur.
9. Aile işlevleri, duygusal zeka genel puanları ile en yüksek ilişkiye sahip olandan en aza; aile işlevleri genel puanı, davranış kontrolü, roller, genel işlevler, duygusal tepki verebilme, iletişim, problem çözme ve gereken ilgiyi gösterme şeklindedir.

İlişkilerin negatif yönde olması aile işlevlerini ölçmede kullanılan aracın, belirtilen işlevdeki sağlıksızlığı puanlamasından kaynaklanmaktadır. Bu sonuçlara göre ailenin işlevsellik düzeyi, ailedeki çocukların duygusal zekâ gelişimi için olumlu bir faktör olmaktadır.

Araştırma sonucuna göre anne baba tutumları ile aile işlevlerinin duygusal zeka üzerinde yordayıcı etkisi olduğu görülmüştür;

1. Anne baba tutumları genel boyutu ve aile işlevleri genel puanlarının bir arada duygusal zekayı %45.7 açıkladığı ve etkinin azaltıcı yönde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
2. Anne baba tutumları duygusal zekayı %53.8 açıklarken; aile işlevleri %55.7 açıklamıştır. Aile işlevlerinin duygusal zeka üzerindeki yordayıcı etkisinin anne baba tutumlarına göre daha büyük olduğu görülmüştür.
3. Anne baba tutumlarından otoriter ve koruyucu-istekçi tutumun, aile işlevlerinden ise davranış kontrolü, iletişim, roller, gereken ilgiyi gösterme, problem çözme genel işlevler ve duygusal tepki verebilmenin duygusal zeka üzerinde azaltıcı yönde yordayıcı etkisi olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.
4. Koruyucu-istekçi tutumun duygusal zeka üzerindeki yordayıcı etkisinin, otoriter tutuma göre daha büyük olduğu görülmüştür.
5. Aile işlevlerinden duygusal zeka üzerinde en yüksek etkisi olanların sırasıyla; davranış kontrolü, iletişim ve roller olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada duygusal zekâ düzeylerinin demografik değişkenlere göre farkılaşma durumu incelenmiştir;

1. Araştırma sonuçlarına göre duygusal zekâ genel puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı ölçüde farklılaşmamıştır. Ancak duygusal zeka alt boyutlarında cinsiyetler arasında anlamlı farklılaşma görülmüştür. Genel ruh durumu ve kişilerarası beceriler boyutları bakımından kızların, stresle başa çıkma boyutu bakımından ise erkeklerin anlamlı ölçüde daha yüksek puanlar elde ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Uyumluluk ve kişisel beceriler alt boyutları bakımından cinsiyetler arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.
2. Duygusal zeka genel puanları ve alt boyutlarından elde edilen puanların kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşmadığı görülmüştür.
3. Duygusal zeka genel puanları, aile tipi değişkenine göre anlamlı ölçüde farklılaşmamıştır. Duygusal zeka alt boyutlarından yalnızca genel ruh durumu alt boyutu puanlarının aile tipine göre farklılaştığı, çekirdek aileye sahip olan katılımcıların geniş aile ve parçalanmış aileye sahip olanlara göre anlamlı

ölçüde daha yüksek genel ruh durumu puanlarına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Stresle başa çıkma, uyumluluk, kişisel beceriler, kişilerarası beceriler alt boyutlarından elde edilen puanların aile tipi değişkenine göre farklılaşmadığı görülmüştür.

4. Duygusal zeka genel puanları ve alt boyutlarından elde edilen puanların anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşmadığı görülmüştür.
5. Duygusal zeka genel puanları ve alt boyutlarından elde edilen puanların baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşmadığı görülmüştür.
6. Duygusal zeka genel puanları sosyoekonomik düzey değişkenine göre anlamlı ölçüde farklılaşmıştır. Ayrıca genel ruh durumu ve stresle başa çıkma alt boyutlarından elde edilen puanların da sosyoekonomik düzey değişkenine göre anlamlı ölçüde farklılaştığı; sosyoekonomik düzeyini yüksek olarak değerlendirenlerin bu boyutlarda anlamlı ölçüde daha yüksek puanlar elde ettiği görülmüştür. Uyumluluk, kişiler arası beceriler ve kişisel beceriler alt boyutlarından elde edilen puanların sosyoekonomik düzey değişkenine göre farklılaşmadığı görülmüştür.
7. Duygusal zeka genel puanları ve alt boyutlarından elde edilen puanların sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşmadığı görülmüştür

Araştırmada anne baba tutumlarının demografik değişkenlere göre farkılaşma durumu incelenmiştir;

1. Demokratik anne baba tutumu puanlarının cinsiyete göre anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmüştür. Kızların anne ve babalarını, erkeklere göre daha demokratik algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır.
2. Otoriter anne baba tutumu puanlarının cinsiyete göre anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmüştür. Erkeklerin anne ve babalarını, kızlara göre daha otoriter algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır.
3. Koruyucu-istekçi anne baba tutumu puanlarının cinsiyete göre anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmüştür. Erkeklerin anne ve babalarını, kızlara göre daha otoriter algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır.
4. Demokratik anne baba tutumu puanlarının kardeş sayısına göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı görülmüştür.

5. Otoriter anne baba tutumu puanlarının kardeş sayısına göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı görülmüştür.
6. Koruyucu-istekçi anne baba tutumu puanlarının kardeş sayısına göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı görülmüştür.
7. Demokratik anne baba tutumu puanlarının aile tipine göre anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmüştür. Çekirdek aileye sahip olanların demokratik anne baba tutumu puanlarının, geniş aile ve parçalanmış aileye sahip olanlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
8. Koruyucu-istekçi anne baba tutumu puanlarının aile tipine göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı görülmüştür.
9. Otoriter anne baba tutumu puanlarının aile tipine göre anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmüştür. Parçalanmış aileye sahip olanların otoriter anne baba tutumu puanlarının, geniş aile ve çekirdek aileye sahip olanlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
10. Demokratik anne baba tutumu puanlarının anne eğitim düzeyine göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı görülmüştür.
11. Otoriter anne baba tutumu puanlarının anne eğitim düzeyine göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı görülmüştür.
12. Koruyucu-istekçi anne baba tutumu puanlarının anne eğitim düzeyine göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı görülmüştür.
13. Demokratik anne baba tutumu puanlarının baba eğitim düzeyine göre anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmüştür. Babası lise mezunu olanların diğerlerine göre daha yüksek demokratik anne baba tutumu bildirdiği sonucuna ulaşılmıştır.
14. Otoriter anne baba tutumu puanlarının baba eğitim düzeyine göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı görülmüştür.
15. Koruyucu-istekçi anne baba tutumu puanlarının baba eğitim düzeyine göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı görülmüştür.
16. Demokratik anne baba tutumu puanlarının sosyoekonomik düzey değişkenine göre anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmüştür. Sosyoekonomik düzeyini yüksek olarak bildiren katılımcıların demokratik anne baba tutumu puanlarının, diğerlerine göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
17. Otoriter anne baba tutumu puanlarının sosyoekonomik düzey değişkenine göre anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmüştür. Sosyoekonomik düzeyini düşük

olarak bildiren katılımcıların otoriter anne baba tutumu puanlarının, diğerlerine göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

18. Koruyucu-istekçi anne baba tutumu puanlarının sosyoekonomik düzey değişkenine göre anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmüştür. Sosyoekonomik düzeyini düşük olarak bildiren katılımcıların koruyucu-istekçi anne baba tutumu puanlarının, diğerlerine göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
19. Demokratik anne baba tutumu puanlarının sınıf düzeyine göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı görülmüştür.
20. Otoriter anne baba tutumu puanlarının sınıf düzeyine göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı görülmüştür.
21. Koruyucu-istekçi anne baba tutumu puanlarının sınıf düzeyine göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı görülmüştür.

Araştırmada aile işlevlerinin demografik değişkenlere göre farkılaşma durumu incelenmiştir;

1. Aile işlevleri genel puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmüştür. Kızların aile işlevlerini erkeklere göre daha sağlıklı algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır.
2. Roller, duygusal tepki verebilme ve genel işlevler alt boyutlarından elde edilen puanların cinsiyet değişkenine göre anlamlı ölçüde farklılaştığı, kızların bu boyutlar bakımından aile işlevlerini erkeklere göre daha sağlıklı algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. İletişim ve gereken ilgiyi gösterme alt boyutları bakımından cinsiyetler arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.
3. Aile işlevleri genel puanlarının ve alt boyutlardan elde edilen puanların kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı görülmüştür.
4. Aile işlevleri genel puanlarının aile tipi değişkenine göre anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmüştür. Parçalanmış aileye sahip olanların aile işlevlerini, geniş aile ve çekirdek aileye sahip olanlara göre daha sağlıksız algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır.
5. Problem çözme, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler alt boyutlarından elde edilen puanların aile tipi değişkenine göre anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmüştür. Parçalanmış aileye

sahip olanların bu boyutlar bakımından aile işlevlerini, geniş aile ve çekirdek aileye sahip olanlara göre daha sağlıksız algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. İletişim ve roller alt boyutlarından elde edilen puanların ise aile tipi değişkenine göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı görülmüştür.

6. Aile işlevleri genel puanlarının ve alt boyutlardan elde edilen puanların anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı görülmüştür.
7. Aile işlevleri genel puanlarının baba eğitim düzeyine göre anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmüştür. Babasının öğrenim durumu ilkokul ve ortaokul olanların aile işlevlerini diğerlerine göre daha sağlıksız algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır.
8. Roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler alt boyutlarından elde edilen puanların baba eğitim düzeyine göre anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmüştür. Babasının öğrenim durumu ilkokul ve ortaokul olanların bu alt boyutlar bakımından aile işlevlerini diğerlerine göre daha sağlıksız algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Problem çözme ve iletişim alt boyutlarından elde edilen puanların ise baba eğitim düzeyine göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı görülmüştür.
9. Aile işlevleri genel puanlarının algılanan sosyoekonomik düzeye göre anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmüştür. Sosyoekonomik düzeylerini düşük olarak değerlendirenlerin aile işlevlerini, orta ve yüksek olarak değerlendirenlere göre daha sağlıksız algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır.
10. Problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü, genel işlevler alt boyutlarından elde edilen puanların algılanan sosyoekonomik düzeye göre anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmüştür. Sosyoekonomik düzeylerini düşük olarak değerlendirenlerin bu boyutlar bakımından aile işlevlerini, orta ve yüksek olarak değerlendirenlere göre daha sağlıksız algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Gereken ilgiyi gösterme alt boyutundan elde edilen puanların ise algılanan sosyoekonomik düzeye göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı görülmüştür.
11. Aile işlevleri genel puanlarının ve alt boyutlardan elde edilen puanların sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı görülmüştür.

Araştırma sonucunda anne baba tutumları ve aile işlevleri ile duygusal zeka arasında anlamlı ilişkilerin bulunduğu, anne baba tutumlarının ve aile işlevlerinin duygusal zeka düzeylerini anlamlı biçimde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Anne baba tutumlarından demokratik anne baba tutumu ile duygusal zeka arasında pozitif, otoriter ve koruyucu-istekçi anne baba tutumu ile duygusal zeka arasında ise negatif yönlü ilişki saptanmıştır. Problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, genel işlevler ve aile işlevleri toplam puanı bakımından sağlıksızlık düzeyi arttıkça duygusal zeka düzeylerinde de azalma olduğu görülmüştür. Anne baba tutumlarının ve aile işlevlerinin bir arada duygusal zekayı anlamlı ölçüde açıklama gücüne sahip olduğu, ayrı ayrı yapılan incelemelerde ise otoriter ve koruyucu-istekçi tutum ile tüm aile işlevlerinin duygusal zeka üzerinde yordayıcı etkisinin bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.7.2. Öneriler

Araştırma sonucunda anne babaların benimsedikleri anne baba tutumları ile ailenin işlevsellik düzeyinin ailede yetişen çocukların duygusal zekâ seviyeleri için önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bölümde, araştırmada elde edilen bu sonuçlardan hareketle bir takım önerilere yer verilmiştir.

1. Söz konusu bu çalışma, yalnızca İstanbul ilinde bulunan üniversitelerde öğrenim gören öğrenciler evreninde gerçekleştirilmiştir. Sonuçların genellenebilirliğinin artırılması açısından benzer çalışmalar, farklı il ve bölgelerde gerçekleştirilebilir.
2. Araştırmada ele alınan değişkenler arasındaki ilişkiler, farklı eğitim kademlerindeki öğrenciler ve yetişkin bireylerin katılımı ile tekrar incelenebilir. Bu sayede değişkenler arasındaki ilişkilere dair daha doğru değerlendirmeler yapılabilir.
3. Mevcut çalışma üniversite okuyan öğrenciler ile gerçekleştirilmiştir. Yapılacak olan diğer çalışmalarda bu yaş aralığında bulunmakla birlikte üniversite eğitimi almayan katılımcılara ulaşılabilir.

4. Araştırmada anne baba tutumları hakkındaki veriler örneklem grubundaki üniversite öğrencilerinden elde edilmiştir. Bundan sonraki araştırmalarda ebeveynler ve çocukları birlikte incelenebilir.
5. Literatürde aile işlevselliği ile duygusal zekâ arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların oldukça az sayıda olmasından hareketle bu değişkenleri ele alan farklı çalışmalar gerçekleştirilerek, değişkenler arası ilişkilere dair daha doğru değerlendirme ve yorumlar yapılmasına katkı sağlanabilir.
6. Araştırma sonuçları ailevi faktörlerin duygusal zekâ gelişiminde etkili olabildiğini işaret etmektedir. Buradan hareketle bireylerin duygusal zekâ düzeylerinin çeşitli farklı ailevi faktörleri yansıtan değişkenlerle ilişkisini araştıran yeni çalışmalar planlanabilir. Bu sayede duygusal zekâ gelişimini etkileyen faktörler daha net bir şekilde anlaşılabilir.
7. Araştırmada kullanılan "Anne Baba Tutum Ölçeği", demokratik, otoriter ve koruyucu-istekçi ebeveyn tutumları olmak üzere yalnızca üç farklı ebeveyn tutumunu ölçmektedir. İleriki araştırmalarda ebeveyn tutumlarını ölçen farklı ölçekler bir arada kullanılarak ilgisiz, reddedici, ihmalkâr, izin verici tutumlar gibi farklı ebeveyn tutumları hakkında bilgi sahibi olunabilir.
8. Araştırma bulgularına göre ailenin yüksek işlevsellik düzeyinin ve demokratik ebeveyn tutumunun duygusal zekâ üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu, otoriter ve koruyucu-istekçi ebeveyn tutumlarının ise duygusal zekâ üzerinde olumsuz etkiye sahip olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda ailelerin ebeveyn tutumları konusunda bilgilendirilmesinin, ebeveynliğe dair hatalı düşünce, davranış ve tutumlarını değiştirmeye ve ailede işlevsizliğe neden olan sorunların çözümüne yönelik eğitimler verilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Demokratik ebeveyn tutumunu ve aile işlevselliğini yükseltecek davranış kalıplarını geliştirecek çalışmaların yapılmasının faydalı olacağı öngörülebilir.
9. Araştırmanın anne baba tutumları ve aile işlevlerinin duygusal zekâya etkisi dolayısıyla, okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri kapsamında ailelere yönelik olarak ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutumlarının ve ailenin yerine getirmesi beklenen işlevleri sağlıklı biçimde yerine getirmesinin önemine dair çalışmalar yapılabilir. Bu sayede toplumdaki bireylerin, psikolojik açıdan daha sağlıklı bir şekilde gelişimi sağlanabilir.

KAYNAKÇA

Abdollahi, A., Talib, M. A. ve Motalebi, S. A. (2013). Perceived parenting styles and emotional intelligence among Iranian boy students. *Asian Journal of Social Sciences & Humanities*, *2*(3), 460-467.

Acar, F. (2001). *Duygusal zeka yeteneklerinin göreve yönelik ve insana yönelik liderlik davranışları ile ilişkisi: Banka şube müdürleri üzerine bir alan araştırması* (Yayınlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Adam, H. (2009). Çocuk eğitiminde yaygın anne-baba tutumları. S. Doğan (Ed.), *Ailede sevgi eğitimi* içinde (s. 199-208). İstanbul: Selis Kitaplar.

Adıyaman, B. (2010). *İlköğretim 2. kademe öğrencilerinin duygusal zekâ yeterliliklerini kullanma düzeyi ve çocukluk çağı depresyonu (İstanbul Avrupa yakası örneği)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Afzal, M. T. ve Afzal, M. (2016). Relationship of family structure and emotional intelligence of secondary school students in Islamabad. *American Journal of Educational Research*, *4*(9), 685-688.

Akbağ, M., Sayıner, B. ve Sözen, D. (2005). Üniversite öğrencilerinde stres düzeyi, denetim odağı ve depresyon düzeyi arasındaki ilişki üzerine bir inceleme. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, *21*(21), 59-74.

Akbaş, E., Vırıt, O., Savaş, A. H. ve Sertbaş, G. (2008). Gebelikte sosyodemografik değişkenlerin kaygı ve depresyon düzeyleriyle ilişkisi. *Archives of Neuropsychiatry/Noropsikiatri Arsivi*, *45*(3), 85-91.

Akbayrak Alan, R. (2019). *Aile yapısına göre çocukların algıladığı anne baba tutumlarının duygusal zeka ve ahlaki olgunluk üzerine etkisinin karşılaştırılması* (Yayınlanmamış doktora tezi). Haliç Üniversitesi, İstanbul.

Akbay Postoğlu, B. (2020). *Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden beş yaş çocuklarının sosyal uyum becerileri ile anne baba tutumları arasındaki*

ilişkinin incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.

Akdeniz, S. (2014). *Farklı merhamet düzeylerine sahip üniversite öğrencilerinde depresyon, anksiyete, stres ve duygusal zekanın incelenmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.

Akgül Gök, F. (2013). *Evli kadın ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili algılarının aile işlevlerine yansıması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Aksel, B. (2018). *0-6 yaş arası çocuğu olan annelerin psikolojik iyi oluşlarının öznel iyi oluş, öğrenilmiş güçlülük ve algılanan sosyal destek açısından yordanması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Alabay, E. (2017). Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, *1*(2), 156-174.

Alavi, M., Mehrinezhad, S. A., Amini, M., Kaur, M. ve Singh, P. (2017). Family functioning and trait emotional intelligence among youth. *Health Psychology Open*, *4*(2), 1-5.

Al-Elaimat, A., Adheisat, M. ve Alomyan, H. (2020). The relationship between parenting styles and emotional intelligence of kindergarten children. *Early Child Development and Care*, *190*(4), 478-488

Alper, R. (2020). *Okul sporlarına katılan ortaokul öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Alphan, C. (2020). *Duygusal zekânın stres algısıyla ilişkisini inceleme: üniversite öğrencilerinde kişisel değişkenler odaklı bir araştırma* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.

Altıntaş, A. (2020). *Lise öğrencilerinde problemli internet kullanımının duygusal zeka ve yaşam doyumu açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Ardahan, F. (2012). Duygusal zekâ ve yaşam doyumu arasındaki ilişkinin doğa sporu yapanlar örneğinde incelenmesi. *Pamukkale Spor Bilimleri Dergisi, 3*(3), 20-33.

Argyrıou, E., Bakoyannıs, G. ve Tantaros, S. (2016). Parenting styles and trait emotional intelligence in adoloscence . *Scandinavian Journal of Psychology, 57,* 42-49.

Arığ, S. (2019). *Üniversite öğrencilerinde depresyonun yordayısı olarak duygusal zeka ve duyguları ifade etme* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Biruni Üniversitesi, İstanbul.

Asghari, M. S. ve Besharat, M. A. (2011). The relation of perceived parenting with emotional intelligence. *Procedia Social and Behavioral Sciences, 30,* 231-235.

Aslan, M. (2019). Öğretmen adaylarının duygusal zekâları ile problem çözme yaklaşımları arasındaki ilişki. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 27*(6), 2481-2492.

Aslan, Ş. ve Özata, M. (2008). Duygusal zekâ ve tükenmişlik arasındaki ilişkilerin araştırılması: sağlık çalışanları örneği. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* (30), 77-97.

Aslan, Ş. ve Güzel, Ş. (2018). Duygusal zeka, problem odaklı stresle başa çıkma, iyileşme ve duygusal tükenme ilişkileri. *Yönetim Bilimleri Dergisi, 16*(31), 59-82.

Aşan, Ö. ve Özyer, K. (2003). Duygusal zekaya etki eden demografik faktörlerin saptanmasına yönelik ampirik bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21*(1), 151-167.

Atay, K. (2002). Okul müdürlerinin duygusal zeka düzeyleri ile çatışmaları çözümleme stratejileri arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, *31*(31), 344-355.

Ateş, F. B. ve Akbaş, T. (2012). Ergenlerde görülen kural dışı davranışların aile işlevselliği ve yaşam kalitesi açısından incelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21*(2), 337-352.

Aydın, B. (2010). *Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ ve umut düzeyleri ile psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

Aydoğdu, F. ve Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, *11*(2), 569-585.

Baba, E. (2010). *Evli çiftlerin duygusal zeka düzeyleri ile evlilik uyumlarının karşılaştırılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Malatya.

Bakan, İ. ve Güler, B. (2017). Duygusal zekânın, yaşam doyumu ve akademik başarıya etkileri ve demografik özellikler bağlamında algı farklılıkları. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, *19*(33), 1-11.

Balcı Süslü, S. (2016). *Duygusal zeka ve örgütsel stres: örgütlerde hemşirelerin duygusal zeka becerileri ve stresle başa çıkma düzeyleri arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi, İstanbul.

Balota, E. (2020). *Ergenlerde öznel iyi oluşun yordayıcıları olarak, anne baba tutumları, benlik saygısı ve öz yeterlilik arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi, İstanbul.

Baltaş, Z. (2012). *Duygusal zekâ: İnsanın dünyasını aydınlatan ve işine yansıyan ışık* (5. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Bar-On, R. (2006). The Bar-On model of emotional-social intelligence (ESI). *Psicothema, 18,* 13-25.

Bar-On, R. (2010). Emotional intelligence: An integral part of positive psychology. *Psychological Society of South Africa, 40*(1), 54-62.

Başer, E. (2020). *Yaygın anksiyete bozukluğu olan ergenlerde anne baba tutumlarının incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.

Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behaviour. *Society for Research in Child Development, 37*(4), 887-907.

Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adoloscent competence and substance use. *Journal of Early Adoloscence, 11*(1), 56-95.

Bayramlar, K., Kumbas, H., Çam, O. ve Keskin, G. (2009). Bir grup ergenin aile işlevlerinin değerlendirilmesi. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi, 8*(1), 29-39.

Beavers, R. W. ve Voeller, M. N. (1983). Family models: Comparing and contrasting the olson circumplex model with the beavers systems model. *Family Process Journal, 22*, 85-97.

Beavers, R. ve Hampson, R. B. (2000). The beavers systems model of family functioning. *Journal of Family Therapy, 22*, 128-143.

Bektaş, M. (2018). *Evli bireylerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin yordanması* (Yayınlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Black, J., Kim, K., Rhee, S., Wang, K. ve Sakchutchawan, S. (2019). Self-efficacy and emotional intelligence. *Team Performance Management: An International Journal, 25*(1/2), 100-119.

Bozan, K. (2018). *Erken adölesan dönemdeki akran zorbalığının aile işlevleri ve çocuğun davranışları ile ilişkisinin belirlenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Mersin.

Bozdemir, F. (2015). *Bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve çocukluk çağı örselenme yaşantılarının duygusal zekâ ile ilişkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi, Mersin.

Brackett, M. A., Mayer, J. D. ve Warner, R. M. (2004). Emotional intelligence and its relation to everyday behaviour. *Personality and Individual Differences, 36*, 1387-1402.

Bulut, F. I. (1990). *Aile Değerlendirme Ölçeği El Kitabı*. Ankara: Özügeliş Matbaası.

Büyükbayram, A. ve Gürkan, A. (2014). Hemşirelerin iş doyumunda duygusal zekânın rolü. *Journal of Psychiatric Nursing/Psikiyatri Hemsireleri Dernegi, 5*(1), 41-47.

Büyük, A. (2016). *İmam hatip lisesinde okuyan öğrencilerin ebeveyn tutumları ile benlik kontrolleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul.

Büyükbeşe, T., Direkçi, E. ve Erşahan, B. (2017). Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâlarının iletişim becerilerine ve bireysel yenilikçilik seviyelerine etkisi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 7*(2), 221-236.

Can Öztürk, E. (2018). *Okul öncesi dönem çocuklarının aile işlevleri ile duygu düzenleme becerileri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.

Canbay, S. (2020). *Farklı sosyoekonomik ve eğitim düzeyindeki annelerin ve babaların duygusal zekâları ile okul öncesi dönem çocuklarının duygusal zekâları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi, Bursa.

Cantekin, D. ve Gültekin Akduman, G. (2020). Annelerin çocuk yetiştirme tutumları ile çocuklarının duygularını yönetme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 21*(1), 87-92.

Chong, W. H. ve Chan, C. S. (2015). The mediating role of self talk between parenting styles and emotional intelligence: An Asian perspective with Singaporean adoloscents. *International Perspevtives in Pschology: Research, Practice, Consultation* , *4*(3), 195-208.

Cinel, M. O. ve Oğan, E. (2020). İş hayatında duygusal zekâ ve kariyer uyum yeteneği arasındaki ilişki. *Alanya Akademik Bakış, 5*(1), 369-391.

Cingisiz, N. ve Murat, M. (2010). Evlenmek için birbirlerini tercih eden çiftlerin duygusal zekâ düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences, 9*(1), 99-114.

Cooper, R. K. ve Sawaf, A. (2003). *Liderlikte duygusal zekâ: Yönetim ve organizasyonlarda duygusal zekâ* (3. baskı). (Z. B. Ayman ve B. Sancar, Çev.). İzmir: Sistem Kitapevi. (Orijinal çalışma basım tarihi 2000).

Çobanoğlu, A. N. (2020). *Üniversite öğrencilerinde algılanan anne baba tutumları ile mükemmeliyetçilik ve yetersizlik duygusu arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Okan Üniversitesi, İstanbul.

Coşkun, E. (2019). *Duygusal zekâ ve belirsizliğe tahammülsüzlüğün stresle başa çıkma tarzlarına etkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.

Curun, F. ve Yüksel, D. O. (2018). Ergenlerde ebeveyn tutumları ve duygusal zeka ilişkisi: Benlik saygısının aracı rolü. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi* , *8*(2), 579-603.

Çakar, U. ve Arbak, Y. (2004). Modern yaklaşımlar ışığında değişen duygu-zeka ilişkisi ve duyugusal zeka . *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , *6*(3), 23-48.

Çakar, F. S. ve Akboy, R. (2010). The relationship between behavioral problems of primary school students in pre-adolescence period and family functionings. *The International Journal of Research in Teacher Education, 1*(1), 28-41.

Çamur-Duyan, G., Çelenk, Ö. ve Duyan, V. (2014). Talasemili üyesi olan ailelerin aile işlevlerinin kadın bakış açısından değerlendirilmesi: Hatay ili örneği. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, *16*(1), 46-55.

Çankaya, M. ve Çiftçi, G. E. (2019). Hemşirelerin stresle başa çıkma tarzlarında duygusal zekânın etkisi: Çorum ilinde bir uygulama. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *19*(2), 391-414.

Çelik, Ş. (2008). *Lise öğrencilerinin öznel iyi oluşlarının duygusal zeka açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

Çetinkaya, Ö. ve Alparslan, A. M. (2011). Duygusal zekânın iletişim becerileri üzerine etkisi: Üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *16*(1), 363-377.

Çetinkaya, S. (2019). *Algılanan anne baba tutumlarının ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı ile ilişkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.

Çınar, S. (2016). *İlköğretim 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin anne baba tutumlarına ilişkin algılarının problem çözme becerisi ve saldırganlık düzeyleri üzerindeki etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi, İstanbul.

Çiftçi Arıdağ, N. ve Ünsal Seydooğulları, S. (2019). Lise öğrencilerinin yaşam doyumu ve yılmazlık düzeylerinin anne-baba tutumlarıyla ilişkisi açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *34*(4), 1037-1060.

Çimen, L. K. (2014). Öğretmenlerin aile işlevlerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi. *İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 125-154.

Çimli, S. ve Çelik, M. (2019). Çalışanların duygusal zekâ düzeylerinin stresle başa çıkma tarzları üzerine etkisi. *Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, *4*(1), 80-92.

Dağal, A. B., Hamamcı, B. ve Yayla, K. (2020). Okul öncesi öğretmen adaylarının bilişötesi farkındalıkları ile duygusal zeka özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, *4*(3), 583-608.

Darling, N ve Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin, 113*(3), 487-496.

Darling, N. (1999). Parenting style and its correlates. Champaign, IL: Clearinghouse on Elementary and Early Childhood Education. (Eric Reproduction Service No. ED427896).

Darmayanti, K. K. H. ve Salim, R. M. A. (2020). The enhanced career decision-making self-efficacy by emotional intelligence depended on proactive personality. *Electronic Journal of Research in Education Psychology, 18(50),* 121-142.

Davis, M. (2004). *Duygusal zekânızı ölçün* (1.baskı). (S, Silahlı, Çev.). İstanbul: Alfa Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 2004).

Delice, M. ve Günbeyi, M. (2013). Duygusal zekâ ve liderlik ilişkisinin incelenmesi: Polis teşkilatı örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, *27*(1), 209-239.

Delikoyun, D. (2017). *Üniversite öğrencilerinde duygusal zekâ ve benlik saygısı arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.

Delioğlu, G. (2018). *Açık ceza infaz kurumlarındaki erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Demircioğlu, H., Şahin, F. T. ve Günindi, Y. (2011). Anne babaların görüşlerine göre aile işlevleri. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *13*(1), 92-106.

Demirel, Y., Turan, E. ve Akıncı, M. (2020). Duygusal zekânın kültürel zekâ üzerine etkisinin analizi: Kastamonu Üniversitesi Türk dünyası öğrencilerine yönelik bir araştırma. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *9*(1), 222-234.

Demiriz, S. ve Öğretir, A. D. (2007). Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, *15*(1), 105-122.

Demirtaş, A. S. (2007). *İlkögretim 8. sınıf öğrencilerinin algılanan sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri ile stresle basa çıkma düzeyleri arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Demir, M. T. (2018). *İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin eğitim başarısına aile içi iletişimin etkileri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.

Deniz, M. E. ve Yılmaz, E. (2005). Üniversite öğrencilerinde duygusal zekâ ve stres ile başa çıkma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3*(25), 17-26.

Deniz, M. E., Erus, S. M. ve Büyükcebeci, A. (2017). Bilinçli farkındalık ile psikolojik iyi oluş ilişkisinde duygusal zekanın aracılık rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, *7*(47), 17-31.

Devi, L. ve Uma, M. (2013). Parenting styles and emotional intelligence of adolescents. *The Journal of Research ANGRAU*, *41*(4), 68-72.

Di Fabio, A. ve Saklofske, D. H. (2021). The relationship of compassion and self-compassion with personality and emotional intelligence. *Personality And İndividual Differences*, *169,* 1-9.

Dinç, G. Ş., Şahin, M., Bilgili, D., Çöp, E., Göker, Z., Hekim, Ö., Kurt, F., Mısırlıoğlu, E. D. ve Üneri, Ö. Ş. (2018). Anne psikopatolojisi ve aile işlevselliğinin ergenlerin intihar niyeti ve davranışı üzerine etkisi. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, *61,* 11-18.

Dinçer Set, E. ve Özbesler, C. (2020). Evden kaçan ergenlerin aile işlevselliklerinin değerlendirilmesi: Şanlıurfa örneği. *Journal of Society & Social Work*, *31*(2), 441-459.

Doğan, M. (2006). *Genel lise ögrencilerinin aile işlevlerinin ve denetim odaklarının incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Doğan, M. ve Ceyhan, E. (2008). Genel lise öğrencilerinin aile işlevlerinin ve denetim odaklarının incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, *15*(15), 67-82.

Dönmezer, İ. (2003). *Ailede iletişim ve etkileşim*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.

Dwyer, M. T. (2005). *Emotional intelligence and conflict resolution style as predictors of marital satisfaction in the first year of marriage* (Doktorate dissertation). University of Kentucky, Lexington.

Eisenberg, N., Fabes, R. A., Shepard, S. A., Guthrie, I. K., Murphy, B. C. ve Reiser, M. (1999). Parental reactions to children's negative emotions: Longitudinal relations to quality of children's social functioning. *Child Development,70*(2), 513-534.

Eliçora, R. (2020). *Ergenlerde siber mağduriyet ve siber zorbalıkla başa çıkma becerilerinin duygusal zekâ ile ilişkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Karabük Üniversitesi, Karabük.

Epstein, N. B., Baldwin, L. M. ve Bishop, D. S. (1983). The McMaster family assessment device. *Journal of Marital and Family Therapy, 9*(2), 171-180.

Epstein, N. B., Bishop, D. S., ve Levin, S. (1978). The McMaster model of family functioning. *Journal of Marital and Family Therapy*, *4*(4), 19-31.

Eranıl, A. K. ve Özcan, M. (2019). Eğitim fakültesi öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyinin incelenmesi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 20* (1), 100-118.

Erdal, A. (2020). *Evlilik uyum ve doyumunun kişilik özellikleri ve duygusal zeka açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.

Erdoğan, Ö. ve Uçukoğlu, H. (2011). İlköğretim okulu öğrencilerinin anne-baba tutumu algıları ile atılganlık ve olumsuz değerlendirilmekten korkma düzeyleri arasındaki ilişkiler. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 19*(1), 51-72.

Erdoğdu, M. Y. (2008). Duygusal zekâ'nın bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, *7*(23), 62-76.

Ermanonuk, F. E. (2020). *Üniversite öğrencilerinin sosyal girişimcilik öncülleri ile duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Bursa Teknik Üniversitesi, Bursa.

Erol, S., Aygün, S. ve Çay, H. (2018). Birinci basamak sağlık çalışanlarında duygusal zekâ, benlik saygısı ve ilişkili faktörler. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, *7*(2), 10-20.

Erşahin, K. (2019). *Anne baba tutumları ile 5-7 yaş çocukların bilişsel işlemler performansı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, İstanbul.

Ertaş, H. ve Kıraç, R. (2019). Sağlık yönetimi öğrencilerinin liderlik ve duygusal zekâ düzeylerinin incelenmesi. *Ekev Akademi Dergisi*, (80), 247-262.

Fatima, S., Dawood, S. ve Munir, M. (2020). Parenting styles, moral identity and prosocial behaviors in adolescents. *Current Psychology*, 1-9. https://doi.org/10.1007/s12144-020-00609-3

Fernandez-Berrocal, P., Alcaide, R. ve Extremera, N. (2006). *Individual Differences Research*, *4*(1), 16-27.

Freed, R. D., Rubenstein, L. M., Daryanani, I., Olino, T. M. ve Alloy, L. B. (2016). The relationship between family functioning and adolescent depressive symptoms: The role of emotional clarity. *Journal Of Youth And Adolescence*, *45*(3), 505-519.

Garaigordobil, M. ve Oñederra, J. A (2010). Emotional intelligence in victims of school bullying and in aggressors. *European Journal of Education and Psychology*, *3*(2), 243-256.

Geçikli, F. (2012). Liderlik ve duygusal zekâ: Mustafa Kemal Atatürk örneği. *Atatürk İletişim Dergisi*, (3), 19-38.

George, N., Shanbhag, D. N., George, M., Shaju, A. C., Johnson, R. C., Mathew, P. T., Golapalli, C. P. ve Goud, R. (2017). A study of emotional intelligence and perceived parenting styles among adolescents in a rural area in Karnataka. *Journal Of Family Medicine And Primary Care*, *6*(4), 848-852.

Gerçek, E. (2020). *Üniversite öğrencilerinin mükemmeliyetçilik benlik saygısı ve duygusal zekâ yetenekleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.

Ghanbari-Panah, A., Shariff, H. M. ve Koochak-Entezar, R. (2011). The accuracy of emotional intelligence and forgiveness in predicting the degree of satisfaction in marital communications. *International Journal of Psychology and Counselling*, *3*(6), 106-110.

Goleman, D. (2018). *Duygusal zeka: Neden IQ'dan daha önemlidir?* (49. baskı). (B. Seçkin Yüksel, Çev.). İstanbul: Varlık Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1995).

Gorostiaga, A., Aliri, J., Balluerka, N. ve Lameirinhas, J. (2019). Parenting styles and internalizing symptoms in adolescence: A systematic literature review. *International Journal Of Environmental Research And Public Health*, *16*(17), 1-19.

Göçet, E. (2006). *Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyleri ile stresle başaçıkma tutumları arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Gölçek, S. (2020). *Lise öğrencilerinin anne baba tutumları ile sınav kaygısı arasındaki ilişki: Akademik başarıya ilişkin bilişsel çarpıtmalarının aracı rolü* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.

Görünmez, M. (2006). *Bağlanma stilleri ve duygusal zekâ yetenekleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi, Bursa.

Gralewski, J. ve Jankowska, D. M. (2020). Do parenting styles matter? Perceived dimensions of parenting styles, creative abilities and creative self-beliefs in adolescents. *Thinking Skills and Creativity*, *38*, 1-12.

Guerra-Bustamante, J., León-del-Barco, B., Yuste-Tosina, R., López-Ramos, V. M. ve Mendo-Lázaro, S. (2019). Emotional intelligence and psychological well-being in adolescents. *International Journal Of Environmental Research And Public Health*, *16*(10), 1720.

Güler, T. (Ed.). (2012). *Anne baba eğitimi* (2. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları Goleman, D. (2012). *İşbaşında duygusal zekâ* (10. baskı). (H. Balkara, Çev.). İstanbul: Varlık Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1998).

Gülkaya, M. (2018). *Ergenlerin algıladıkları ve mevcut anne baba tutumları arasındaki ilişki ve algılanan anne baba tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ufuk Üniversitesi, Ankara.

Gül, E. ve Güney, A. (2019). Duygusal zeka ve iletişim becerileri arasındaki ilişki. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *4*(2), 141-158.

Güllüce, A. Ç. ve İşcan, Ö. F. (2010). Mesleki tükenmişlik ve duygusal zekâ arasındaki ilişki. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, *5*(2), 7-29.

Gümüştekin, Ö. (2020). *Hemşirelik öğrencilerinde duygusal zekâ ile öz duyarlık arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kafkas Üniversitesi, Kars.

Günaydın, M. (2019). *Ergenlerde yeme tutumlarının aile işlevleri açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.

Günaydın, Ç. (2018). *Sağlık alanında öğrenim gören üniversite öğrencilerinin duygusal zeka düzeylerinin belirlenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi, Mersin. .

Güneş, N. (2017). *0-6 yaş arası çocukların gelişim düzeyleri ile annelerinin aile işlevleri ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Güneş, N. ve Demircioğlu, H. (2018). 0-6 yaş arası çocuğu olan annelerin aile işlevlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 19*(1), 1087-1106.

Güngör, S. (2008). *Üniversite öğrencilerinde duygusal zekânın psikolojik sıkıntı belirtileri üzerindeki etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Gürbüz, S. ve Yüksel, M. (2008). Çalışma ortamında duygusal zekâ: İş performansı, iş tatmini, örgütsel vatandaşlık davranışı ve bazı demografik özelliklerle ilişkisi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi, 9* (2), 174-190.

Gürbüz, B. (2020). *Hemodiyaliz hastalarının aile değerlendirmeleri ve aile danışmanlığı gereksinimleri üzerine bir çalışma* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). KTO Karatay Üniversitesi, Konya.

Gürdere, C. (2015). *Üniversite öğrencilerinde duygusal zeka düzeyi ile stresle başa çıkma tarzları, kaygı ve depresyon belirtileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Gür, E. Y., Altınayak, S. Ö. ve Apay, S. E. (2019). Duygusal zekanın cinsiyet değişkeni açısından incelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 8*(2), 35-42.

Güzel, H. S. ve Arkar, H. (2018). İçe/dışa yönelim sorunları ile mizaç, aile işlevleri ve yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 19*(3), 290-300.

Hallaç, S. ve Öz, F. (2014). Aile kavramına kuramsal bir bakış. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 6*(2), 142-153.

Hamarata, E., Deniz, M. E. ve Durmuşoğlu Saltalı, N. (2009). Bağlanma stillerinin duygusal zekâyı yordama düzeyi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 9(*1), 195-229.

Hatun, O. (2012). *Anne babası boşanmış ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin algıladıkları aile işlevlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi (İstanbul İli Fatih İlçesi örneği)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

Ingram, A., Peake, W. O., Stewart, W. ve Watson, W. (2019). Emotional intelligence and venture performance. *Journal of Small Business Management*, *57*(3), 780-800.

İkiz, F. E. ve Yörük, C. (2013). Öğretmen adaylarının öz-yeterlik düzeyleri ile aile işlevlerinin incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *6*(1), 225-252.

İnci, M. A. ve Deniz, Ü. (2015). Baba tutumları ile çocuğun yaşı, cinsiyeti, doğum sırası ve kardeş sayısı değişkenleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, *7*(2).

İşmen, A. E. (2004). Duygusal zeka ve aile işlevleri arasındaki ilişki. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *7*(11), 55-75.

İşmen, E. (2004). Duygusal zeka ve aile işlevleri arasındaki ilişki . *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 55-75.

İyibaş, M. A. ve Akın, M. A. (2021). Öğrencilerin duygusal zekâ düzeyleriyle akademik başarıları arasındaki ilişkinin analizi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (57), 188-218.

Kapudere, B. (2020). *Üniversite öğrencilerindeki problemli internet kullanımı, algılanan anne baba tutumları ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin*

incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.

Karabulutlu, E. Y., Yılmaz, S. ve Yurttaş, A. (2011). Öğrencilerin duygusal zekâ düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, *2*(2), 75-79.

Karaca, S., Barlas, Ü., Onan, N. ve Öz, Y. C. (2013). 16-20 yaş grubu ergenlerde aile işlevleri ve kişilerarası ilişki tarzının incelenmesi: Bir üniversite örneklemi. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, *2*(3), 139-146.

Karademir, T., Döşyılmaz, E., Çoban, B. ve Kafkas, M. E. (2010). Beden eğitimi ve spor bölümü özel yetenek sınavına katılan öğrencilerde benlik saygısı ve duygusal zeka. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, *18*(2), 653-674.

Karaırmak, Ö. (2006). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, *3*(26), 129-142.

Karakoyun, K. (2011). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin atılganlık düzeyleri ile aile işlevleri arasındaki ilişkinin sosyo-demografik değişkenler açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Karasar, N. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler* (33. baskı). Ankara: Atlas Akademik Yayıncılık.

Karataş, Z. (2020). Madde kullanım bozukluğu olan yetişkinlerin sorunlarının açıklanmasında aile işlevleri ve çeşitli demografik değişkenlerin rolü. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(1), 70-105.

Karayaman, S. (2021). Yönetimde duygusal zekâ ve işyeri mutluluğu ilişkisi: Okul yöneticileri örneği. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *8*(1), 51-66.

Karayılmaz, D. (2008). *Anasınıfına devam eden çocukların duygusal zeka ve sosyal uyum becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Karlı, N. (2019). *Lise öğrencilerinin anne baba tutumları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.

Kashahu (Xhelilaj), L., Dibra, G., Osmanaga, F. ve Bushati, J. (2014). The relationship between parental demographics, parenting styles and student academic achievement. *European Scientific Journal*, *10*(13), 237-251.

Kaur, R. ve Jaswal, S. (2005). Relationship between strategic emotional intelligence and family climate of Punjabi adolescents. *The Anthropologist*, *7*(4), 293-298.

Kavak, B. ve Dinçer, E. (2020). Tüketicilerin referans gruplardan etkilenme biçimleri duygusal zeka ile açıklanabilir mi?. *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi, 12*(1), 187-216.

Kavcar, B. (2011). *Duygusal zeka ile akademik başarı ve bazı demografik değişkenlerin ilişkileri: Bir devlet üniversitesi örneği* (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Kaya, Ç. ve Sart, G. (2020). Genç yetişkinlerde duygusal zekanın kariyer uyum ve iyimserliğine etkisi: üniversite öğrencileri örneği. *Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 1*(1), 31-43.

Kaya, Ç. (2020). *Genç yetişkinlerde kariyer uyum ve iyimserliği ile duygusal zeka arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, İstanbul.

Kaya, İ. (2020). Ergenlerde akademik başarıya ilişkin bilişsel çarpıtmalar ile algılanan anne baba tutumu arasındaki ilişki. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 16*, 5565-5584.

Kaynak, A. (2013). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.

Kayri, M. (2009). Araştırmalarda gruplar arası farkın belirlenmesine yönelik çoklu karşılaştırma (post-hoc) teknikleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19*(1), 51-64.

Kelada, L., Hasking, P. ve Melvin, G. (2018). Adolescent NSSI and recovery: the role of family functioning and emotion regulation. *Youth & Society, 50*(8), 1056-1077.

Keleşoğlu, Ö. (2008). *Bireylerin ana-baba tutumları ile duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişkiler* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Keitner, G. I., Ryan, C. E., Fodor, J., Miller, I. W., Epstein, N. B. ve Bishop, D. S. (1990). A cross-cultural study of family functioning. *Contemporary Family Therapy, 12*(5), 439-454.

Kırtıl, S. (2009). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri ile yaşam doyumu düzeylerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Kızıl, Z. (2012). *Eğitim bilimleri fakültesi öğrencilerinin duygusal zekalarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Kızılkaya, M. 2020. *A study on the relationship between personality types, emotional intelligence and stress management : Case of engineers in Turkey* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

Kilic, S., Calik Var, E. ve Kumandas, H. (2015). Effect of oarental attitudes on skills of emotional management in young adults . *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 930-934.

Kiye, S. ve Demir, E. (2018). 7. Sınıf öğrencileri düzeyinde duygusal zekâ ile çatışma çözme davranışı arasındaki ilişkinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6*(5), 639-645.

Koca, B. (2016). *Evlilikte bağlanma stili ile evlilikte sorun çözme becerisi arasındaki ilişkide duygusal zekânın aracı değişken rolü* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.

Koçak, R. ve İçmenoğlu, E. (2016). Üstün yetenekli öğrencilerin duygusal zekâ ve yaratıcılık düzeylerinin yaşam doyumlarını yordayıcı rolü. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, *4*(37), 73-85.

Koç, F. (2019). *Ergenlerde anne baba tutumları ile duygusal özerklik arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi (Düzce ili örneği)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Konrad, S. ve Hendl, C. (2003). *Başarılı ve mutlu bir hayat için duygularla güçlenmek (EQ)*. (M. Taştan, Çev.). İstanbul: Hayat Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1997).

Kotaman, H. (2016). Turkish prospective early childhood teachers' emotional intelligence level and its relationship to their parents' parenting styles, *Teacher Development, (20)*1, 106-122, doi: 10.1080/13664530.2015.1101391

Köksal, A. ve İşmen Gazioğlu, E. (2007). Ergenlerde duygusal zekâ ile karar verme stratejileri arasındaki ilişki. *Hasan Ali Yücel Eğilim Fakültesi Dergisi*, (7), 133-146.

Köse, E. (2020). *Ergenlerde anne baba tutumlarının duygusal zekâ ve karar verme stilleri üzerine etkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Kulaksızoğlu, A. (2011). *Ergenlik psikolojisi* (13. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kuran, D. (2020). *Doğa üzerine olumlu katkı sağlama projelerinde yer almanın öz yeterlilik, benlik saygısı ve psikolojik iyi oluş durumu ile ilişkisi: Ağaçlandırma projeleri örneği* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi, İstanbul.

Kuru, D. (2018). *Anne-babası boşanmış ve boşanmamış çocukların depresyon belirtilerinin anne-baba tutumları açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Arel Üniversitesi, İstanbul.

Kuşaklı, B. Y. ve Bahçecik, N. (2012). Yönetici hemşirelerin duygusal zeka yetenekleri ve liderlik davranışları. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, *20*(2), 112-119.

Kutlu, A. ve Apaydın, B. (2019). Ortaokul öğrencilerinin algılanan anne baba tutumlarının kariyer gelişimleri ile ilişkisi. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, *2*(1), 54-72.

Kuzgun, Y. ve Bacanlı, F. (Ed.). (2011). *Rehberlik ve psikolojik danışmada kullanılan ölçme araçları ve programlar dizisi* (3. baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Kwan, C. K. ve Kwok, S. Y. (2021). The impact of childhood emotional abuse on adolescents' subjective happiness: the mediating role of emotional intelligence. *Applied Research in Quality of Life*, 1-15.

Lanpher, B. E. (1999). Perception of family functioning as it relates to suicidal thoughts and behavior of adolescents. (family assessment device). *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*, *60*(4-B), 1859.

Lee, C. S., Park, J. Y. ve Lim, I. T. (2012). Effects of social support and parent-child communication on emotional ıntelligence of multicultural primary school students in rural areas. *Journal of Agricultural Extension & Community Development*, *19*(4), 881-904.

Lekaviciene, R. ve Antiniene, D. (2016). High emotional intelligence: Family psychosocial factors. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, *217*, 609-617.

Lopes, P. N., Brackett, M. A., Nezlek, J. B. Schütz, A., Sellin, I. ve Salovey, P. (2004). Emotional intelligence and social interaction. *Personality And Social Psychology Bulletin*, *30*(8), 1018-1034.

Lopes, P. N., Salovey, P. ve Straus, R. (2003). Emotional intelligence, personality, and the perceived quality of social relationships. *Personality and Individual Differences, 35,* 641-658.

MacCann, C., Jiang, Y., Brown, L. E., Double, K. S., Bucich, M. ve Minbashian, A. (2020). Emotional intelligence predicts academic performance: A meta-analysis. *Psychological Bulletin, 146*(2), 150-186.

Malinauskas, R., Saulius, T. ve Kaufmanas, G. (2019). Emotional intelligence and stress coping strategies among students of physical education and sport study programs. *Baltic Journal of Sport and Health Sciences, 4*(115), 29-36.

Mallinckrodt, B., King, J. L. ve Coble, H. M. (1998). Family dysfunction, alexithymia, and client attachment to therapist. *Journal of Counseling Psychology, 45*(4), 497-504.

Manzeske, D. P. ve Stright, A. D. (2009). Parenting styles and emotion regulation: The role of behavioral and psychological control during young adulthood. *Journal of Adult Development, 16*(4), 223.

Martinez-Pons, M. (1997-98). The relation of emotional intelligence with selected areas of personal functioning. *Imagination, Cognition And Personality, 17*(1), 3-13.

Masud, H., Ahmad, M. S., Cho, K. W. ve Fakhr, Z. (2019). Parenting styles and aggression among young adolescents: A systematic review of literature. *Community Mental Health Journal, 55*(6), 1015-1030.

Mathibe, G. E. (2015). *The relationship between perceived parenting styles, resilience and emotional intelligence among adolescents* (Doctoral dissertation). North-West University, South Africa.

Mayer, J. D. ve Salovey, P. (1993). The intelligence of emotional intelligence. *Intelligence, 17,* 433-442.

Mayer, J. D., Salovey, P. ve Caruso, D. (2000). Models of emotional intelligence. In R. Sternberg (Ed.), *Handbook of intelligence* içinde (s. 396-420). Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511807947.019

Mayer, J. D., Salovey, P., Caruso, D. R. ve Sitarenios, G. (2001). Emotional intelligence as a standard intelligence. *Emotion, 1*(3). 232-242.

Mayer, J. D., Salovey, P. ve Caruso, D. R. (2004). Emotional intelligence: Theory, findings and implications. *Psychological Inquiry, 15*(3), 197-215.

Mayer, J. D., Salovey, P. ve Caruso, D. R. (2008). Emotional intelligence: New ability or eclectic traits?. *American Psychologist, 63*(6), 503-517.

Mazzone, A. ve Camodeca, M. (2019). Bullying and moral disengagement in early adolescence: Do personality and family functioning matter?. *Journal of Child and Family Studies*, *28*(8), 2120-2130.

Mclaughlın, E. B. (2019). The role of emotional intellıgence and self-efficacy in developing entrepreneurial career intentions. *In Academy of Management Proceedings*, *19*(7), 71-89.

Mencik, Y. (2017). *Lise öğrencilerinin duygusal zeka ile akademik başarılarının bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul.

Mete, B. (2005). *Lise son sınıf öğrencilerinin empatik becerileri ile aile işlevleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Mete Otlu, B. (2008). Üniversite öğrencilerinin depresyon düzeyleri ve aile işlevleri: Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 23*, 30-35.

Miller, I.W., Ryan, C.E., Keitner, G.I., Bishop, D.S. ve Epstein, N.B. (2000). The Mcmaster approach to families: theory, assessment, treatment and research. *Journal of Family Therapy , 22*, 168–189.

Moeller, R. W., Seehuus, M. ve Peisch, V. (2020). Emotional intelligence, belongingness, and mental health in college students. *Frontiers in psychology*, *11*, 1-10.

Moreno–Ruiz, D., Martínez–Ferrer, B. ve García–Bacete, F. (2019). Parenting styles, cyberaggression, and cybervictimization among adolescents. *Computers in Human Behavior*, *93*, 252-259.

Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S. ve Robinson, L. R. (2007). The Role of the Family Context in the Development of Emotion Regulation. *Social Development, 16* (2), 361-388.

Mussatayeva, M. (2018). *Alt sosyo-ekonomik düzeydeki kadınların evlilik doyumu ile aile işlevlerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Naghavi, F. ve Redzuan, M. (2012). Relationships between family functioning, alexithymia and emotional intelligence among early adolescents in Tehran-Iran. *Life Science Journal*, *9*(1), 396-401.

Namdar, H., Sahebihagh, M., Ebrahimi, H. ve Rahmani, A. (2009). Assessing emotional intelligence and its relationship with demographic factors of nursing students. *Iranian Journal of Nursing and Midwifery Research*, *13*(4).

Nastas, L. E. ve Sala, K. (2012). Adolescents' emotional intelligence and parental styles. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, *33*, 478-482.

Nazlıoğlu, A. G. (2019). Çocuğun *ayrılık kaygısı ile annelerinin kaygı düzeyleri ve ebeveynlik tutumları arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Nguyen, Q. A. N., Tran, T. D., Tran, T. A., Nguyen, T. A. ve Fisher, J. (2020). Perceived Parenting Styles and Emotional Intelligence Among Adolescents in Vietnam. *The Family Journal*, *28*(4), 441-454.

Odabaşı, B. (2013). İlköğretim 2. kademe öğrencilerinin duygusal zeka düzeylerinin ana baba tutumları açısından incelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International, 3*(2).

Oğuz, F. (2019). *Ergenlerde algılanan anne-baba tutumları ve bağlanma stilleri ile madde bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Olson, D. H., Russell, C. S. ve Sprenkle, D. H. (1983). Circumplex model of marital and family systems: Vl. theoretical update. *Family Process Journal, 22*, 69-83.

Olson, D. H. (2000). Circumplex model of marital and family systems. *Journal of Family Therapy, 22*(2), 144-167.

Orçun Yücel, D. (2017). *Ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumlarının benlik saygıları ve duygusal zekaları ile ilişkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Öğretir Özçelik, A. ve Subaşı, D. (2019). Ergenlerin algıladıkları anne baba tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi, 7*(1), 25-47.

Ökte, M. (2001). *Ergenlerde içe dönüklük-dışa dönüklük kişilik özelliği ile aile işlevleri arasındaki ilişkiler* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Önal, M. (2010). *Eğitim işgörenlerinin duygusal zekâları ile mesleki tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

Önen, A. S. (2012). Öğretmen adaylarının kişilik özellikleri ve duygusal zekâ düzeylerinin stresle başa çıkmalarına etkileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42, 310-320.

Özabaci, N. (2006). Duygusal zeka ve aile ortamı. *Sosyal Bilimler Dergisi, 16*(9), 169-175.

Özçelik, M. (2007). *Duygusal zeka becerileri eğitimi programının şehit ailelerinin depresyon ve anksiyete düzeylerine etkisi* (Yayınlanmamış doktora tezi). 19 Mayıs Üniversitesi, Samsun.

Özdemir Yaylacı, G. (2006). *Kariyer yaşamında duygusal zeka ve iletişim yeteneği: "diyalog ve duyguları yönetmek".* İstanbul: Hayat Yayıncılık.

Özdemir, M. ve Dilekmen, M. (2016). Eğitim fakültesi öğrencilerinin duygusal zekâ ve yaşam doyumlarının incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, *6*(1), 98-113.

Özer, E. ve Deniz, M. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Duygusal Zeka Açısından İncelenmesi. *Ilkogretim Online, 13*(4), 1240-1248.

Özkaya, Ş. Y. (2020). *Bir danışmanlık merkezine başvuran kadınlarda aleksitimi depresyon ve duygusal zekâ düzeylerinin ilişkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi, İstanbul.

Öztürk, A. (2006). *Okul öncesi öğretmenlerinin duygusal zeka yetenekleri iş doyumları ve tükenmişlik düzeylerinin bazı değişkenler açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

Paçacıoğlu, B. (2018). *Üç farklı kuşaktaki evli kadın ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ile aile işlevleri arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Pakiş, A. K. ve Deniz, M. E. Farklı branş öğretmenlerinin duygusal zekâ yeteneklerinin akademik iyimserlik ve psikolojik dayanıklılık üzerine etkisi. *e-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, *7*(2), 153-166.

Pala Özçelik, F. N. (2020). *6-10 yaş aralığındaki çocukların sosyal beceri gelişim düzeyleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.

Pan, Y., Yang, Z., Han, X. ve Qi, S. (2021). Family functioning and mental health among secondary vocational students during the COVID-19 epidemic: A moderated mediation model. *Personality and Individual Differences, 171,* 1-8.

Parker, J. D., Summerfeldt, L. J., Walmsley, C., O'Byrne, R., Dave, H. P. ve Crane, A. G. (2021). Trait emotional intelligence and interpersonal relationships: Results from a 15-year longitudinal study. *Personality And İndividual Differences*, *169*, 1-7.

Parlak, S. ve Sarkın, D. B. Ş. (2021). An Analysis of the Relationship Between Perceived Parental Attitudes and Close Relationship Experiences of Teacher Candidates. *Journal of Theoretical Educational Science, 14*(1), 64-78.

Pfeiffer, S. I. (2001). Emotional intelligence: Popular but elusive construct. *Rooper Review, 23*(3), 138-142.

Platsidou, M. ve Tsirogiannidou, E. (2016). Enhancement of emotional intelligence, family communication, and family satisfaction via a parent educational program. *Journal of Adult Development*, *23*(4), 245-253.

Rauf, F. H. A., Tarmidi, M., Omar, M., Yaaziz, N. N. R. ve Zubir, N. I. D. M. (2013). Personal, family and academic factors towards emotional intelligence: A case study. *International Journal of Applied Psychology, 3*(1), 1-6.

Safarli, E. (2020). *Kişilerarası ilişkilerde duygusal zekânın önemi. Daniel Goleman'ın duygusal zekâ modeli bağlamında pilotlar üzerine bir araştırma* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Sakarya, Ö. (2013). *Ergenlerin ruhsal belirtileri ile duygusal özyeterlik düzeylerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Salovey, P. ve Mayer, J. D. (1989-90). Emotional intelligence. *Imagination, Cognition and Personalitiy, 9*(3), 185-211. doi: 10.2190/DUGG-P25E-52WK-6CDG

Satılmış, M. (2010). *Öğrencilerin mükemmeliyetçilik tutumları ile anne baba tutumlarının karşılatırılmalı incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

Savaş, O. (2019). *Üniversite öğrencilerinde ahlaki olgunluk, sosyal iyi oluş ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.

Savcı, M. ve Aysan, F. (2014). Üniversite öğrencilerinde algılanan stres düzeyi ile stresle başa çıkma stratejileri arasındaki ilişki. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, *2014*(3), 44-56.

Sayın, K. B. (2010). *İlköğretim birinci kademe öğrencilerinin empati becerileri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Schutte, N. S., Malouff, J. M., Simunek, M., Mckenley, J. ve Hollander, S. (2002). Characteristic emotional intelligence and emotional well-being. *Cognition And Emotion, 16*(6), 769-785.

Sevindik, F., Uncu, F. ve Dağ, D. G. (2012). Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin duygusal zekâ düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Tıp Dergisi*, *26*(1), 21-26.

Shalini, A. ve Acharya, Y. (2013). Perceived paternal parenting style on emotional intelligence of adolescents. *Guru Journal of Behavioral and Social Sciences, 1*(4), 194-202.

Somuncuoğlu, D. (2005). Duygusal zekâ yeterliliklerinin kuramsal çerçevesi ve eğitimdeki rolü. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* (11). 269-293.

Stack, D. M., Serbin, L. A., Enns, L. N., Ruttle, P. L. ve Barrieau, L. (2010). Parental effects on children's emotional development over time and across generations. *Infants & Young Children, 23*(1), 52-69.

Steinberg, L. (2013). *Ergenlik* (2.baskı). (F. Çok, H. Ercan, M. Artar, E. Uçar, S. A. Sevim, M. Bağlı, A. Aypay, T. Şener, R. Parmaksız, C. Satman, T. Yiğit, E. Kapçı, Çev.). Ankara: İmge Kitabevi. (Orijinal çalışma basım tarihi 1985).

Stolarski, M., Postek, S. ve Śmieja, M. (2011). Emotional intelligence and conflict resolution strategies in romantic heterosexual couples. *Studia Psychologiczne (Psychological Studies), 49*(5), 65-76.

Sudak, M. K. ve Zehir, C. (2013). Kişilik tipleri, duygusal zekâ, iş tatmini ilişkisi üzerine yapılan bir araştırma. *Yönetim Bilimleri Dergisi, 11*(22). 141-165.

Sümer, N. Gündoğdu Aktürk, E. ve Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye'de yapılan çalışmalara toplu bakış. T*ürk Psikoloji Yazıları, 13*(25), 42-59.

Szcześniak, M. ve Tułecka, M. (2020). Family functioning and life satisfaction: The mediatory role of emotional intelligence. *Psychology Research And Behavior Management, 13*, 223-232.

Şahin, F. T. ve Özyürek, A. (2008). 5-6 yaş grubu çocuğa sahip ebeveynlerin demografik özelliklerinin çocuk yetiştirme tutumlarina etkisinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, *6*(3), 395-414.

Şahin, N. H., Güler, M. ve Basım, H. N. (2009). A tipi kişilik örüntüsünde bilişsel ve duygusal zekânın stresle başa çıkma ve stres belirtileri ile ilişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, *20*(3), 243-254.

Şahin, A. (2018). Üniversite öğrencilerinin algılanan stres düzeylerinin fakülte türü ve cinsiyet değişkenlerine göre incelenmesi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, *2*(1), 28-35.

Şentürk, E. (2019). *Anne babası boşanma aşamasında olan çocukların algıladıkları anne baba tutumları ile boşanma sürecine uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Malatya.

Şıvkın, E. (2019). Farklı sosyo-ekonomik düzeylerdeki anne tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Asya Studies*, *3*(9), 1-14.

Şirin, G. (2007). *Öğretmenlerin duygusal zekâ düzeyleriyle stresle başa çıkma tarzları arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Tael-Öeren, M., Naughton, F. ve Sutton, S. (2019). The relationship between parental attitudes and children's alcohol use: A systematic review and meta-analysis. *Addiction*, *114*(9), 1527-1546.

Taşlıyan, M., Hırlak, B. ve Harbalıoğlu, M. (2014). Duygusal zekâ, iletişim becerileri ve akademik başarı arasındaki ilişki: Üniversite öğrencilerine bir uygulama. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, *2*(3), 45-58.

TDK, *Türk Dil Kurumu*. <Online> www.tdk.gov.tr/

Teke, E., Yılmaz, E. ve Sürücü, A. (2020). İlkokul öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları ile sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences*, *6*(1), 24-38.

Tetik, S. ve Açıkgöz, A. (2013). Duygusal zekâ düzeyinin problem çözme becerisi üzerindeki etkisi: meslek yüksekokulu öğrencileri üzerine bir uygulama. *Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges)*, *3*(4), 87-97

Tezgöçen, E. (2020). *Duygusal zekâ ile iş stresi ilişkisi: Banka çalışanlarında bir araştırma* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.

Topuz, C. (2013). *Üniversite öğrencilerinde özgeciliğin öznel iyi oluş ve psikolojik iyi oluş ile ilişkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Fatih Üniversitesi, İstanbul.

Tuğrul, C. (1999). Duygusal zeka. *Klinik Psikiyatri*, *1*, 12-20

Tuna, C. (2010). *Raven'ın ilerleyen matrisler plus testinin 14 ‑ 15 yas cocukları üzerinde gecerlik, guvenirlik ve on norm calısmalarına gore ustun olan ve ustun olmayan öğrencilerin duygusal zeka düzeylerinin karşılaştırılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Tuncer, M. ve Demiralp, M. (2016). Psikiyatri kliniklerinde çalışan hemşirelerde duygusal zekâ ve iletişim becerileri ilişkisi: çok merkezli bir çalışma. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, *15*(5), 388-396.

Turan, N., Durgun, H., Kaya, H., Ertaş, G. ve Kuvan, D. (2019). Hemşirelik öğrencilerinin stres durumları ile bilişsel esneklik düzeyleri arasındaki ilişki. *Jaren*, *5*(1), 59-66.

Turhan, M. ve Çetinsöz, B. C. (2019). Duygusal zekâ ve motivasyon arasındaki ilişki: turizm programı öğrencileri üzerine bir araştırma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, *18*(69), 268-287.

Türkleş, S., Yılmaz, M., Özcan, A., Öncü, E. ve Karataş, B. (2013). Kadınlarda ruh sağlığını ve aile işlevlerini etkileyen etmenler. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, *16*(3), 154-162.

Türklüer, A. (2011). *Algılanan ebeveyn tutumları, duygu tanıma ve duygu düzenleme ile depresyon, obsesif kompulsif bozukluk ve sosyal kaygı belirtileri arasındaki ilişki* (Yayınlanmamaış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Türküm, A. S., Kızıltaş, A., Bıyık, N. ve Yemenici, B. (2005). Üniversite öğrencilerinin aile işlevleri algılarının incelenmesi. *Kuram ve Uygulama Eğitim Bilimleri, 5*(1), 229-262.

Türkyılmaz Catic, N. (Ed.). (2011). *Çocuk ve ergen eğitiminde anne baba tutumları* (3. baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.

Urquijo, I., Extremera, N. ve Azanza, G. (2019). The contribution of emotional intelligence to career success: Beyond personality traits. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 16(23),* 4809.

Uyaroğlu, B. (2011). *Üstün yetenekli ve normal gelişim gösteren ilköğretim öğrencilerinin empati becerileri ve duygusal zeka düzeyleri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Uysal, G. ve Mammadov, O. (2020). Duygusal zeka ile duygusal emek arasındaki ilişki: İşletmelerde duygu yönetimi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, *7*(2), 33-40.

Üncü, S. Y. (2007). *Duygusal zeka ve evlilik doyumu ilişkisi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Valente, S., Monteiro, A. P. ve Lourenço, A. A. (2019). The relationship between teachers' emotional intelligence and classroom discipline management. *Psychology in the Schools*, *56*(5), 741-750.

Yaşlıoğlu, M., Pekdemir, I. ve Toplu, D. (2013). Duygusal zeka ve çatışma yönetimin yöntemleri arasındaki ilişki ve bu ilişkide lider üye etkileşiminin rolü. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, *11*(22), 191-220.

Yavuzer, H. (2011). *Anne-baba ve çocuk: Ailede çocuk eğitimi*. (22. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yayman, E. (2019). *Ergenlerde sosyal medya bağımlılığı oyun bağımlılığı ve aile işlevleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.

Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri* (2. baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.

Yetiş, Ü. ve Servi, T. (2020). Adıyaman Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerileri ve duygusal zekâ düzeylerinin incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (35), 702-718.

Yıldızbaş, C. ve Şahin Sak, İ. T. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarının saldırganlık yönelimleri ile ebeveynlerinin anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *20*(1), 60-88.

Yılmaz, E. ve Özkan, S. (2011). Hemşirelik öğrencilerinin duygusal zekâ düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, *4*(1), 39-52.

Yılmaz, N. (2020). *Lise öğrencilerinde anne baba tutumları ile benlik saygısı ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

Yılmaz, Y. (2020). *5-6 yaş grubu çocuklarının sahip oldukları öz düzenleme becerileri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi, Bursa.

Yiğit, T. ve Parlar, H. (2018). Bireyin aile değerlendirme ve problem çözme değerlendirme düzeyleri arasındaki ilişki. *Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi*, *1*(2), 36-44.

Yörükoğlu, A. (2011). *Çocuk ruh sağlığı* (31. baskı). İstanbul: Özgür Yayınları

Yenigün, F. (2019). *Ergenlik döneminde algılanan anne baba tutumlarının bireyin ruhsal durumları ve akran ilişkileri üzerindeki etkileri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.

Yüksel, M. Y., Saruhan, V. ve Keçeci, B. (2021). Psikolojik sağlamlığın duygusal zeka ve kişilerarası duygu düzenleme açısından incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, *53*(53), 141-156.

Zafer, B. A. Ş., Ayşegül, B. A. Ş., Kalafat, A. ve Dilmaç, B. (2021). Ergenlerde duygusal zekâ, mutluluk korkusu ve mizah tarzları arasındaki yordayıcı ilişkinin incelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, *17*(33), 154-173.

Zengin, L. E. (2013). *Ergenlerde evden kaçma davranışının sosyo-demografik özellikler ve aile işlevleri açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Zincirli, Ö. (2014). *Okul öncesi öğretmen adaylarının anne baba tutum algısı, eleştirel düşünme ve problem çözme becerileri arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.

Zolfaghari, H., Seyedzadeh Dalooyi, S. I., Farrokhi, H., Mostafapour, V., Alishahi, A. ve Mafi Asl, S. (2018). Comparison of the family functions of patients feeding

and eating disorders with healthy individuals based on the mcmaster model. *Middle Eastern Journal of Disability Studies, 8,* 59-69.

Zorlu, G. (2020). *Yöneticilerin duygusal zekâ düzeylerinin demografik farklılıklara göre incelenmesi İstanbul Büyükşehir Belediyesi örneği* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İbni Haldun Üniversitesi, İstanbul.

Zysberg, L. ve Raz, S. (2019). Emotional intelligence and emotion regulation in self-induced emotional states: Physiological evidence. *Personality and Individual Differences*, *139*, 202-207.

EKLER

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURUL ONAYI

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER
ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

Başvuru Sayı ve Tarihi: 61871/19.12.2019
Karar No: 2019/169

İlgili Makama

İÜC Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık **Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Elif Nur BATTAL'**ın "Üniversite Öğrencilerinde Duygusal Zekâ İle Ebeveynlik Stilleri ve Aile İşlevleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı **"yüksek lisans tezi"** proje başvurusu ile "İÜC Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu"na başvurmuş olup, Kurulumuzun 07.01.2020 tarihinde gerçekleştirilen toplantısında yapılan değerlendirmeler sonucunda, adı geçen çalışmanın etik açıdan uygun olduğuna oybirliği/oyçokluğu ile karar verilmiştir.

Unvanı / Adı / Soyadı	Kurumu	Araştırma ile ilişki	Karar
Prof. Dr. Selçuk HÜNERLİ (Başkan)	Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi	E☐ H☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı
Prof. Dr. Mehmet AÇIKALIN (Başkan Yardımcısı)	Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi	E☐ H☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı
Prof. Dr. Hülya AŞKIN BALCI	Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu	E☐ H☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı
Prof. Dr. Neşe KOCABAŞOĞLU	Cerrahpaşa Tıp Fakültesi	E☐ H☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı
Prof. Dr. Fatma Yasemin KUTLU	Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi	E☐ H☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı
Doç. Dr. Hanife Banu ATAMAN YANCI	Spor Bilimleri Fakültesi	E☐ H☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı
Doç. Dr. Sevda KÜÇÜK	Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi	E☐ H☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Rektörlüğü, 34320 Avcılar-İstanbul Tel : (0 212) 4737000-17031
Elektronik Ağ: sbaetik.istanbulc.edu.tr

İÜC Tarih ve Sayı: 16.03.2021-51817

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : E-13022260-199-51817
Konu : Elif Nur BATTAL

DAĞITIM YERLERİNE

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 10.03.2021 tarih ve 12 sayılı oturumunda alınan 228 numaralı karar aşağıda belirtilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Karar 228. Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Programına 4801180086 numara ile kayıtlı Elif Nur BATTAL'ın, Doç. Dr. Gamze SART danışmanlığında "Üniversite Öğrencilerinde Anne Baba Tutumunun ve Aile İşlevlerinin Duygusal Zekaya Etkisi" [The Effects of Parental Attitudes and Family Functions on the Emotional Intelligence of University Students] şeklinde teklif edilen 03.03.2021 tarih ve 41112 sayılı yazı görüşüldü; uygun görüldü. Etik Kurul onayının hatırlatılmasına oybirliğiyle karar verildi

Prof. Dr. Cevza Melek KAZEZYILMAZ ALHAN
Enstitü Müdürü

Dağıtım:
Gereği:
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Başkanlığına

Bilgi:
Sayın Dr. Öğr. Üyesi Gamze SART

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BEKVHA3P3 Pin Kodu :56991 Belge Takip Adresi : https://www.turkiye.gov.tr/istanbul-cerrahpasa-universitesi-ebys?V=BEKVHA3P3

Adres:İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Rektörlüğü, 34320 Avcılar-İstanbul
Telefon:0212 404 03 00 Faks:0212 404 07 01
Web:https://www.istanbulc.edu.tr
Kep Adresi:istanbulc@hs01.kep.tr
Bilgi için: Lale KANER TEMEL
Unvanı: Bilgisayar İşletmeni

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.